

Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Betänkande av Utredningen om EU-bodelning

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:90

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.

Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm

Ordertelefon: 08-598 191 90

E-post: kundservice@wolterskluwer.se

Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2017

ISBN 978-91-38-24706-8

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Regeringen beslutade den 1 september 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ger anledning till. Professor Michael Hellner förordnades från och med den 19 september 2016 som särskild utredare.

Som sakkunnig i utredningen förordnades från och med den 1 november 2016 ämnesrådet Erik Tibergh. Erik Tibergh entledigades från och med den 23 januari 2017 och i hans ställe förordnades från och med samma dag rättssakkunniga Sophie Welanders. Sophie Welanders entledigades som sakkunnig i utredningen från och med den 31 oktober 2017.

Som experter i utredningen förordnades från och med den 1 november 2016 hovrättsrådet Ulrika Beergrehn, verksjuristen Olof Dahnell, advokaten Lina Melén och rättsliga specialisten Catarina Potila.

Hovrättsassessorn Lisa Hedlund anställdes som sekreterare i utredningen från och med den 1 november 2016.

Utredningen överlämnar härmed betänkandet *Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer* (SOU 2017:90).

Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm i november 2017

Michael Hellner

/Lisa Hedlund

Innehåll

Sammanfattning	15
Summary	27
1 Författningsförslag.....	39
1.1 Förslag till lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden	39
1.2 Förslag till ändring i äktenskapsbalken	53
1.3 Förslag till ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område	56
1.4 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	59
1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer	62
1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken	63

DEL I

Inledning och bakgrund

2 Uppdraget och utredningens arbete.....	67
2.1 Uppdraget.....	67
2.2 Utredningens arbete	70

2.3	Förordningarnas benämningar	70
2.4	Betänkandets disposition	70
3	Gällande rätt	73
3.1	Inledning	73
3.2	Materiellrättsliga bestämmelser	74
3.2.1	Makar	74
3.2.2	Registrerade partner.....	79
3.2.3	Sambor	80
3.3	Internationellt privaträttsliga bestämmelser	82
3.3.1	Utgångspunkter	82
3.3.2	Internationella instrument med EU-anknytning	84
3.3.3	Internordiska bestämmelser	87
3.3.4	Omfattas registrerade partner och samskönade makar av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna?	89
3.3.5	Svenska autonoma bestämmelser	92
3.4	Internationell behörighet	93
3.4.1	Frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden	93
3.4.2	Frågor om bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambors död.....	98
3.5	Tillämplig lag.....	100
3.5.1	Frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden	100
3.5.2	Frågor om bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambors död.....	105
3.6	Erkännande och verkställighet.....	107
3.6.1	Avgöranden angående makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden	107
3.6.2	Avgöranden angående bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambors död.....	112

DEL II**Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden**

4	Allmänt om förordningarna	117
4.1	Bakgrund	117
4.2	Tillämpningsområden	119
4.2.1	Förordningarnas sakliga tillämpningsområden ...	119
4.2.2	Förordningarnas geografiska tillämpningsområden.....	122
4.2.3	Förordningarnas tillämplighet i tiden	124
4.3	Definitioner	125
4.3.1	Domstol och dom.....	126
4.3.2	Hemvist och domicil.....	128
4.4	Förhållandet till gällande nordiska konventioner och svenska autonoma bestämmelser	131
4.4.1	Förhållandet till de nordiska konventionerna	131
4.4.2	Förhållandet till svenska autonoma bestämmelser	132
4.5	Förhållandet till arvs- respektive Bryssel II-förordningarna.....	134
5	Internationell behörighet	137
5.1	Inledning.....	137
5.2	Förordningarnas bestämmelser.....	138
5.2.1	Internationell behörighet på grund av anknutna förfaranden	138
5.2.2	Behörighet i övrigt.....	140
5.2.3	Val av domstol	140
5.2.4	Behörighet på grund av att svaranden går i svaromål	141
5.2.5	Obehörighetsförklaring och alternativ behörighet	142
5.2.6	Subsidiär behörighet.....	144
5.2.7	Forum necessitatis	144

5.2.8	Behörighet vid genkärsmål.....	145
5.2.9	Begränsade förfaranden	145
5.2.10	Allmänna bestämmelser.....	146
5.3	Konsekvenser för rättstillämpningen i Sverige	148
6	Tillämplig lag	153
6.1	Inledning	153
6.2	Avtal om tillämplig lag	154
6.3	Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal	156
6.4	Den tillämpliga lagens räckvidd.....	159
6.4.1	Förfarandet vid bodelning	160
6.4.2	Vissa särskilda frågor om bodelning	163
6.5	Giltighet av lagvalsavtal.....	164
6.5.1	Formell giltighet.....	165
6.5.2	Materiell giltighet.....	166
6.6	Äktenskaps- respektive partnerskapsförord.....	167
6.6.1	Definitionen av äktenskaps- respektive partnerskapsförord.....	167
6.6.2	Den formella giltigheten av ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord.....	169
6.6.3	Den materiella giltigheten av ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord.....	171
6.6.4	Utländska bodelningar med anledning av en makes död.....	172
6.7	Rättsverkan i förhållande till tredje man.....	172
6.8	Anpassning av sakrätter	175
6.9	Internationellt tvingande regler.....	176
6.10	Ordre public.....	177
6.11	Uteslutande av återförvisning (renvoi)	178
6.12	Stater med mer än en rättsordning	178

7	Erkännande och verkställighet	181
7.1	Erkännande och verkställbarhet av avgöranden	181
7.1.1	Inledning	181
7.1.2	Erkännande	182
7.1.3	Verkställbarhet.....	187
7.2	Officiella handlingar och förlikningar inför domstol	193
7.2.1	Inledning	193
7.2.2	Definitionen av förlikning inför domstol och officiell handling	194
7.2.3	Godkännande av officiella handlingar	196
7.2.4	Officiella handlingars verkställbarhet	197
7.2.5	Verkställbarhet av förlikningar inför domstol.....	198

DEL III

Överväganden och förslag

8	Inledande överväganden	201
9	Kompletterande bestämmelser till förordningarna	203
9.1	Inledning.....	203
9.2	Internationell behörighet	204
9.2.1	Nationell behörighet och behovet av reservforum.....	204
9.3	Tillämplig lag	208
9.3.1	Internationellt tvingande regler	209
9.3.2	Registrering av lagvalsavtal	215
9.4	Erkännande och verkställighet av avgöranden enligt förordningarna.....	216
9.4.1	Frågor om erkännande och verkställbarhet i Sverige	216
9.4.2	Behörig domstol i Sverige	218
9.4.3	Närmare om förfarandet	219
9.4.4	Verkställbarhet och verkställighet	220
9.5	Rättsverkningar vid legal separation	221

10	Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden	223
10.1	Inledning	223
10.2	Det nordiska undantaget.....	224
10.3	Samkönade äktenskap	225
10.4	Internationell behörighet	226
10.5	Tillämplig lag.....	229
10.6	Erkännande och verkställighet.....	232
10.6.1	Fortsatt tillämpning av internordiska bestämmelser avseende avgöranden från Danmark, Island och Norge	232
10.6.2	Fortsatt tillämpning av internordiska bestämmelser avseende avgöranden från Finland	232
10.6.3	Bestämmelser om erkännande och verkställighet behålls.....	234
10.6.4	Förtydligande av hur de internordiska bestämmelserna ska tillämpas införs.....	239
10.7	Konventionsstater i stället för fördragsslutande stater	240
11	Bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden	241
11.1	Inledning	241
11.2	Behovet av svenska autonoma bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden	242
11.3	Vilka svenska autonoma bestämmelser bör gälla för sambors förmögenhetsförhållanden?	244
11.3.1	Nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden behålls.....	244
11.3.2	Ändringar införs avseende bestämmelserna om giltighet av lagvalsavtal	248

12	Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden	251
12.1	Inledning.....	251
12.2	Vilka avgöranden kommer att omfattas av bestämmelserna?	252
12.3	Vilka bestämmelser bör gälla i fråga om erkännande och verkställighet?	253
12.4	Bestämmelsernas närmare utformning	255
12.4.1	Bestämmelser om förutsättningar för erkännande anpassas	255
12.4.2	Bestämmelser om hinder för erkännande anpassas också.....	256
12.4.3	Bestämmelser om verkställighet och verkställbarhet behålls	257
13	Några ytterligare frågor.....	259
13.1	Inledning.....	259
13.2	Ändringar i äktenskapsbalken	260
13.2.1	Tillkommande krav på datering av äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal	260
13.2.2	Nya uppgifter att registrera för Skatteverket	261
13.3	Behovet av materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap	261
13.4	Andra myndigheter och rättstillämpare som domstolar	264
13.4.1	Bodelningsförrättare.....	264
13.4.2	Boutredningsmän	266
13.4.3	Kronofogdemyndigheten.....	267
13.4.4	Skatteverket	268

DEL IV**Genomförande av förslagen**

14	En ny lag	273
15	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	279
15.1	Den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden.....	279
15.2	Ändringar i äktenskapsbalken.....	281
16	Konsekvenser	283
16.1	Kostnadseffekter och finansiering.....	283
16.2	Konsekvenserna i övrigt.....	286

DEL V**Författningskommentar**

17	Författningskommentar	289
17.1	Förslaget till lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden.....	289
17.2	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	325
17.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.....	328
17.4	Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.....	330
17.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer	332
17.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.....	333

Bilagor

Bilaga 1	Kommittédirektiv 2016:74	335
Bilaga 2	Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden	345
Bilaga 3	Förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden	375
Bilaga 4	Rättelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.....	403

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har i uppdrag att lämna de författningsförslag och förslag på andra åtgärder som behövs med anledning av rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden) och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). I uppdraget ingår att förklara och tydliggöra förordningarnas innebörd och tillämpning i ett svenskt sammanhang. Eftersom förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har kopplingar till framför allt arvsförordningen och Bryssel II-förordningen ingår också i utredningens uppdrag att belysa hur de olika förordningarna förhåller sig till varandra.

När det gäller makar finns i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden ett undantag som innebär bl.a. att Sverige och Finland i vissa fall kan avstå från att tillämpa förordningens bestämmelser om förfaranden för erkännande och verkställighet när det gäller avgöranden som har meddelats i den andra staten. Undantaget avser avgöranden som har meddelats med stöd av konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen), konventionen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvs-

konventionen) och konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977 (1977 års nordiska ramkonvention). I utredningens uppdrag ingår att analysera undantagets närmare innebörd för tillämpningen av de författningar som genomför de nordiska konventionerna i svensk rätt och överväga om några författningsändringar krävs.

Utredningen ska analysera hur förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden påverkar de svenska reglerna och om ändringar och kompletteringar måste eller bör göras för att åstadkomma en överskådlig, förutsebar och ändamålsenlig reglering på området. Svenska bestämmelser på området återfinns för närvarande i ett flertal olika författningar. Enligt uppdraget ska utredningen särskilt överväga om samtliga bestämmelser på området bör samlas i en ny lag. Vidare ska utredningen överväga om det finns behov av att i Sverige införa materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Tillämpningsområden

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är antagna inom ramen för ett fördjupat samarbete mellan 18 av EU:s medlemsstater, nämligen Belgien, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige. Förordningarna reglerar frågor om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. De börjar tillämpas i relevanta delar den 29 januari 2019 och kommer att vara bindande och direkt tillämpliga i de stater som deltar i det fördjupade samarbetet.

Internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas inte av förordningarnas bestämmelser. Det följer vidare av förordningarnas övergångsbestämmelser att bestämmelserna om tillämplig lag (kapitel III) endast är tillämpliga med avseende på makar respek-

tive registrerade partner som ingår äktenskap respektive registrerar partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. Detta betyder att s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap inte omfattas av förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag.

Det nordiska undantaget

För vissa frågor på området för makars förmögenhetsförhållanden finns särskilda internationellt privaträttsliga bestämmelser som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna. Bestämmelserna har sin grund i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, 1977 års nordiska ramkonvention och konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar, Köpenhamn 16.3.1932 (1932 års nordiska ramkonvention). Eftersom Island inte har tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention tillämpas fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention i förhållande till Island.

För svensk del återfinns de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF), lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL), lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL) och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som har meddelats i Island (1932 års lag).

Det följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att Sverige kommer att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i förhållande till Danmark, Norge och Island. I förbindelser mellan medlemsstaterna, dvs. i förhållandet mellan Sverige och Finland, kommer dock förordningen att ha företräde. Utgångspunkten är därmed att Sverige inte kommer att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna i förhållande till Finland. Förordningen innehåller dock ett undantag som innebär att Sverige kan tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör.

Internationell behörighet

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden reglerar när medlemsstaternas domstolar är behöriga att pröva frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (internationell behörighet). Bestämmelserna om internationell behörighet i förordningarna är hierarkiskt ordnade, dvs. de ska prövas i tur och ordning. I första hand ska frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden prövas av domstolarna i den medlemsstat som handlägger ett anknutet förfarande om arv eller äktenskapsskillnad respektive upplösning av ett registrerat partnerskap. Föreligger inte internationell behörighet på grund av något sådant anknutet förfarande fastställs i stället behörigheten i enlighet med behörighetskriterier som är kopplade till makarnas respektive de registrerade partnernas hemvist och medborgarskap.

Genom förordningarna införs en möjlighet för makar och registrerade partner att ingå avtal om att domstolarna i en medlemsstat ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden, s.k. prorogationsavtal.

Därutöver finns bestämmelser om subsidiär behörighet och behörighet i undantagsfall (t.ex. om det är omöjligt att få ett avgörande i ett tredje land till vilket målet har nära anknytning).

En domstol som är behörig enligt någon av förordningarna kan, om vissa förutsättningar är uppfyllda, förklara sig obehörig. En sådan förklaring kan endast avges undantagsvis om domstolen anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns respektive om domstolen anser att domstolslandet inte medger registrerade partnerskap.

Utgångspunkten är att internationell behörighet enligt förordningarna är universell och omfattar egendom såväl inom som utom landet. Förordningarna innehåller dock bestämmelser som medger rätt för den annars behöriga domstolen att i vissa fall begränsa förfarandet till att inte omfatta egendom som är belägen i ett tredje land.

Tillämplig lag

I likhet med vad som gäller enligt nuvarande bestämmelser kan makar och registrerade partner enligt förordningarna avtala om vilket lands lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Har makar

inte avtalat om tillämplig lag ska tillämplig lag på deras förmögenhetsförhållanden bestämmas med utgångspunkt i lagen i den stat där de tog hemvist när de gifte sig. Har registrerade partner inte avtalat om tillämplig lag tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks. Endast i undantagsfall kan lagen i en stat där makarna respektive de registrerade partnerna senare tagit hemvist tillämpas. Dessa bestämmelser är ett uttryck för den s.k. oföränderlighetsprincipen, dvs. att den lag som är tillämplig vid äktenskapets respektive det registrerade partnerskapets ingående inte senare ändras på grund av att makarna respektive de registrerade partnerna har fått anknytning till en annan stat.

Övergången till en tillämpning av oföränderlighetsprincipen för att avgöra frågan om tillämplig lag är en genomgripande förändring som förordningarna för med sig i svensk internationell privaträtt. För närvarande gäller i svensk rätt att tillämplig lag bestäms utifrån lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas dock i stället den statens lag. Det bör framhållas att makar och registrerade partner fortfarande kommer att kunna avtala om att hemvistlandets lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden.

Den tillämpliga lagen ska enligt förordningarna reglera upplösning av makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendom. Det betyder att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera frågor om makars förmögenhetsförhållanden både under äktenskapet och efter dess upplösning. Det mesta talar också för att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera även förfarandet vid bodelning eller motsvarande. Den möjlighet som i dag finns i svensk rätt att på begäran av en make tillämpa svensk lag beträffande förfarandet vid bodelning kommer därmed att försvinna.

Enligt förordningarna gäller universalitetsprincipen, dvs. att den lag som enligt förordningarnas bestämmelser är tillämplig gäller oavsett om det är lagen i en medlemsstat eller i ett tredje land.

I förhållande till svensk rätt innehåller förordningarna delvis nya bestämmelser om formell giltighet av lagvalsavtal och äktenskaps- respektive partnerskapsförord. Som grundläggande krav enligt förordningarna gäller att dessa rättshandlingar måste vara skriftliga, daterade

och undertecknade för att vara formellt giltiga. I svensk rätt krävs i dag endast skriftlighet för ett lagvalsavtals formella giltighet. Förordningarnas bestämmelser innebär också att äktenskaps- respektive partnerskapsförord samt lagvalsavtal i vissa fall måste registreras hos Skatteverket för att bli formellt giltiga. I svensk rätt är det i dag endast äktenskaps- respektive partnerskapsförord som måste registreras för att bli formellt giltiga.

Erkännande och verkställighet

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska domar som har meddelats i en medlemsstat erkännas i övriga medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande. För verkställighet krävs att domen har förklarats verkställbar i den medlemsstat där verkställighet begärs.

Förfarandet vid ansökan om verkställbarhet ska enligt förordningarna, i den mån annat inte följer av förordningarna, regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.

Fortsatt behov av svenska bestämmelser

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att vara direkt tillämpliga i Sverige, vilket innebär att de kommer att gälla som svensk lag. Det kommer dock fortfarande att finnas behov av svenska bestämmelser på området. Det gäller bestämmelser som kompletterar förordningarna och bestämmelser som införlivar bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i de nordiska konventionerna. Det gäller vidare bestämmelser som reglerar internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden samt bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

Kompletterande bestämmelser till förordningarna

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ersätter i stort sett svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet och tillämplig lag i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Medlemsstaterna ges dock i förordningarna möjlighet att genom internationellt tvingande regler tillämpa undantag i förhållande till bestämmelserna om tillämplig lag. Internationellt tvingande regler är bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden. Utredningen föreslår kompletterande bestämmelser om internationellt tvingande regler. Enligt dessa ska äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makarnas gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Dessutom föreslås kompletterande bestämmelser om reservforum när förordningarna föreskriver att det finns internationell behörighet för svensk domstol. Det föreslås också bestämmelser om registrering av lagvalsavtal.

Förfarandet vid ansökan om verkställbarhet ska enligt förordningarna, i den mån annat inte följer av förordningarna, regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten. Utredningen föreslår som kompletterande bestämmelser till förordningarna att förfarandet vid ansökan om verkställbarhet (exekvaturförfarandet) i huvudsak ska följa det som gäller för motsvarande förfaranden enligt andra internationella instrument, t.ex. arvsförordningen, och att ansökan om verkställbarhet ska göras till de tingsrätter som regeringen föreskriver.

Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden

Enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kommer Sverige inte längre att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förhållande till Finland. När en fråga om makars förmögenhetsförhållanden rör förhållandet mellan Sverige och Finland ska i stället bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas.

Enligt förordningen kommer Sverige dock att kunna fortsätta tillämpa samtliga internordiska bestämmelser i förhållande till Danmark, Norge och Island. Utredningen har vidare bedömt att de internordiska bestämmelserna föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av avgöranden än förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Sverige kommer därför, enligt det nordiska undantaget i förordningen, att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland.

Utredningen föreslår att nuvarande internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i princip ska behållas. Det avser alltså bestämmelser som i dag finns i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag.

Bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden

Internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas inte av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention finns internationellt privaträttsliga bestämmelser som utredningen bedömer är tillämpliga åtminstone avseende vissa frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det finns oaktat detta behov av svenska autonoma bestämmelser angående sambors förmögenhetsförhållanden. I dag tillämpas bestämmelserna i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF) i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden.

Utredningen föreslår att nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i princip ska behållas. Det betyder bl.a. att bestämmelserna om tillämplig lag i fortsättningen kommer att skilja sig åt mellan makar och sambor. Med hänsyn till bestämmelserna om formell giltighet av lagvalsavtal i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden föreslås dock att även lagvalsavtal mellan sambor ska vara skriftliga, daterade och undertecknade för att var formellt giltiga. Dessutom föreslås att det införs bestämmelser om materiell giltighet av lagvalsavtal mellan sambor. Bestämmelserna överensstämmer med vad som gäller angående

materiell giltighet av lagvalsavtal enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer endast att gälla beträffande domar som har meddelats i andra medlemsstater. Även i fortsättningen kommer det därför att finnas behov av svenska bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

Bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden finns i dag i LIMF. Utredningen föreslår att dessa bestämmelser i princip ska behållas. Det föreslås dock att bestämmelserna som reglerar förutsättningar för erkännande och om det föreligger hinder mot erkännande ändras så att de överensstämmer med motsvarande bestämmelser i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

En ny lag införs

Utredningen har övervägt vilken lagteknisk lösning som bör väljas när det gäller de bestämmelser som ska införas respektive behållas med vissa ändringar och tillägg. Ett alternativ skulle vara att samla endast de kompletterande bestämmelserna till förordningarna i en ny lag och behålla de övriga bestämmelserna i de författningar som de för närvarande finns i. Bestämmelsernas placering i flera olika författningar ger dock en splittrad bild som mest sannolikt leder till tillämpningssvårigheter för domstolar och andra rättstillämpare. Utredningen föreslår därför att bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden samlas i en ny lag.

Den nya lagen bör innehålla bestämmelser som kompletterar förordningarna. Vidare bör bestämmelser som införlivar de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, och som i dag återfinns i

NÄF och IAL, föras över till den nya lagen med vissa justeringar. Lagen bör också innehålla bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden och bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

I den nya lagen bör dock inte införas bestämmelser om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden som införlivar 1977 och 1932 års nordiska ramkonventioner och som i dag finns i NEVL och 1932 års lag. Båda lagarna har ett brett tillämpningsområde och är inte avgränsade särskilt till avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Utredningen anser att det är mest ändamålsenligt att bestämmelser som reglerar frågor om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden på privaträttens område generellt behålls oförändrade.

Genom den nya lagen upphävs LIMF. På samma sätt upphävs de bestämmelser som avser makars förmögenhetsförhållanden i NÄF och IAL.

Ändringar i äktenskapsbalken

Definitionen av äktenskapsförord i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är vidare än den som ges av begreppet i svensk rätt. Med äktenskapsförord i förordningens mening avses varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden. Förutom äktenskapsförord i svensk bemärkelse omfattas därför med stor sannolikhet även bodelningsavtal och föravtal av definitionen.

Enligt förordningen gäller som grundläggande formkrav att ett äktenskapsförord ska vara skriftligt, daterat och undertecknat. I dag saknas krav om datering för äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal i äktenskapsbalken. Utredningen föreslår att det i äktenskapsbalken avseende dessa rättshandlingar införs de ytterligare krav som ställs enligt förordningen angående den formella giltigheten av äktenskapsförord.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag till ny lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden bör träda i kraft samtidigt som förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden börjar tillämpas, nämligen den 29 januari 2019. Genom den nya lagen bör LIMF samtidigt upphävas. Det föreslås övergångsbestämmelser med innebörd att bestämmelserna om tillämplig lag i LIMF fortfarande ska gälla för makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte därefter har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden, dvs. s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap. I övergångsbestämmelser föreslås vidare att en giltig rättshandling (dvs. lagvalsavtal) mellan sambor som företagits före ikraftträdandet inte ska förlora sin giltighet genom den nya lagen.

Även utredningens förslag till ändringar i äktenskapsbalken bör träda i kraft den 29 januari 2019. Det föreslås övergångsbestämmelser med innebörd att ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som ingåtts före ikraftträdandet inte ska förlora sin giltighet genom lagändringarna.

Summary

Remit

The Inquiry has been instructed to submit any legislative or other proposals that will be needed in connection with Council Regulation (EU) 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regimes (Regulation on matrimonial property regimes) and Council Regulation (EU) 2016/1104 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of the property consequences of registered partnerships (Regulation on property consequences of registered partnerships). The remit includes explaining and clarifying the meaning and application of these regulations in a Swedish context. Because the regulations on property regimes of spouses and registered partners are primarily linked to the Succession Regulation and the Brussels II Regulation, the Inquiry's remit also includes analysing how these different regulations relate to each other.

With regard to spouses, the Regulation on matrimonial property regimes contains a derogation which means, among other things, that Sweden and Finland may, in certain cases, refrain from applying the Regulation's provisions on procedures for the recognition and enforcement of decisions issued in the other State. This derogation concerns rulings based on the Convention of 6 February 1931 between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden comprising private international law provisions on marriage, adoption and guardianship (Nordic Convention on Marriage), the Convention of 19 November 1934 between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden comprising private international law provisions on

succession, wills and estate administration (Nordic Convention on Succession) and the Convention of 11 October 1977 between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden on the recognition and enforcement of judgments in civil matters (1977 Nordic Convention). The Inquiry's remit includes analysing the more detailed meaning of this derogation on applying the provisions that implement these Nordic conventions into Swedish law, and considering whether any legislative amendments are required.

The Inquiry will analyse how the regulations on property regimes of spouses and registered partners impact the Swedish rules and whether any changes or additions must, or should, be made to achieve clear, predictable and effective regulation in the area. Swedish provisions in this area are currently found in a number of different statutes. Under its remit, the Inquiry will consider, in particular, whether all the provisions in the area should be collected in a single new act. The Inquiry will also consider whether there is a need in Sweden to introduce substantive provisions on the property consequences of partnerships registered abroad.

The regulations on property regimes of spouses and registered partners

Scope of application

The regulations on property regimes of spouses and registered partners have been adopted within the framework of enhanced cooperation between 18 EU Member States: Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, Cyprus, the Czech Republic, Finland, France, Germany, Greece, Italy, Luxembourg, Malta, the Netherlands, Portugal, Slovenia, Spain and Sweden. The regulations regulate matters of international jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of property regimes of spouses and registered partners that have cross-border implications. The relevant parts will begin to apply on 29 January 2019, and will be binding and directly applicable in the States participating in the enhanced cooperation.

International matters concerning the property regimes of cohabiting partners are not covered by the provisions of these regulations. Moreover, it follows from the transitional provisions of

the regulations that the provisions on applicable law (Chapter III) apply only to spouses or registered partners who marry or register their partnership, or who specify the law applicable to their matrimonial property regimes or the property consequences of their registered partnership on or after 29 January 2019. This means that ‘older marriages’ and ‘older registered partnerships’ are not covered by the provisions on applicable law in these regulations.

The Nordic derogation

Certain matters in the area of matrimonial property regimes are covered by special private international law provisions that apply in relations between the Nordic countries. These provisions are based on the Nordic Conventions on Marriage and Succession, the 1977 Nordic Framework Convention and the Convention of 16 March 1932 between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden on the recognition and enforcement of judgments (1932 Nordic Framework Convention). Since Iceland has not acceded to the 1977 Nordic Framework Convention, the 1932 Nordic Framework Convention still applies in relation to Iceland.

For Sweden, the inter-Nordic provisions are found in the Ordinance concerning Certain International Legal Relationships relating to Marriage, Adoption and Guardianship (1931:429), the Act on Inheritance in International Situations (2015:417), the Act on the Recognition and Enforcement of Nordic Judgments in the Field of Private Law (1977:595), and the Act on the Recognition and Enforcement of Judgments Issued in Iceland (1932:540).

It follows from the Regulation on matrimonial property regimes that Sweden will be able to continue to apply the inter-Nordic provisions on matrimonial property regimes in relation to Denmark, Norway and Iceland. In relations between the Member States, i.e. between Sweden and Finland, however, the Regulation will take precedence. The basic principle is thus that Sweden will not be able to continue to apply the inter-Nordic provisions in relation to Finland. The Regulation contains a derogation, however, that means that Sweden can apply the inter-Nordic provisions on recognition and enforcement in relation to Finland in so far as they provide for

simplified and more expeditious procedures for the recognition and enforcement of decisions than the Regulation.

International jurisdiction

The regulations on property regimes of spouses and registered partners regulate when the courts of Member States have jurisdiction to examine matters concerning the property regimes of spouses and registered partners (international jurisdiction). The provisions on international jurisdiction in the regulations are based on a scale of connecting factors, i.e. they are to be examined in order of precedence on this scale. Matters concerning property regimes of spouses and registered partners are firstly to be examined by courts in the Member State dealing with a related procedure on succession or divorce, or the dissolution of a registered partnership. If no international jurisdiction stems from any such related procedure, jurisdiction is instead determined in accordance with jurisdiction criteria connected to the habitual residence and citizenship of the spouses or registered partners.

The regulations provide an option for spouses and registered partners to conclude a choice-of-court agreement, or ‘prorogation agreement’, giving the courts of one Member State exclusive jurisdiction to rule on matters of their matrimonial property regime.

In addition, there are provisions on subsidiary jurisdiction and jurisdiction in exceptional cases (e.g. if it is impossible to obtain a ruling in a third State to which the case is closely connected).

A court that has jurisdiction under either of the regulations may, if certain conditions are met, decline jurisdiction. A court may decline jurisdiction only in exceptional cases if it considers that the marriage in question, under the Member State’s private international law, is not recognised or if the court considers that the law of the forum does not recognise registered partnerships.

In principle, international jurisdiction under the regulations is universal and covers property both in and outside the country. The regulations contain provisions, however, that allow the court that otherwise has jurisdiction to limit the proceedings in certain cases so as not to include property located in a third State.

Applicable law

As is the case with the current provisions, spouses and registered partners may, under the regulations, agree to designate which State's law will apply to their matrimonial property regime. If spouses do not make a choice, the applicable law to their matrimonial property regime will be the law of the State of the spouses' first common habitual residence after their marriage. If registered partners do not make a choice, the law applicable to the property consequences of their registered partnership will be the law of the State in which their partnership was registered. Only in exceptional cases can the law of a State in which the spouses or registered partners subsequently established their habitual residence be applied. These provisions are an example of the 'principle of immutability', i.e. that the law applicable on entering into a marriage or registered partnership cannot subsequently be changed because the spouses or registered partners become connected to another State.

The transition towards applying the principle of immutability to determine the question of applicable law is a fundamental change entailed by the regulations in Swedish private international law. At present in Swedish law, the applicable law is determined on the basis of the law of the State in which the spouses were habitually resident when they married. If both spouses subsequently established their habitual residence in another State and resided there for at least two years, the law of that State applies instead. It should be pointed out, however, that spouses and registered partners will still be able to agree that the law of their country of habitual residence is to apply to their matrimonial property regime.

Under the regulations, the applicable law is to regulate the dissolution of the property regimes of spouses or registered partners, and the partition, distribution or liquidation of the property. This means that under the regulations, the applicable law regulates matters of matrimonial property regimes both during the marriage and after its dissolution. There are also strong indications that under the regulations, the applicable law will also regulate procedures concerning distribution of property or equivalent. The current possibility under Swedish law to apply, at the request of a spouse, Swedish law to the procedure for distribution of property will thus no longer be available.

Under the regulations, the principle of universality applies, which means that the law applicable under the regulations' provisions applies irrespective of whether it is the law of a Member State or of a third State.

In relation to Swedish law, the regulations contain some new provisions on the formal validity of agreements on the choice of applicable law and matrimonial or partnership property agreements. A basic requirement of the regulations is that these legal acts must be in writing, dated and signed to be formally valid. At present under Swedish law, an agreement on the choice of applicable law need only be in writing to be formally valid. The regulations also mean that matrimonial and partnership property agreements and choice-of-law agreements must, in certain cases, be registered with the Swedish Tax Agency to be formally valid. At present under Swedish law, only matrimonial and partnership property agreements must be registered to be formally valid.

Recognition and enforcement

Under the regulations on property regimes of spouses and registered partners, judgments issued in one Member State must be recognised in the other Member States without any special procedure being required. For enforcement, the judgment must have been declared enforceable in the Member State where enforcement is sought.

According to the regulations, the procedure for applying for a declaration of enforceability is to be regulated by law in the enforcing Member State, unless otherwise provided by the regulations.

Continued need for Swedish provisions

The regulations on property regimes of spouses and registered partners will be directly applicable in Sweden, which means they will apply as Swedish law. However, there will still be a need for Swedish rules in this area. This applies to rules that supplement the regulations and provisions that incorporate the rules on matrimonial property regimes into the Nordic conventions. It also applies to provisions regulating international matters concerning the property regimes of cohabiting partners, and provisions on matters

concerning the recognition and enforcement of decisions not covered by the regulations and to which the inter-Nordic provisions on recognition and enforcement do not apply, either.

Supplementary provisions to the regulations

The regulations on property regimes of spouses and registered partners largely replace Swedish autonomous provisions on international jurisdiction and applicable law in matters concerning the property regimes of spouses and registered partners. In the regulations, however, Member States are given the possibility, through overriding mandatory provisions, to apply exceptions in relation to the provisions on applicable law. Overriding mandatory provisions are provisions the respect for which is regarded as crucial by a Member State for safeguarding its public interests, such as its political, social or economic organisation, to such an extent that they are applicable to any situation falling within their scope. The Inquiry proposes supplementary provisions on overriding mandatory provisions. According to these provisions, the provisions of the Marriage Code concerning the disposal of spouses' joint home and property and, on the distribution of property, a spouse's right to take over such property, must always apply if the home and property are in Sweden.

Supplementary provisions on a reserve forum are also proposed in cases when the regulations prescribe international jurisdiction for a Swedish court. Provisions on the registration of agreements on the choice of applicable law are also proposed.

According to the regulations, the procedure for applying for a declaration of enforceability is to be regulated by the law in the enforcing Member State, unless otherwise provided by the regulations. As supplementary provisions to the regulations, the Inquiry proposes that, in general, the procedure for applying for a declaration of enforceability (exequatur proceedings) should be in line with equivalent procedures under other international instruments, e.g. the Succession Regulation, and that such applications should be made to the district courts prescribed by the Government.

Inter-Nordic provisions on matrimonial property regimes

Under the Regulation on matrimonial property regimes, Sweden will no longer be able to apply the inter-Nordic provisions on international jurisdiction and applicable law in relation to Finland. When a matter of matrimonial property regimes concerns relations between Sweden and Finland, the provisions on international jurisdiction and applicable law in the Regulation on matrimonial property regimes will apply instead.

However, under the Regulation Sweden will still be able to continue to apply all inter-Nordic provisions in relation to Denmark, Norway and Iceland. Moreover, the Inquiry considers that the inter-Nordic provisions provide for simplified and more expeditious procedures for the recognition and enforcement of decisions than does the Regulation on matrimonial property regimes. As a result, under the Nordic derogation in the Regulation, Sweden will be able to continue to apply the inter-Nordic provisions on recognition and enforcement even in relation to Finland.

The Inquiry proposes that the current inter-Nordic provisions on matrimonial property regimes be retained in principle. Thus, this concerns the provisions currently found in the ordinance and three acts mentioned above: the Ordinance concerning Certain International Legal Relationships relating to Marriage, Adoption and Guardianship, the Act on Inheritance in International Situations, the Act on the Recognition and Enforcement of Nordic Judgments in the Field of Private Law, and the Act on the Recognition and Enforcement of Judgments Issued in Iceland.

Provisions on the property regimes of cohabitating partners

International matters concerning the property regimes of cohabiting partners are not covered by the regulations on property regimes of spouses and registered partners. The 2012 Brussels I Regulation and the 2007 Lugano Convention contain private international law provisions that the Inquiry considers applicable, at least with respect to certain matters concerning the property regimes of cohabiting partners. Nevertheless, there is a need for autonomous Swedish provisions concerning the property regimes of cohabiting partners. At present, the Act on Certain International Issues relating to the

Property of Married and Unmarried Couples (1990:272) applies to matters concerning the property regimes of cohabiting partners.

The Inquiry proposes that the current provisions on the property regimes of cohabiting partners be retained in principle. This means, among other things, that in the future the provisions on applicable law will differ between spouses and cohabiting partners. With respect to the provisions on the formal validity of the choice-of-law agreement in the regulations on property regimes of spouses and registered partners, it is nevertheless proposed that the choice-of-law agreement between cohabiting partners also be written, dated and signed to be formally valid. The Inquiry also proposes introducing provisions on the material validity of a choice-of-law agreement between cohabiting partners. These provisions are consistent with what applies regarding the material validity of a choice-of-law agreement in the regulations on property regimes of spouses and registered partners.

Special provisions on the recognition and enforcement of certain foreign decisions

The provisions on recognition and enforcement in the regulations on property regimes of spouses and registered partners will only apply to judgments issued in other Member States. As a result, there will continue to be a need for Swedish provisions on matters concerning the recognition and enforcement of decisions on the property regimes of spouses and registered partners not covered by the regulations and to which the inter-Nordic provisions on recognition and enforcement do not apply, either.

The provisions on the recognition and enforcement of decisions on matrimonial property regimes are currently found in the Act on Certain International Issues relating to the Property of Married and Unmarried Couples. The Inquiry proposes that these provisions be retained in principle. However, it is proposed that the provisions regulating the conditions for recognition, and whether there are any obstacles to recognition, be changed to be consistent with the equivalent provisions in the regulations on property regimes of spouses and registered partners.

A new act is introduced

The Inquiry has considered which legal solutions should be chosen when it comes to the provisions to be introduced or retained with certain changes and additions. One alternative would be to collect only the supplementary provisions to the regulations in a new act and retain the other provisions in the statutes in which they are currently found. The placement of the provisions in several different statutes, however, would provide a fragmented picture that would probably result in courts and other authorities responsible for the administration of justice having difficulty applying them. The Inquiry therefore proposes that provisions on the property regimes of spouses, registered partners and cohabiting partners be collected in a single new act.

This new act should contain provisions that supplement the regulations. Moreover, the provisions that incorporate the Nordic Conventions on Marriage and Succession – and that are currently found in the Ordinance concerning Certain International Legal Relationships relating to Marriage, Adoption and Guardianship and the Act on Inheritance in International Situations – should be transferred to the new act with certain adjustments. The act should also contain provisions concerning the property regimes of cohabiting partners, and provisions on matters concerning the recognition and enforcement of decisions not covered by the regulations and to which the inter-Nordic provisions on recognition and enforcement do not apply, either.

However, provisions on the recognition and enforcement of Nordic decisions that incorporate the 1977 and 1932 Nordic Framework Conventions and that are currently found in the Act on the Recognition and Enforcement of Nordic Judgments in the Field of Private Law and the Act on the Recognition and Enforcement of Judgments Issued in Iceland should not be introduced into the new act. Both of these acts have a broad scope of application and are not limited in particular to decisions on matrimonial property regimes. The Inquiry considers that it is most appropriate for the provisions regulating matters on the recognition and enforcement of Nordic decisions in the field of private law to remain basically unchanged.

This new act will replace the Act on Certain International Issues relating to the Property of Married and Unmarried Couples.

Similarly, it will replace the provisions concerning matrimonial property regimes in the Ordinance concerning Certain International Legal Relationships relating to Marriage, Adoption and Guardianship and in the Act on Inheritance in International Situations.

Amendments to the Marriage Code

The definition of a ‘matrimonial property agreement’ in the Regulation on matrimonial property regimes is broader than the one provided by the term in Swedish law. A matrimonial property agreement within the intention of the Regulation means any agreement between spouses or future spouses by which they organise their matrimonial property regime. Accordingly, it is most likely that, in addition to matrimonial property agreements in a Swedish sense, the definition will also include agreements on the distribution of property and spousal agreements concluded immediately prior to filing for divorce.

The basic formal requirement under the Regulation is that a matrimonial property agreement is to be written, dated and signed. There is currently no requirement in the Marriage Code that matrimonial property agreements, agreements on the distribution of property or spousal agreements concluded immediately prior to filing for divorce be dated. The Inquiry proposes that, with regard to these legal acts, the additional requirements imposed by the Regulation concerning the formal validity of matrimonial property agreements be added to the Marriage Code.

Entry into force and transitional provisions

The Inquiry’s proposals for a new act on international matters concerning the property regimes of spouses, registered partners and cohabiting partners should enter into force at the same time as the regulations on property regimes of spouses and registered partners begin to apply, on 29 January 2019. The new act should, at the same time, replace the Act on Certain International Issues relating to the Property of Married and Unmarried Couples. Transitional provisions are proposed to the effect that the provisions on applicable law in the Act on Certain International Issues relating to the Property of

Married and Unmarried Couples will continue to apply to spouses and registered partners who married or registered their partnership prior to 29 January 2019 and who did not subsequently choose a law to apply to their property regime, i.e. 'older marriages' or 'older registered partnerships'. It is also proposed in the transitional provisions that the new act will not annul any valid legal act (i.e. an agreement on choice of law) between cohabiting partners that was entered into prior to the act's entry into force.

The Inquiry's proposed amendments to the Marriage Code should also enter into force on 29 January 2019. Transitional provisions are proposed to the effect that the legislative amendments will not annul any valid matrimonial property agreements, agreements on the distribution of property or spousal agreements concluded immediately prior to filing for divorce that were entered into before the amendments' entry into force.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Kompletterande bestämmelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § I detta kapitel finns kompletterande bestämmelser till

1. rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen¹ (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden), och

2. rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen² (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

¹ EUT L 183, 8.7.2016, s. 1.

² EUT L 183, 8.7.2016, s. 30.

Reservforum

2 § Om det finns svensk internationell behörighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Registrering av lagvalsavtal

3 § Om ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket enligt bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, ska bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ äktenskapsbalken tillämpas.

Internationellt tvingande regler

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Rättsverkningar vid legal separation

5 § Har det utomlands meddelats ett slutligt beslut om legal separation och har makarna inte återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter separationen inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid separationen.

Erkännande och verkställighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

6 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till

tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

7 § En ansökan enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 6 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 6 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

8 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 6 och 7 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

9 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

10 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 6 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

2 kap. Särskilda bestämmelser för vissa nordiska förhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller i förhållande till de stater som är anslutna till konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap³ (den nordiska äktenskapskonventionen) och konventionen den 19 november 1934

³ SÖ 1931:19.

mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning⁴ (den nordiska arvskonventionen).

Bestämmelserna gäller om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag är inte tillämpliga i förhållande till Finland.

2 § Det som sägs i 5 och 8–12 §§ gäller makars förmögenhetsförhållanden, om båda makarna

1. är medborgare i någon konventionsstat och
2. när de ingick äktenskapet
 - a) var medborgare i någon konventionsstat och
 - b) då tog hemvist i en av konventionsstaterna.

Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskaps ingående har tagit hemvist utanför konventionsstaterna.

Svensk domstols internationella behörighet

3 § I samband med ett yrkande om legal separation eller äktenskapsskillnad enligt 7 § förordning (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap får också av samma eller annan domstol prövas frågor om bodelning.

4 § Om en talan angående en fråga om bodelning väcks enligt 3 § vid behörig domstol eller annan myndighet i olika konventionsstater mellan samma parter, ska den domstol eller annan myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra domstolen eller myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket ska en fråga om legal separation och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

5 § En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp av svensk domstol om

1. makarna har hemvist i Sverige, eller
2. makarna har hemvist i olika konventionsstater och den make som ansökan riktar sig mot har hemvist i Sverige.

⁴ SÖ 1935:17.

6 § En fråga som gäller bodelning med anledning av en makes död ska tas upp av svensk domstol om bodelningen förrättas i enlighet med svensk lag enligt 14 §.

En tvist som gäller bodelning med anledning av en makes död får också, trots att domstol i en annan nordisk stat är behörig, tas upp av svensk domstol om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om dödsboet är föremål för behandling av domstol, testaments-exekutor, bobestyrer eller av domstol förordnad boutredningsman eller skiftesman eller om tvisten gäller klander av bodelning.

7 § Vid bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.

Tillämplig lag

8 § Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om

1. avtalet avser

a) lagen i en konventionsstat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller

b) lagen i den konventionsstat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan konventionsstat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 10–12 §§.

9 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den konventionsstat där makarna tog hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan konventionsstat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

10 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad ska alltid lagen i den konventionsstat där egendomen finns tillämpas.

11 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

12 § Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 8 eller 9 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en konventionsstat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om en konventionsstats lag saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

13 § Om makar har beviljats legal separation och är på deras förmögenhetsförhållanden lagen i en konventionsstat tillämplig, i vilken det saknas regler om legal separation, ska

1. bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapskillnad tillämpas,

2. egendom som en make förvärvar efter den legala separationen vara hans eller hennes enskilda, och

3. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid den legala separationen.

14 § Bodelning med anledning av en makes död förrättas enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och vid sin död hade hemvist i Sverige.

Bodelning med anledning av en makes död förrättas också enligt svensk lag om en efterlevande make som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge har suttit i oskiftat bo och han eller hon

har hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och då hade hemvist i Sverige.

Erkännande och verkställighet

15 § Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut som i Danmark, Finland, Island eller Norge har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar 3 eller 5 §, ska gälla i Sverige.

16 § Om inget annat följer av 15 §, ska i fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island. Om dessa lagar inte gäller, tillämpas 4 kap. om inte något annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

3 kap. Frågor om sambors förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, om inte annat följer av en unionsrättsakt.

Bestämmelserna gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Svensk domstols internationella behörighet

2 § En fråga om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol om

1. svaranden har hemvist i Sverige,
2. käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 5 eller 6 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
3. frågan rör egendom i Sverige, eller

4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Om frågan gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

3 § En fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol

1. om den avlidne sambon hade hemvist i Sverige,

2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller

3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen⁵.

4 § Framställs ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol, när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande här i landet. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på ett lagakraftvunnet avgörande i det utländska förfarandet. Talan får prövas om det finns särskilda skäl.

Tillämplig lag

5 § Om sambor eller blivande sambor i skriftligt, daterat och under-tecknat avtal har kommit överens att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och

2. något annat inte följer av 7–14 §§.

⁵ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

Om den ena sambon är död, får den efterlevande sambon ingå ett avtal enligt första stycket med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare.

Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt första eller andra stycket, om avtalet eller villkoret var giltigt.

6 § Har tillämplig lag inte bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog hemvist när de inledde samboförhållandet.

Om båda samborna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Har båda samborna tidigare under samboförhållandet haft hemvist i den staten eller är båda samborna medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist i staten.

7 § En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före samboförhållandet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samborna inleder samboförhållandet.

Rättshandlingen ska vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där samborna då har hemvist.

8 § En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt

1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
2. lagen i den stat där den förrättades, eller
3. lagen i den stat där den avlidne hade hemvist eller var medborgare.

Särskilda bestämmelser om bodelning m.m.

9 § På begäran av en sambo eller en dödsbodeläggare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Bestäm-

melserna i svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning beträffande sambors egendom.

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid en bodelning med anledning av en sambos död ska det beaktas vad som tillkommit den efterlevande sambon vid motsvarande förrättning efter den döde utomlands.

11 § Bestämmelserna i 16–18 §§ och 22–25 §§ sambolagen (2003:376) om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag och om en sambos rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

12 § Vid en bodelning som görs i Sverige får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376), även om en utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.

Hänsyn till tredje mans intressen

13 § Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

14 § Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

Erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

15 § Ett lagakraftvunnet avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. en stat vars lag enligt 5 eller 6 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden, eller
2. den stat där svaranden hade hemvist.

16 § Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande.

17 § Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

18 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har vunnit laga kraft. En föreskrift om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Reservforum

19 § Om det finns svensk internationell behörighet enligt detta kapitel och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Hemvist

20 § Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel ska den som är bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.

Ordre public

21 § En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, om inte annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 2 kap. denna lag, lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island.

Erkännande och verkställighet

2 § Ett lagakraftvunnet avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden, eller
2. den stat där svaranden hade hemvist.

3 § Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett tidigare meddelat utländskt avgörande som gäller här,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

4 § I fråga om verkställighet av ett avgörande som avses i 2 § gäller vad som föreskrivs i 3 kap. 17–18 §§.

-
1. Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.
 3. Bestämmelserna i 3–7, 9–12 och 19–20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande avseende makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter.
 4. Ett giltigt lagvalsavtal mellan sambor som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.
 5. Har talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden väckts vid domstolen före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.
 6. Bestämmelserna i 13, 14, 16, 17, 19 och 20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande på avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 §, 9 kap. 5 och 13 §§ samt 16 kap. 1 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 3 §

Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfallar någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarens enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, *dateras* och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarens enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks.

I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

9 kap.**5 §**

Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen *skall* upprättas en handling som skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen *ska* upprättas en handling som *dateras och* skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

13 §

Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet *skall* upprättas en handling som undertecknas av makarna.

Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet *ska* upprättas en handling som *dateras och* undertecknas av makarna.

Avtal som makar i annat fall har ingått om kommande bodelning är utan verkan, om det inte utgör äktenskapsförord.

16 kap.**1 §**

För hela landet gemensamt ska Skatteverket föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska registreras enligt denna balk eller som ska tas in i registret enligt andra bestämmelser.

För hela landet gemensamt ska Skatteverket föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska

1. registreras enligt denna balk,
2. registreras enligt rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig

lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen⁶, och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen⁷, eller

3. tas in i registret enligt andra bestämmelser.

1. Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

2. Ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.

⁶ EUT L 183, 8.7.2016, s. 1.

⁷ EUT L 183, 8.7.2016, s. 30.

1.3 Förslag till ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av de unionsrättsakter och internationella instrument som omfattas av lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller av särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om *boskillnad*, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående *bodelning* eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption eller förmynderskap,

1. dom eller förlikning i mål om legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,

2. dom eller förlikning i mål om boskillnad eller i mål angående bodelning med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 2 kap. 15 § lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögensförhållanden,

2. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

3. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

4. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

6. dom eller förlikning som rör
a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

3. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

4. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

5. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

6. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

7. dom eller förlikning som rör
a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

7. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

8. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

1.4 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 2 a–6 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 8, 9–10 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskaps-skillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden och *bodelning*. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

1. barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskaps-skillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

9 §

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. *Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.*

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall *skall* föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall *ska* föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

10 §

Har hemskillnad vunnits mellan makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, är tillämplig, skall egendom som make förvärvar efter hemskillnaden vara hans enskilda och täckning för gäld beräknas med hänsyn till förhållandena vid hemskillnaden. I övrigt äga bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad motsvarande tillämpning.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, *skall*, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapskillnad, om hemskillnaden ännu består.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, *ska*, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapskillnad, om hemskillnaden ännu består.

22 §

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, *skall* gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, *ska* gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

1.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

dels att 3 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen, *eller lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.*

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

1.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken att 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 2 kap. 5 § lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

DEL I

Inledning och bakgrund

2 Uppdraget och utredningens arbete

2.1 Uppdraget

I juni 2016 antogs rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden) och rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).¹

I förhållande till länder utanför Norden har internationellt privaträttsliga frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden hittills reglerats genom svenska autonoma bestämmelser i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF).

För vissa frågor på området för makars förmögenhetsförhållanden finns särskilda internationellt privaträttsliga bestämmelser i förhållandet mellan de nordiska länderna. Bestämmelserna har sin grund i konventioner mellan de nordiska länderna, nämligen konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen²), konventio-

¹ Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden finns intagna som *bilaga 2–3* till detta betänkande. Förordningarna är publicerade i EU:s officiella tidning, EUT L 183, 8.7.2016, s. 1 och EUT L 183, 8.7.2016, s. 30.

² SÖ 1931:19.

nen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen³), konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977 (1977 års nordiska ramkonvention⁴) och konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar, Köpenhamn 16.3.1932 (1932 års nordiska ramkonvention⁵). Efter som Island inte har tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention gäller fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention i förhållande till Island.

För svensk del finns de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF), lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL), lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL) och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som har meddelats i Island (1932 års lag).

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innebär att internationella frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden för Sveriges och Finlands del faller inom EU:s exklusiva kompetens. I förordningen om makars förmögenhetsförhållanden finns dock ett undantag som innebär att Sverige och Finland får fortsätta att tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till varandra i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör (det nordiska undantaget).

Regeringen beslutade den 1 september 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och lämna förslag till de författningsändringar och andra åtgärder som förordningarna ger anledning till.⁶ I uppdraget ligger att förklara och tydliggöra förordningarnas innebörd och tillämpning i ett svenskt sammanhang. Bland annat ska utredaren analysera det nordiska undantagets närmare innebörd för tillämpningen av de författningar som genomför de nordiska

³ SÖ 1935:17.

⁴ SÖ 1978:11.

⁵ SÖ 1933:6.

⁶ Direktiven, dir. 2016:74, bifogas som *bilaga 1* till betänkandet.

konventionerna i svensk rätt. Eftersom förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har kopplingar till framför allt arvsförordningen och Bryssel II-förordningen ingår också i utredarens uppdrag att belysa hur de olika förordningarna förhåller sig till varandra. I det sammanhanget bör avgränsningen mellan bodelnings- och arvsfrågor när en make eller registrerad partner har avlidit belysas särskilt. I arbetet ingår också att överväga om det finns behov av att dels göra ändringar i de nordiska reglerna om bodelning med anledning av en makes död, dels införa materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

Vidare ska utredaren bedöma vilka myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör anses falla in under domstolsbegreppet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Utredaren ska också ta ställning till vilka domstolar eller myndigheter som lämpligen bör pröva ansökningar om erkännande och verkställbarhetsförklaring eller om ändring eller överklaganden av meddelade beslut enligt förordningarna. Utredaren ska föreslå vilka regler som ska tillämpas vid handläggning av ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring. I den utsträckning frågan inte regleras i förordningarna, ska utredaren vidare lämna förslag till regler för verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol som förklarats verkställbara här med tillämpning av förordningarna.

En utgångspunkt för arbetet ska vara att de förslag som presenteras ska passa in i den svenska rättsordningen så långt det är möjligt. Enligt uppdraget ska särskilt övervägas om samtliga bestämmelser på området bör samlas i en ny lag som ersätter de befintliga.

Om utredaren under arbetets gång bedömer att det finns behov av att ta upp någon internationellt familjerättslig fråga som anknyter till förordningarna, står det utredaren fritt att göra det. Ekonomiska och andra konsekvenser för enskilda personer, företag och det allmänna av de förslag som lämnas ska redovisas. Om utredarens förslag medför ökade kostnader för det allmänna, ska förslag till finansiering redovisas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

2.2 Utredningens arbete

Utredningens arbete inleddes i september 2016. Utredningen har hållit sju sammanträden med experter och sakkunnig.

Enligt direktiven ska utredaren följa Finlands arbete med förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och i övrigt göra de internationella jämförelser som är befogade. Mot den bakgrunden har utredningen inhämtat uppgifter från den utredare som i Finland är utsedd att utarbeta förslag till nödvändiga lagändringar med anledning av förordningarna. Kontakt har även hållits med berörda tjänstemän i Danmark, Finland, Norge och Island. Vidare har utredningen inhämtat synpunkter från Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket.

2.3 Förordningarnas benämningar

Utredningen har valt att benämna de två EU-förordningar som behandlas i betänkandet för förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden används visserligen inte begreppet *registrerade partners förmögenhetsförhållanden*. I stället används begreppet *förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap*. Begreppen får dock anses vara synonyma (se vidare här om i avsnitt 4.2.1). För att underlätta läsningen har utredningen valt att ge förordningarna likartade benämningar. Dessa benämningar har också använts i utredningsdirektiven.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet är indelat i fem delar. Den första delen (del I) omfattar ett inledande kapitel med utredningens uppdrag och arbete (kapitel 2) och ett avsnitt om gällande rätt (kapitel 3).

Den andra delen (del II) behandlar förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Där redogörs dels allmänt för förordningarna (kapitel 4), dels mer ingående för förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet (kapitel 5), tillämplig lag (kapitel 6) samt erkännande och verkställighet (kapitel 7).

I betänkandets tredje del (del III) behandlas utredningens överväganden och förslag med anledning av förordningarna. Del III inleds med en redogörelse för vilka svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser som behövs vid sidan om förordningarna på det aktuella området (kapitel 8). I de efterföljande avsnitten lämnar utredningen förslag på sådana bestämmelser. Utredningen föreslår vissa kompletterande bestämmelser till förordningarna (kapitel 9). Vidare föreslås vilka internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som ska behållas (kapitel 10). Utredningen föreslår också vilka bestämmelser som ska gälla för internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden (kapitel 11) och för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga (kapitel 12). Del III avslutas med ett avsnitt som behandlar frågor om förordningarnas inverkan dels på svenska materiella bestämmelser, dels på vissa svenska myndigheters och rättstillämpares roller (kapitel 13).

I den fjärde delen (del IV) behandlas frågor hänförliga till genomförandet av förslagen. Denna del innehåller bedömningar och förslag beträffande lagtekniska frågor (kapitel 14), ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (kapitel 15) samt konsekvenser av förslagen (kapitel 16).

Den femte och sista delen av betänkandet (del V) innehåller författningskommentaren (kapitel 17).

3 Gällande rätt

3.1 Inledning

På familjerättens område finns det svenska materiellrättsliga bestämmelser som syftar till att reglera enskildas mellanhavanden, såsom exempelvis frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden men även frågor om vårdnad, underhåll och arv.

Vidare finns det på familjerättens område svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser som ska tillämpas vid rättsförhållanden med utländsk anknytning. Dessa bestämmelser avser att fastställa vilket lands domstol som är behörig att pröva en tvist (internationell behörighet), vilket lands lag som ska tillämpas på tvisten eller på de familjerättsliga förmögenhetsförhållandena innan tvist uppstått samt om och på vilket sätt utländska avgöranden kan erkännas och verkställas i Sverige.¹

Kapitlet behandlar svenska materiellrättsliga bestämmelser och svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser på området för makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Avsnitt 3.2 innehåller en översiktlig redogörelse av de svenska materiella bestämmelserna. I avsnitt 3.3 följer en generell beskrivning av de internationellt privaträttsliga bestämmelserna som tillämpas i Sverige. Det gäller bestämmelser i EU-förordningar och internationella konventioner (avsnitt 3.3.2), författningar som har sin grund i nordiska konventioner (avsnitt 3.3.3) samt författningar som inte har sin grund i några internationella konventioner, s.k. svenska autonoma bestämmelser (avsnitt 3.3.5). Avsnitt 3.3. inleds med några allmänna utgångspunkter för tillämpningen av de internationella bestämmelserna (avsnitt 3.3.1).

¹ Prop. 1989/90:87 s. 9 och Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 20 och 29.

I avsnitt 3.4–3.6 lämnas en närmare beskrivning av de internationellt privaträttsliga bestämmelser som gäller för internationell behörighet (avsnitt 3.4), tillämplig lag (avsnitt 3.5) samt erkännande och verkställighet av avgöranden (avsnitt 3.6). Huvuddelen av de internationellt privaträttsliga bestämmelserna gäller frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i allmänhet. Det finns dock särskilda bestämmelser som gäller endast för frågor om bodelning med anledning av en makes, partners eller sambos död. Avsnitten 3.4–3.6 är därför i sin tur uppdelade på dessa frågor. De särskilda bestämmelserna för frågor om bodelning vid dödsfall finns framför allt i de internordiska och i de svenska autonoma regelverken.

3.2 Materiellrättsliga bestämmelser

3.2.1 Makar

Två personer som ingår äktenskap med varandra blir makar (1 kap. 1 § äktenskapsbalken). Från och med den 1 maj 2009 är även samkönade äktenskap möjliga i Sverige (SFS 2009:253).

Makars egendom är uppdelad i giftorättsgods och enskild egendom. Egendom är giftorättsgods i den mån den inte är enskild egendom (7 kap. 1 § äktenskapsbalken). Egendom är enskild om detta följer av ett äktenskapsförord eller om en make genom vissa rättshandlingar har fått egendomen med villkoret att den ska vara makens enskilda, t.ex. genom gåva eller testamente (se 7 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Makarnas rådighet över egendom som utgör gemensam bostad eller bohag är till viss del inskränkt. Lagen ställer upp krav på den andra makens samtycke till vissa slags förfoganden över sådan egendom. I första hand ska det gemensamma hemmet skyddas (7 kap. 5 § äktenskapsbalken).

När ett äktenskap upplöses ska makarnas egendom normalt fördelas mellan dem genom bodelning (9 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken). Upplösning av äktenskapet sker genom äktenskapskillnad eller den ena makens död. Det är makarnas giftorättsgods som ska ingå i bodelningen (10 kap. 1 § äktenskapsbalken). Avsikten med bodelningsförfarandet är att lösa frågan om fördelningen av giftorättsgodset mellan makarna.

Är makarna ense, får de efter skriftlig anmälan till Skatteverket fördela sin egendom genom bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapsskillnad pågår (9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken).

I 11–13 kap. äktenskapsbalken finns ytterligare bestämmelser om bodelningen, bl.a. bestämmelser om andelar och lotter (11 kap.), jämkning vid bodelning (12 kap.) och verkan av bodelning (13 kap.). Det bör uppmärksammas att bestämmelserna om bodelning i vissa fall skiljer sig åt beroende på om bodelningen sker vid äktenskapsskillnad, vid en makes död eller under äktenskapet (se bl.a. 9 kap. 2 § äktenskapsbalken om vilken dag som är grundläggande för bodelningen, dvs. den s.k. kritiska tidpunkten).

Frågor om makars förmögenhetsförhållanden aktualiseras vanligtvis vid äktenskapets upplösning genom äktenskapsskillnad eller dödsfall men kan även bli aktuella att pröva vid domstol under äktenskapet utan att det är frågan om äktenskapsskillnad. En make kan t.ex. behöva rättens samtycke för att disponera över sådan egendom som är belagd med rådighetsinskränkningar (7 kap. 5 och 8 §§ äktenskapsbalken). Vidare kan en make väcka talan mot den andra maken om denne utan erforderligt samtycke eller tillstånd har avhänt sig eller till nackdel för den först nämnda maken upplåtit nyttjanderätt till egendom (7 kap. 9 § äktenskapsbalken). En talan kan också gälla t.ex. ogiltighet av äktenskapsförord, föravtal eller en gåva mellan makar.

En tvistig bodelningsfråga inleds normalt genom att makarna begär att rätten utser en bodelningsförrättare som ska göra en tvångsdelning av egendomen (17 kap. 1 § äktenskapsbalken). I vissa fall tvistar dock makarna direkt vid domstol i en fråga som har betydelse för bodelningen. Tvisten kan gälla t.ex. frågan om viss egendom utgör giftorättsgods eller enskild egendom, giltigheten av äktenskapsförord m.m.

När en make avlider kan tvister som har anknytning till bodelningen uppstå mellan den efterlevande maken på den ena sidan och den avlidnes arvingar och testamentstagare på den andra. Det är bestämmelserna i 9–13 kap. äktenskapsbalken som avgör vad som gäller för bodelning även vid ena makens död.

Äktenskapsförord

Makar eller blivande makar kan genom äktenskapsförord bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar också bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods (se 7 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken).

Äktenskapsförordet är en formbunden rättshandling. Det ska upprättas skriftligen och undertecknas av båda makarna eller blivande makarna (7 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken). Något bevittnande behövs inte.² Det finns inte någon uttrycklig föreskrift i lagen om att förord ska dateras. En sådan föreskrift kan inte heller tolkas in i lagtexten. Ett äktenskapsförord kan därmed inte underkännas på grund av att datering saknas. Makar bör dock datera sitt äktenskapsförord eftersom det kan komma att underlätta åstadkommande av bevisning rörande omständigheterna vid förordets tillkomst.³

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller äktenskapsförord först från den dag då det ges in till Skatteverket (7 kap. 3 § tredje och fjärde stycket äktenskapsbalken).

Registreringen innebär inte att förordet anses vara en skälig och giltig rättshandling. Äktenskapsförordet kan senare förklaras ogiltigt eller föranleda jämkning av materiella skäl. Skatteverket gör inför registreringen endast en översiktlig granskning av innehållet.⁴ Registrering ska vägras bara om det är uppenbart att avtalet inte faller under 7 kap. 3 § äktenskapsbalken.⁵

² Beckman, Höglund, Lind, Singer och Teleman, *Svensk familjerättspraxis* 1, Supplement 34, augusti 2015, A VI:9.

³ Teleman, *Äktenskapsförord*, 3:e uppl., 2012, s. 27 f.

⁴ Tottie och Teleman, *Äktenskapsbalken*. En kommentar (2017-05-11 Zeteo), kommentaren till 7 kap. 3 § äktenskapsbalken.

⁵ Se NJA 1970 s. 320, SvJT 1967 rf s. 38 och RH 1985:95.

Gåvor mellan makar

Makar kan ge varandra gåvor. Gåvor mellan makar innebär kostnadsfria överföringar av egendom mellan dem.⁶ En gåva mellan makar är gällande mellan dem om de iakttagit vad som gäller för fullbordande av gåva i allmänhet eller om gåvan har registrerats hos Skatteverket enligt 16 kap. äktenskapsbalken (8 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken). Vidare blir en gåva mellan makar gällande mot givarens borgenärer när den har registrerats hos Skatteverket enligt 16 kap. äktenskapsbalken (8 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken). För vissa slag av egendom finns särskilda bestämmelser som innebär att en gåva blir gällande mot givarens borgenärer först efter inskrivning eller annan särskild registrering (se 8 kap. 1 § tredje stycket äktenskapsbalken).

I lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva och i jordabalken finns bestämmelser om hur vissa gåvor fullbordas. För lös egendom i allmänhet krävs i regel tradition från givare till gåvotagare, dvs. egendomen ska ha överlämnats och kommit i gåvotagarens besittning (1 § lagen angående vissa utfästelser om gåva). Om gåvan avser fast egendom fullbordas gåvan redan genom överlåtelseavtalet (4 kap. 29 § jordabalken). Överlåtelseavtalet kräver bl.a. skriftlighet och att båda parter undertecknar det (se 4 kap. 1 § jordabalken).

Föravtal

Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna, ett s.k. föravtal. I första hand avses sådana avtal varigenom makarna kommer överens om att viss angiven egendom ska tillskiftas en av dem vid bodelningen. Det kan vara fråga antingen om att en make ska behålla egendom som redan förut tillhör honom eller henne eller om att den andra maken ska få egendomen på sin lott.⁷

Det ska upprättas en handling över föravtalet och handlingen ska undertecknas av makarna (9 kap. 13 § första stycket äktenskapsbalken).

⁶ Tottie och Teleman, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11 Zeteo), kommentaren till 8 kap. äktenskapsbalken.

⁷ Tottie och Teleman, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11 Zeteo), kommentaren till 9 kap. 13 § äktenskapsbalken.

Det är endast s.k. exekutionstitlar som kan bli föremål för verkställighet (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Ett föravtal utgör inte i sig en exekutionstitel och kan därmed inte bli föremål för verkställighet. Föravtalet kan dock åberopas som grund för en begäran om ersättning.

Bodelningsavtal

En bodelning ska i första hand förrättas av makarna tillsammans (9 kap. 5 § första meningen äktenskapsbalken). Det förutsätts alltså att makarna blir överens eller att på motsvarande sätt den ena maken och den andras arvingar och universella testamentstagare kan enas om en bodelning. Kan enighet inte nås kan makarna eller en av dem begära att en bodelningsförrättare utses av rätten och då gäller bestämmelserna i 17 kap. äktenskapsbalken (se vidare under rubriken nedan).⁸

En handling ska upprättas över bodelningen och den ska skrivas under av båda makarna (bodelningsavtal). Är den ena maken död skrivs handlingen under av den efterlevande maken och den dödes arvingar och universella testamentstagare (9 kap. 5 § andra och tredje meningen äktenskapsbalken).

Inte heller ett bodelningsavtal utgör i sig en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken) och det kan därmed inte bli föremål för verkställighet. Även ett bodelningsavtal kan dock åberopas som grund för en begäran om ersättning.

Bodelningsförrättare och boutredningsmän

I 17 kap. äktenskapsbalken regleras frågan om förfarandet vid förrättande av bodelning mellan makar. Om makarna inte kan enas om bodelning, ska domstolen på ansökan av en eller båda makarna förordna någon att vara bodelningsförrättare (17 kap. 1 § äktenskapsbalken).

Bodelningsförrättaren ska vid behov se till att bouppteckning förrättas. Varje make ska uppge sina tillgångar och skulder. En make är skyldig att bekräfta riktigheten av en upprättad bouppteckning med

⁸ Tottie och Teleman, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11), kommentaren till 9 kap. 5 § äktenskapsbalken.

ed inför domstolen, om den andre maken begär det (17 kap. 5 § äktenskapsbalken). Bodelningsförrättaren ska bestämma tid och plats för bodelning samt kalla makarna till förrättningen. Kan makarna inte komma överens, ska bodelningsförrättaren pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och inte är föremål för rättegång. I sådant fall ska bodelningsförrättaren i en av honom eller henne underskriven handling själv bestämma om bodelning (17 kap. 6 § äktenskapsbalken). Bodelningsförrättaren har rätt att få arvode och ersättning för sina utgifter. Kostnaderna ska betalas av makarna med hälften vardera (17 kap. 7 § äktenskapsbalken).

Ett beslut om bodelning som förrättats av en bodelningsförrättare utgör inte en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Ett sådant beslut kan därmed inte bli föremål för verkställighet. Se vidare avsnitt 7.1.3 angående verkställighet av bodelningsförrättares beslut.

En make som är missnöjd med bodelningen får klandra den genom att inom fyra veckor efter delgivningen väcka talan mot den andra maken vid den tingsrätt som har förordnat bodelningsförrättaren. Klandras inte bodelningen inom denna tid, har maken förlorat sin talan. I mål om klander av bodelning får domstolen inhämta yttrande av bodelningsförrättaren och återförvisa ärendet till denne (17 kap. 8 § äktenskapsbalken).

Om boet efter den ena makens död ställs under förvaltning av en boutredningsman, är denne utan särskilt förordnande bodelningsförrättare. Detta gäller dock inte om någon annan redan har förordnats eller om boutredningsmannen är delägare i boet (se 17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken).

3.2.2 Registrerade partner

Riksdagen antog en lag om registrerat partnerskap år 1994, lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap (partnerskapslagen). Lagen innebar att två personer av samma kön fick rätt att registrera sitt partnerskap.

I maj 2009 trädde vissa lagändringar i äktenskapsbalken i kraft som numera gör det möjligt för samkönade par att ingå äktenskap (SFS 2009:253). I samband med dessa ändringar upphävdes partnerskapslagen. Enligt lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117)

om registrerat partnerskap, kan dock partnerskapslagen fortfarande vara tillämplig i de fall registrerade partner inte valt att anmäla till Skatteverket att deras registrerade partnerskap ska gälla som ett äktenskap.⁹

Ett registrerat partnerskap har med ett fåtal undantag samma rättsverkningar som ett äktenskap. Bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar tillämpas i princip på motsvarande sätt på registerat partnerskap och registrerad partner (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen). Detta innebär att äktenskapsbalkens bestämmelser om makar tillämpas på partner som har registrerats enligt partnerskapslagen. Det som sägs under rubriken Makar ovan gäller följaktligen även för registrerade partner.

3.2.3 Sambor

Sambor är två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 § första stycket sambolagen [2003:376]). Med vissa undantag utgör sambornas gemensamma bostad och bohag samboegendom, om egendomen förvärvats för gemensam användning (3 § sambolagen). I samboegendomen ingår inte egendom som en sambo genom vissa rättshandlingar har fått med villkoret att den ska vara sambons enskilda. Det gäller t.ex. egendom som sambon har fått genom gåva eller testamente (se 4 § sambolagen).

Sambornas rådighet över bostad och bohag som utgör samboegendom är till viss del inskränkt. Lagen ställer upp krav på den andra sambons samtycke till vissa slags förfoganden över sådan egendom (23 § sambolagen).

När ett samboförhållande upphör av annat skäl än att samborna ingår äktenskap med varandra, ska på begäran av någon av dem, samboegendomen fördelas mellan dem genom bodelning (8 § sambolagen). Bodelning mellan sambor vid samboförhållandets upphörande är alltså fakultativ.¹⁰ Om en sambo avlider kan endast den efterlevande sambon begära bodelning (18 § sambolagen). Det saknas möjlighet för samborna att fördela sin egendom genom bodelning under samboförhållandet.

⁹ Se 3 § lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap.

¹⁰ Teleman, Äktenskapsförord, 3:e uppl., 2012, s. 14 f.

I likhet med vad som gäller för makar ska bodelningen förrättas av samborna tillsammans. Samborna ska upprätta en handling över bodelningen och den ska skrivas under av dem båda. Är den ena sambon död, förrättas bodelningen av den andra sambon och den dödas arvingar och universella testamenstagare (20 § sambolagen och 9 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Det finns inte någon direkt motsvarighet till äktenskapsförordsinstitutet i sambolagen. Sambor kan dock, enligt 9 § samma lag, i ett skriftligt avtal enas om att bodelning av deras gemensamma bostad och bohag inte ska ske eller att viss sådan egendom inte ska ingå i bodelningen. Avtalet ska undertecknas av samborna eller de blivande samborna (9 § andra stycket sambolagen). Sambor får också inför ett omedelbart förestående upphörande av samboförhållandet avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med den, s.k. föravtal. Det ska upprättas en handling över föravtalet som undertecknas av samborna (10 § sambolagen). I 11–21 §§ sambolagen finns ytterligare bestämmelser om bodelningen.

I likhet med vad som gäller för makars förmögenhetsförhållanden kan frågor om sambors förmögenhetsförhållanden bli aktuella att pröva vid domstol under samboförhållandet. Även en sambo kan t.ex. behöva rättens samtycke för att disponera över sådan egendom som är belagd med rådighetsinskränkningar (23 och 24 §§ sambolagen). Vidare kan en sambo väcka talan mot den andra sambon om denne utan erforderligt samtycke eller tillstånd har avhänt sig eller till nackdel för den först nämnda sambon upplåtit nyttjanderätt till egendom (25 § sambolagen).

I övrigt blir frågor om sambors förmögenhetsförhållanden aktuella vid samboförhållandets upphörande genom separation eller dödsfall. Både vid separation och vid dödsfall gäller frågorna normalt tvister om bodelning.

I likhet med vad som gäller för makar, inleds en tvistig bodelningsfråga normalt genom att samborna begär att rätten utser en bodelningsförrättare som ska göra en tvångsdelning av egendomen (26 § sambolagen och 17 kap. 1 § äktenskapsbalken). I princip gäller bestämmelserna i 17 kap. äktenskapsbalken även förfarandet vid bodelning mellan sambor (se 26 § sambolagen). Samborna kan dock tvista direkt vid domstol i en fråga som har betydelse för bodelningen. Tvisten kan gälla t.ex. frågan om viss egendom utgör samboegendom eller inte.

Det är bestämmelserna i 8–21 §§ sambolagen som styr vad som gäller för bodelning även vid ena sambons död. Det bör även här uppmärksammas att bestämmelserna om bodelning i vissa fall skiljer sig åt beroende på om bodelningen sker vid separation eller vid en sambos död (se bl.a. 8 § andra stycket sambolagen om senaste tidpunkt för att framställa en begäran om bodelning).

3.3 Internationellt privaträttsliga bestämmelser

3.3.1 Utgångspunkter

Som redan nämnts i inledningen till kapitlet avser de internationellt privaträttsliga bestämmelserna att fastställa vilket lands domstol som är behörig att pröva en tvist med utländsk anknytning, vilket lands lag som ska tillämpas på tvisten eller på de familjerättsliga förmögenhetsförhållandena utan att tvist uppstått samt om och på vilket sätt utländska avgöranden kan erkännas och verkställas i Sverige.

En svensk domstol som har en tvist med internationell anknytning på sitt bord måste i ett första steg avgöra om den är behörig att pröva tvisten. Om domstolen kommer fram till att så är fallet måste den i ett andra steg fastställa vilken lagvalsregel i svensk rätt som är tillämplig. För att domstolen ska kunna ta ställning till sin behörighet och i förekommande fall tillämplig lagvalsregel, måste en kvalifikation ske av den aktuella tvistefrågan. Det rättsliga problemet måste alltså få en juridisk beteckning. Exempelvis kan frågan om en makes utgivande av ett engångsbelopp till den andra maken i samband med skilsmässa kvalificeras antingen som engångsunderhåll och följa bestämmelserna om underhåll eller som en sådan utjämning av makarnas förmögenhetsförhållanden som ska följa bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden.

I Sverige sker kvalifikationen enligt *lex fori*, dvs. domstolslandets lag.¹¹ Om de relevanta internationellt privaträttsliga bestämmelserna finns i en EU-förordning eller en internationell konvention är dock den principiella utgångspunkten att kvalifikationen ska ske enhetligt

¹¹ Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationell privat- och processrättslig studie, 1997, s. 35 ff och NJA 1930 s. 692.

i alla medlems- respektive konventionsstater, varför utgången i enskilda fall kan bli en annan än vid kvalifikation enligt *lex fori*.¹²

De svenska internationellt privaträttsliga bestämmelserna saknar definitioner av begreppen makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Till den äktenskapliga förmögenhetsrätten anses dock typiskt sett höra indelningen av makars egendom i olika kategorier för vilka det under äktenskapet gäller särskilda bestämmelser om rådighet, förvaltning och skuldansvar samt bestämmelser som är bestämmande för det materiella utfallet vid en bodelning eller en motsvarande uppgörelse enligt utländsk lag.¹³

Normalt är det enkelt att avgöra om en fråga ska kvalificeras såsom avseende makars, registrerade partners eller sambors förmögenhetsförhållanden eller såsom tillhörande någon annan rättslig kategori. Ibland kan dock gränsdragningsproblem uppstå. Ett sådant gränsdragningsproblem kan uppstå angående avtal som makarna, de registrerade partnerna eller samborna ingår mellan varandra. Avtal kan angå t.ex. förmögenhetsförhållandena i äktenskapet men de kan också vara av allmänt förmögenhetsrättsligt slag. Mellan de båda huvudgrupperna går inte något helt tydlig gräns. Ett avtal kan också betraktas delvis som ett familjerättsligt avtal och delvis som ett förmögenhetsrättsligt. Ett exempel på det är ett bodelningsavtal genom vilket makarna i större utsträckning än de familjerättsliga bestämmelserna medger har överfört egendom från den ena maken till den andra.¹⁴

Vidare kan det som även nämnts ovan uppkomma gränsdragningsproblem i förhållande till bestämmelserna om underhåll, när en make i samband med skilsmässa ska utge ett engångsunderhåll till den andra maken enligt bestämmelserna i någon utländsk lag. Oklarheter kan då uppstå om beloppet ska betraktas som ett engångsunderhåll och följa bestämmelserna om underhåll eller om det avser en sådan utjämning av makarnas förmögenhetsförhållanden som ska följa bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden. EU-domstolen har när det gäller tillämpningen av underhållsförordningen slagit fast att begreppet makars förmögenhetsförhållanden omfattar alla egendomsförhållanden som är en direkt följd av äktenskapet eller

¹² Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 57.

¹³ Prop. 1989/90:87 s. 34 f och Högsta domstolens domar 2017-03-29 i mål nr T 1861-15 och T 2415-15.

¹⁴ Prop. 1989/90:87 s. 34 f.

av dess upplösning.¹⁵ Enligt EU-domstolen ska vid gränsdragningen mellan makars förmögenhetsförhållanden och underhåll beaktas det särskilda ändamålet med betalningsförpliktelsen. Om den är avsedd att möjliggöra för en make att klara sig själv eller om makarnas behov och medel har beaktats vid beräkningen, avser förpliktelsen underhållsskyldighet. Då den endast är avsedd att fördela tillgångarna mellan makarna rör den däremot makarnas förmögenhetsförhållanden.¹⁶

När det gäller frågan om hur domstolarna ska få kännedom om utländsk rätt ordnar i allmänhet ena parten med detta. Utländsk rätt kan bli föremål för bevisning. Domstolen får anmana en part att lägga fram bevisning om innehållet i utländsk lag (35 kap. 2 § andra stycket andra meningen rättegångsbalken). Vid behov har det ansetts att domstolen inom rimliga gränser bör bedriva efterforskningar, t.ex. genom att begära upplysningar enligt förordningen (1981:366) om rätt att i vissa fall begära upplysningar om innehållet i utländsk rätt.¹⁷ När utländsk rätt ska tillämpas med stöd av EU-regler har, med hänsyn till reglernas syfte samt principen om EU-rättens effektivitet och medlemsstaternas lojalitetsplikt, ansetts att det måste förutsättas att domstolen agerar aktivt även i utredningsavseende utan hänsyn till målets internrättsliga kvalificering såsom dispositivt eller indispositivt eller liknande.¹⁸

3.3.2 Internationella instrument med EU-anknytning

När det gäller frågan vilka internationella instrument med EU-anknytning som skulle kunna vara tillämpliga på det aktuella området hamnar fyra instrument i blickfånget.

Rom I- respektive Rom II-förordningarna

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen¹⁹) innehåller lagvalsregler för avtal på privaträttens område.

¹⁵ Se t.ex. De Cavel, C-143/78, EU:C:1979:83, punkt 7.

¹⁶ Se Van den Boogaard mot Laumen, C-220/95, EU:C:1997:91, punkt 22.

¹⁷ Se Ekelöf, Edelstam och Heuman, Rättegång, fjärde häftet, 7:e uppl., 2009, s. 306.

¹⁸ Jämför Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt, 1997, s. 244 och 194 ff.

¹⁹ EUT L 177, 4.7.2008, s. 6.

Vidare innehåller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 864/2007 av den 11 juli 2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II-förordningen²⁰) lagvalsregler för utomkontraktuella förpliktelser på privaträttens område.

Förordningarna tillämpas i samtliga EU:s medlemsstater utom Danmark. Enligt artikel 1.2 b och c i Rom I-förordningen och artikel 1.2 a och b i Rom II-förordningen är förordningarna dock inte tillämpliga på förpliktelser som har sin grund i familjeförhållanden, makars förmögenhetsförhållanden eller förmögenhetsförhållanden i förhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har samma verkan som äktenskap, dvs. enligt svensk rätt partnerskap som har registrerats enligt partnerskapslagen. Det står därmed klart att frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden faller utanför förordningarnas tillämpningsområden. Mest sannolikt innebär undantaget att förordningarna inte heller gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden eftersom sådana frågor får anses ha sin grund i familjeförhållanden.²¹ Det ankommer dock på EU-domstolen att göra den slutgiltiga tolkningen av förordningarnas undantagsbestämmelser.

2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention

I rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2012 års Bryssel I-förordning²²) finns gemensamma EU-bestämmelser om vilken medlemsstats domstol som ska pröva en tvist på privaträttens område. I förordningen finns även bestämmelser om erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden som meddelats i andra medlemsstater.

Förordningen är direkt tillämplig och bindande för samtliga EU:s medlemsstater utom Danmark. Danmark har dock, i enlighet med ett särskilt avtal mellan EU och Danmark som avser 2000 års Bryssel I-förordning (Danmarksavtalet²³), möjlighet att förklara att 2012 års för-

²⁰ EUT L 199, 31.7.2007, s. 40.

²¹ Se bl.a. förarbetsuttalanden i prop. 2000/01:148 s. 14. Uttalandena gällde i och för sig Romkonventionen men samma undantag finns i Romkonventionen och Rom I- respektive Rom II-förordningarna.

²² EUT L 351, 20.12.2012, s. 1.

²³ EUT L 299, 16.11.2005, s. 62.

ordning ska tillämpas i förhållande till Danmark. Så har också skett och 2012 års förordning ska därför tillämpas i förhållande till Danmark.²⁴

Från förordningens tillämpningsområde undantas vissa frågor, bl.a. frågor om makars förmögenhetsförhållanden och förhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har samma verkan som äktenskap, dvs. enligt svensk rätt partnerskap som har registrerats enligt partnerskapslagen.²⁵ Undantagsbestämmelserna nämner dock inte sambors förmögenhetsförhållanden eller frågor som har sin grund i familjeförhållanden. Frågan är om detta innebär att förordningen faktiskt är tillämplig på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden.

I samband med ändringarna i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF) 2001 diskuterades frågan om något eller några av EU:s rättsliga instrument kunde vara tillämpliga på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det konstaterades att så förmodligen var fallet men att frågan dock ännu inte prövats av domstol.²⁶

I den nordiska litteraturen verkar det råda samstämmighet när det gäller frågan om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas av bestämmelserna i 2012 års Bryssel I-förordning. Pålsson menar att det är säkert att förmögenhetsrättsliga anspråk som grundas på samboförhållanden inte kan hänföras till begreppet makars förmögenhetsförhållanden. Hertz instämmer i denna ståndpunkt och båda anser därför att sådana anspråk förmodligen får anses omfattas av bestämmelserna i 2012 års Bryssel I-förordning.²⁷

Utredningen instämmer i den uppfattning som framgår av den nordiska litteraturen, dvs. att anspråk som grundas på sambors förmögenhetsförhållanden inte kan hänföras till begreppet makars förmögenhetsförhållanden. Även utredningen bedömer därför att bestämmelserna i 2012 års Bryssel I-förordning är tillämpliga på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det bör dock anmärkas att frågan fortfarande ännu inte behandlats i rättspraxis.

I förhållandet mellan EU, Danmark, Island, Norge och Schweiz gäller konventionen av den 13 oktober 2007 om domstols behörighet

²⁴ Prop. 2013/14:219 s. 58 f.

²⁵ Se artikel 1.2 i 2012 års Bryssel I-förordning.

²⁶ Prop. 2000/01:148 s. 14.

²⁷ Se Pålsson, Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna, 2008, s. 65 och Hertz, Bruxelles I-förordningen, 2 uppl., s. 111.

och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2007 års Luganokonvention²⁸). Konventionen är direkt tillämplig i Sverige²⁹ och den har, med undantag för bestämmelserna om erkännande och verkställighet, i stort sett samma innehåll som 2012 års Bryssel I-förordning. I likhet med utredningens uppfattning ovan angående tillämpningen av 2012 års Bryssel I-förordning är utredningen därmed också av uppfattningen att frågor om sambors förmögenhetsförhållanden bör omfattas av bestämmelserna i 2007 års Luganokonvention.

3.3.3 Internordiska bestämmelser

Frågor om makars förmögenhetsförhållanden

I förhållandet mellan de nordiska länderna gäller konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen³⁰). Konventionen reglerar, i förhållandet mellan de nordiska länderna, frågor om domsrätt, lagval och erkännande i frågor som rör bl.a. makars förmögenhetsförhållanden. Den ändrades senast den 26 januari 2006 genom en överenskommelse mellan länderna.³¹ Den nordiska äktenskapskonventionen är införlivad i svensk rätt genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF).

I avsnitt 3.3.4 följer utredningens bedömning i frågan om registrerade partner och samkönade makar omfattas av den nordiska äktenskapskonventionen. Oavsett vad som gäller enligt konventionen är det klart att NÄF hittills inte gäller för äktenskap som ingås mellan två kvinnor eller mellan två män, dvs. samkönade äktenskap (23 § NÄF). NÄF gäller inte heller i förhållande till partnerskap som har registrerats enligt partnerskapslagen (3 kap. 4 § partnerskapslagen).

För frågor om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden gäller konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande

²⁸ EUT L 339, 21.12.2007, s. 3.

²⁹ Ds 2008:87 En ny Luganokonvention, s. 55.

³⁰ SÖ 1931:19.

³¹ SÖ 2008:31.

och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977 (1977 års nordiska ramkonvention³²). För Sveriges del har konventionen införlivats genom lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL).

Den nordiska ramkonventionen från år 1977 har införlivats genom särskild lagstiftning i alla nordiska stater utom Island. Island har valt att inte tillträda konventionen. I förhållande till Island tillämpas därför fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention (konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar, Köpenhamn 16.3.1932³³). I Sverige har 1932 års nordiska ramkonvention införlivats genom lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island (1932 års lag).

Frågor om bodelning med anledning av en makes död

När det gäller frågor om bodelning med anledning av makes död finns bestämmelser om internationell behörighet och tillämplig lag i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL). Bestämmelserna i IAL är avsedda att bl.a. införliva bestämmelser på detta område i konventionen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bouppteckning (den nordiska arvskonventionen)³⁴. Konventionen har reviderats år 1975 och 2012.³⁵

I avsnitt 3.3.4 följer utredningens bedömning i frågan om registrerade partner och samkönade makar omfattas av den nordiska arvskonventionen. I motsats till NÄF innehåller inte IAL någon bestämmelse som utesluter samkönade makar och registrerade partner från dess tillämpningsområde. Hittills får det alltså anses tveksamt om IAL gäller i förhållande till dessa par.

Även i fråga om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om bodelning med anledning av en makes död gäller 1977 års nordiska ramkonvention som införlivats genom NEVL. I förhållande

³² SÖ 1978:11.

³³ SÖ 1933:6.

³⁴ SÖ 1935:17.

³⁵ SÖ 1975:56. Överenskommelsen från 2012 har ännu inte publicerats i serien Sveriges överenskommelser (SÖ).

till Island gäller dock som tidigare nämnts fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention, som införlivats genom 1932 års lag.

3.3.4 Omfattas registrerade partner och samkönade makar av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna?

I de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna talas endast om äktenskap och makar. Registrerat partnerskap eller registrerade partner nämns inte någonstans i konventionstexterna. Det finns inte heller några skrivningar om att förhållanden som enligt den tillämpliga lagen har samma inverkan som ett äktenskap skulle omfattas av konventionernas bestämmelser. Utredningen menar att det därmed får anses stå klart att registrerade partner inte omfattas av bestämmelserna i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna.

Frågan är om de nordiska konventionerna omfattar samkönade makar. Konventionerna innehåller inte några uttryckliga bestämmelser som ger svar på den frågan. Det behöver därmed utredas om konventionernas termer *äktenskap* och *makar* kan tolkas på så sätt att de inkluderar även dessa par.

Wienkonventionen om traktaträtten (Wien den 23 maj 1969) innehåller bestämmelser om tolkning av traktater. Sverige ratificerade Wienkonventionen den 20 december 1974.³⁶ De nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna tillkom visserligen innan Wienkonventionen trädde i kraft år 1980 men Wienkonventionens bestämmelser om tolkning av traktater blir relevanta även för äldre traktater eftersom de allmänt anses återspegla gällande sedvanerätt.³⁷

Wienkonventionen använder termen traktat i stället för konvention. En traktat är enligt konventionen en internationell överenskommelse som är sluten mellan stater i skriftlig form och underkastad

³⁶ SÖ 1975:1.

³⁷ Se Internationella domstolens avgörande i Maritime Dispute (Peru v Chile), Judgment, I.C.J. Reports 2014, p. 3 (punkt 57) m.v.h. till äldre praxis. Se även Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law, Report of the Study Group of the International Law Commission: Finalized by Martti Koskeniemi, UN Doc A/CN.4/L.682 (13 April 2006), s. 215 (punkt 427) m.v.h.; Mark E Villiger, Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties (Martinus Nijhoff, 2009) s. 439 f, Jean-Marc Sorel and Valérie Boré Eveno, 'Article 31 Convention of 1969' i: Olivier Corten and Pierre Klein (eds), The Vienna Conventions on the Law of Treaties (Oxford University Press, 2011) vol 1, s. 809–817; Anthony Aust, Modern Treaty Law and Practice (Cambridge University Press, 3rd ed, 2013), s. 207. Man kan också fråga sig om de två nordiska konventionerna verkligen ska betraktas som äldre traktater eftersom de båda ändrats efter 1980.

internationell rätt, oavsett om den intagits i ett enda instrument eller i två eller flera sammanförande instrument och oavsett dess särskilda beteckning (artikel 2 a). De nordiska äktenskaps- respektive arvs-konventionerna är båda exempel på sådana traktater som avses i Wien-konventionen.

Wienkonventionen skiljer mellan grundläggande tolkningsmedel (artikel 31) och supplementära tolkningsmedel (artikel 32). En traktat ska tolkas ärligt i överensstämmelse med den gängse meningen av traktatens uttryck sedda i sitt sammanhang och mot bakgrund av traktatens ändamål och syfte (artikel 31.1). Utöver sammanhanget ska hänsyn tas till bl.a. efterföljande överenskommelser mellan parterna rörande traktatens tolkning, efterföljande praxis vid traktatens tillämpning och relevanta internationella rättsregler som är tillämpliga i förhållandet mellan parterna (artikel 31.3). Ett uttryck ska tilläggas en speciell mening, om det fastställts att detta var parternas avsikt (artikel 31.4).

Internationella domstolen har klart uttryckt att termer som används i traktater, om inte parterna avsett annat när traktaten ingicks, ska ges den gängse betydelsen vid tolkningstillfället. Frågan blir därför om betydelsen av konventionernas termer *äktenskap* och *makar* kan anses ha förändrats sedan tillkomsten år 1931 respektive 1934.

Vid tiden för konventionernas tillkomst erkändes inte samkönade äktenskap i något av de nordiska länderna. Det får därför anses klart att samkönade äktenskap och samkönade makar inte omfattades av konventionernas begrepp äktenskap och makar vid tidpunkterna för deras tillkomst. Numera har dock samtliga nordiska länder infört bestämmelser som erkänner samkönade äktenskap.³⁸ Som tidigare redovisats gjordes år 2009 ändringar i äktenskapsbalken som gjorde det möjligt för samkönade par att ingå äktenskap i Sverige. Den omständigheten att samtliga nordiska länder numera erkänner samkönade äktenskap visar, enligt utredningens mening, att betydelsen av termerna *äktenskap* och *makar* har förändrats sedan konventionernas tillkomst. I samtliga konventionsstater inkluderar uttrycken äktenskap och makar numera samkönade makar.

³⁸ Se Hjúskaparlög nr. 31/1993 (Island), Ändring 156/2015 av äktenskapslagen 234/1929 (Finland), Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab, nr. 532 af 12. juni 2012 (Danmark) och Lov 27. juni 2008 nr. 53 om endringer i ektenskapsloven, barnalova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv (Norge).

Den slutsats som kan dras av Internationella domstolens praxis är att det är parternas avsikt vid avtalsslutet som blir bestämmande för om ett villkor eller en term i avtalet ska ges en betydelse som kan förändras över tid. Internationella domstolen har slagit fast att det finns en presumtion för att termer förväntas ”follow the evolution of the law and to correspond with the meaning attached to the expression by the law in force at any given time”.³⁹ Omständigheter som tyder på att de nordiska länderna vid avtalsslutet hade för avsikt att ge termerna *äktenskap* och *makar* en betydelse som kunde förändras över tid är framför allt att konventionerna har ingåtts på obestämd tid och i dag varit i kraft i mer än 80 år.

Av Wienkonventionens artikel 32 framkommer också att som supplementära tolkningsmedel kan användas förarbeten till traktater. I förarbetena till den senaste ändringen av den nordiska arvskonventionen (2012) uttalas att varje konventionsstat använder sin egen begreppsbildning för att bedöma hur konventionen förhåller sig till samkönade makar.⁴⁰ Det måste förutsättas att samma sak gäller även avseende den nordiska äktenskapskonventionen.

Mot den bakgrund som anges ovan är utredningens uppfattning att termerna *äktenskap* och *makar* i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna nu ska tolkas så att de omfattar även samkönade äktenskap och samkönade makar.

Flera konventionsstater har dock, eftersom tidigare inte alla nordiska länder tillät samkönade äktenskap, i sin genomförandelagstiftning uttryckligen stadgat eller i förarbetsuttalanden uttryckt att reglerna enbart omfattar makar av olika kön. För svensk del har en sådan regel intagits i 23 § NÄF, som avser den nordiska äktenskapskonventionen. Någon motsvarande bestämmelse som avser den nordiska arvskonventionen finns inte. Anledningen till undantaget var att det saknades ömsesidighet eftersom det i alla nordiska länder inte fanns samkönade äktenskap. Samma skäl förefaller ha legat bakom motsvarande undantag i andra nordiska länder.⁴¹ Eftersom samtliga nordiska länder nu tillåter samkönade äktenskap har skälen bakom undantaget fallit bort.

³⁹ *Aggean Sea Continental Shelf (Greece v. Turkey)*, Judgment, I.C.J. Reports 1978, p. 32 (punkt 77).

⁴⁰ TemaNord 2013:528 s. 39.

⁴¹ Bet. 2008/09:CU19 s. 20 samt bet. 1993/94:LU28 s. 29. Det som där sägs har också bekräftats vid utredningens kontakter med berörda tjänstemän i de nordiska länderna.

I syfte att undanröja alla oklarheter i frågan om samkönade makar omfattas av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna uppmanar därför utredningen regeringen att verka för att de nordiska staterna avger ett gemensamt tolkningsuttalande som klargör att konventionsstaterna nu gemensamt uppfattar att även samkönade makar omfattas av konventionernas regler. Ett sådant tolkningsuttalande kräver ingen särskild form och bör avges före den 29 januari 2019.

3.3.5 Svenska autonoma bestämmelser

Det finns även svenska autonoma bestämmelser om makars och sambors förmögenhetsförhållanden som tillämpas när det saknas förutsättningar att tillämpa de EU-rättsliga instrumenten (se avsnitt 3.3.2) eller de internordiska bestämmelserna (se avsnitt 3.3.3). Bestämmelserna finns i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). Eftersom Sverige sedan 2009 tillåter samkönade äktenskap gäller bestämmelserna i LIMF även för dessa äktenskap. Bestämmelserna gäller dessutom för partnerskap som registrerats enligt partnerskapslagen (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen).

LIMF infördes år 1990. Lagen baserades på förslag i Familjelags-sakkunnigas betänkande SOU 1987:18 och ersatte lagen (1912:69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar. LIMF är tillämplig på frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden när det finns anknytning till en främmande stat. I den ursprungliga LIMF reglerades inte sambors förmögenhetsförhållanden. Det var först i samband med ändringar av lagen år 2001 som sambors förmögenhetsförhållanden lades till. LIMF gäller inte i den utsträckning något annat följer av en annan lag (1 § första och tredje stycket LIMF). Exempel på sådana andra lagar är NÄF och IAL.

I LIMF finns bestämmelser om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av utländska avgöranden om makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Lagen omfattar även frågor om bodelning med anledning av en makes död.

Före tillkomsten av LIMF rådde den s.k. oföränderlighetsprincipen i fråga om lagval i svensk internationell privaträtt på området för makars förmögenhetsförhållanden. Principen innebär att den lag

som vid äktenskapets ingående blir tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden ska gälla oavsett vilka förändringar i fråga om hemvist eller nationalitet som därefter inträffar. Motiven för principen anses vara att det ska råda stabilitet i egendomsförhållandena och att makarna ska skyddas mot överraskningar.

I förarbetena till LIMF uttalade departementschefen att oföränderlighetsprincipen i praktiken lett till resultat rakt motsatta de åsyftade och att principen därmed inte längre gick att upprätthålla.⁴² Mot den bakgrunden innehåller LIMF numera bestämmelser som grundar sig på en föränderlighetsprincip (se 4 § andra stycket LIMF), dvs. att den tillämpliga lagen varierar beroende på till vilket land makarna anses ha närmast anknytning. Som huvudregel gäller att om tillämplig lag inte bestämts genom avtal tillämpas lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Om båda makarna därefter har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas dock i stället den statens lag. För det fall båda makarna tidigare under äktenskapet haft hemvist i den staten eller är medborgare i den staten, tillämpas den statens lag så snart de har tagit hemvist där. De aktuella bestämmelserna förutsätter att makarna har eller har haft hemvist i samma stat. Detta gäller också i de flesta fall. Det kan dock vara så att makarna aldrig har haft ett gemensamt hemvist. I sådant fall ska lagen i det land till vilket makarna har närmast anknytning tillämpas.⁴³

3.4 Internationell behörighet

3.4.1 Frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Makar

De autonoma bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF är heltäckande och gäller i förhållande till samtliga länder. I den följande redogörelsen har utredningen dock valt att först behandla bestämmelserna om internationell behörighet som gäller i förhållandet mellan

⁴² Prop. 1989/90:87 s. 21.

⁴³ Prop. 1989/90:87 s. 43 f. Se även RH 2010:31.

de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i NÄF, och därefter bestämmelserna i LIMF.

När det gäller förhållandet mellan de nordiska länderna finns det bestämmelser om internationell behörighet för två olika typer av frågor; frågor om boskillnad (5 § NÄF) och frågor om bodelning som har samband med en talan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad (8 § NÄF).

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas bl.a. frågor om bodelning (8 § NÄF). Bestämmelserna i 8 § NÄF är nära knutna till bestämmelserna i 7 § NÄF, vilka reglerar internationell behörighet i frågor om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en nordisk stat. Bestämmelserna i 7 § NÄF bygger på artikel 3.1 i Bryssel II-förordningen.⁴⁴

För att domstol eller annan myndighet ska kunna grunda sin behörighet på bestämmelsen i 8 § NÄF krävs att bodelningsfrågan tas upp till prövning *i samband med* yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Enligt förordningens förarbeten krävs att den förmögenhetsrättsliga frågan väckts som en del i målet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad för att tillräckligt samband ska anses föreligga.⁴⁵

Bestämmelserna i 8 § NÄF har alltså ett smalt tillämpningsområde när det gäller frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Svensk domstol kan följaktligen inte grunda internationell behörighet på bestämmelserna om talan om förordnande av bodelningsförrättare har väckts som ett separat ärende sedan domstolen fattat avgörande om äktenskapsskillnad. Bestämmelserna kan inte heller tillämpas om frågan aktualiseras under pågående äktenskap eller efter äktenskapets upplösning till följd av en makes död.

Om en talan angående en fråga enligt 8 § NÄF väcks vid en behörig myndighet i olika nordiska stater mellan samma parter, ska den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa tala till förmån för den andra myndigheten (8 a § NÄF).

I 5 § NÄF regleras den internationella behörigheten att pröva en boskillnadsansökan. Boskillnad kunde enligt 9 kap. i den numera upp-

⁴⁴ Enligt art. 59.2 i Bryssel II-förordningen får Sverige och Finland avge en förklaring att de avser att tillämpa de internationellt privaträttsliga bestämmelserna i den nordiska äktenskapskonventionen i stället för Bryssel II-förordningen under förutsättning att bestämmelserna i den nordiska konventionen är i linje med förordningens behörighetsregler.

⁴⁵ NJA II 1932 s. 423.

hävda giftermålsbalken (GB) sökas av en eller båda makarna under äktenskapet. Beviljad boskillnad innebar att all egendom som en make förvärvat efter sökt boskillnad blev makens enskilda egenomdom (9 kap. 3 § GB). Boskillnad skulle följas av bodelning (9 kap. 4 § GB). Boskillnad kunde beviljas när en makes vanvård i väsentlig grad hade minskat hans eller hennes giftorättsgods eller framkallat fara för sådan minskning. I samband med äktenskapsbalkens införande den 1 januari 1988 avskaffades boskillnadsinstitutet i svensk rätt. I Danmark och Island finns dock fortfarande bestämmelser om boskillnad (bo-sondring).⁴⁶

En ansökan om boskillnad tas upp i den stat där makarna har hemvist. Har de hemvist i skilda stater tas ansökan upp i den stat där den, mot vilken ansökan är riktad, har hemvist. Är den staten Finland, tas ansökan dock upp i den stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna innebär att domstolar i de nordiska länder där makarna (eller den svarande maken) har hemvist normalt är internationellt behöriga att pröva en boskillnadsansökan, oavsett om boskillnadsinstitutet är avskaffat där eller inte. Detta kan ha praktisk betydelse för prövningen av ansökan eftersom makarna ofta får anses ha starkast anknytning till det land där de har hemvist.⁴⁷

Eftersom Sverige har avskaffat boskillnadsinstitutet kan dock inte det undantag som gäller Finland tillämpas om Sverige är den stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Ett exempel är två norska makar som har haft hemvist i Sverige under lång tid och i Sverige skrivit ett lagvalsavtal om att svensk lag ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden. Därefter har en av makarna flyttat till Finland och skaffat hemvist där. Maken med hemvist i Sverige anser om boskillnad mot maken i Finland. Enligt det finska undantaget i 5 § NÄF skulle det föreligga svensk internationell behörighet i den situationen. Eftersom en ansökan om boskillnad inte kan prövas enligt svensk rätt kan undantaget dock inte tillämpas för svensk del.

⁴⁶ Agell, Nordisk äktenskapsrätt: En jämförande studie av dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk rätt med diskussion av reformbehov och harmoniseringsmöjligheter, 2003, s. 352. Bosondring regleras i dansk rätt i Lov om ægteskabets retsvirkning lovbekendtgørelse nr. 1814 av 23. December 2015 och i isländsk rätt i kapitel XIII i Hjúskaparlög nr. 31/1993.

⁴⁷ Enligt 19 § lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken ska den upphävda giftermålsbalkens processuella bestämmelser om boskillnadsmål (i första hand bestämmelser om ansökans form, behörig tingsrätt och målets handläggning) även i fortsättningen följas om ansökan prövas av svensk domstol (se prop. 1987/88:83).

Bestämmelserna i 5 § NÄF är dock endast tillämpliga om båda makarna är och när de ingick äktenskap var medborgare i en nordisk stat. Makarna måste även ha tagit hemvist i en och samma nordiska stat när de ingick äktenskapet. Om båda makarna efter äktenskapets ingående tagit hemvist utanför Norden, är bestämmelserna inte tillämpliga. Detta framgår av 2 a § NÄF.

Om förutsättningar saknas att tillämpa NÄF eller om den aktuella frågan inte regleras där, blir i stället bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF tillämpliga. Det gäller om frågan rör t.ex. makars förmögenhetsförhållanden under pågående äktenskap eller bodelning som inte har samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad.⁴⁸ Detsamma gäller vid frågor om samkönade makars förmögenhetsförhållanden. Har frågan över huvud taget inte anknytning till de nordiska länderna blir LIMF också tillämplig.

Svensk internationell behörighet föreligger enligt LIMF om något av fem alternativa anknytningskriterier är uppfyllda (2 § 1–5 LIMF). Svensk internationell behörighet föreligger därmed

1. om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige,
2. om svaranden har hemvist i Sverige,
3. om käranden har hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden,
4. om frågan rör egendom i Sverige, eller
5. om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

De omständigheter som ligger till grund för domstols internationella behörighet hänför sig till tiden för talans väckande. Om ändring inträffar därefter påverkar detta inte den internationella behörigheten.⁴⁹

Vid en bodelning ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden (7 § första stycket första meningen LIMF). Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet,

⁴⁸ Prop. 1989/90 s. 37.

⁴⁹ Se 10 kap. 15 § rättegångsbalken och prop. 1989/90:87 s. 38.

får bodelningen dock begränsas till att gälla en viss del av makarnas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av makarna med rimliga skäl motsätter sig det (7 § andra stycket LIMF).

I 15 § LIMF finns bestämmelser om litispendens. Bestämmelserna diskuteras närmare i avsnitt 5.3.

När det väl fastlagts att svensk internationell behörighet föreligger avgör regleringen i 10 kap. rättegångsbalken vilken svensk domstol som är behörig, dvs. den nationella behörigheten. Om någon sådan behörig svensk domstol inte finns, ska enligt 18 § LIMF frågan tas upp av Stockholms tingsrätt.

Registrerade partner

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 omfattar inte bestämmelserna om internationell behörighet i NÄF partner som har registrerat sitt partnerskap enligt partnerskapslagen. För sådana partner är bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF tillämpliga på deras förmögenhetsförhållanden (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen).

Sambor

I förhållande till Norge, Island och Schweiz bedömer utredningen att 2007 års Luganokonvention är tillämplig på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. På samma sätt bedömer utredningen att 2012 års Bryssel I-förordning är tillämplig på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i förhållandet mellan EU:s medlemsstater (se vidare utredningens bedömning i avsnitt 3.3.2).

Grundregeln i båda de EU-rättsliga instrumenten är att talan mot den som har hemvist i en deltagande stat ska väckas vid domstol i den staten (artikel 4 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 2 i 2007 års Luganokonvention). Under vissa omständigheter får eller ska talan mot den som har hemvist i en deltagande stat väckas vid domstol i en annan deltagande stat, men så får ske endast med stöd av någon särskild bestämmelse i förordningen eller konventionen. Till exempel är en domstol i en deltagande stat behörig om svaranden går i svaromål inför denna. Det gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har

exklusiv behörighet (artikel 26.1 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 24 i 2007 års Luganokonvention).

Om en svarande inte har hemvist i en deltagande stat bestäms den internationella behörigheten i varje deltagande stat i enlighet med den statens lag, om inte annat följer av vissa särskilda bestämmelser i de två instrumenten (artikel 6 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 4 i 2007 års Luganokonvention). Det betyder att bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF i princip blir tillämpliga i den situationen.

Ett exempel på vissa särskilda bestämmelser som måste följas enligt konventionen och förordningen är bestämmelserna om avtal om behörig domstol, s.k. prorogationsavtal (artikel 25 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 23 i 2007 års Luganokonvention). För det fall ett sådant avtal har träffats ska, enligt båda instrumenten, endast den domstol eller de domstolar som är utpekade i avtalet ha behörighet, såvida inte avtalet är ogiltigt på materiell grund enligt lagen i den deltagande staten. Skillnaden mellan instrumenten när det gäller prorogationsavtal är att avtalet enligt 2012 års Bryssel I-förordning gäller oberoende av var parterna har hemvist, medan avtalet enligt 2007 års Luganokonvention endast gäller om minst en av parterna har hemvist i en konventionsstat.

3.4.2 Frågor om bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambos död

Makar

På samma sätt som under avsnitt 3.4.1 (under rubriken Makar) har utredningen valt att i den följande redogörelsen först behandla bestämmelserna om internationell behörighet som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i IAL, och därefter bestämmelserna i LIMF.

Om bodelning ska ske med anledning av en makes död ska frågor om svensk internationell behörighet vid nordiska förhållanden bedömas enligt bestämmelserna i 3 kap. 8 och 10 §§ IAL.

Bodelning med anledning av makes död förrättas enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och vid sin död hade hemvist i Sverige (3 kap. 8 § första stycket IAL). En sådan bodelning förrättas också enligt svensk lag om en

efterlevande make som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge har suttit i oskiftat bo och hon eller han har hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och då hade hemvist i Sverige (3 kap. 8 § andra stycket IAL).

Om bodelningen förrättas enligt svensk lag föreligger också svensk internationell behörighet (3 kap. 10 § första stycket IAL). En tvist som gäller bodelning med anledning av en makes död får också, trots att domstol i en annan nordisk stat är internationellt behörig, tas upp av svensk domstol om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om dödsboet är föremål för behandling av domstol, testaments-exekutor, bobestyrer eller av domstol förordnad boutredningsman eller skiftesman eller om tvisten gäller klander av bodelning (3 kap. 10 § andra stycket IAL).

För det fall förutsättningar saknas att tillämpa IAL:s bestämmelser om internationell behörighet tillämpas i stället bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF. Så kan t.ex. vara fallet om den avlidne inte var medborgare i ett nordiskt land men hade hemvist i Sverige vid dödsfallet.

Svensk internationell behörighet föreligger enligt 2 a § LIMF om något av de alternativa anknytningskriterierna i punkterna 1–3 är uppfyllda. En fråga om bodelning med anledning av en makes död får därmed tas upp av svensk domstol

1. om den avlidne maken hade hemvist i Sverige,
2. om svaranden hade hemvist i Sverige,
3. om käranden hade hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden,
4. om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet, eller
5. på begäran av den efterlevande maken om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt EU:s arvsförordning.

Registrerade partner

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 får det anses tveksamt om bestämmelserna i IAL även omfattar partnerskap som har registrerats enligt partnerskapslagen. Under alla omständigheter är bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF (2 a §) tillämpliga när det gäller frågor om bodelning vid en sådan partners död (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen).

Sambor

Bestämmelserna om internationell behörighet i 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention är tillämpliga även vid frågor om bodelning med anledning av sambos död (se redogörelse av bestämmelserna ovan under avsnitt 3.4.1). I enlighet med vad som framgår av dessa bestämmelser får alltså bestämmelserna om internationell behörighet i 2 a § LIMF tillämpas för det fall svaranden inte har hemvist i någon av instrumentens deltagande stater och någon särskild bestämmelse i instrumenten inte är tillämplig.

3.5 Tillämplig lag

3.5.1 Frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Makar

De autonoma bestämmelserna om tillämplig lag i LIMF är heltäckande och gäller i förhållande till samtliga länder. I den följande redogörelsen har utredningen dock valt att först behandla bestämmelserna om tillämplig lag som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i NÄF, och därefter bestämmelserna i LIMF.

När det gäller nordiska förhållanden finns det bestämmelser i 3–5 §§ NÄF för att fastställa tillämplig lag avseende makars förmögenhetsförhållanden både under ett pågående äktenskap och efter ett äktenskaps upplösning till följd av äktenskapsskillnad eller den ena makens död. Dessa lagvalsbestämmelser gäller dock endast under förutsättning att båda makarna är och även när de ingick äktenska-

pet, var medborgare i någon nordisk stat samt att de då tog hemvist i en av de nordiska staterna (2 a § NÄF).

Lagvalsbestämmelserna i NÄF liknar till stor del lagvalsbestämmelserna i LIMF. Makar eller blivande makar kan avtala om att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Ett sådant avtal ska gälla om avtalet avser lagen i en nordisk stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller lagen i den nordiska stat där de båda senast samtidigt hade hemvist, i fall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan nordisk stat än den där de tog hemvist när de gifte sig (3 § NÄF).

Har tillämplig lag inte bestämts genom avtal gäller lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Har båda makarna tidigare under äktenskapet haft hemvist eller varit medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist i den staten (3 a § NÄF). Bestämmelserna ger uttryck för föränderlighetsprincipen (se vidare avsnitt 3.3.5).

Den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden ska enligt huvudregeln tillämpas på makarnas egendom i sin helhet, såväl på fast som lös egendom och oavsett i vilken stat som egendomen är belägen.⁵⁰ I 3 b § NÄF finns dock bestämmelser som begränsar den utländska lagens tillämplighet. I fråga om makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad, ska alltid lagen i den nordiska stat där egendomen finns, tillämpas. Bestämmelserna har en utpräglad skyddskaraktär och får i första hand betydelse i förhållandet mellan makarna. De gäller dock även i förhållande till tredje man.⁵¹

I 3 c–4 §§ NÄF finns bestämmelser om rättsverkan och giltighet av rättshandlingar. Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet (3 c § första stycket NÄF). Vidare bedöms den materiella giltigheten av ett äktenskapsförord

⁵⁰ Bergquist och Melén, *Internationella arvslagen och de internationella bodelningslagarna*. En kommentar, 2015, s. 253.

⁵¹ Prop. 1989/90:87 s. 54.

enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell (3 c § andra stycket NÄF).

I 4 § NÄF regleras lagvalsavtals och äktenskapsförords giltighet till formen. Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i den lag som enligt 3 eller 3 a § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller lagen i den nordiska stat där makarna eller en av dem var medborgare. Om den tillämpliga lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den tillämpliga lagens formkrav för äktenskapsförord.

I LIMF finns bestämmelser som föreskriver att ett lagvalsavtal ska vara skriftligt för att vara giltigt till formen (3 § LIMF). Med hänsyn till dessa bestämmelser föreskrivs i 4 § NÄF att om frågan om ett lagvalsavtals giltighet bedöms enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt (4 § andra stycket andra meningen NÄF).

Var och en av de nordiska staterna kan enligt den nordiska äktenskapskonventionen göra giltigheten av ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord gentemot tredje man beroende av att avtalet eller förordet registreras enligt dess lag (artikel 3 tredje stycket i den nordiska äktenskapskonventionen). Sverige har utnyttjat denna möjlighet genom att i 4 § tredje stycket NÄF införa en bestämmelse som säger att ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

I 10 § första stycket NÄF finns bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av ett avgörande om hemskillnad när den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden saknar bestämmelser om hemskillnad. I dessa situationer ska egendom som en make förvärvat efter hemskillnaden vara hans eller hennes enskilda och skuldtäckning ska ske med utgångspunkt i förhållandena vid tidpunkten för hemskillnaden. I övrigt tillämpas bestämmelserna om bodelning med anledning av äktenskapsskillnad i den nordiska stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad är ett institut som avskaffades i svensk rätt år 1974 i samband med införandet av bestämmelserna om betänketid i giftermålsbalken. En dom på hemskillnad innebär i svensk rätt att makarna skulle bo var för sig under en tid innan någon av dem kunde begära en dom på äktenskapsskillnad. Av de nordiska länderna har Finland också avskaffat hemskillnadsinstitutet medan det fortfarande förekom-

mer i Danmark, Island och Norge.⁵² Den aktuella paragrafen har tillkommit i syfte att hantera de problem som kan uppstå till följd av att Sverige och Finland numera inte längre tillåter hemskillnad och därför saknar bestämmelser för att reglera dess rättsverkningar.⁵³

Om det saknas förutsättningar att tillämpa NÄF avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden blir de svenska autonoma lagvalsreglerna i LIMF tillämpliga. Det kan t.ex. gälla en fråga angående makars förmögenhetsförhållanden som saknar tillräcklig nordisk anknytning enligt 2 a § NÄF eller en fråga angående nordiska samkönade makar.

I 3 och 4 §§ LIMF finns de grundläggande bestämmelserna om vilket lands lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna i 3 och 3 a §§ NÄF. Det är som tidigare nämnts föränderlighetsprincipen som ligger till grund för lagvalsreglerna (se vidare avsnitt 3.3.5).

Det framgår av bestämmelserna (3 §) att ett lagvalsavtal ska vara skriftligt. Därutöver krävs inte viss form. Det behöver inte ha ingåtts genom att en separat handling upprättats, utan kan t.ex. vara en del av ett äktenskapsförord. Avtalet kan även framgå indirekt, t.ex. om den enda rimliga tolkningen av ett äktenskapsförord är att makarna varit överens om ett visst lagval. Ett lagvalsavtal måste dock avse makarnas samtliga egendom.⁵⁴

I 6–12 §§ LIMF finns särskilda bestämmelser som för vissa situationer begränsar tillämpningen av utländsk lag. När det gäller förfarandet vid bodelning är huvudregeln att den tillämpliga lagen ska styra även detta. På begäran av en make eller dödsbodelägare ska dock svensk lag tillämpas beträffande förfarandet, även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

I 8 § LIMF finns bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av ett utländskt beslut om legal separation när svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna motsvarar

⁵² Se kapitel 16 i det danska betänkandet *Ægtefællers økonomiske forhold*, betänkning afgivet af Retsvirkningslovsudvalget, betänkning nr. 1552, 2015. Se även Agell och Brattström, *Äktenskap Samboende Partnerskap*, 5:e uppl., 2011, s. 39 f samt Agell, *Nordisk äktenskapsrätt: En jämförande studie av dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk rätt med diskussion av reformbehov och harmoniseringsmöjligheter*, 2003, s. 352.

⁵³ Bergquist och Melén, *Internationella arvslagen och de internationella bodelningslagarna*. En kommentar, 2015, s. 280 samt prop. 1989/90:87 s. 42.

⁵⁴ Prop. 1989/90:87 s. 41 och Högsta domstolens domar 2017-03-29 i mål nr T 1861-15 och T 2415-15.

bestämmelserna i 10 § NÄF med undantag för att 8 § LIMF sätts ur spel om makarna återupptagit den faktiska sammanlevnaden efter beslutet om legal separation. I 8 § LIMF används termen legal separation i stället för termen hemskillnad. Någon skillnad i betydelse mellan termerna är dock inte avsedd.⁵⁵ I Norge och Danmark används termen *separation*.⁵⁶

Vidare innehåller 9–12 §§ LIMF bestämmelser som har en utpräglad skyddskaraktär.⁵⁷ Bestämmelserna i 9–10 §§ föreskriver att vissa av äktenskapsbalkens bestämmelser ska eller får tillämpas om vissa förutsättningar är uppfyllda, oavsett vilken lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Det gäller bl.a. bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och jämkning vid bodelning. I 11–12 §§ LIMF finns bestämmelser som skyddar tredje man. Bestämmelserna i 6–12 §§ LIMF diskuteras närmare i kapitel 6.

Andra bestämmelser i LIMF som innebär en begränsning av tillämpningen av utländsk rätt finns i 20 §, det s.k. ordre public-förbehållet. Av paragrafen framgår att en bestämmelse i en utländsk lag inte får tillämpas i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen.

En rättshandling mellan makarna avseende deras förmögenhetsförhållanden är materiellt giltig om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före äktenskapet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när makarna ingår äktenskap (5 § första stycket LIMF). Exempel på rättshandlingar som avses i bestämmelserna är äktenskapsförord, bodelningsavtal, föravtal, gåvoavtal och samäganderättsavtal.⁵⁸

I andra stycket till 5 § LIMF regleras en rättshandlings giltighet till formen. En rättshandling är giltig till formen om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där makarna då har hemvist. Äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i

⁵⁵ SOU 1987:18 s. 221.

⁵⁶ Se kapitel 16 i det danska betänkandet Ægtefællers økonomiske forhold, betænkning afgivet af Retsvirkningslovsudvalget, betænkning nr. 1552, 2015. Se även Agell och Brattström, Äktenskap Samboende Partnerskap, 5:e uppl., 2011, s. 39 f.

⁵⁷ Prop. 1986/87:1 s. 61 och 44 ff.

⁵⁸ Prop. 2000/01:148 s. 23.

Sverige när rättshandlingen företas blir dock gällande här endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. En gåva mellan makar som har hemvist i Sverige när gåvan ges blir gällande mot givarens borgenärer endast om vad som föreskrivs för sådan giltighet i 8 kap. 1 § äktenskapsbalken har iakttagits (5 § tredje stycket LIMF). En närmare diskussion angående bestämmelserna i 5 § LIMF finns i kapitel 6.

Registrerade partner

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 omfattar inte lagvalsreglerna i NÄF partner som har registrerat sitt partnerskap enligt partnerskapslagen. För sådana partner är lagvalsreglerna i LIMF tillämpliga på deras förmögenhetsförhållanden (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen). En närmare redogörelse av bestämmelserna i LIMF finns under rubriken Makar ovan.

Sambor

Som redogjorts för ovan i avsnitt 3.3.2 och 3.3.3 finns det inte några EU-rättsliga instrument eller internordiska bestämmelser som reglerar frågor om lagval avseende sambors förmögenhetsförhållanden. I stället är det i huvudsak lagvalsreglerna i LIMF som gäller i dessa situationer, se redogörelse av lagvalsreglerna i LIMF under rubriken Makar ovan.

3.5.2 Frågor om bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambos död

Makar

På samma sätt som under avsnitt 3.5.1 (under rubriken Makar) har utredningen valt att i den följande redogörelsen först behandla bestämmelserna om tillämplig lag som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i NÄF och IAL, och därefter bestämmelserna i LIMF.

Vid bodelning med anledning av en makes död regleras i nordiska förhållanden vissa lagvalsfrågor i IAL. Enligt bestämmelserna i IAL

förrättas en sådan bodelning enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och vid sin död hade hemvist i Sverige. Bodelningen förrättas också enligt svensk lag om en efterlevande make som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge har suttit i oskiftat bo och han eller hon har hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och då hade hemvist i Sverige (3 kap. 8 § IAL).

Bestämmelserna i IAL reglerar alltså bara lagvalet för själva förfarandet. I materiellt hänseende är det lagvalsreglerna i NÄF som blir tillämpliga under förutsättning att båda makarna är och även när de ingick äktenskapet, var medborgare i någon nordisk stat samt att de då tog hemvist i en av de nordiska staterna (2 a § NÄF). Se vidare avsnitt 3.5.1 angående lagvalsreglerna i NÄF. Några särskilda lagvalsregler som gäller vid en makes död finns inte i NÄF.

Saknas förutsättningar att tillämpa 3 kap. 8 § IAL tillämpas i stället lagvalsreglerna angående bodelningsförfarandet i LIMF (6 §). Så kan vara fallet t.ex. om den avlidne inte var nordisk medborgare men hade hemvist i Sverige vid sin död. Saknas förutsättningar att tillämpa de materiella lagvalsreglerna i NÄF tillämpas i stället de materiella lagvalsreglerna i LIMF, dvs. 3–5 a och 7–12 §§ LIMF. Så kan vara fallet t.ex. om något av anknytningskriterierna i 2 a § NÄF inte är uppfyllt.

I LIMF finns vissa särskilda bestämmelser som gäller vid en makes död. Bland annat får den efterlevande maken ingå ett lagvalsavtal med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare (3 § andra stycket LIMF). Vid en bodelning med anledning av en makes död ska det vidare beaktas vad som tillkommit den efterlevande maken vid motsvarande förrättning efter den döde utomlands (7 § tredje stycket LIMF).

Det finns också särskilda lagvalsregler för att bestämma den formella giltigheten av en bodelning med anledning av en makes död (5 a §). Bestämmelserna tar sikte på frivilliga uppgörelser.⁵⁹ Enligt utredningens uppfattning handlar det om bodelningsavtal mellan den efterlevande maken och den dödes arvingar och universella testamentstagare enligt 9 kap. 5 § äktenskapsbalken.

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 7 § tredje stycket samt 5 a § LIMF diskuteras närmare i kapitel 6.

⁵⁹ Prop. 2014/15:105 s. 87.

Registrerade partner och sambor

Det är lagvalsreglerna i LIMF som är tillämpliga i fråga om bodelning med anledning av en sambos död, se redogörelsen för lagvalsreglerna i LIMF under rubriken ovan.

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 omfattar inte lagvalsreglerna i NÄF partner som har registrerat sitt partnerskap enligt partnerskapslagen. Det är också tveksamt om lagvalsreglerna i IAL omfattar sådana registrerade partner. Under alla omständigheter är lagvalsreglerna i LIMF tillämpliga när det gäller frågor om bodelning vid en registrerad partners död (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen). En närmare redogörelse av bestämmelserna i LIMF finns under rubriken ovan.

3.6 Erkännande och verkställighet

3.6.1 Avgöranden angående makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Makar

De autonoma bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF avser avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden från samtliga länder. I den följande redogörelsen har utredningen dock valt att först behandla bestämmelserna om erkännande och verkställighet beträffande avgöranden från de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i NÄF, NEVL och 1932 års lag, och därefter bestämmelserna i LIMF.

När det gäller nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden anges förutsättningarna för erkännande i 22 § NÄF. Avgöranden som har meddelats i någon av de övriga nordiska staterna i enlighet med bl.a. 5 och 8 §§ NÄF, ska erkännas i Sverige. Det gäller alltså avgöranden angående boskillnad och avgöranden angående bodelning som har meddelats i samband med ett mål om hemskillnad eller äktenskapsskillnad. Det uppställs inga hinder för erkännande av avgöranden meddelade i andra nordiska stater.

I 22 § NÄF regleras inte frågor om verkställighet. Bestämmelserna i 22 § NÄF kompletteras dock av NEVL i detta avseende. En dom som gäller i Sverige enligt 22 § NÄF får även verkställas här, under förutsättning att avgörandet får verkställas i den stat där det meddelats (3 § och 7 § andra stycket 1 NEVL). Gäller det ett isländskt avgö-

rande blir dock NEVL inte tillämplig. Sådana isländska avgöranden kan inte heller verkställas enligt 1932 års lag (se 10 § 1 i 1932 års lag).

Om ett nordiskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden inte kan erkännas enligt NÄF kan bestämmelserna om erkännande och verkställighet i NEVL vara tillämpliga i vissa fall. Det kan t.ex. gälla en dansk, finsk eller norsk dom som i och för sig avser makars förmögenhetsförhållanden men inte boskillnad eller bodelning (se 7 § 1 NEVL). Ett avgörande från Island som inte kan erkännas enligt 22 § NÄF kan erkännas och verkställas enligt 1932 års lag om det avser makars förmögenhetsförhållanden utan att det är fråga om boskillnad eller bodelning (se 10 § 1 i 1932 års lag).

Det finns vissa omständigheter som utgör hinder för erkännande och verkställighet enligt NEVL (8 §). En dom får inte erkännas eller verkställas i Sverige om domstolen i ett mål om betalningsföreläggande har varit behörig endast på grund av att svaranden hade egendom i den stat där domen meddelades, såvida inte målet har avsett fordran, som angår egendomen eller för vilken egendomen ställts som säkerhet, eller svaranden utan förbehåll har ingått svaromål i saken (punkt 1, s.k. förmögenhetsforum).

Vidare får en dom inte erkännas eller verkställas här om domstolen har varit behörig endast på grund av att svaranden vid stämningens delgivning tillfälligt uppehöll sig i den stat där domen har meddelats, såvida inte svaranden utan förbehåll har ingått i svaromål i saken (punkt 2, s.k. vagabondsforum).

Det föreligger även hinder för det fall att domen meddelats mot en svarande som inte gått i svaromål och föreläggandet att inkomma med svaromål endast delgivits svaranden genom kungörelse (punkt 3).

Samma sak gäller om en rättegång angående samma sak pågår här i landet eller i någon annan nordisk stat och talan i den rättegången väckts först. För att en pågående rättegång i en annan nordisk stat ska utgöra hinder för erkännande och verkställighet krävs dock att den kan leda till en dom som enligt NEVL:s bestämmelser erkänns eller får verkställas här (punkt 4).

Enligt punkt 5 får inte heller en dom erkännas eller verkställas om, med hänsyn till sakens beskaffenhet, uteslutande behörighet att pröva saken bör tillkomma domstol i annan stat än den där domen har meddelats. Det har också införts en ordre public-bestämmelse som utesluter erkännande och verkställighet om detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i Sverige (punkt 6).

Vidare följer av 9–12 §§ NEVL vilka handläggningsregler som gäller för verkställighet. En ansökan om verkställighet ställs som huvudregel till Kronofogdemyndigheten (9 §). Verkställighet som söks hos Kronofogdemyndigheten sker enligt vad som är föreskrivet i fråga om svensk domstols lagakraftäggande dom (11 §). För verkställighet krävs därmed inte att avgörandet först förklaras verkställbart.

Om det saknas förutsättningar att tillämpa bestämmelserna i NÄF, NEVL eller 1932 års lag blir bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF tillämpliga. Det gäller naturligtvis domar från länder utanför Norden. Det gäller också erkännande och verkställighet av danska, finska och norska avgöranden om boskillnad eller bodelning där bestämmelserna om internationell behörighet i den nordiska äktenskapskonventionen inte har tillämpats. Vidare gäller det verkställighet av isländska avgöranden om boskillnad och bodelning som erkänns enligt 22 § NÄF samt erkännande och verkställighet av isländska avgöranden om boskillnad och bodelning i övrigt.

I 13–14 §§ LIMF regleras förutsättningarna för att utländska avgöranden ska erkännas i Sverige. Ett lagakraftvunnet avgörande om makars förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i en stat vars lag var tillämplig på frågor om makars förmögenhetsförhållanden eller den stat där svaranden hade hemvist (13 §). I 14 § anges ett antal hinder för erkännande. Det utländska avgörandet gäller sålunda inte i Sverige om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande.

Förutom dessa hinder för erkännande av ett utländskt avgörande följer även enligt 20 § att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet (*ordre public*).

Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas här, om avgörandet först har förklarats verkställbart (16 §). I motsats till 13 § omfattar 16 § inte avgöranden meddelade av annan än domstol, t.ex. en utländsk motsvarighet till bodelningsförrättare. Ett avgörande från en sådan motsvarighet till bodelningsförrättare kan alltså erkännas i Sverige men inte verkställas här. En make som önskar få verkställt ett sådant utländskt avgörande måste alltså i stället skaffa sig en exekutionstitel vid svensk domstol med det utländska avgörandet som grund.⁶⁰

En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs till den tingsrätt som regeringen föreskriver (16 § andra stycket LIMF). Förordning (2014:1518) om behörig domstol vid erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i vissa fall innehåller bestämmelser om behörig domstol vid prövning av en ansökan enligt bl.a. 16 § LIMF. Av 2 § i den förordningen framgår att ansökan görs till den i paragrafen förtecknade tingsrätt inom vars domsområde (domsaga) motparten har sitt hemvist i Sverige.⁶¹ Om motparten inte har sitt hemvist i Sverige, görs ansökan till Nacka tingsrätt.

Tingsrätten prövar om förutsättningarna för erkännande enligt 13 och 14 §§ LIMF föreligger, men gör ingen materiell omprövning av sakfrågan. Dessutom kontrollerar tingsrätten att ansökan avser ett domstolsavgörande och att detta är verkställbart i domstolslandet.⁶²

Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har vunnit laga kraft. En föreskrift om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas. Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden (17 § LIMF).

⁶⁰ Prop. 2000/01:148 s. 31 och 41.

⁶¹ De tingsrätter som räknas upp i paragrafen är de tingsrätter till vilka Kronofogdemyndighetens beslut överklagas, de s.k. utmättningsdomstolarna.

⁶² Prop. 2000/01:148 s. 41.

Registrerade partner

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 omfattar inte bestämmelserna om erkännande i NÄF partner som har registrerat sitt partnerskap enligt partnerskapslagen. För sådana partner är bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF tillämpliga på deras förmögenhetsförhållanden (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen). En närmare redogörelse av bestämmelserna i LIMF finns under rubriken ovan.

Sambor

Bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar från EU:s medlemsstater, Norge, Island och Schweiz finns i 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention. Enligt båda instrumenten ska en dom som har meddelats i en deltagande stat erkännas i de andra deltagande staterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (artikel 36.1 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 33.1 i 2007 års Luganokonvention). För Sveriges del betyder det att avgöranden som gäller sambors förmögenhetsförhållanden och som meddelats i ovan nämnda stater, ska erkännas här utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Det kan föreligga hinder mot erkännande om vissa angivna omständigheter föreligger (artiklarna 45–46 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 34 i 2007 års Luganokonvention).

När det gäller verkställighet skiljer sig de internationella instrumenten åt. Sammanfattningsvis innebär skillnaderna att 2007 års Luganokonvention kräver att en dom som meddelats i en deltagande stat förklaras verkställbar i en annan deltagande stat för att kunna verkställas där (artikel 38.1) medan 2012 års Bryssel I-förordning inte kräver en sådan verkställbarhetsförklaring för verkställighet (artikel 39). Det innebär för Sveriges del att domar från Norge, Island och Schweiz kräver verkställbarhetsförklaring för att kunna verkställas här men inte domar från EU:s medlemsstater.

En ansökan om verkställbarhetsförklaring enligt 2007 års Luganokonvention ska göras till den domstol eller den behöriga myndighet som anges i en förteckning i bilaga till konventionen (artikel 39.1). Förfarandet vid ansökan om verkställighet regleras av lagen i den konventionsstat där verkställighet begärs (artikel 40.1). Båda parter får enligt artikel 43.1 söka ändring av ett beslut i anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.

Enligt artikel 41.1 i 2012 års Bryssel I-förordning regleras verkställighetsförfarandet för domar som har meddelats i en annan medlemsstat av lagen i den anmodade medlemsstaten. En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den anmodade medlemsstaten ska verkställas där på samma villkor som en dom som meddelas i den anmodade medlemsstaten.

Det finns kompletterande bestämmelser till 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention i lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden. I lagen regleras bl.a. det närmare verkställighetsförfarandet avseende domar som ska verkställas enligt de två instrumenten.

När det gäller avgöranden angående sambors förmögenhetsförhållanden från andra länder än dem som omfattas av 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention, tillämpas bestämmelserna i LIMF angående erkännande och verkställighet (se redogörelse av dessa bestämmelser under rubriken Makar ovan). I likhet med bestämmelserna i 2007 års Luganokonvention ställs i LIMF krav på verkställbarhetsförklaring för att sådana avgöranden ska kunna verkställas i Sverige.

3.6.2 Avgöranden angående bodelning med anledning av makes, registrerad partners eller sambos död

Makar

På samma sätt som under avsnitt 3.6.1 (under rubriken Makar) har utredningen valt att i den följande redogörelsen först behandla bestämmelserna om erkännande och verkställighet beträffande avgöranden från de nordiska länderna, dvs. bestämmelserna i IAL, NEVL och 1932 års lag, och därefter bestämmelserna i LIMF.

Det följer av 3 kap. 11 § IAL att i fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från de övriga nordiska länderna om bl.a. efterlevande makes rätt ska i första hand bestämmelserna i NEVL tillämpas. I begreppet *efterlevande makes rätt* inryms frågor om bodelning med anledning av en makes död. Begreppet får dock anses omfatta även andra frågor om makars förmögenhetsförhållanden som blir aktuella vid en makes död, t.ex. makes rätt att mot ersättning överta den gemensamma bostaden. Det kan således konsta-

teras att om ett danskt, finskt eller norskt avgörande gäller en fråga om efterlevande makes rätt ska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i NEVL tillämpas i första hand.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i NEVL är tillämpliga avseende dom eller förlikning som rör bl.a. efterlevande makes rätt om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater (7 § andra stycket 5 NEVL). En dom som omfattas av bestämmelserna i NEVL gäller enligt 1 § samma lag i Sverige om inte annat följer av övriga bestämmelser i lagen. Vad gäller övriga bestämmelser om erkännande och verkställighet i NEVL hänvisas till framställningen i avsnitt 3.6.1 under rubriken Makar.

Om NEVL inte gäller, tillämpas i stället bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF (3 kap. 11 § IAL). Så kan vara fallet t.ex. om den avlidne inte var medborgare i ett nordiskt land eller om han eller hon i och för sig var nordisk medborgare men inte hade hemvist i ett nordiskt land vid dödsfallet. I fråga om avgöranden från andra än de nordiska länderna tillämpas naturligtvis också bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF, se avsnitt 3.6.1 under rubriken Makar.

I förhållande till Island gäller 1932 års lag i fråga om erkännande och verkställighet av avgöranden angående bodelning med anledning av en makes död. Sådana avgöranden är nämligen inte undantagna från lagens tillämpningsområde (se 10 § i 1932 års lag).

Registrerade partner

Som nämnts i avsnitt 3.3.3 får det anses tveksamt om bestämmelserna i IAL även omfattar partnerskap som har registrerats enligt partnerskapslagen. Under alla omständigheter är bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF tillämpliga när det gäller avgöranden om bodelning vid en sådan partners död (se 3 kap. 1 § partnerskapslagen).

Sambor

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention är tillämpliga även vid frågor om bodelning med anledning av en sambos död (se redogörelse av bestämmelserna i avsnitt 3.6.1 under rubriken Sambor). Dessa instrument ska alltså tillämpas när det är fråga om avgöranden från EU:s medlemsstater, Norge, Island och Schweiz och som avser bodelning med anledning av en sambos död.

I fråga om sådana avgöranden från länder som inte omfattas av 2012 års Bryssel I-förordning eller 2007 års Luganokonvention, tillämpas bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF.

DEL II

Förordningarna om makars
respektive registrerade partners
förmögenhetsförhållanden

4 Allmänt om förordningarna

4.1 Bakgrund

Amsterdamfördraget trädde i kraft i maj 1999 och gemenskapen fick då nya befogenheter inom det civilrättsliga området. Danmark, Storbritannien och Irland deltar inte i det civilrättsliga samarbetet enligt Amsterdamfördraget. Storbritannien och Irland har dock, till skillnad från Danmark, möjlighet att ansluta sig till rättsakter på området.¹ Genom Amsterdamfördragets ikraftträdande blev det också möjligt att inom ramen för det gemenskapsrättsliga samarbetet enligt avdelning IV i EU-fördraget (ursprungligen avdelning VII) anta rättsakter genom s.k. fördjupat samarbete. Ett fördjupat samarbete innebär att minst nio EU-länder samarbetar i en viss fråga.

Vid Europeiska rådets möte i Tammerfors i oktober 1999 uttryckte EU:s medlemsstater sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden inom EU. Europeiska kommissionen (kommissionen) och Europeiska unionens råd (rådet) antog den 30 november 2000 ett åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område.² I åtgärdsprogrammet identifierades harmonisering av lagvalsregler som sådana åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrevs att det skulle utarbetas ett rättsligt instrument i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga konsekvenser av separation mellan par som inte är gifta.

I slutet av år 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program, Haag-programmet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unio-

¹ Se protokoll om Danmarks ställning, EGT C 340, 10.11.1997, s. 101 och protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning, EGT C 340, 10.11.1997, s. 353.

² EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

nen.³ I Haagprogrammet uppmanades kommissionen att lägga fram en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Dessutom framhölls i programmet behovet av att anta en rättsakt på området.

Den 17 juli 2006 antog kommissionen en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Genom denna grönbok inleddes ett brett samråd om de problem som par i EU riskerar att möta i samband med avvecklingen av deras gemensamma egendom samt om vilka rättsliga möjligheter som står till förfogande. I grönboken behandlades även alla de frågor av internationell privaträttslig natur som aktualiseras för par som lever i andra samlevnadsformer än äktenskap, bland annat registrerade partnerskap, samt de specifika problem de ställs inför (se ingressen till förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, punkten 6).

Den 16 mars 2011 antog kommissionen ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.⁴

Vid sitt möte den 3 december 2015 konstaterade rådet att ingen enhällighet kunde uppnås med avseende på antagandet av kommissionens förslag till förordningar och att målen för samarbetet på dessa områden inte kunde uppnås inom rimlig tid av hela unionen. Under perioden december 2015 till februari 2016 riktade Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige varsin begäran till kommissionen där de angav att de önskade upprätta ett fördjupat samarbete sinsemellan på området för internationella pars förmögenhetsförhållanden. Genom en skrivelse till kommissionen i mars 2016 tillkännagav Cypern sin önskan att delta i upprättandet av det fördjupade samarbetet (se förordningar-

³ EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

⁴ KOM (2011) 126 slutlig och KOM (2011) 127 slutlig.

nas ingresser, punkterna 10–11). Rådet antog i beslut den 9 juni 2016 beslut om bemyndigande av ett sådant fördjupat samarbete.⁵

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden antogs av rådet den 24 juni 2016. Efter ikraftträdandet gäller de direkt och likadant i samtliga stater som deltar i det fördjupade samarbetet, dvs. de är direkt tillämpliga (se artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). De varken ska eller får inkorporeras eller transformeras till nationell rätt.⁶ Förordningarna innebär att det i Sverige inte längre finns utrymme för nationell lagstiftning i de frågor som omfattas av förordningarna såvida inte särskilt undantag görs.

4.2 Tillämpningsområden

4.2.1 Förordningarnas sakliga tillämpningsområden

Frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

I den inledande artikeln i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden slås fast att förordningen är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden (artikel 1.1). *Makars förmögenhetsförhållanden* definieras enligt förordningen som en uppsättning regler som rör förmögenhetsförhållanden mellan makar och i makars förhållande med tredje man (artikel 3.1 a). Utredningen uppfattar att innebörden av begreppet makars förmögenhetsförhållanden i förordningen är densamma som enligt nu gällande svensk internationell privaträtt (se avsnitt 3.3.1).

Förordningens tillämpningsområde innefattar alla civilrättsliga aspekter av makars förmögenhetsförhållanden, såväl den löpande förvaltningen av makarnas egendom som avveckling av den, i synnerhet till följd av att makarna separerar eller att en make avlider.⁷ Det kan t.ex. gälla frågor om bodelning vid äktenskapsskillnad eller vid den ena makens död men även frågor under äktenskapet, såsom frågor om samtycke för att disponera över viss gemensam egendom. Den

⁵ EUT L 159, 16.6.2016, s. 16.

⁶ Se Kommissionen mot Italien, C-39/72, EU:C:1973:13 och Variola, C-34/73, EU:C:1973:101.

⁷ Se förordningens ingress, punkten 18.

enligt förordningen tillämpliga lagen reglerar makarnas förmögenhetsförhållanden från klassificeringen av en av eller båda makarnas egendom i olika kategorier under äktenskapet och efter dess upplösning fram till uppdelningen av egendomen.⁸

Från förordningens tillämpningsområde undantas skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor. I artikel 1.2 finns en uppräknig av en rad frågor som antingen hör till området för makars förmögenhetsförhållanden eller har ett nära samband med detta men som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde. Sålunda anges att förordningen inte är tillämplig på:

- makars rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga,
- förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap,
- underhållsskyldighet,
- arv efter avliden make,
- social trygghet,
- rätten, vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under äktenskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under äktenskapet,
- frågor som rör karaktären hos sakrätter, och
- registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga kraven för sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

Förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden är tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (se artikel 1 i förordningen). Begreppet *förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap* får anses ha samma innebörd som begreppet *makars förmögenhetsförhållanden* förutom att det gäller registrerade partnerskap i stället för äktenskap (se artikel 3.1 b). Som redan nämnts i avsnitt 2.3 får begreppet *registrerade partners förmögenhetsförhållanden* anses vara synonymt med begreppet *förmögen-*

⁸ Se förordningens ingress, punkten 52.

hetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap. För att underlätta läsningen kommer begreppet *registrerade partners förmögenhetsförhållanden* fortsättningsvis att användas i betänkandet.

I förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden undantas samma frågor som undantas från tillämpningsområdet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden (se artikel 1 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Förordningarnas sakliga tillämpningsområden är därmed parallella.⁹

Samkönade makars förmögenhetsförhållanden

Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden innehåller inte några bestämmelser som klargör om förordningen ska tillämpas även på frågor om samkönade makars förmögenhetsförhållanden. Begreppet äktenskap definieras inte i förordningen utan i medlemsstaternas nationella rätt (förordningens ingress, punkten 17). Förordningen hindrar därmed inte medlemsstaterna att tillämpa sina egna bestämmelser om hur ett äktenskap ingås.

Förordningen innehåller bestämmelser om att domstolarna i en medlemsstat undantagsvis kan förklara sig obehöriga för det fall de anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns i förfaranden om makars förmögenhetsförhållanden (artikel 9.1). Bestämmelserna får antas innebära att alla typer av giltigt ingångna äktenskap visserligen omfattas av förordningens bestämmelser men att internationellt behöriga domstolar i en medlemsstat har en möjlighet att förklara sig obehöriga om äktenskapet inte erkänns i dess internationella privaträtt. Utredningens bedömning är därmed att även frågor om samkönade makars förmögenhetsförhållanden får anses omfattas av förordningens bestämmelser. Domstolarna i en medlemsstat som inte erkänner samkönade äktenskap har dock, som angetts ovan, möjlighet att i undantagsfall förklara sig obehöriga när en fråga gäller samkönade makars förmögenhetsförhållanden.

⁹ Se även ingressen till förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, punkterna 18 och 51.

Sambors förmögenhetsförhållanden

Förordningarna är endast tillämpliga på frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Sambors förmögenhetsförhållanden omfattas därmed inte av förordningarna.

Det har tidigare förekommit samråd mellan kommissionen och EU:s medlemsstater angående behovet av gemensamma bestämmelser på området för sambors förmögenhetsförhållanden.¹⁰ Samrådet har dock inte lett till några sådana gemensamma bestämmelser.

I kapitel 11 redogör utredningen för sina överväganden och förslag beträffande vilka internationellt privaträttsliga bestämmelser som bör gälla för sambors förmögenhetsförhållanden med anledning av förordningarnas ikraftträdande.

4.2.2 Förordningarnas geografiska tillämpningsområden

I vilka av EU:s medlemsstater är förordningarna tillämpliga?

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är tillämpliga i de av EU:s medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden (artikel 70.2 i förordningarna).¹¹ Förordningarna är därmed inte bindande för eller tillämpliga i de medlemsstater som står utanför samarbetet.

Enligt artikel 328.1 i fördraget om Europeiska unionens funktions sätt (EUF-fördraget) ska dock de fördjupade samarbetena när de upprättas vara öppna för samtliga medlemsstater, förutsatt att medlemsstaterna tar hänsyn till de eventuella villkor för deltagande som fastställs genom beslutet om bemyndigande. De ska också vara öppna vid varje annat tillfälle, under förutsättning att de utöver nämnda villkor tar hänsyn till de akter som redan har antagits inom denna ram. Kommissionen och de medlemsstater som deltar i ett fördjupat samarbete

¹⁰ Se grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande, Bryssel den 17.07.2006 KOM(2006) 400 slutligt samt Sveriges svar till kommissionen den 30 mars 2007 (diarienummer Ju2006/07618).

¹¹ De medlemsstater som för närvarande deltar i det fördjupade samarbetet är Sverige, Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Cypern.

bör säkerställa att de främjar deltagande av så många medlemsstater som möjligt.

Vilka stater är att betrakta som medlemsstater i förordningarnas mening?

De flesta bestämmelser i förordningarna innehåller begreppet *medlemsstat* på ett eller flera ställen. Artiklarna 4–19 innehåller t.ex. bestämmelser som avser att avgöra vilken medlemsstats domstolar som är internationellt behöriga att avgöra en viss fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det framgår också av bestämmelserna i artikel 20 att den lag som anvisas som tillämplig lag enligt förordningarna ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte. Vidare innehåller artiklarna om erkännande och verkställighet (artiklarna 36–57) bestämmelser om vad som gäller för att domar som meddelats i en medlemsstat ska kunna erkännas och verkställas i en annan medlemsstat.

Förordningarna innehåller ingen definition av begreppet medlemsstat. Klart är att de av EU:s medlemsstater som ingår i det fördjupade samarbetet är att betrakta som medlemsstater i förordningarnas mening. Frågan är dock om även de EU-medlemsstater som inte deltar i det fördjupade samarbetet vid tillämpningen av förordningarna är att betrakta som medlemsstater.

Det framgår av förordningarnas ingresser att den allmänna målsättningen för förordningarna är ett *ömsesidigt* erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.¹² I syfte att uppnå denna målsättning ställer förordningarna upp gemensamma bestämmelser om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar.

Som ovan angetts är förordningarna bindande för de av EU:s medlemsstater som deltar i det fördjupande samarbetet. Dessa stater ska sålunda tillämpa förordningarnas bestämmelser, varvid goda chanser också finns att uppnå förordningarnas allmänna målsättning om ömsesidigt erkännande av domar. Några krav på att EU-medlemsstater utanför samarbetet ska tillämpa förordningarnas bestämmelser ställs dock inte, eftersom förordningarna inte är bindande i förhållande till

¹² Se förordningarnas ingresser, punkten 53 respektive punkten 55.

dess länder. Länderna utanför det fördjupade samarbetet tillämpar även fortsättningsvis sina nationella bestämmelser på området.

För det fall begreppet medlemsstat i förordningarna omfattade även EU-medlemsstater utanför det fördjupade samarbetet skulle domar från dessa länder kunna erkännas och verkställas enligt förordningarnas bestämmelser utan att förordningarnas bestämmelser tillämpats i fråga om internationell behörighet och tillämplig lag. Detta står enligt utredningens mening i strid med förordningarnas allmänna målsättning om ett *ömsesidigt* erkännande av domar och kan inte ha varit avsikten med det fördjupade samarbetet. Utredningen menar därför att begreppet medlemsstat enligt förordningarna får anses omfatta endast EU-medlemsstater som ingår i det fördjupade samarbetet. EU-medlemsstater utanför samarbetet måste i stället betraktas som tredje land i förhållande till förordningarna.

4.2.3 Förordningarnas tillämplighet i tiden

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden trädde i kraft den 28 juli 2016 och ska i sak börja tillämpas från och med den 29 januari 2019.

Övergångsbestämmelserna framgår av artikel 69 i båda förordningarna. Förordningarna är tillämpliga på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter (artikel 69.1).

I rättelser till förordningarna har punkterna två och tre i artikel 69 ändrats sedan det upptäckts felaktigheter avseende vissa tidsangivelser i bestämmelserna.¹³ Enligt de ändrade bestämmelserna framgår numera att om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas denna dag eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med förordningarnas kapi-

¹³ Rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden samt rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Rättelserna finns intagna som *bilaga 4* till detta betänkande. Rättelserna är publicerade i EU:s officiella tidning, EUT L 113, 29.4.2017, s. 62.

tel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i förordningarnas kapitel II.

Vidare följer av de rättade övergångsbestämmelserna att kapitel III i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, dvs. bestämmelserna om tillämplig lag, endast är tillämpliga med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. Detsamma gäller för registrerade partner enligt förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.¹⁴ Detta betyder att förordningarnas lagvalsregler under en mycket lång tid framöver inte kommer att bli tillämpliga på flertalet äktenskap och registrerade partnerskap. Utredningens överväganden beträffande frågan om vilka lagvalsregler som bör gälla för dessa s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap finns i kapitel 15.

4.3 Definitioner

I artikel 3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden definieras ett par begrepp som är typiska för den förordningen.

Med *makars förmögenhetsförhållanden* avses en uppsättning regler som rör förmögenhetsförhållanden mellan makar och makars förhållande till tredje man, som en följd av äktenskapet eller dess upplösning (se under avsnitt 4.3.1 för exempel).

Äktenskapsförord definieras som varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden. Förordningens definition av äktenskapsförord är vidare än definitionen av äktenskapsförord i svensk rätt. Se avsnitt 6.6.1 för en redogörelse av hur förordningens definition av äktenskapsförord förhåller sig till rättshandlingar mellan makar i svensk rätt.

I artikel 3 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden definieras på samma sätt några begrepp som är typiska för den förordningen.

Ett *registrerat partnerskap* definieras som en lagstadgad samlevnadsform mellan två personer, vars registrering är obligatorisk enligt den lagen och vilken uppfyller lagens formella krav i fråga om instiftande.

¹⁴ Se artikel 69.3 i båda förordningarna.

Med *förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap* avses den uppsättning regler som rör partners förmögenhetsförhållanden, sinsemellan och i förhållande till tredje man, som en följd av partnerskapet eller dess upplösning.

Med *partnerskapsförord* avses varje avtal mellan partner eller blivande partner varigenom dessa reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av sitt registrerade partnerskap.

Förordningarna innehåller vidare en rad begrepp som är gemensamma för båda förordningarna.

Den medlemsstat där domen har meddelats, där den officiella handlingen har fastställts eller där förlikningen inför domstolen har godkänts eller ingåtts benämns i förordningarna *ursprungsmedlemsstat*.

Verkställande medlemsstat är den medlemsstat där erkännande och/eller verkställighet av domen, den officiella handlingen eller förlikningen inför domstol begärs.

En *officiell handling* är en handling i en fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som formellt har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat samt vars äkthet avser den officiella handlingens underskrift och innehåll, och som har bestyrkts av en offentlig myndighet eller av en annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten. I avsnitt 7.2.2 har utredningen kommit till slutsatsen att det i svensk rätt saknas handlingar som faller in under definitionen av begreppet officiell handling i förordningarna (se avsnitt 7.2.2 för en närmare redogörelse angående detta).

Förlikning inför domstol är en förlikning i en fråga som rör makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden, vilken har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet. Utredningen har i avsnitt 7.2.2 gjort bedömningen att det i svensk rätt inte heller förekommer förlikningar inför domstol såsom begreppet definieras i förordningarna. Se avsnitt 7.2.2 för en bakgrund till begreppet och en närmare redogörelse för det.

4.3.1 Domstol och dom

Domstol

Av ingresserna till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (punkten 29) framgår att förordningarna bör ta hänsyn till de olika system för handläggning av frågor

rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som tillämpas i medlemsstaterna. Begreppet domstol i förordningarna har därför getts en vid definition så att den täcker inte bara rättsliga myndigheter i form av domstolar utan också samtliga andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en rättslig myndighet (artikel 3.2).

För att myndigheter och andra rättstillämpare ska vara att betrakta som domstolar enligt förordningarna uppställs till en början krav på opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda. Vidare fordras att de domar som fattas av den aktuella myndigheten eller rättstillämparen, enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma, kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet (artikel 3.2 a) och har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga (artikel 3.2 b).

Klart är att rättsliga myndigheter i Sverige såsom de allmänna domstolarna (tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen) omfattas av domstolsbegreppet. I utredningens uppdrag ingår dock även att bedöma vilka andra myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör likställas med domstol i förordningarnas mening. Enligt förordningarnas artikel 3.2 och artikel 64 ska nämligen Sverige underrätta kommissionen om vilka dessa andra myndigheter och rättstillämpare är. I avsnitt 13.4 har utredningen gjort bedömningen att bodelningsförrättare, boutredningsmän i sin roll som bodelningsförrättare och Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande eller handräckning, är att betrakta som domstolar i förordningarnas mening.

Dom

Enligt förordningarna avses med dom varje avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader (artikel 3.1 d respektive 3.1 e). Förutom svenska domstolars avgöranden kommer, enligt utredningens bedömning, även avgöranden meddelade av bodelningsförrättare, boutredningsmän i sin roll som

bodelningsförrättare och Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande eller handräckning, att utgöra domar enligt förordningarnas mening (jfr avsnitt 13.4 och avsnittet under rubriken ovan).

4.3.2 Hemvist och domicil

Hemvist

Begreppet *hemvist* förekommer i flera olika sammanhang i de svenska språkversionerna av förordningarna. När det t.ex. gäller fastställande av såväl behörig domstol som tillämplig lag är *hemvist* ett vanligt förekommande anknytningskriterium (se bl.a. artiklarna 6, 22 och 26 i förordningarna). I den engelska språkversionen används begreppet *habitual residence* och i den franska språkversionen används begreppet *résidence habituelle*.

I de allra flesta fall är hemvistfrågan enkel att avgöra. En person anses i normalfallet ha hemvist där han eller hon har sin bosättning. Det förekommer dock fall där det kan vara svårare att avgöra en persons hemvist.

Inom den internationella privaträtten finns inget enhetligt hemvistbegrepp. Innebörden av begreppet hemvist kan skilja sig åt från land till land. Det är inte heller givet att hemvistbegreppet har samma innebörd inom all internationell privaträtt på familjerättens område. Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden hänvisar inte till nationell rätt när det gäller tolkningen av begreppet hemvist. Begreppet får därför en autonom EU-rättslig innebörd och det ankommer på EU-domstolen att tolka innebörden av begreppet.¹⁵

I ett par domar avseende Bryssel II-förordningen har EU-domstolen uttalat att det ankommer på den nationella domstolen att fastställa ett barns hemvist mot bakgrund av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet. Enligt EU-domstolen ska begreppet hemvist i artikel 8.1 i Bryssel II-förordningen tolkas så att det motsvarar den plats som avspeglar det förhållande att barnet i viss utsträckning är integrerat i socialt hänseende och i familjehänseende. Härvid ska hänsyn tas till hur varaktig och regelbunden vistelsen i en

¹⁵ Se EU-domstolens dom A, C-523/07, EU:C:2009:225, punkt 34. Se även Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 139.

medlemsstat är, förhållandena för vistelsen, skälen till vistelsen, förhållandena och skälen till att familjen flyttat till den andra medlemsstaten, barnets nationalitet, platsen och förutsättningarna för skolgången, barnets språkkunskaper samt dess familjeförhållanden och sociala band i denna medlemsstat.¹⁶

Vidare förtjänar EU-domstolens dom den 25 februari 1999 (Swaddling)¹⁷, att nämnas, som behandlade frågan om *bosättning* som i detta sammanhang avsåg stadigvarande bosättning (eng. habitual residence). Domen gällde social trygghet¹⁸ för migrerande arbetstagare. EU-domstolen fann att en person får anses vara stadigvarande bosatt i den medlemsstat där han eller hon stadigvarande bor och har varaktigt centrum för sina intressen. I detta sammanhang ska enligt EU-domstolen särskilt beaktas arbetstagarens familjesituation, anledningen till att han eller hon har flyttat, bosättningsens längd och huruvida den är sammanhängande, huruvida han eller hon i förekommande fall har fast arbete samt arbetstagarens avsikter, såsom de framgår av samtliga omständigheter.

Även i arvsförordningen förekommer begreppet *hemvist*. Det allmänna anknytningskriteriet för fastställande av såväl behörig domstol som tillämplig lag är enligt arvsförordningen *den avlidnes hemvist vid sin död* (se artiklarna 4 och 21). I likhet med förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har begreppet hemvist i arvsförordningen en autonom EU-rättslig innebörd. I arvsförordningens ingress ges viss vägledning för fastställande av hemvist (punkten 23). Den avlidnes hemvist ska sålunda fastställas utifrån en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter rörande den avlidnes liv, dels under de år som föregick dödsfallet, dels vid tidpunkten för dödsfallet. Härvid ska särskilt beaktas hur varaktig och regelbunden den avlidnes vistelse i den berörda staten har varit, förhållandena vid vistelsen samt skälen till denna. I ingressen ges även viss vägledning för bestämmande av den avlidnes hemvist i vissa komplicerade fall (punkten 24).

¹⁶ Se EU-domstolens domar A, C-523/07, EU:C:2009:225 och Mercredi mot Chaffe, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829.

¹⁷ Swaddling, C-90/97, EU:C:1999:96.

¹⁸ Rådets förordning (1408/71) av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 i dess ändrade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1247/92 av den 30 april 1992, se artikel 10 a jämförd med artikel 1 h i nämnda förordning.

Domicil

I vissa artiklar som handlar om verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden hänvisas till domicil som anknytningskriterium (artiklarna 43, 44, 49 och 56).

När det gäller lokala domstolars behörighet för ansökningar om verkställbarhetsförklaringar anges att den lokala behörigheten ska bestämmas utifrån motpartens domicil eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 44.2).¹⁹ För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 44–57 fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska domstolen vid vilken talan väckts, tillämpa den medlemsstatens interna lag, dvs. lex fori (artikel 43). Om ansökan om verkställbarhetsförklaring ställs till en svensk domstol, ska alltså frågan huruvida en part har domicil här avgöras enligt svensk rätt.

Orsaken till att begreppet domicil används endast i artiklarna om verkställighet är att begreppet är inlånat från artiklarna om verkställighet i 2001 års Bryssel I-förordning där begreppet *domicile* används i den engelska språkversionen (se t.ex. artikel 39.2 i denna förordning). I den svenska språkversionen av artiklarna om verkställighet i 2001 års Bryssel I-förordning används dock begreppet *hemvist*.

Vid tillämpning av artikel 44 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och de bestämmelser som det hänvisas till i den artikeln får begreppet domicil antas ha samma innebörd som det svenska hemvistbegreppet. Det svenska hemvistbegreppet definieras i 7 kap. 2 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL) och i 19 § LIMF. Vid tillämpningen av de två sistnämnda lagarna ska den som är bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande. Denna definition av hemvistbegreppet har ansetts vara vägledande inom den svenska autonoma privaträtten, såväl när det gäller frågor om internationell behörighet som när det gäller frågor om tillämplig lag.²⁰

¹⁹ Även i den engelska språkversionen används ordet *domicile* i artikel 44.2.

²⁰ Prop. 1973:158 s. 80 och Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 134 f.

4.4 Förhållandet till gällande nordiska konventioner och svenska autonoma bestämmelser

4.4.1 Förhållandet till de nordiska konventionerna

För vissa frågor på området för makars förmögenhetsförhållanden finns särskilda internationellt privaträttsliga bestämmelser som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna. Bestämmelserna har sin grund i konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen), konventionen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen), konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977 (1977 års nordiska ramkonvention) och konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar, Köpenhamn 16.3.1932 (1932 års nordiska ramkonvention). Eftersom Island inte har tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention tillämpas fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention i förhållande till Island.

För svensk del återfinns de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF), lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL), lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL) och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island (1932 års lag).

Sverige var redan part i de nordiska konventionerna när förordningen om makars förmögenhetsförhållanden antogs i juni 2016. I förhållande till länder utanför det fördjupade samarbetet, dvs. tredje land, ska förordningen inte påverka tillämpningen av bilaterala och multilaterala konventioner som medlemsstaterna är parter i när förordningen antas och som gäller frågor som omfattas av förordningen (artikel 62.1). Detta betyder alltså att Sverige även fortsättningsvis kommer att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden i förhållande till Danmark, Norge och Island.

I förbindelserna mellan medlemsstaterna har förordningen där-
emot företrädre framför konventioner som de slutit mellan sig, om
konventionerna rör frågor som regleras i förordningen (artikel 62.2).
I förhållande till Finland kommer Sverige alltså inte att kunna tilläm-
pa de internordiska bestämmelserna avseende frågor om makars för-
mogenhetsförhållanden. Förordningen innehåller dock ett undantag
som innebär att bestämmelserna om erkännande och verkställighet i
de nordiska konventionerna får tillämpas även i förhållandet mellan
Sverige och Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare
förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förord-
ningen gör (artikel 62.3).

Vad innebär det då närmare att en fråga om makars förmogenhets-
förhållanden rör *förhållandet* mellan Sverige och ett annat nordiskt
land? Förordningen ger ingen vägledning i frågan. Klart är, enligt
utredningen, att en fråga som rör två makar med uteslutande anknyt-
ning till Sverige och ett annat nordiskt land, t.ex. Norge, måste anses
röra förhållandet mellan Sverige och Norge. Det finns dock många
situationer där makarna får anses ha anknytning till fler än ett annat
nordiskt land. Makarna kan t.ex. vara svenska medborgare men ha
hemvist i Norge och egendom i Finland. De kan vidare vara svenska
medborgare men ha hemvist i två olika andra nordiska länder. Frågan
till vilket annat nordiskt land frågan förhåller sig kan i dessa situatio-
ner vara svår att avgöra.

Med hänsyn till den mängd olika situationer som kan förekomma
anser utredningen att det inte är möjligt att generellt försöka fastställa
riktlinjer för hur domstolarna bör bedöma en viss frågas förhållande
till ett annat nordiskt land. Det får i stället bli upp till domstolarna att
i varje enskilt fall avgöra denna fråga.

I kapitel 10 följer en närmare redogörelse av effekterna av artikel 62
i förhållande till de enskilda bestämmelserna i NÄF, IAL, NEVL och
1932 års lag samt utredningens överväganden och förslag i anledning
av dessa effekter.

4.4.2 Förhållandet till svenska autonoma bestämmelser

Internationell behörighet

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmö-
genhetsförhållanden reglerar när medlemsstaternas domstolar är be-
höriga att pröva frågor som rör makars respektive registrerade part-

ners förmögenhetsförhållanden (internationell behörighet). Genom förordningarna regleras frågan om internationell behörighet uttömmande. Det innebär att det inte finns något utrymme för svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet avseende de frågor som faller inom förordningarnas tillämpningsområden.

Som framgått ovan kommer de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet att kunna fortsätta tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge men inte till Finland (se vidare kapitel 10).

Tillämplig lag

Bestämmelserna om tillämplig lag i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är universellt tillämpliga, dvs. den lag som anges i förordningarna ska tillämpas oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte. Förordningarna ersätter i stort sett svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Som framgått ovan kommer de internordiska bestämmelserna om tillämplig lag att kunna fortsätta tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge men inte till Finland (se vidare kapitel 10).

Erkännande och verkställighet

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden gäller domar som har meddelats i andra medlemsstater som är bundna av förordningarna.

I förhållande till Danmark, Island och Norge kommer Sverige att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet. Med stöd av det nordiska undantaget i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kommer Sverige att kunna tillämpa dessa bestämmelser även i förhållande till Finland i den utsträckning som de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör (se vidare kapitel 10).

Erkännande och verkställighet av domar som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om

erkännande och verkställighet är tillämpliga kommer även fortsättningsvis att regleras av svenska autonoma bestämmelser (se vidare kapitel 12).

4.5 Förhållandet till arvs- respektive Bryssel II-förordningarna

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har kopplingar till bestämmelser i bl.a. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av europeiska arvsintyg (arvsförordningen²¹) och rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen²²). Kopplingarna gäller frågor om internationell behörighet.

Bestämmelserna om internationell behörighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden syftar till att göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden som har anknytning till varandra. Bestämmelserna koncentrerar därför behörigheten i frågor avseende makars förmögenhetsförhållanden till den medlemsstat vars domstolar ansvarar för ärendet om arv efter en make i enlighet med arvsförordningen (artikel 4) eller om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap i enlighet med Bryssel II-förordningen (artikel 5). Detsamma gäller behörighetsreglerna i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, med undantag för hänvisningen till bestämmelserna i Bryssel II-förordningen (artiklarna 4–5). Bryssel II-förordningen är nämligen inte tillämplig beträffande registrerade partner.

²¹ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

²² EUT L 338, 23.12.2003, s. 1.

I avsnitt 5.2.1 redogör utredningen närmare för kopplingarna mellan förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och arvs- respektive Bryssel II-förordningarna.

Gränsdragningen mellan bodelnings- och arvsfrågor vid en makes respektive registrerad partners död

Som angetts ovan koncentreras behörigheten i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden till domstolarna i den medlemsstat som ansvarar för ärendet om arv efter en make i enlighet med arvsförordningen (artikel 4 i förordningarna). De förmögenhetsrättsliga frågorna handlar i dessa fall främst om bodelning med anledning av en makes respektive registrerad partners död.

Det kan ibland vara svårt att avgöra om en viss fråga rör arvet efter en avliden make respektive registrerad partner eller bodelning med anledning av dennes död. Enligt utredningsdirektiven ska utredningen belysa avgränsningen mellan bodelnings- och arvsfrågor när en make respektive registrerad partner avlider. Frågan får betydelse för vilken EU-förordning som ska tillämpas i det enskilda fallet, arvsförordningen eller förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Tillämpningsområdet för de tre nämnda EU-förordningarna framgår av förordningarnas artikel 1. Enligt arvsförordningen är frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden undantagna från dess tillämpningsområde (artikel 1.2 d). På samma sätt är frågor om arvet efter en avliden make respektive registrerad partner undantagna från tillämpningsområdet för förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Förordningarna innehåller inte några bestämmelser angående gränsdragningen mellan frågor om arv och frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I arvsförordningens ingress finns visserligen vissa uttalanden som berör denna fråga (ingressen, punkten 12). Det framgår sålunda att arvsförordningen inte bör tillämpas på frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, inbegripet äktenskapsförord, i den mån dessa inte påverkar arvsfrågor. Det framgår vidare att de myndigheter som handlägger ett arv enligt arvsförordningen bör, beroende på omständigheterna, beakta en avveckling av den avlidnes äktenskapliga förmögenhetsförhållanden eller liknande förmögen-

hetsrättsliga förhållanden vid fastställandet av den avlidnes kvarlåtenskap och förmånstagarnas respektive arvslotter. Uttalandena kan inte anses särskilt klara och de ger inga direkta riktlinjer för hur gränsdragningen mellan arvsfrågor och frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska ske.

Frågan är för närvarande föremål för prövning i EU-domstolen i en av tysk domstol framställd begäran om förhandsavgörande.²³ Tolkningsfrågorna gäller bl.a. om artikel 1.1 i arvsförordningen ska tolkas så att förordningens tillämpningsområde (arv efter avliden) också omfattar nationella bestämmelser i den tyska civilagen som reglerar förmögenhetsrättsliga frågor efter en makes död genom att höja den efterlevande makens arvslott. Något förhandsavgörande i frågan har ännu inte avgetts av EU-domstolen. Förhandsavgörandet förväntas dock kunna ge viss vägledning angående gränsdragningen mellan arvsfrågor och frågor om makars förmögenhetsförhållanden.

²³ Begäran om förhandsavgörande framställd av Kammergericht Berlin (Tyskland) den 3 november 2016, Doris Margret Lisette Mahnkopf, mål C-558/16.

5 Internationell behörighet

5.1 Inledning

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller i artiklarna 4–19 (andra kapitlet) bestämmelser om internationell behörighet. Såsom redogjorts för i kapitel 4 blir förordningarna bindande och direkt tillämpliga i Sverige. Förordningarna saknar också, till skillnad från t.ex. 2012 års Bryssel I-förordning, en hänvisning till bestämmelser om internationell behörighet i medlemsstaternas nationella rätt. Detta innebär att det inom förordningarnas tillämpningsområden inte längre finns utrymme för svenska autonoma bestämmelser angående internationell behörighet.

Förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet ska tillämpas när det är fråga om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Nu gällande svenska bestämmelser om internationell behörighet i LIMF kommer alltså inte längre att kunna tillämpas beträffande dessa par. För frågor om sambors förmögenhetsförhållanden ska förordningarnas bestämmelser inte tillämpas. Det finns därmed ett fortsatt behov av bestämmelser om internationell behörighet avseende sambors förmögenhetsförhållanden. En redogörelse för gällande svenska bestämmelser om internationell behörighet på området för sambors förmögenhetsförhållanden finns i avsnitt 3.4.

I avsnitt 5.2 förklaras och tydliggörs förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet. I anslutning till de olika bestämmelserna redogörs också för likheter och skillnader i förhållande till underhållsförordningen¹, arvsförordningen², 2012 års Bryssel I-förordning³ och

¹ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT, L 7, 10.1.2009, s. 1.

2007 års Luganokonvention⁴. Vidare redogörs i avsnitt 5.3 för vad det närmare innebär för svensk rättstillämpning att förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet, beträffande makar och registrerade partner, ska tillämpas i stället för nu gällande svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet i LIMF. I avsnittet jämför utredningen tillämpningen av förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet med tillämpningen av motsvarande bestämmelser i LIMF.

I nordiska förhållanden gäller i vissa fall särskilda bestämmelser om internationell behörighet med avseende på frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna, som finns i NÄF och IAL, har sin grund i den nordiska äktenskapskonventionen och den nordiska arvskonventionen (se kapitel 3.4 för en närmare genomgång av bestämmelserna). Den inverkan som förordningarna kommer att ha på dessa bestämmelser behandlas i kapitel 10.

5.2 Förordningarnas bestämmelser

5.2.1 Internationell behörighet på grund av anknutna förfaranden

Förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet syftar till att göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra (förordningarnas ingresser, punkten 32). Om ett förfarande enligt arvsförordningens bestämmelser inleds vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en make, ska domstolarna i den staten också vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med arvsålet (artikel 4 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Motsvarande bestämmelser finns i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 4).

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsverktyg, EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EUT L 351, 20.12.2012, s. 1.

⁴ Konventionen av den 13 oktober 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EUT L 339, 21.12.2007, s. 3.

På liknande sätt förhåller det sig när frågor om makars förmögenhetsförhållanden uppstår i samband med en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap. Om talan väcks genom en sådan ansökan enligt Bryssel II-förordningen⁵ vid en domstol i en medlemsstat, ska domstolarna i den staten också vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med denna ansökan (artikel 5.1 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden).

Makarna måste dock under vissa omständigheter ha träffat avtal om behörighet för domstolen att avgöra sådana uppkomna frågor som avses i artikel 5 (artikel 5.2 a–d). Det gäller när den aktuella domstolen, enligt Bryssel II-förordningen, prövar en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap på grund av behörighet med anledning av sökandens hemvist (artikel 3.1 a femte och sjätte strecksatsen), behörighet med anledning av omvandlande av en dom om hemskillnad till en dom om äktenskapsskillnad (artikel 5) eller behörighet i övriga fall (artikel 7).

Som exempel kan ges en svensk domstol som prövar en ansökan om äktenskapsskillnad mellan två franska makar som har hemvist i Sverige (artikel 3.1 a första strecksatsen i Bryssel II-förordningen). Utan krav på avtal mellan makarna är den svenska domstolen behörig att även pröva frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden som uppstår i målet om äktenskapsskillnad. För det fall den svenska domstolen prövar ansökan om äktenskapsskillnad på grund av att endast den franska sökanden har hemvist i Sverige (artikel 3.1 a femte strecksatsen i Bryssel II-förordningen), måste dock makarna ha avtalat om att den svenska domstolen ska vara behörig att avgöra även frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden i samband med äktenskapsmålet.

Artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden motsvaras av artikel 5 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Registrerade partner måste dock alltid ha avtalat om behörighet för domstolen att avgöra även uppkomna frågor om deras förmögenhetsförhållanden för att behörigheten ska gälla (se artikel 5.1).

⁵ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, EUT L 338, 23.12.2003, s. 1.

5.2.2 Behörighet i övrigt

Om ingen domstol är behörig enligt artikel 4 eller 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden fastställs behörigheten enligt artikel 6 i samma förordning. De behörighetskriterier som framgår av artikel 6 (a–d) är hierarkiskt ordnade, dvs. de ska prövas i tur och ordning. Behörighetskriterierna är kopplade till makarnas hemvist och medborgarskap och ska säkerställa att en verklig anknytning finns mellan makarna och den medlemsstat där behörigheten utövas (förordningens ingress, punkten 35).

Motsvarande behörighetskriterier gäller för registrerade partner för det fall behörighet saknas enligt artikel 4 eller 5 (artikel 6 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Ett ytterligare behörighetskriterium gäller dock för registrerade partner enligt artikel 6 e. Om inte någon av punkterna a–d är tillämpliga föreligger enligt punkten e även behörighet för domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.

Behörighetsbestämmelser med hemvist som behörighetsgrund finns också i 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 4), 2007 års Luganokonvention (artikel 2), underhållsförordningen (artikel 3) och arvsförordningen (artikel 4). Bestämmelserna i dessa instrument skiljer sig dock åt en hel del från bestämmelserna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

5.2.3 Val av domstol

Makarna har möjlighet att i vissa fall i förväg, exempelvis i ett äktenskapsförord eller i samband med pågående mål, ingå avtal om att domstolarna i en medlemsstat ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden, s.k. prorogationsavtal (artikel 7 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Det faktum att ordet parter används i stället för makar i artikel 7 skulle, enligt utredningen, kunna tala för att även före detta makar kan ingå prorogationsavtal.

Parterna får ingå prorogationsavtal i fall som omfattas av artikel 6 i förordningen, dvs. för andra fall än då behörighet tillkommer en domstol med anledning av ett pågående mål om arvet efter en make eller med anledning av ett pågående mål om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap enligt Bryssel II-förordningen

(artikel 7.1). Det krävs vidare att avtalet avser domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks eller domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden enligt artikel 22 eller artikel 26.1 a eller b⁶. Prorogationsavtalet ska vara skriftligt, daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande (artikel 7.2).

För registrerade partner gäller motsvarande bestämmelser om behörighet på grund av prorogationsavtal som för makar (se artikel 7 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Bestämmelser om behörighet på grund av prorogationsavtal finns i 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 25), 2007 års Luganokonvention (artikel 23), underhållsförordningen (artikel 4) och arvsförordningen (artikel 5). Förutsättningarna för möjligheten att ingå sådana avtal skiljer sig dock åt betydligt mellan instrumenten. I underhållsförordningen uppställs flera krav för parternas möjlighet att avtala om behörig domstol. På samma sätt förhåller det sig med arvsförordningen även om kraven ser olika ut. Enligt 2012 års Bryssel I-förordning kan parterna, oberoende av var de har hemvist ingå ett prorogationsavtal om vissa förutsättningar är uppfyllda. Enligt 2007 års Luganokonvention gäller samma förutsättningar för ingående av ett prorogationsavtal som enligt 2012 års Bryssel I-förordning, förutom att minst en av parterna måste ha hemvist i en konventionsstat.

5.2.4 Behörighet på grund av att svaranden går i svaromål

En domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och som svaranden går i svaromål inför (s.k. tyst prorogation), är behörig att avgöra frågor om makars förmögenhetsförhållanden (artikel 8.1). Behörigheten gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller om behörighet tillkommer annan domstol på grund av att frågorna om makars förmögenhetsförhållanden uppkommit i redan pågående mål om arv eller äktenskapsskillnad m.m. enligt artikel 4 eller 5.1 (artikel 8.1).

⁶ Se kapitel 6 för en närmare redogörelse för bestämmelserna om tillämplig lag i förordningarna.

Innan domstolen får förklara sig behörig på denna grund måste den säkerställa att svaranden informerats om sin rätt att bestrida domstolens behörighet och konsekvenserna av att gå i svaromål (artikel 8.2). Hur sådan information ska lämnas regleras inte uttryckligt på EU-nivå.

För registrerade partner gäller i stort sett motsvarande bestämmelser som för makar i detta avseende (se artikel 8 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Liknande bestämmelser om behörighet grundad på svaromål finns också i 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 26), 2007 års Lugano-konvention (artikel 24), underhållsförordningen (artikel 5) och arvsförordningen (artikel 9). Behörighet grundad på svaromål enligt 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention gäller dock inte om en annan domstol har exklusiv behörighet.

5.2.5 Obehörighetsförklaring och alternativ behörighet

Domstolarna i en medlemsstat kan i ett förfarande om makars förmögenhetsförhållanden göra bedömningen att domstolslandets internationella privaträtt inte erkänner äktenskapet i fråga (ingressen till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, punkten 38). Mot den bakgrunden finns det i samma förordnings artikel 9 möjlighet för en domstol som är behörig enligt artiklarna 4, 6, 7 eller 8 att förklara sig obehörig. En sådan förklaring kan endast göras undantagsvis om domstolen anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns. Om domstolen beslutar att förklara sig obehörig ska detta ske utan oskäligt dröjsmål (artikel 9.1).

Liknande bestämmelser om obehörighetsförklaring finns i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Registrerade partnerskap förekommer inte i alla medlemsstater. Domstolarna i en medlemsstat vars rättsordning inte medger registrerat partnerskap kan därför i undantagsfall vara tvungna att förklara sig obehöriga enligt förordningen (förordningens ingress, punkten 36). Bestämmelserna om obehörighetsförklaring finns i artikel 9 och de överensstämmer till stor del med bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Vilka behörighetsgrunder som ger domstolar rätt att förklara sig obehöriga skiljer sig dock åt mellan förordningarna.

Enligt förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden är det domstolar som är behöriga enligt artikel 4, 5 eller 6 a, b, c eller d som kan förklara sig obehöriga. Enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är det domstolar som är behöriga enligt artikel 4, 6, 7 eller 8 som kan förklara sig obehöriga. Det sagda innebär t.ex. att en domstol som är behörig på grund av att frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap uppkommit i ett pågående mål om upplösning av samma partnerskap (artikel 5) har rätt att förklara sig obehörig enligt förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. En domstol som är behörig på grund av att frågor om makars förmögenhetsförhållanden uppkommit i ett pågående mål om äktenskapsskillnad har dock inte rätt att förklara sig obehörig enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Vidare innebär skillnaden att behörighet på grund av att svaranden gått i svaromål (artikel 8) ger domstolar rätt att förklara sig obehöriga enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden medan motsvarande behörighetsgrund när det gäller registrerade partner inte ger domstolarna en sådan rätt.

När en domstol har förklarat sig obehörig enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden ska en berörd part ha möjlighet att väcka talan i vilken annan medlemsstat som helst där någon av behörighetsgrunderna föreligger. Den turordning som gäller avseende förordningens behörighetsgrunder kan därmed frångås i detta fall (ingressen till förordningen, punkten 38). Om en enligt artikel 4 eller 6 behörig domstol förklarar sig obehörig och har parterna avtalat att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7, ska behörighet att avgöra frågor rörande makarnas förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i den medlemsstaten (artikel 9.2 första stycket). I andra fall ska behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i någon annan medlemsstat enligt artikel 6 eller 8, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks (artikel 9.2 andra stycket).

Artikel 9 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden ska inte tillämpas när parterna har erhållit äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten (artikel 9.3).

Bestämmelserna i artikel 9.2–3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden motsvaras i huvudsak av bestämmelserna i

artikel 9.2–3 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

5.2.6 Subsidiär behörighet

I artikel 10 i båda förordningarna finns bestämmelser om subsidiär behörighet, dvs. vad som gäller om inte någon domstol i en medlemsstat är behörig enligt artiklarna 4–8, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol är behörig enligt artikel 9.2. I en sådan situation ska domstolarna i en medlemsstat vara behöriga om det i den staten finns fast egendom som tillhör den ena av eller båda makarna respektive de registrerade partnerna. Behörigheten omfattar dock endast frågor rörande den fasta egendomen.

Bestämmelser om subsidiär behörighet finns också i underhållsförordningen (artikel 6) och i arvsförordningen (artikel 10). Bestämmelserna om subsidiär behörighet i dessa förordningar liknar dock inte bestämmelserna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

5.2.7 Forum necessitatis

I förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden finns också en bestämmelse om vilka domstolar som i undantagsfall kan avgöra mål rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, s.k. forum necessitatis (artikel 11).

En förutsättning för forum necessitatis är att inte någon domstol i en medlemsstat är behörig enligt artiklarna 4–8 eller 10, eller att samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol är behörig enligt artikel 9.2. En ytterligare förutsättning för forum necessitatis är att ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredje land till vilket målet har nära anknytning. Som exempel kan ges att ett förfarande i det berörda tredje landet visar sig vara omöjligt på grund av inbördeskrig eller att sökanden av andra skäl inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet (förordningarnas ingresser,

punkten 40 respektive punkten 41). Målet måste även ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

I underhållsförordningen (artikel 7) och i arvsförordningen (artikel 11) finns bestämmelser som motsvarar innehållet i artikel 11 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögensförhållanden.

5.2.8 Behörighet vid genkärsmål

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögensförhållanden innehåller vidare bestämmelser om behörighet vid genkärsmål. Den domstol vid vilken ett mål pågår i enlighet med någon av förordningarnas behörighetsbestämmelser ska sålunda vara behörig att avgöra även ett genkärsmål, om det omfattas av förordningarnas tillämpningsområden. Detta framgår av artikel 12 i båda förordningarna.

5.2.9 Begränsade förfaranden

I artikel 13 i båda förordningarna finns bestämmelser om begränsade förfaranden beträffande tillgångar i ett tredje land. Det förekommer situationer där kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras i arvsförordningen omfattar tillgångar som är belägna i tredje land. Den domstol som handlägger ett mål om makars eller registrerade partners förmögensförhållanden kan, på begäran av en av parterna, besluta att inte avgöra frågor om en eller flera sådana tillgångar (artikel 13.1 i båda förordningarna). Domstolen kan fatta ett beslut om att begränsa förfarandet endast om det kan antas att domstolens avgörande beträffande de aktuella tillgångarna inte kommer att vare sig erkännas, eller, i tillämpliga fall, förklaras verkställbara i det tredje landet.

Bestämmelserna i artikel 13 har sin motsvarighet i artikel 12 i arvsförordningen. Bestämmelserna i artikel 12 i arvsförordningen ger en möjlighet för en domstol att på begäran av en av parterna begränsa skiftet till att inte omfatta tillgångar belägna i ett tredje land om det kan antas att ett beslut avseende dessa tillgångar inte kommer att erkännas i det tredje land där tillgångarna är belägna. För tillämpning av artikel 13 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögensförhållanden förutsätts dock inte att en sådan begräns-

ning av arvskiftet har ägt rum eller att bodelningen handläggs inom samma förfarande som detta.

5.2.10 Allmänna bestämmelser

Artikel 14 i båda förordningarna innehåller bestämmelser om när talan ska anses väckt. Talan ska anses väckt när stämningsansökan eller motsvarande handling har getts in till domstolen, förutsatt att sökanden därefter inte har underlåtit att vidta de åtgärder som denne varit skyldig att vidta för att få delgivning av svaranden verkställd (punkten a). Om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, ska talan anses väckt när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivning. Detta förutsätter att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de åtgärder som denne varit skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen (punkten b). Om förfarandet inleds på initiativ av domstolen ska talan anses väckt när domstolen fattar beslut om att inleda förfarandet eller, om något sådant beslut inte krävs, när domstolen registrerar målet (punkten c).

Bestämmelserna i artikel 14 har sin motsvarighet i artikel 32.1 i 2012 års Bryssel I-förordning, artikel 30 i 2007 års Luganokonvention, artikel 9 i underhållsförordningen och artikel 14 i arvsförordningen.

Domstolarna ska i princip självant beakta behörighetsreglerna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en fråga som domstolen inte är behörig att ta upp enligt förordningarna, ska domstolen självant förklara sig obehörig (artikel 15).

I 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 28.1), 2007 års Luganokonvention (artikel 26.1), underhållsförordningen (artikel 10) och arvsförordningen (artikel 15) finns i stort sett motsvarande reglering när det gäller prövning av behörighetsfrågan.

Bestämmelser om vilandeförklaring av mål i avvaktan på stämningsansökan eller motsvarande handling och skäligt rådrum att gå i svaromål finns i artikel 16 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. När svaranden har hemvist i en annan stat än i den medlemsstat där talan väcktes ska

domstolen förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål, eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits (artikel 16.1). Om stämningsansökan eller motsvarande handling ska översändas från en medlemsstat till en annan enligt delgivningsförfordningen⁷, ska i stället artikel 19 i den förfordningen gälla (artikel 16.2). Om bestämmelserna i delgivningsförfordningen inte är tillämpliga ska i stället artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling ska översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

Artikel 16 har sin motsvarighet i artikel 28.2–28.4 i 2012 års Bryssel I-förfordning, artikel 26.2–26.4 i 2007 års Luganokonvention, artikel 11 i underhållsförfordningen och artikel 16 i arvsförfordningen.

Kapitlet om internationell behörighet i förfordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden avslutas med bestämmelser om vad som gäller om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och mellan samma parter, s.k. litispendens (artikel 17), käromål som har samband med varandra (artikel 18) och interimistiska åtgärder (artikel 19). Interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat får enligt artikel 19 begäras hos domstolarna i den staten, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt förfordningarna.

Liknande allmänna bestämmelser finns i 2012 års Bryssel I-förfordning (artiklarna 29, 30 och 35), 2007 års Luganokonvention (artiklarna 27, 28 och 31), underhållsförfordningen (artiklarna 12–14) samt i arvsförfordningen (artiklarna 14–19).

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000, EUT L 324, 10.12.2007, s. 79.

5.3 Konsekvenser för rättstillämpningen i Sverige

Enligt nu gällande svensk rätt får frågor om makars förmögenhetsförhållanden tas upp av svensk domstol om någon av fem alternativa grunder är uppfyllda (2 § LIMF). Svensk domstol är behörig bl.a. om frågan har samband med ett äktenskapsmål i Sverige, om svaranden har hemvist i Sverige och om frågan rör egendom i Sverige. När fråga är om bodelning med anledning av makes död ska svensk domstols behörighet i stället prövas enligt de alternativa behörighetsgrunderna i 2 a § LIMF. Så som har redogjorts för i kapitel 3 tillämpas bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF även i förhållande till svenska registrerade partner. För en fullständig genomgång av behörighetsgrunderna i 2 och 2 a §§ LIMF, se avsnitt 3.4.

Från det att förordningarna börjar tillämpas i medlemsstaterna den 29 januari 2019 kommer 2 och 2 a §§ LIMF inte längre att kunna tillämpas i mål om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inlett efter ikraftträdandet. I stället ska förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet tillämpas. Som tidigare nämnts kommer dock bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF även fortsättningsvis att vara tillämpliga i förhållande till sambor.

Utgångspunkten för bestämmelserna om internationell behörighet i både LIMF och förordningarna är att samma domstolar ska handlägga förfaranden som har anknytning till varandra och säkerställa att verklig anknytning finns mellan makarna respektive de registrerade partnerna och den stat där behörigheten utövas. Till skillnad från LIMF är dock förordningarnas bestämmelser hierarkiskt ordnade, dvs. de ska prövas i tur och ordning.

Enligt förordningarna måste den svenska domstol som får ett mål om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden på sitt bord först pröva om internationell behörighet föreligger på grund av ett anknutet förfarande om arv eller ett anknutet förfarande om äktenskapsskillnad, hemskillnad, annullering av äktenskap eller motsvarande.

Har talan om arv, äktenskapsskillnad, hemskillnad, annullering av äktenskap eller motsvarande väckts vid en domstol i en medlemsstat är endast domstolarna i den staten, enligt artikel 4 och 5, behöriga att avgöra frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som uppkommer i samband med denna talan. Om

sådan behörighet inte föreligger för den svenska domstolen men väl för domstolarna i en annan medlemsstat, är den svenska domstolen obehörig att pröva målet. Kan det dock konstateras att ingen domstol är behörig domstol på grund av artikel 4 eller 5 får den svenska domstolen gå vidare och pröva sin behörighet i övrigt enligt artikel 6.

Enligt artikel 6 ska behörighetsgrunderna prövas av domstolen i tur och ordning. Som exempel kan ges situationen där endast behörighetsgrunden enligt artikel 6 d i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är uppfylld för en svensk domstol, dvs. makarna var medborgare i Sverige vid tidpunkten för talans väckande. Endast om makarna inte hade hemvist i någon annan medlemsstat i enlighet med behörighetsgrunderna i artikel 6 a–c är således den svenska domstolen behörig att pröva tvisten.

En stor skillnad mellan bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF och förordningarna är att endast förordningarna ger makarna eller de registrerade parterna möjlighet att i vissa fall ingå avtal om att domstolarna i en medlemsstat ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden, s.k. prorogationsavtal (artikel 7 i båda förordningarna). Det är möjligt för makar och registrerade partner att avtala om behörig domstol i de fall som omfattas av artikel 6.

Även om svensk domstol inte är behörig att pröva en fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden enligt artiklarna 6 och 7, kan domstolen ändå bli behörig att pröva frågan om förutsättningarna i artikel 8 (s.k. tyst prorogation), artikel 10 (subsidiär behörighet) eller artikel 11 (forum necessitatis) är uppfyllda. Bestämmelserna om subsidiär behörighet och forum necessitatis saknar motsvarighet i LIMF.

Det kommer även att finnas möjlighet för en behörig svensk domstol att under vissa omständigheter förklara sig obehörig (artikel 9). Någon uttrycklig sådan möjlighet finns inte enligt LIMF. En obehörighetsförklaring kan dock enligt förordningarna endast göras undantagsvis om domstolen anser att äktenskapet eller det registrerade partnerskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns i förfaranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

För svenskt vidkommande skulle en obehörighetsförklaring kunna bli aktuell om ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige. Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag er-

känns inte i Sverige om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot det enligt svensk lag och minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Det samma gäller om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång eller om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige. Detta framgår av 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (IÄL).

LIMF innehåller bestämmelser om litispendens, dvs. vad som gäller när det framställs ett yrkande om makars förmögenhetsförhållanden vid en svensk domstol och det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande (15 § LIMF). I en sådan situation framgår enligt lagrummet att talan ska avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande här i landet. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på ett lagakraftvunnet avgörande i det utländska förfarandet. Talan får prövas om det finns särskilda skäl.

I förhållande till makar och registrerade partner kommer bestämmelserna i 15 § LIMF att ersättas av artikel 17 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Enligt artikel 17.1 ska i den situation som angetts ovan varje domstol, utom den vid vilken talan först väcktes, självant förklara målet vilande till dess det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väcktes är behörig. Detta betyder att en svensk domstol inte längre kommer att kunna välja att avvisa talan så snart det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande här i landet. Den svenska domstolen kommer endast att kunna förklara målet vilande till dess behörighetsfrågan har fastställts.

Förordningarnas litispendensbestämmelser kommer endast att vara tillämpliga i förhållande till en domstol i en annan medlemsstat. Det kommer därför att saknas möjlighet att, när ett förfarande om samma sak pågår i ett tredje land, avvisa talan eller vilandeförklara målet.⁸

⁸ Detsamma gäller för litispendensbestämmelserna i Brysselkonventionen. Artikel 33 i 2012 års Bryssel I-förordning medger dock att en behörig domstol under vissa omständigheter vilandeförklarar målet eller avvisar talan när ett förfarande om samma sak pågår i ett tredje land.

I 7 § LIMF finns bl.a. bestämmelser som föreskriver att en bodelning får begränsas till att gälla en viss del av makarnas egendom om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet (7 § andra stycket LIMF). Bestämmelserna gäller vid bodelning i allmänhet och är inte begränsade till bodelning vid en makes död.

Vid förordningarnas inträde kommer bestämmelserna i 7 § LIMF inte längre att kunna tillämpas beträffande makar och registrerade partner. De bestämmelser i förordningarna som behandlar frågor om att begränsa prövningen är bestämmelserna i artikel 13. Bestämmelserna gäller dock endast begränsning av förfarandet vid en makes död. I fortsättningen kommer alltså svenska domstolar, under vissa omständigheter, att kunna besluta att begränsa förfarandet i förhållande till tillgångar i tredje land som omfattas av kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras av arvsförordningen. Någon ytterligare möjlighet att begränsa förfarandet kommer däremot inte att finnas.

LIMF innehåller även en bestämmelse om reservforum (18 § LIMF). Om det inte finns någon behörig domstol när svensk internationell behörighet föreligger enligt LIMF, ska frågan tas upp av Stockholms tingsrätt. Med hänsyn till att bestämmelserna endast tar sikte på bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF, kommer den fortsättningsvis inte att kunna tillämpas beträffande makar och registrerade partner som omfattas av förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet.

6 Tillämplig lag

6.1 Inledning

I tredje kapitlet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artiklarna 20–35) finns bestämmelser om tillämplig lag.

Det framgår av förordningarnas ingresser (punkten 43 respektive punkten 42) att bestämmelserna om tillämplig lag ska ge makar och registrerade partner möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Huvudsyftet med bestämmelserna är enligt samma ingresser att säkerställa att makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till makarnas respektive de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden.

I likhet med förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet kommer bestämmelserna om tillämplig lag att bli direkt tillämpliga i Sverige. Det kommer därför inte längre att finnas utrymme för svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag inom förordningarnas tillämpningsområden.

Förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag ska tillämpas beträffande makar och registrerade partner som ingår äktenskap respektive registrerar partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter (se förordningarnas övergångsbestämmelser i artikel 69.3 efter rättelse). Detta innebär att nu gällande svenska bestämmelser om tillämplig lag i LIMF inte längre kommer att kunna tillämpas beträffande dessa par. Beträffande sambor är förordningarnas bestämmelser inte tillämpliga. Även fortsättningsvis kommer det därmed att finnas behov av svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag beträffande sambor. För en redogörelse av gällande svenska bestämmelser om tillämplig lag på området för sambors förmögenhetsförhållanden, se avsnitt 3.5.

I nästföljande avsnitt (6.2–6.12) förklaras och tydliggörs förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag. I anslutning till de olika bestämmelserna redogörs också för likheter och skillnader i förhållande till underhållsförordningen¹ och arvsförordningen². I anslutning till varje avsnitt redogör utredningen också för vad det närmare innebär för svensk rättstillämpning att bestämmelserna om tillämplig lag i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska tillämpas i stället för nu gällande svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag i LIMF.

I nordiska förhållanden gäller i vissa fall särskilda bestämmelser om tillämplig lag med avseende på frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna, som nu finns i NÄF och IAL, har sin grund i den nordiska äktenskapskonventionen och den nordiska arvskonventionen (se avsnitt 3.5 för en närmare genomgång av bestämmelserna). Den inverkan som förordningarna kommer att ha på dessa bestämmelser behandlas i kapitel 10.

6.2 Avtal om tillämplig lag

Makar eller blivande makar kan avtala om vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden (artikel 22 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Ett lagvalsavtal kan peka ut endast vissa särskilda staters lagar som makarna eller de blivande makarna har nära anknytning till. De kan välja antingen lagen i den stat där båda eller en av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående, eller lagen i den stat där båda eller en av dem är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående (artikel 22.1 a–b).

Enligt ordalydelsen i artikel 22 får makar och blivande makar ingå lagvalsavtal. Detta betyder sannolikt att ett lagvalsavtal inte kan ingås

¹ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT L 7, 10.1.2009, s. 1. I underhållsförordningen framgår av artikel 15 att den lag som ska tillämpas på underhållsskyldighet ska fastställas i enlighet med Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (EUT L 331, 16.12.2009, s. 19) i de medlemsstater som är bundna av det instrumentet. Det betyder att underhållsförordningens lagvalsbestämmelser, vilka framgår av 2007 års Haagprotokoll, är tillämpliga endast i de medlemsstater som är bundna av detta protokoll.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

efter äktenskapets upplösning. Lagvalsavtalet får dock göras när som helst före äktenskapets upplösning, dvs. före giftermålet, vid äktenskapets ingående eller under äktenskapet (förordningens ingress, punkten 45).

Det ska inte kunna ske någon ändring av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden utan att parterna uttryckligen har begärt det (förordningens ingress, punkten 46). Om makarna genom avtal ändrar tillämplig lag under äktenskapet ska en sådan ändring endast ha framåtsyftande verkan om inte makarna avtalar om annat (artikel 22.2). En retroaktiv ändring får inte i något fall inkräkta på tredje mans rättigheter (artikel 22.3).

Bestämmelser om vilka förutsättningar som gäller för att ingå lagvalsavtal finns också i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 22). Bestämmelserna motsvarar i allt väsentligt de bestämmelser som redovisats ovan avseende makar. Lagvalet för registrerade partner begränsas dock till de staters lagar som medför förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (artikel 22.1 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Vidare har registrerade partner, till skillnad från makar, den ytterligare möjligheten att som tillämplig lag välja lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks (artikel 22.1 c).

I svensk rätt regleras de förmögenhetsrättsliga verkningarna av svenska registrerade partnerskap på samma sätt som för makar (se 3 kap. 1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap och 3 § lagen [2009:260] om upphävande av lagen om registrerat partnerskap [1994:1117]). Det saknas dock materiella bestämmelser om förmögenhetsrättsliga verkningar av utländska registrerade partnerskap. I fråga om utländska registrerade partnerskap som motsvarar ett äktenskap eller ett samboförhållande bör aktuella materiella bestämmelser avseende makar och sambor kunna tillämpas. Sådana utländska registrerade partnerskap bör sålunda anses medföra förmögenhetsrättsliga verkningar (för en närmare redogörelse, se avsnitt 13.3).

Frågor om materiell och formell giltighet av lagvalsavtal enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden behandlas i avsnitt 6.5.

I 2007 års Haagprotokoll finns också bestämmelser om parternas val av tillämplig lag för underhållsförpliktelser (artiklarna 7–8). En-

ligt arvsförordningen kan en person genom lagvalsförordnande ange vilken lag som ska tillämpas på arvet (artikel 22).

Beträffande makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap eller valt tillämplig lag den 29 januari 2019 eller därefter kommer artikel 22 i förordningarna att tillämpas i stället för 3 § LIMF. Innehållet i förordningarnas artikel 22 skiljer sig dock inte så mycket från innehållet i 3 § LIMF. Enligt båda regelverken finns det möjlighet för makar och registrerade partner samt blivande sådana att ingå lagvalsavtal. Även förutsättningarna för att ingå ett lagvalsavtal överensstämmer i stort sett. En skillnad är dock att det enligt artikel 22 sannolikt inte är möjligt för före detta makar respektive registrerade partner att ingå lagvalsavtal medan det är möjligt enligt 3 § LIMF. Enligt 3 § LIMF är det möjligt för såväl förutvarande makar respektive registrerade partner att ingå avtal som för en efterlevande make respektive registrerad partner att ingå avtal med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare.³ Vidare är det enligt LIMF inte möjligt att ingå ett lagvalsavtal som enbart har framåtsyftande verkan. Avtalet ska nämligen avse makarnas egendom i dess helhet.⁴

6.3 Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal

Har makarna inte avtalat om vilken stats lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden ska tillämplig lag avgöras utifrån den turordning som ställs upp i artikel 26 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. I första hand ska lagen i den stat där makarna hade sitt första gemensamma hemvist efter att de gift sig vara tillämplig (artikel 26.1 a). De behöver inte omedelbart ta gemensamt hemvist i det aktuella landet men de bör, för att alternativet ska bli tillämpligt, ta hemvist där åtminstone inom en kort tid efter äktenskapets ingående (ingressen, punkten 49).

Om detta alternativ inte är tillämpligt ska tillämplig lag vara lagen i den stat där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks (artikel 26.1 b). Alternativet ska dock inte tillämpas om makarna hade

³ Se prop. 1989/90:87 s. 41 samt 3 § andra stycket LIMF.

⁴ Prop. 1989/90:87 s. 42.

fler än ett gemensamt medborgarskap när äktenskapet ingicks (artikel 26.2).

Slutligen, om inte något av de tidigare nämnda alternativen är tillämpligt, ska tillämplig lag vara lagen i den stat till vilken makarna gemensamt hade närmast anknytning när äktenskapet ingicks, med hänsyn till samtliga omständigheter (artikel 26.1 c).

Samtliga anknytningsalternativ tar sin utgångspunkt i förhållanden vid eller i nära anslutning till äktenskapets ingående. Artikel 26.1 ger uttryck för den s.k. oföränderlighetsprincipen, dvs. att den lag som vid äktenskapets ingående blir tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden gäller oavsett vilka förändringar i fråga om hemvist eller nationalitet som därefter inträffar. Se närmare om oföränderlighetsprincipen i avsnitt 3.3.5.

I undantagsfall kan lagen i en stat där makarna senare tagit hemvist tillämpas. En förutsättning för det är dels att makarna hade sitt gemensamma hemvist i den andra staten under en betydligt längre tid än i det första hemvistlandet, dels att båda makarna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden (artikel 26.3).

Undantaget måste, på ansökan av en av makarna, beslutas av den rättsliga myndighet som har behörighet att avgöra frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Undantaget är dock inte tillämpligt när makarna har upprättat äktenskapsförord före inrättandet av sitt senaste gemensamma hemvist i den andra staten (artikel 26.3 sista meningen). Om undantaget är tillämpligt ska lagen i den andra staten vara tillämplig från och med ingåendet av äktenskapet, såvida inte en av makarna motsätter sig detta. För det fall en av makarna motsätter sig att lagen ska vara tillämplig från och med ingåendet av äktenskapet, ska lagen i stället vara tillämplig från den tidpunkt då makarna förvärvade hemvist i den andra staten (artikel 26.3 andra stycket).

För registrerade partner utgör varken gemensamt hemvist, medborgarskap eller närmast anknytning grunder för att bestämma tillämplig lag om lagvalsavtal saknas. Den enda lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett partnerskap vid avsaknad av lagvalsavtal är lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks (artikel 26.1 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

I undantagsfall kan lagen i en stat dit de registrerade partnerna har flyttat efter ingåendet av det registrerade partnerskapet tillämpas. Förutsättningarna för att tillämpa undantaget överensstämmer i stort sett med de förutsättningar som gäller för makar enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden (artikel 26.2 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). En ytterligare förutsättning för att tillämpa undantaget beträffande registrerade partner är dock att lagen i den andra staten innebär att registrerade partnerskap medför förmögenhetsrättsliga verkningar.

I 2007 års Haagprotokoll är huvudregeln, om än med många undantag, att det är lagen i den stat där den underhållsberättigade har sitt hemvist som ska tillämpas på underhållsskyldigheten för det fall lagvalsavtal saknas (artikel 3.1). Hemvistkriteriet är även bestämmande för lagvalet enligt arvsförordningen. Av artikel 21 i arvsförordningen framgår att, med vissa undantag, den lag som är tillämplig på arvet i dess helhet ska vara lagen i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död. Båda dessa förordningar bygger på föränderlighetsprincipen medan förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden bygger på oföränderlighetsprincipen. Skillnaderna mellan lagvalsbestämmelserna i arvsförordningen och förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer antagligen att leda till att domstolar som är behöriga att i mål om arvet efter en make även pröva en uppkommen fråga om makars förmögenhetsförhållanden, många gånger måste tillämpa en lag på arvet och en annan lag på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna kommer artikel 26 i förordningarna att ersätta 4 § LIMF. I stället för att enligt principen i 4 § LIMF tillämpa lagen i den stat där paret har haft hemvist de senaste två åren kommer alltså lagen i den stat där de hade hemvist, medborgarskap eller närmast anknytning när de gifte sig respektive lagen i den stat där det registrerade partnerskapet ingicks, i huvudsak alltid att tillämpas (den s.k. oföränderlighetsprincipen).

Utredningen konstaterar att övergången till en tillämpning av oföränderlighetsprincipen för att avgöra frågan om tillämplig lag är en genomgripande förändring som förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden för med sig i svensk internationell privaträtt. Alltsedan införandet av LIMF år 1990

har i svensk rätt gällt att om båda makarna har tagit hemvist i en annan stat efter giftermålet och varit bosatta där i minst två år, tillämpas den statens lag. Ett motiv bakom införandet av LIMF var att avskaffa den då gällande oföränderlighetsprincipen som grund för lagvalsreglerna eftersom man ansåg att en sådan princip i praktiken motverkande bl.a. stabilitet i makarnas egendomsförhållanden.⁵

Utländska makar som har tagit hemvist i Sverige efter äktenskaps ingående kommer även fortsättningsvis att kunna väcka talan angående sina förmögenhetsförhållanden vid svensk domstol (se artikel 5 och 6 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Med en tillämpning av oföränderlighetsprincipen kan dock antas att svensk lag blir tillämplig mer sällan avseende en sådan talan eftersom de nya lagvalsreglerna pekar ut lagen i det land där makarna hade hemvist, medborgarskap eller närmast anknytning när äktenskapet ingicks (artikel 26.1). Situationen blir den omvända vid en tillämpning av 4 § LIMF eftersom domstolarna då kan tillämpa svensk lag så snart makarna har haft hemvist i Sverige i två år.

6.4 Den tillämpliga lagens räckvidd

Artikel 27 a–g i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden innehåller en uppräkningslista av frågor som den tillämpliga lagen bl.a. ska reglera. Den tillämpliga lagen ska därmed bl.a. reglera

- a) klassificeringen av antingen den ena makens eller båda makars egendom i olika kategorier under och efter äktenskapet (t.ex. frågan om egendomen utgör giftorättsgods, enskild egendom eller är samägd),
- b) överföring av egendom från en kategori till en annan (t.ex. frågan om genom vilken slags rättshandling makarna gör giftorättsgods till enskild egendom och tvärtom),
- c) den ena makens ansvar för den andra makens förpliktelser och skulder,

⁵ Prop. 1989/90:87 s. 21.

- d) den ena makens eller båda makars befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom (t.ex. frågan om vardera maken fritt får förfoga över sin egen egendom eller om det finns begränsningar avseende vissa slags egendom),
- e) upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendomen (vem får vad vid en bodelning eller liknande förfarande, hur ska bodelningen gå till samt hur ska ett eventuellt samägande avvecklas),
- f) verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make och tredje man (t.ex. frågan om ett avtal med tredje man om försäljning av egendom, som den säljande maken inte hade rätt att ensam förfoga över, blir gällande), samt
- g) ett äktenskapsförords materiella giltighet (frågor såsom t.ex. om man i ett äktenskapsförord kan skriva in olika utfall beroende på om äktenskapet upplöses på grund av äktenskapsskillnad eller ena makens död, om makarna får ingå äktenskapsförord när som helst under äktenskapet, om makarna fritt kan avtala om egendomsordningen i äktenskapet eller om den tillämpliga lagen innehåller gränser).

Motsvarande uppräknade för registrerade partner finns i artikel 27 a–g i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det bör dock noteras att lydelsen av punkterna e–f i denna förordning skiljer sig åt något jämfört med lydelsen i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Nedan följer en redogörelse för vilka konsekvenser artikel 27 får för vissa särskilda frågor som regleras i 6–8 §§ LIMF.

6.4.1 Förfarandet vid bodelning

För det fall det kan konstateras att en rätt till bodelning finns enligt den lag som är tillämplig på makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden följer frågan om det också är den lagen som avgör vilket förfarande som ska tillämpas avseende bodelningen. Bodelningsförfarandet anger hur bodelningen kommer till stånd. I Sverige finns t.ex. två sätt att få till stånd en bodelning vid

ett äktenskaps upplösning, antingen genom en frivillig uppgörelse mellan makarna (9 kap. 5 § äktenskapsbalken) eller genom att en bodelningsförrättare tvångsvis beslutar om bodelningen efter förordnande av tingsrätt (17 kap. äktenskapsbalken).

Det framgår inte uttryckligen av artikel 27 att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera även förfarandet vid bodelning eller motsvarande. Punkten e föreskriver att den tillämpliga lagen ska reglera upplösning av makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendom. Utredningen anser att skrivningen tyder på att även bodelningsförfarandet är en sådan fråga som den tillämpliga lagen ska reglera. Dessutom framgår av förordningarnas ingresser (punkterna 51 respektive 52) att den tillämpliga lagen bör reglera förmögenhetsförhållandena, från klassificeringen av egendomen i olika kategorier under äktenskapet respektive det registrerade partnerskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Ingresspunkterna får anses innebära att den tillämpliga lagen ska reglera samtliga frågor som kan uppstå rörande makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden. En fråga om förfarandet vid bodelning bör vara en sådan fråga.

Med hänsyn dels till vad som framgår av skrivningen i artikel 27 e, dels förordningarnas ingresser är utredningens bedömning därför att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera även förfarandet vid bodelning eller motsvarande. En sådan bedömning ligger också i linje med den huvudregel som gäller i svensk rätt i samma fråga. Endast på begäran av en make eller dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden (6 § första stycket LIMF). Bestämmelserna innebär ett undantag från huvudregeln att förfarandet vid bodelning regleras av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Konsekvensen av utredningens bedömning ovan blir att undantagsregeln i 6 § första stycket LIMF inte längre kommer att kunna tillämpas beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna. Inte heller andra stycket i samma lagrum kommer att kunna tillämpas eftersom stycket innebär ett förtydligande av första stycket.

I förarbetena till LIMF ansåg man att undantaget i 6 § första stycket LIMF behövdes med hänsyn till att utländska förfarande-

regler kan vara så artskilda från de bestämmelser och den organisation som vi använder här i landet i samband med bodelning att det skulle vara svårt och i vissa fall kanske omöjligt att tillämpa dem.⁶ När nu undantaget inte längre kan fortsätta tillämpas blir frågan om det kommer att uppstå problem för svensk rättstillämpning.

Visserligen kan konstateras att de sätt på vilka en bodelning eller motsvarande kommer till stånd kan skilja sig åt en hel del mellan olika länders rättsordningar. En möjlighet till någon form av tvångsvis delning genom domstol får det dock antas att det finns i samtliga länder där bodelning överhuvudtaget förekommer.

För det fall en svensk domstol ska tillämpa ett utländskt förfarande avseende en sådan tvångsvis delning står de processuella bestämmelserna i svensk lag i princip alltid till förfogande enligt principen om att domstolslandets lag tillämpas på processrättsliga frågor.⁷ I det här sammanhanget gäller det alltså bestämmelser som anger hur rätten och parterna får eller ska handla i samband med rättegången. Det betyder att t.ex. bestämmelserna om bodelningsförrättare i 17 kap. äktenskapsbalken alltid kan tillämpas. Mot den bakgrunden är utredningens uppfattning att inga nämnvärda problem är att vänta för svensk rättstillämpning trots att den enligt förordningarna tillämpliga lagen i fortsättningen alltid ska reglera förfarandet vid bodelning eller motsvarande.

I sammanhanget bör uppmärksammas att bestämmelser som styr det materiella slutresultatet av en bodelning inte hör till sådana processuella bestämmelser som domstolar kan tillämpa under alla förhållanden. Det rör sig t.ex. om bestämmelser som anger vilken egendom som ska ingå i en bodelning, hur makarnas andelar i denna egendom ska beräknas, hur egendomen ska läggas ut på lotter samt efter vilka grunder slutresultatet ska jämkas.⁸

Utredningen menar också att bestämmelser som förefaller vara processuella men vars tillämpning kan påverka en makes eller registrerad partners rätt inte kan anses utgöra bestämmelser som får tillämpas trots att utländsk lag är tillämplig på förfarandet. Hit hör t.ex. bestämmelserna i 9 kap. 8 § äktenskapsbalken som anger under vilka förutsättningar en domstol ska sätta en makes egendom eller

⁶ Prop. 1989/90:87 s. 49.

⁷ Ekelöf, Edelstam, Heuman, Pauli, Rättegång, första häftet, 9:e uppl., 2016, s. 84 f.

⁸ SOU 1987:18 s. 271.

del av den under särskild förvaltning. Enligt bestämmelserna ska domstolen på begäran fatta ett beslut om särskild förvaltning om det, när talan om äktenskapsskillnad har väckts, behövs för att skydda den andra makens rätt vid bodelning. Åtgärden får dock inte vidtas mot en makes bestridande om godtagbar säkerhet ställs.

6.4.2 Vissa särskilda frågor om bodelning

I 7 § LIMF finns bl.a. bestämmelser som anger hur lottläggningen bör gå till när makarna har tillgångar och skulder i Sverige och utomlands (första stycket andra meningen). Paragrafen anger även att det vid en bodelning med anledning av en makes död ska beaktas vad som tillkommit den efterlevande maken vid motsvarande förrättning efter den döde utomlands (tredje stycket). Bestämmelserna i 7 § LIMF är tillämpliga även beträffande registrerade partner som har registrerat partnerskapet enligt partnerskapslagen (se vidare avsnitt 3.5.).

Den lag som enligt förordningarna är tillämplig på makarnas respektive de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden ska reglera bl.a. delning, fördelning och avveckling av egendomen (artikel 27 e). Lagen ska dessutom tillämpas på alla tillgångar som omfattas av makarnas respektive de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden, oavsett var tillgångarna är belägna (artikel 21).

Bestämmelserna i artiklarna 21 och 27 får anses innebära att frågor om hur bodelningen bör gå till och vad som ska beaktas vid den omfattas av vad den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera, oavsett var makarna eller de registrerade partnerna har sin egendom och sina skulder. Enligt utredningen kommer därför inte längre bestämmelserna i 7 § första stycket andra meningen och tredje stycket LIMF att kunna tillämpas beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna.

I 8 § LIMF finns bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av ett utländskt beslut om legal separation när svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Termen legal separation används i stället för ordet hemskillnad,⁹ ett institut som avskaffades i svensk rätt år 1974 i samband med införandet av bestämmelserna om betänketid i giftermålsbalken. En dom på hemskillnad innebar i

⁹ SOU 1987:18 s. 221.

svensk rätt att makarna skulle bo var för sig under en tid innan någon av dem kunde begära en dom på äktenskapsskillnad. Av de nordiska länderna har Finland också avskaffat hemskillnadsinstitutet medan det fortfarande förekommer i Danmark och Norge.¹⁰

I svensk rätt finns inga bestämmelser om erkännande av utländska beslut om legal separation. Med hänsyn till det ansåg Familjelagssakkunniga i betänkandet *Internationella familjerättsfrågor* att det var angeläget att införa bestämmelser i svensk rätt om rättsverkningarna av ett utländskt beslut om legal separation.¹¹ LIMF kom vid införandet 1990 att innehålla sådana bestämmelser (8 §). Bestämmelserna blir tillämpliga när en bodelning ska förrättas i Sverige mellan två makar som har erhållit ett utländskt beslut om legal separation och svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Den innebär att egendom som en make förvärvar efter separationen inte ska ingå i bodelningen och att täckning för skulder ska beräknas med hänsyn till förhållanden vid separationen. Med hänsyn till att 8 § LIMF reglerar vad som gäller för det fall svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden bedömer utredningen att bestämmelserna även fortsättningsvis kommer att kunna tillämpas beträffande de makar som omfattas av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

6.5 Giltighet av lagvalsavtal

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller bestämmelser om formell och materiell giltighet av lagvalsavtal. Bestämmelserna syftar till att säkerställa rätts-säkerhet, bättre tillgång till rättslig prövning samt förbättra makarnas och de registrerade partnernas möjligheter att göra ett informerat val och att deras samtycke respekteras (förordningarnas ingresser, punkten 46 respektive punkten 47).

¹⁰ Se kapitel 16 i det danska betänkandet *Ægtefællers økonomiske forhold*, betänkning afgivet af Retsvirkningslovsudvalget, betänkning nr 1552, 2015. Se även Agell och Brattström, *Äkten-skap, Samboende, Partnerskap*, 5:e uppl., 2011, s. 39 f.

¹¹ SOU 1987:18 s. 221.

6.5.1 Formell giltighet

Beträffande makar gäller att lagvalsavtalet ska vara skriftligt, daterat och undertecknat av båda makarna för att vara formellt giltigt. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses likvärdigt med ett skriftligt meddelande (artikel 23.1 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Ytterligare formkrav måste dock vara uppfyllda om vissa omständigheter föreligger (artikel 23.2–4 i samma förordning).

Artikel 23.2–4 anger vilka ytterligare formkrav som gäller för lagvalsavtal om en eller båda makarna, vid tidpunktens för avtalets ingående, har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord. Om båda makarna har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas på lagvalsavtalet (artikel 23.2). Om makarna har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav för äktenskapförord, är lagvalsavtalet giltigt om det uppfyller formkraven för äktenskapsförord i någon av staterna (artikel 23.3). Om endast en av makarna har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas på lagvalsavtalet (artikel 23.4).

I Sverige föreskrivs kompletterande formkrav för äktenskapsförord i form av registrering hos Skatteverket (se 7 kap. 3 § äktenskapsbalken). Förordningen innebär alltså att två makar som har hemvist i Sverige vid lagvalsavtalets ingående måste registrera avtalet hos Skatteverket för att det ska vara formellt giltigt. Detsamma gäller om endast en av makarna vid tidpunkten har hemvist i Sverige och den andra maken har hemvist i en medlemsstat som inte föreskriver några kompletterande formkrav. Om den andre maken däremot har hemvist i en medlemsstat som föreskriver andra kompletterande formkrav för äktenskapsförord, t.ex. notarisering, blir lagvalsavtalet giltigt om det antingen är registrerat eller upprättat i enlighet med bestämmelserna om notarisering.

Bestämmelserna i artikel 23.1–4 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden motsvaras av artikel 23.1–4 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det enda formella krav som LIMF ställer upp i fråga om ett lagvalsavtals giltighet är att det ska vara skriftligt (3 § LIMF). I och med förordningarnas inträde kommer de formella kraven på lagvalsavtals

giltighet att bli fler, dels genom de ytterligare allmänna kraven på undertecknande och datering (artikel 23.1), dels genom att ytterligare formkrav kommer att tillämpas om vissa omständigheter föreligger (se artikel 23.2–4).

I 2007 års Haagprotokoll finns vissa bestämmelser om formell giltighet av lagvalsavtal (artikel 8.2). Det finns även bestämmelser om formell giltighet av lagvalsförordnanden i arvsförordningen (artikel 22.2 och 22.4).

6.5.2 Materiell giltighet

Tillämplig lag för att fastställa förekomsten och den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal eller ett villkor i ett sådant avtal ska vara den lag som skulle vara tillämplig på avtalet enligt artikel 22 om avtalet eller villkoret var giltigt (artikel 24.1). Med detta menas att den lag som pekas ut i det omstridda avtalet ska tillämpas för att fastställa avtalets materiella giltighet. En make kan, för att få fastställt att han eller hon inte har gett sitt samtycke, åberopa lagen i det land där han eller hon har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks. Detta gäller dock bara under förutsättning att det inte skulle vara rimligt att avgöra verkan av hans eller hennes uppträdande enligt den lag som skulle vara tillämplig om avtalet eller villkoret var giltigt (artikel 24.2).

Bestämmelserna om lagvalsavtals materiella giltighet i artikel 24 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden överensstämmer med bestämmelserna i artikel 24 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det finns inte någon motsvarighet i LIMF till förordningarnas lagvalsregler för att fastställa den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal (artikel 24). Det är oklart enligt vilka bestämmelser rättstillämpningen i dag fastställer den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal. Ett alternativ är att den materiella giltigheten fastställs enligt lagvalsreglerna i 4 § LIMF, dvs. vad som gäller vid avsaknad av lagvalsavtal. Ett annat alternativ är att bestämmelserna i artikel 10.1 i Rom I-förordningen tillämpas analogt. Enligt denna artikel ska tillämplig lag för att fastställa giltigheten av ett avtal bestämmas av den lag som skulle ha tillämpats enligt förordningen om avtalet hade varit giltigt. Artikel 10.1 motsvarar artikel 24.1 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

6.6 Äktenskaps- respektive partnerskapsförord

6.6.1 Definitionen av äktenskaps- respektive partnerskapsförord

Enligt definitionen i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är äktenskapsförord varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden (artikel 3.1 b). Motsvarande definition finns avseende partnerskapsförord i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 3.1 c).

I svensk rätt kan makar eller blivande makar genom äktenskapsförord bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods (7 kap. 3 första stycket äktenskapsbalken). På samma sätt kan registrerade partner eller blivande sådana ingå partnerskapsförord om det registrerade partnerskapet har ingåtts i Sverige enligt partnerskapslagen (se vidare avsnitt 3.2.2).

Det kan konstateras att förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord är vidare än att endast gälla avtal där makar respektive registrerade partner, eller blivande sådana, bestämmer hur deras egendom ska kvalificeras. Frågan blir då om det i svensk rätt finns andra rättshandlingar som kan anses omfattas av förordningarnas definitioner. Andra rättshandlingar som skulle kunna definieras som äktenskaps- respektive partnerskapsförord är bodelningsavtal, föravtal och gåvor mellan makar.

Ett bodelningsavtal är en handling som upprättats över bodelningen och som skrivs under av båda makarna. Är den ena maken död skrivs handlingen under av den efterlevande maken och den dödes arvingar och universella testamentstagare (9 kap. 5 § äktenskapsbalken). Makar får också inför en omedelbart förestående äktenskaps-skillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna, ett s.k. föravtal. Över avtalet ska upprättas en handling som undertecknats av makarna (9 kap. 13 § första stycket äktenskapsbalken).

Vidare kan makar ge varandra gåvor. Gåvor mellan makar innebär kostnadsfria överföringar av egendom mellan makarna.¹² En gåva mel-

¹² Tottie och Teleman, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11 Zeteo), kommentaren till 8 kap. äktenskapsbalken.

lan makar är gällande mellan dem om de iakttagit vad som gäller för fullbordande av gåva i allmänhet eller om gåvan har registrerats hos Skatteverket enligt 16 kap. äktenskapsbalken (8 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken). Vidare blir en gåva mellan makar gällande mot givarens borgenärer när den har registrerats hos Skatteverket enligt 16 kap. äktenskapsbalken (8 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken).

Bestämmelserna om bodelningsavtal, föravtal och gåvor mellan makar gäller även beträffande registrerade partner som har ingått det registrerade partnerskapet enligt partnerskapslagen (se vidare avsnitt 3.2.2).

Utredningen bedömer att bodelningsavtal och föravtal som har upprättats mellan makar eller registrerade partner utgör avtal varigenom makarna respektive de registrerade partnerna reglerar sina förmögenhetsförhållanden. Dessa rättshandlingar får därför anses omfattas av förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord.

En gåva mellan makar eller registrerade partner definieras i och för sig också som ett avtal eftersom det gäller en rättshandling som kräver accept för att få rättsverkan.¹³ För att ett avtal ska kunna definieras som äktenskapsförord enligt förordningarna krävs dock att makarna respektive de registrerade partnerna *reglerar sina förmögenhetsförhållanden* genom avtalet. Enligt utredningen förutsätter en reglering av förmögenhetsförhållandena en viss ömsesidighet mellan makarna respektive de registrerade partnerna. Kravet på att äktenskapsförordet ska undertecknas av båda makarna respektive de registrerade partnerna för att vara formellt giltigt (artikel 23.1) talar också för en sådan ömsesidighet. En gåva räknas som en benefik rättshandling, dvs. den förpliktar endast den givande maken att presterar något. Med hänsyn till gåvans ensidiga karaktär menar därför utredningen att makarna respektive de registrerade partnerna inte kan anses *reglera sina förmögenhetsförhållanden* genom en gåva. Mot den bakgrunden kan inte heller en gåva mellan makar respektive registrerade partner anses omfattas av förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord.

¹³ Adlercreutz, Gorton och Lindell-Frantz, Avtalsrätt I, 14:e uppl., 2016, s. 113 f.

6.6.2 Den formella giltigheten av ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord

Förordningarna innehåller gemensamma bestämmelser om äktenskaps- respektive partnerskapsförords formella giltighet. Enligt förordningarnas ingresser är syftet med de gemensamma bestämmelserna att göra det lättare att få makars respektive registrerade partners rättigheter till följd av förordet godkända i medlemsstaterna (se förordningarnas ingresser, punkten 47 respektive punkten 48).

Bestämmelserna om äktenskaps- respektive partnerskapsförords formella giltighet finns i artikel 25 i båda förordningarna. Förordet ska vara skriftligt, daterat och undertecknat av båda makarna eller de registrerade parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av förordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande (artikel 25.1).

I likhet med vad som gäller för lagvalsavtal måste ytterligare formkrav för äktenskapsförord vara uppfyllda om vissa omständigheter föreligger (artikel 25.2–3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden).

Artikel 25.2 anger vilka ytterligare formkrav som gäller om en eller båda makarna, vid tidpunkten för äktenskapsförordets ingående, har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord. Om båda makarna har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas. Om makarna har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord är förordet giltigt om det uppfyller formkraven i någon av staterna. Om endast en av makarna har hemvist i en stat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapförord ska dessa formkrav tillämpas.

I förhållande till förordningarnas bestämmelser föreskriver Sverige kompletterande formkrav i form av registrering för äktenskapförords giltighet (se 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken). Två makar som har hemvist i Sverige vid äktenskapsförordets ingående måste alltså registrera förordet hos Skatteverket för att det ska vara formellt giltigt. Detsamma gäller om endast en av makarna vid tidpunkten har hemvist i Sverige och den andra maken har hemvist i en medlemsstat som inte föreskriver några kompletterande formkrav. Om den andre maken däremot har hemvist i en medlemsstat som föreskriver andra kompletterande formkrav, t.ex. notarisering, blir förordet giltigt om

det antingen är registrerat eller upprättat i enlighet med reglerna om notarisering.

Vidare föreskriver förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas (artikel 25.3). För svensk del innebär det sålunda att om svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vid tidpunkten för äktenskapsförordets ingående måste förordet registreras för att det ska bli formellt giltigt.

Bestämmelserna i artikel 25.2–3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden överensstämmer med bestämmelserna om partnerskapsförords giltighet i artikel 25.2–3 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I gällande svensk rätt finns bestämmelser i 5 § andra stycket LIMF som bestämmer lagvalet för avgörande av den formella giltigheten av äktenskaps- respektive partnerskapsförord. Beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna kommer artikel 25 i förordningarna att tillämpas i stället för 5 § andra stycket LIMF.

LIMF innehåller även bestämmelser som föreskriver att äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas blir gällande här i landet endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken (5 § tredje stycket första meningen LIMF). Bestämmelserna har samma innebörd som artikel 25. Försättningsvis ska dock artikel 25 tillämpas i stället för 5 § tredje stycket första meningen LIMF beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna.

Utredningen har ovan gjort bedömningen att svenska äktenskaps- respektive partnerskapsförord, bodelningsavtal samt föravtal omfattas av förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord. Bestämmelserna om äktenskaps- respektive partnerskapsförords formella giltighet i artikel 25 kommer därmed att bli tillämpliga på samtliga dessa rättshandlingar.

I nuvarande svensk rätt krävs ingen datering för att ett äktenskaps- respektive ett partnerskapsförord ska bli formellt giltigt. Det räcker att förordet är skriftligt och undertecknat (se 7 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken). På samma sätt förhåller det sig med bodelningsavtal och föravtal (se 9 kap. 5 och 13 §§ äktenskapsbalken). I fortsättningen kommer det dock att krävas enligt förordningarna

att dessa rättshandlingar också är daterade för att de ska få formell giltighet (artikel 25.1).

LIMF innehåller särskilda bestämmelser som anger när gåvor mellan makar blir gällande mot givarens borgenärer. Gåvor mellan makar som har hemvist i Sverige när gåvan ges blir gällande mot givarens borgenärer endast om föreskrifterna i 8 kap. 1 § äktenskapsbalken har iakttagits (5 § tredje stycket andra meningen LIMF). Utredningen menar att inte heller dessa bestämmelser kommer att kunna tillämpas beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna. I stället ska frågan avgöras enligt den lag som är tillämplig enligt förordningarna. Artikel 27 f anger nämligen att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera verkningarna av makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan denne och tredje man.

6.6.3 Den materiella giltigheten av ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord

Den lag som enligt artikel 22 eller 26 i förordningarna är tillämplig på makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska reglera ett äktenskaps- respektive partnerskapsförords materiella giltighet (artikel 27 g i båda förordningarna). Det kan därmed konstateras att bestämmelserna i 5 § första stycket LIMF som anger tillämplig lag för att avgöra den materiella giltigheten av äktenskapsförord och andra rättshandlingar inte längre kommer att kunna tillämpas beträffande makar respektive registrerade partner som omfattas av förordningarna.

Som tidigare nämnts bygger lagvalsreglerna i förordningarna på oföränderlighetsprincipen medan lagvalsreglerna i LIMF inte gör det. Med hänsyn till detta bedömer utredningen att den lag som pekas ut för att avgöra den materiella giltigheten av äktenskapsförord enligt förordningarna i vissa fall kommer att bli en annan än den lag som i dag pekas ut enligt LIMF.

6.6.4 Utländska bodelningar med anledning av en makes död

LIMF innehåller en lagvalsregel för avgörande av den formella giltigheten av en utländsk bodelning med anledning av en makes död (5 a § LIMF). Bestämmelserna tar sikte på frivilliga uppgörelser¹⁴ och får anses tillämpliga även beträffande registrerade partner som registrerat sitt partnerskap enligt partnerskapslagen (se vidare avsnitt 3.2.2).

Bestämmelserna i LIMF handlar om bodelningsavtal mellan den efterlevande maken och den dödes arvingar och universella testamentstagare enligt 9 kap. 5 § äktenskapsbalken. Sådana avtal ska upprättas skriftligen och skrivas under av den efterlevande maken och den dödes arvingar och universella testamentstagare (9 kap. 5 § andra meningen jämförd med fjärde meningen äktenskapsbalken).

Bestämmelserna i 5 a § LIMF kommer inte längre att kunna tillämpas beträffande de makar respektive registrerade partner som omfattas av förordningarna. Med hänsyn till att bodelningsavtal med anledning av en makes död inte ingås mellan makar kan de i och för sig inte anses omfattas av förordningarnas definition av äktenskapsförord. De omfattas därmed inte heller av bestämmelserna om formell giltighet i artikel 25.

Utredningen finner inga skäl enligt förordningarna för att den formella giltigheten av bodelningsavtal skulle styras av olika bestämmelser beroende på om avtalen gäller mellan makar eller mellan en efterlevande make och den dödes arvingar och universella testamentstagare. Bestämmelserna om formell giltighet i artikel 25 bör därför tillämpas analogt i förhållande till bodelningsavtal med anledning av en makes död. I linje med detta bör krävas att även bodelningsavtal med anledning av en makes död i fortsättningen även är daterade för att uppfylla kraven i artikel 25.

6.7 Rättsverkan i förhållande till tredje man

Som nämnts ovan ska den lag som är tillämplig enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden bl.a. reglera verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en

¹⁴ Prop. 2014/15:105 s. 87.

make och tredje man (artikel 27 f i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). Detsamma gäller enligt motsvarande artikel (artikel 27 f) i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Trots det som sägs i artikel 27 f får dock inte den tillämpliga lagen åberopas av en av makarna respektive de registrerade partnerna gentemot tredje man om inte denne hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om den lagen (artikel 28.1 i båda förordningarna).

Som exempel kan ges en svensk domstolstvist angående ogiltighet av ett köp av en fastighet belägen i Sverige mellan en make med hemvist utomlands och en tredje man med hemvist i Sverige. Den utländska lagen är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden på grund av att makarna hade hemvist i det landet när de gifte sig (artikel 26 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden). I den utländska lagen finns bestämmelser om inskränkningar i makes rätt att förfoga över fast egendom som är mer långtgående än bestämmelserna i 7 kap. 5–9 §§ äktenskapsbalken. De utländska bestämmelserna kan dock åberopas av maken i tvisten gentemot tredje man endast om tredje man hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om de utländska bestämmelserna (artikel 28.1). Artikel 28.2 i förordningarna ställer upp en rad omständigheter som gör att tredje man ska anses ha kännedom om den lag som är tillämplig på makarnas eller de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden.

Om den lag som är tillämplig inte kan åberopas av en make respektive registrerad partner gentemot en tredje man, ska rättsverkan med avseende på tredje mannen regleras av lagen i den stat vars lag är tillämplig på transaktionerna mellan maken respektive den registrerade partnern och tredje mannen (artikel 28.3 a). Om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, regleras rättsverkan med avseende på tredje mannen av lagen i den stat där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade (artikel 28.3 b).

Beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna kommer artikel 28 att gälla i stället för vad som nu gäller avseende dessa par enligt 11 och 12 §§ LIMF. Bestämmelserna i 11 och 12 §§ LIMF anger i vilka situationer svensk lag ska tillämpas i förhållande till tredje mans intressen trots att utländsk lag är tillämplig enligt 3 och 4 §§ LIMF.

I likhet med artikel 28 syftar bestämmelserna i 11 och 12 §§ LIMF att skydda tredje mans intressen. Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en makes rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denne make och som finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk rätt (11 § första stycket LIMF). Detsamma gäller inskränkningar i makes rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och maken befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen (11 § andra stycket LIMF).

Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en makes skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en make har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet (12 § första stycket LIMF). Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en make har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om tredje man och maken befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen (12 § andra stycket LIMF).

Det framgår av redovisningen ovan att enligt bestämmelserna i LIMF kan inskränkningar och begränsningar i utländsk lag när det gäller makes respektive registrerad partners förfogande över fast egendom eller tomträtt som finns i Sverige, aldrig göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk rätt. Det spelar ingen roll om tredje man var i god tro eller inte.

Om 11 § LIMF skulle vara tillämplig på den tvist som redogjordes för i exemplet ovan (ogiltighet av fastighetsköp mellan en utländsk make och en svensk tredje man) skulle alltså utländsk rätt aldrig kunna åberopas av maken i tvisten eftersom inskränkningarna i den utländska lagen går längre än de inskränkningar som gäller enligt 7 kap. äktenskapsbalken. Om artikel 28 i förordningarna tillämpas på samma tvist kan utländsk rätt åberopas av maken om tredje man hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om de utländska bestämmelserna.

När det gäller inskränkningar i tillämplig utländsk lag avseende makes rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig krävs enligt både 11 § andra stycket LIMF och förordningarnas artikel 28.1 att tredje man kände till eller borde ha känt till den utländska

lagen för att denna ska kunna åberopas gentemot honom eller henne. På samma sätt förhåller det sig med begränsningar som en tillämplig utländsk lag innehåller i makes skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en make har förfogat över annan egendom än fast egendom eller skuldsatt sig (12 § andra stycket LIMF och förordningarnas artikel 28.1).

Ett exempel är en svensk domstolstvist angående fordran mellan en make med hemvist utomlands och en tredje man med hemvist i Sverige. Den utländska lagen är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden och den föreskriver mer långtgående inskränkningar i makes rätt att skuldsätta sig än svensk lag. Enligt både LIMF och förordningarna kan den utländska maken åberopa utländsk rätt gentemot tredje man endast om denne hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om den utländska lagen.

Utredningens slutsats av redogörelsen ovan är att utländsk lag i fortsättningen kommer att kunna åberopas i större utsträckning gentemot tredje man än vad som är fallet i dag. Detta beror på att domstolarna enligt förordningarnas artikel 28 alltid måste göra en bedömning av tredje mans kännedom om den tillämpliga utländska lagen för att avgöra om den kan åberopas gentemot honom eller henne. Enligt LIMF kan tillämplig utländsk lag som innebär mer långtgående inskränkningar eller begränsningar än svensk rätt avseende makes rätt att förfoga över fast egendom och tomträtt, aldrig åberopas gentemot en tredje man.

I kapitel 9 överväger utredningen frågan om skyddsbestämmelserna i 11–12 §§ LIMF kan anses utgöra internationellt tvingande regler eller inte. Se avsnitt 6.9 för en redogörelse av begreppet internationellt tvingande regler.

6.8 Anpassning av sakrätter

I artikel 29 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden finns en bestämmelse om anpassning av sakrätter. Om en person åberopar en sakrätt som han eller hon har rätt till enligt den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden och denna sakrätt är okänd enligt lagen där rätten åberopas, ska sakrätten, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga

sakrätten enligt den statens lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Enligt förordningens ingress, punkten 25, är syftet med bestämmelserna att makarna, i en annan medlemsstat, ska komma i åtnjutande av de rättigheter som uppkommit eller överlåtits på dem som en följd av makarnas förmögenhetsförhållanden. Anpassningen bör, enligt samma ingresspunkt, genomföras med beaktande av dels de syften och intressen som ligger bakom den specifika sakrätten, dels vilka verkningar som sakrätten har.

För att kunna fastställa den närmast likvärdiga nationella sakrätten får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I det syftet kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas, liksom andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag (se samma ingresspunkt som ovan).

Förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller i artikel 29 motsvarande bestämmelser om anpassning av sakrätter. Även arvsförordningen innehåller motsvarande bestämmelser (artikel 31). I 2007 års Haagprotokoll finns dock inga motsvarande bestämmelser.

6.9 Internationellt tvingande regler

Enligt förordningarnas ingresser bör hänsyn till allmänintresset motivera att domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna ges möjlighet att tillämpa undantag i förhållande till bestämmelserna om lagval (se förordningarnas ingresser, punkten 52 respektive punkten 53). Artikel 30 i förordningarna innehåller därför bestämmelser om s.k. internationellt tvingande regler.

Internationellt tvingande regler definieras i förordningarna som bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden, oavsett vilket lands lag som annars ska tillämpas enligt förordningarna (artikel 30.2). Ingenting i förordningarna ska

begränsa tillämpningen av sådana internationellt tvingande regler i domstolslandet (artikel 30.1). Exempel på internationellt tvingande regler är enligt förordningarnas ingresser bestämmelser för skydd av familjens bostad. Det undantag från tillämplig lag som bestämmelserna om internationellt tvingande regler innebär ska tolkas restriktivt för att vara förenliga med förordningarnas allmänna målsättning (ingresserna, punkten 52 respektive punkten 53).

LIMF innehåller i 9–12 §§ bestämmelser som anger under vilka omständigheter svensk lag ska eller får tillämpas trots att utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna har en utpräglad skyddskaraktär. De gäller även beträffande registrerade partner som har ingått det registrerade partnerskapet enligt partnerskapslagen (se vidare avsnitt 3.2.2).

I kapitel 9 följer utredningens överväganden i frågan om och i så fall vilka bestämmelser som ska anses utgöra internationellt tvingande regler i svensk rätt. Utgångspunkten för övervägandena är bestämmelserna i 9–12 §§ LIMF.

6.10 Ordre public

Hänsyn till allmänintresset bör även, enligt förordningarnas ingresser, tillåta domstolar och andra behöriga myndigheter att i undantagsfall inte beakta vissa bestämmelser i utländsk lag (ingresserna, punkten 53 respektive punkten 54). Tillämpning av bestämmelser i lagen i en viss stat får därmed vägras om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning, s.k. ordre public (artikel 31 i förordningarna). Domstolar eller andra berörda myndigheter bör dock inte kunna tillämpa ordre public för att avvika från lagen i en annan stat om detta skulle strida mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, i synnerhet artikel 21 om principen om icke-diskriminering (se samma ingresspunkter som ovan).

Både 2007 års Haagprotokoll och arvsförordningen innehåller motsvarande bestämmelser om ordre public (artikel 13 respektive artikel 34).

LIMF innehåller också bestämmelser om ordre public (20 §). Bestämmelserna föreskriver att en bestämmelse i en utländsk lag inte får tillämpas och att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige om

det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet. Det kan konstateras att beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna, ska förordningarnas artikel 31 tillämpas i stället för 20 § LIMF.

6.11 Uteslutande av återförvisning (renvoi)

När förordningarna föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses tillämpning av andra gällande rättsregler i den staten än reglerna i den statens internationella privaträtt (artikel 32 i förordningarna). Därigenom utesluts en situation där den enligt förordningarna anvisade lagen, genom sina internationella privaträttsliga regler, hänvisar tillbaka till domstolslandets lag, s.k. återförvisning, eller vidare till ytterligare ett annat lands lag, s.k. vidareförvisning.

I både 2007 års Haagprotokoll och arvsförordningen finns bestämmelser om återförvisning. I likhet med förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är återförvisning utesluten enligt 2007 års Haagprotokoll (artikel 12). Enligt arvsförordningen tillämpas återförvisning endast i förhållande till tredje land när vissa omständigheter föreligger (artikel 34).

LIMF innehåller inte några bestämmelser om återförvisning. I den autonoma svenska internationella privaträtten har man hittills ställt sig avvisande till bestämmelser om återförvisning. Det kommer till uttryck i doktrinen¹⁵ men först och främst i Högsta domstolens praxis, exempelvis i rättsfallet NJA 1969 s. 163.

6.12 Stater med mer än en rättsordning

Artiklarna 33–35 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller bestämmelser om hur tillämplig lag ska bestämmas i stater med fler än en rättsordning.

I fall den tillämpliga lagen enligt förordningarna är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rätts-

¹⁵ Se bl.a. Jänterä-Jareborg, Svensk domstol och utländsk rätt. En internationell privat- och processrättslig studie, 1997, s. 37 f, Pålsson, Svensk rättspraxis i internationell familje- och arvsrätt, 2 uppl., s. 37 f samt Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 50 f.

regler på de aktuella områdena, ska de interna lagvalsreglerna i den staten avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas (artikel 33.1 förordningarna). Saknas interna lagvalsregler ska, när makarnas respektive de registrerade partnernas hemvist anges som anknytningskriterium för tillämplig lag, detta förstås som en hänvisning till den territoriella enhet där makarna respektive de registrerade partnerna har hemvist (artikel 33.2 a). När makarnas respektive de registrerade partnernas medborgarskap är anknytningsfaktor för tillämplig lag och interna lagvalsregler saknas, ska det förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet som makarna respektive de registrerade partnerna har den närmaste anknytningen till (artikel 33.2 b). Om interna lagvalsregler saknas och andra omständigheter än hemvist och medborgarskap anges som anknytningsfaktorer för tillämplig lag, ska det förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger (artikel 33.2 c).

I artikel 34 i förordningarna regleras lagkonflikter i stater med olika rättssystem avseende olika personkategorier, i praktiken utslutande avhängigt av religiös tillhörighet. Artikeln behandlar situationen att den enligt förordningarna tillämpliga lagen är lagen i en stat som har flera rättsordningar som är tillämpliga för olika personkategorier. När en stat har två eller flera rättsordningar eller regelssystem som är tillämpliga på olika kategorier av personer, ska varje hänvisning till lagen i den staten förstås som en hänvisning till den rättsordning eller det rättssystem som är tillämpligt enligt gällande bestämmelser i den staten. Saknas sådana bestämmelser ska den rättsordning eller det regelverk vartill makarna respektive de registrerade partnerna har den närmaste anknytningen tillämpas.

En medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden behöver inte tillämpa förordningarna vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter (artikel 35 i båda förordningarna). Den enda medlemsstaten som har ett sådant flerrättssystem är Spanien.¹⁶

Motsvarande bestämmelser angående stater med mer än en rättsordning förekommer i arvsförordningen (artiklarna 36–38). Även 2007 års Haagprotokoll innehåller bestämmelser angående stater med

¹⁶ Se nationalrapport av professor Christina González Beilfuss, University of Barcelona, oktober 2008, s. 1 (<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Spain-Property.pdf>)

mer än en rättsordning (artikel 16). Dessa bestämmelser har dock något annat innehåll än bestämmelserna i arvsförordningen och förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

LIMF innehåller inte några lagvalsregler avseende stater med fler än en rättsordning. Sådana regler föreslogs av Familjelagssakkunniga i betänkandet *Internationella familjerättsfrågor* år 1987.¹⁷ Förslaget kom dock inte att införas i LIMF. Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innebär dock att lagvalsregler avseende stater med fler än en rättsordning nu kommer att införas i svensk rätt.

¹⁷ SOU 1987:18 s. 327 f.

7 Erkännande och verkställighet

7.1 Erkännande och verkställbarhet av avgöranden

7.1.1 Inledning

Fjärde kapitlet (artiklarna 36–57) i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller bestämmelser om avgörandens erkännande, verkställbarhet och verkställighet.

Förordningarnas bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet kommer att bli direkt tillämpliga i Sverige. Det kommer därför inte längre att finnas utrymme för svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet inom förordningarnas tillämpningsområden.

Förordningarnas bestämmelser ska tillämpas på avgöranden angående makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden från andra medlemsstater som är bundna av förordningarna. Det sagda innebär att nu gällande svenska bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet i LIMF i princip inte längre kommer att kunna tillämpas beträffande dessa avgöranden.

I avsnitt 7.1 förklaras och tydliggörs förordningarnas bestämmelser om erkännande och verkställbarhet av avgöranden. I anslutning till de olika bestämmelserna redogörs också för likheter och skillnader i förhållande till 2012 års Bryssel I-förordning¹, 2007 års Lugano-konvention², underhållsförordningen³ och arvsförordningen⁴. I av-

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EUT L 351, 20.12.2012, s. 1.

² Konventionen av den 13 oktober 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, EUT L 339, 21.12.2007, s. 3.

³ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet, EUT L 7, 10.1.2009, s. 1.

snittet redogörs vidare för vad det närmare innebär för svensk rättstillämpning att bestämmelserna om erkännande och verkställbarhet i förordningarna ska tillämpas i stället för nu gällande svenska autonoma bestämmelser i LIMF.

I nordiska förhållanden gäller i vissa fall särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet med avseende på frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna, som nu finns i NÄF och IAL, har sin grund i den nordiska äktenskapskonventionen och den nordiska arvskonventionen (se avsnitt 3.6 för en närmare genomgång av bestämmelserna). Den inverkan som förordningarna kommer att ha på dessa bestämmelser behandlas i kapitel 10.

7.1.2 Erkännande

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska en dom som meddelats i en medlemsstat, utan att något särskilt förfarande behöver anlitas, erkännas i övriga medlemsstater (artikel 36.1). Motsvarande bestämmelser om erkännande finns i 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 36.1), 2007 års Luganokonvention (artikel 33.1) arvsförordningen (artikel 39.1) och underhållsförordningen⁵ (artiklarna 17.1 och 23.1).

Enligt bestämmelserna i 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention innebär erkännande att den utländska domen tillerkänns den rättskraft som den har i ursprungslandet. Den utländska domen kan ha positiv rättskraft, varvid menas att den ska läggas till grund för ett svenskt avgörande om den i det utländska målet avgjorda frågan är av betydelse i en svensk process. En utländsk dom kan också ha negativ rättskraft (*res judicata*-verkan), dvs. den hindrar en ny prövning av samma sak inför svensk domstol.⁶

Utredningens uppfattning är att begreppet erkännande i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsför-

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

⁵ Underhållsförordningen innehåller två alternativa förfaranden för erkännande och verkställighet beroende av om ursprungsmedlemsstaten är bunden av 2007 års Haagprotokoll eller inte.

⁶ Se EG-domstolens dom Hoffman mot Krieg, C-145/86, EU:C:1988:61 och Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8:e uppl., 2014, s. 281 f.

hållanden får anses ha samma innebörd som enligt 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention, dvs. den utländska domen tillerkänns den rättskraft som den har i ursprungslandet.

Avgöranden som ska erkännas enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden definierar en *dom* som varje avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader (artikel 3.1 d respektive artikel 3.1 e). Det är avgöranden som faller in under denna definition som ska erkännas enligt förordningarna om övriga förutsättningar för erkännande är uppfyllda.

Förordningarnas domstolsbegrepp är vidare än det gängse. Rättsliga myndigheter i form av domstolar i svensk mening omfattas av begreppet men även andra myndigheter och rättstillämpare kan omfattas om vissa förutsättningar är uppfyllda (se artikel 3.2 i förordningarna).

Sålunda ska frågan om erkännande avgöras enligt förordningarnas bestämmelser om det gäller avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats av rättsliga myndigheter i andra medlemsstater. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om vilka andra myndigheter och rättstillämpare som i respektive medlemsstat betraktas som domstolar i förordningarnas mening (artikel 3.2 sista stycket i förordningarna). Utifrån dessa underrättelser får svenska domstolar i varje enskilt fall bedöma om ett avgörande från en medlemsstat ska betraktas som en dom som kan prövas enligt förordningarnas bestämmelser om erkännande eller inte.

För svenskt vidkommande bedömer utredningen att, förutom de rättsliga myndigheterna (svenska domstolar), ska bodelningsförrättare och boutredningsmän i sin egenskap av bodelningsförrättare betraktas som domstolar i förordningarnas mening. Vidare menar utredningen att Kronofogdemyndigheten, i sin roll som handläggande myndighet när det gäller ansökningar om betalningsföreläggande och vanlig handräckning, är att betrakta som domstol i förordningarnas mening. Se vidare utredningens överväganden härom i avsnitt 13.4.

Fall där erkännandefrågan är omtvistad

Om erkännandefrågan är omtvistad kan den part som hävdar att domen ska erkännas få erkännandefrågan avgjord genom det exekvaturförfarande som föreskrivs som förutsättning för verkställighet (artikel 36.2 i förordningarna, se närmare nedan om exekvaturförfarandet).

Förordningarna innebär dock inte att en tvistig fråga om erkännande alltid måste prövas enligt ett särskilt exekvaturförfarande. När erkännandefrågan uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat får den domstolen enligt förordningarna avgöra frågan om erkännande (artikel 36.3 i förordningarna). Så kan vara fallet när ett rättsförhållande som har fastställts i en utländsk dom är av prejudiciell betydelse för en rättegång i Sverige. Bestämmelserna innebär att om en part i en svensk rättegång gör gällande att en utländsk dom inte ska erkännas här och den utländska domen rör en fråga av betydelse för den svenska domstolens prövning, är den svenska domstolen behörig att pröva om ett erkännande ska vägras.

Motsvarande bestämmelser angående omtvistade erkännandefrågor finns i 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 36.2–3), 2007 års Luganokonvention (artikel 33.2–3), arvsförordningen (artikel 39.2–3) och underhållsförordningen beträffande domar meddelade i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll (artikel 23).⁷

Grunder för att vägra erkännande

Behörigheten för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas (artikel 39.1 i förordningarna). En dom som har meddelats i en medlemsstat får inte heller under några omständigheter omprövas i sak (artikel 40 i förordningarna). Erkännande får dock under vissa omständigheter vägras. Erkännande får enligt förordningarnas artikel 37 vägras om

- a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den medlemsstat där domen görs gällande,

⁷ För domar meddelade i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll finns det (jfr dock övergångsbestämmelser) enligt underhållsförordningen inget krav på exekvaturförfarande och det är enligt förordningen inte möjligt att motsätta sig domens erkännande (artikel 17.1). Däremot finns enligt underhållsförordningen en möjlighet att ansöka om förnyad prövning av domen i ursprungsstaten (artikel 19).

- b) domen är en tredskodom och svaranden inte i tillräcklig tid och på lämpligt sätt delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling såvida inte denna haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,
- c) domen är oförenlig med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,
- d) domen är oförenlig med en dom som tidigare meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredje land i ett mål mellan samma parter och rörande samma sak förutsatt att den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Motsvarande bestämmelser om att domen inte får omprövas, men att erkännande i vissa fall kan vägras finns i 2012 års Bryssel I-förordning (artiklarna 45 och 52), 2007 års Luganokonvention (artiklarna 34 och 36) samt arvsförordningen (artiklarna 40–41). För underhållsförordningen gäller olika bestämmelser beroende på om domen meddelats i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll eller inte. För samtliga domar föreskrivs dock enligt underhållsförordningen att omprövning inte får ske i sak (artikel 42). För domar meddelade i en stat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll finns också bestämmelser om att erkännande under vissa omständigheter kan vägras (artikel 24).

Vilandeförklaring

Görs det vid en domstol i en medlemsstat gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen låta handläggningen av målet vila, om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsstaten (artikel 41 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden). I 2007 års Luganokonvention och i arvsförordningen finns motsvarande bestämmelser (artikel 37.1 respektive artikel 42). I 2012 års Bryssel I-förordning anges att domstolen i en sådan situation helt eller delvis får avbryta handläggningen (artikel 38 a). Underhållsförordningen innehåller, beträffande domar som har meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll, bestämmelser om vilandeförklaring som rör erkännande (artikel 25). Bestämmel-

serna om vilandeförklaring i underhållsförordningen skiljer sig dock från 2007 års Luganokonvention och arvsförordningen på så vis att den anger att domstolen *ska* låta handläggningen vila.

Skillnader för svensk rättstillämpning

Erkännande av domar angående makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden från andra medlemsstater kommer på samma sätt som enligt bestämmelserna i LIMF att kunna ske i Sverige utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (se 13 § LIMF). Den vida definitionen av begreppet domstol i förordningarna innebär också att samma typer av avgöranden kommer att kunna erkännas som enligt bestämmelserna om erkännande i LIMF. Enligt LIMF är det nämligen avgöranden av en utländsk domstol, annan myndighet eller en bodelningsförrättare som kan erkännas i Sverige. Till skillnad från bestämmelserna i LIMF behöver dock inte det aktuella avgörandet ha vunnit laga kraft för att erkännas enligt förordningarna.

Om erkännandefrågan är omtvistad kommer, som angetts ovan, den part som hävdar att domen ska erkännas att kunna få erkännandefrågan avgjord genom det exekvaturförfarande som föreskrivs som förutsättning för verkställighet (artikel 36.2 i förordningarna). Någon sådan möjlighet finns inte i LIMF. Frågan om erkännande kan i stället komma under prövning i samband med ansökan om verkställighet (16 § LIMF), en ansökan om stämning i samma fråga (res judicata) eller prejudiciellt, t.ex. vid en ansökan om lagfart.⁸

Både förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och LIMF innehåller bestämmelser om att ett avgörande kan vägras erkännande om vissa grunder föreligger. Vägransgrunderna liknar varandra. T.ex. kan enligt båda regelverken ett avgörande vägras erkännande om det uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public), om allvarliga brister i förfarandet har förekommit i förhållande till svaranden och om avgörandet strider mot ett annat avgörande i vissa fall (se 14 § 1–3 och 20 § LIMF jämfört med artikel 37 a–d i förordningarna).

⁸ Bergquist och Melén, Internationella arvslagen och de internationella bodelningslagarna. En kommentar, 2015, s. 221.

Enligt LIMF kan även svenska och utländska pågående förfaranden i vissa fall utgöra hinder mot erkännande av avgöranden. Så är fallet om det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande (14 § fjärde punkten LIMF) eller om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande (14 § femte punkten LIMF). Förordningarna saknar liknande vägransgrunder. Detta betyder att svenska domstolar inte längre kommer att kunna vägra erkännande av avgöranden från andra medlemsstater om det pågår förfaranden som kan leda till motstridiga avgöranden.

Med hänsyn till att det enligt förordningarna inte krävs att avgörandet har vunnit laga kraft för att erkännas, kommer svenska domstolar i fortsättningen att kunna vilandeförklara ett mål som rör erkännande, om någon part har sökt ändring i det aktuella avgörandet (artikel 41 i förordningarna).

7.1.3 Verkställbarhet

En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen har förklarats verkställbar i den sistnämnda medlemsstaten i enlighet med ett s.k. exekvaturförfarande (artikel 42 i förordningarna).

Motsvarande bestämmelser finns i 2007 års Luganokonvention och i arvsförordningen (artikel 38.1 respektive artikel 43). Som nämnts ovan innehåller underhållsförordningen (såvitt gäller domar meddelade i en medlemsstat som är bunden av 2007 års Haagprotokoll) och 2012 års Bryssel I-förordning inte något krav på exekvatur utan domar som har meddelats i en medlemsstat kommer i de fallen att vara direkt verkställbara i andra medlemsstater (artikel 17 respektive artikel 39). Underhållsförordningen uppställer krav på exekvatur för verkställbarhet av domar som meddelats i en medlemsstat som inte är bunden av 2007 års Haagprotokoll (artikel 26).

Förfarandet för verkställbarhet

Ansökan om verkställbarhet ska ske i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Ansökan ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat kommissionen (artikel 44.1 i förordningarna).⁹ Den lokala behörigheten ska bestämmas utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 44.2). I artikel 43 anges att domstolen vid vilken talan väckts tillämpar sin interna lag vid fastställande av om en part har domicil i den verkställande medlemsstaten (se vidare avsnitt 4.3.2 angående begreppet domicil).

I arvsförordningen finns motsvarande bestämmelser (artiklarna 44–45). Enligt 2007 års Luganokonvention (artikel 39.2) och underhållsförordningen (artikel 27.2) ska den lokala behörigheten bestämmas av motpartens hemvist eller efter den plats där verkställigheten ska äga rum.

Ansökningsförfarandet enligt förordningarna ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten (artikel 45.1). Förordningarna innehåller emellertid också bestämmelser om förfarandet. Bestämmelserna i nationell rätt gäller därför bara i den mån förordningarna inte föreskriver något annat.

I artikel 45 anges beträffande förfarandet att sökanden inte får åläggas att ha en postadress eller bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten. Vidare anges att verkställighetsansökan ska åtföljas av dels en kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas, dels ett intyg som anger att domen är verkställbar i ursprungslandet. Intyget ska utfärdas av domstol eller behörig myndighet i ursprungsmedlemsstaten (se artikel 45.3 b jämfört med artikel 42).¹⁰ Om intyg inte har getts in, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma en tid inom vilken intyg ska ges in, eller godta en likvärdig handling, eller, om till-

⁹ Senast den 29 april 2018 ska medlemsstaterna meddela kommissionen de domstolar eller myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring och ansökningar om ändring av beslut med anledning av sådana ansökningar (artikel 64.1 a).

¹⁰ Inom ramen för det rådgivande förfarandet ska kommissionen utarbeta ett formulär som ska användas som intyg.

gängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in intyg (artikel 46.1). Domstolen får begära att de ingivna handlingarna översätts eller translittereras. En översättning ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna (artikel 46.2).

Prövningen i det första skedet av exekvaturförfarandet inskränker sig till en kontroll av att sökanden fullgjort ovan beskrivna formaliteter. Omedelbart sedan kopia av domen och, i förekommande fall, intyg getts in ska domen förklaras verkställbar. Någon prövning av eventuella verkställbarhetskinder ska alltså inte göras i detta skede och den part mot vilken verkställighet begärs ska inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan (artikel 47). Att den återopade handlingen utgör en dom i den mening som avses i förordningarna och att domen ifråga är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten bör som regel kunna besvaras med ledning av det intyg som domstol eller behörig myndighet i ursprungsmedlemsstaten utfärdar.

Sökanden ska snarast och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan. Verkställbarhetsförklaringen och beslutet ska också delges den part mot vilken verkställighet har begärts (artikel 48).

I huvudsak motsvarande bestämmelser för exekvaturförfarandet finns i 2007 års Luganokonvention (artiklarna 39–42 och 53), underhållsförordningen (artiklarna 28–31) och arvsförordningen (artiklarna 46–49). Enligt 2012 års Bryssel I-förordning, artikel 39, är en dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den medlemsstaten verkställbar i andra medlemsstater utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring. Däremot innehåller 2012 års Bryssel I-förordning bestämmelser om ett förfarande för vägran av verkställighet (artiklarna 46–51).

I artikel 49 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden finns bestämmelser om ansökan om ändring av beslutet avseende verkställbarhetsförklaring. Var och en av parterna får ansöka om ändring; dels kan den part mot vilken verkställighet begärs ansöka om ändring av en verkställbarhetsförklaring, dels kan sökanden ansöka om ändring av ett beslut som innebär att ansökan avslås. En verkställbarhetsförklaring får endast ändras eller upphävas på de grunder som anges i artikel 37, dvs. om det finns

skäl att vägra erkännande (artikel 51). Avgörandet med anledning av en ansökan om ändring får överklagas (artikel 50).¹¹

Den domstol som handlägger verkställbarhetsfrågan sedan ansökan om ändring gjorts eller ett sådant beslut har överklagats ska, efter ansökan av motparten, låta handläggningen av målet vila, om verkställigheten av avgörandet i ursprungsmedlemsstaten skjuts upp på grund av att talan mot domen har förts (artikel 52).

Även 2007 års Luganokonvention, arvsförordningen och underhållsförordningen innehåller bestämmelser om ändring av beslutet med anledning av ansökan om exekvatur (artiklarna 43–46 i 2007 års Luganokonvention, artiklarna 50–53 i arvsförordningen och artiklarna 32–35 i underhållsförordningen).

Interimistiska åtgärder och partiell verkställbarhet m.m.

Om en dom ska erkännas enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan sökanden, utan föregående verkställbarhetsförklaring, begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten. En verkställbarhetsförklaring ska medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas (artikel 53.1–2). Innan verkställbarhetsförklaringen vunnit laga kraft eller beslutet meddelats med anledning av ansökan om ändring får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas (artikel 53.3).

I båda förordningarna finns också bestämmelser om partiell verkställbarhet. Omfattar en dom flera *yrkanden*¹² och kan verkställbarhetsförklaring inte meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela sådan förklaring i fråga om ett eller flera av dem (artikel 54). Bestämmelserna om partiell verkställbarhet innebär att en verkställbarhetsförklaring inte behöver avse

¹¹ Sådant talan får endast föras genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat kommissionen i enlighet med artikel 64.

¹² Enligt den svenska språkversionen ska domstolen eller den behöriga myndigheten i vissa fall meddela verkställbarhetsförklaring i fråga om ett eller flera *yrkanden*. Uttrycket blir något missvisande eftersom det ju inte är ett yrkande som verkställs utan en dom i vilken yrkandet helt eller delvis bifalles. Samma formulering återfinns i artikel 37 i underhållsförordningen, artikel 55 i arvsförordningen och artikel 48 i 2000 års Bryssel I-förordning. I flera andra språkversioner finns likadana formuleringar, exempelvis i den danska versionen används formuleringen *krav*. I den engelska språkversionen av förordningarna anges dock att verkställbarhetsförklaring i vissa fall ska meddelas beträffande en eller flera frågor (*matters*).

domen i dess helhet, utan att en verkställbarhetsförklaring också kan avse ett eller flera självständiga anspråk som prövats genom domen.

I artikel 55 finns i båda förordningarna bestämmelser om rätts hjälp vid ansökan om verkställbarhetsförklaring.

Säkerhet, borgen eller deposition eller liknande får inte krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet, på den grunden att denna är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten (artikel 56). Inte heller får avgift eller skatt, beräknad efter tvisteföremålets värde, tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring (artikel 57).

I 2007 års Luganokonvention (artiklarna 47–48 och 50–52), underhållsförordningen (artiklarna 36–47) och arvsförordningen (artiklarna 54–58) finns i huvudsak motsvarande bestämmelser om interimistiska åtgärder, verkställbarhetsförklaring beträffande delar av domslutet, avgifter, säkerhet och rättshjälp etc.¹³

Skilnader för svensk rättstillämpning

Bestämmelserna om verkställbarhet i LIMF och förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden liknar varandra på det sättet att båda regelsystemen förutsätter att avgörandet förklaras verkställbart för att få verkställas (se 16 § första stycket LIMF och artikel 42 i förordningarna). Regelsystemen skiljer sig dock åt när det gäller vilka avgöranden som kan verkställas. Enligt bestämmelserna i LIMF är det endast utländska domstolsavgöranden i svensk mening som kan verkställas, dvs. endast avgöranden från rättsliga myndigheter. Enligt förordningarna kan även avgöranden från andra myndigheter och rättstillämpare verkställas om vissa förutsättningar är uppfyllda. Detta beror på den vida definitionen av begreppen dom och domstol som förordningarna ger (se artikel 3.1 d respektive 3.1 e samt 3.2 i förordningarna).

En förutsättning för verkställighet enligt båda regelsystemen är också att avgörandet är verkställbart i det land där det har meddelats.

¹³ Underhållsförordningens bestämmelser om rättshjälp är dock mer långtgående än bestämmelserna i arvsförordningen och 2012 års Bryssel I-förordning.

I Sverige är det bestämmelserna i 3 kap. 1 § utsökningsbalken som föreskriver vilka avgöranden som är exekutionstitlar och därmed verkställbara. Med hänsyn till att en bodelningsförrättares beslut inte är en exekutionstitel enligt det nämnda lagrummet kan inte heller ett sådant beslut bli föremål för verkställighet enligt något av regelsystemen (se vidare i avsnittet nedan).

Parterna har enligt förordningarna en möjlighet att ansöka om ändring av ett beslut om verkställbarhetsförklaring. Uttryckliga bestämmelser om ändring saknas i LIMF (se 16 § LIMF). Vidare regleras själva förfarandet relativt detaljerat i förordningarna medan det i LIMF endast framgår till vilken domstol en ansökan ska göras och vad ansökan ska innehålla (se 16 § andra och tredje styckena). LIMF hänvisar till att det vid handläggningen i domstol i ett ärende om verkställbarhetsförklaring är lagen (1996:242) om domstolsärenden som tillämpas i övrigt (17 § andra stycket LIMF). I 33–42 §§ ärendelagen finns bestämmelser om rättelse, omprövning, överklagande och särskilda rättsmedel.

Bestämmelser motsvarande förordningarnas bestämmelser om partiell verkställbarhet (artikel 54), rättshjälp (artikel 55), säkerhet m.m. (artikel 56) eller förbud mot avgift eller skatt (artikel 57) förekommer inte i LIMF.

Beslut av bodelningsförrättare

I avsnitt 13.4 har utredningen gjort bedömningen att bodelningsförrättare ska betraktas som domstolar i förordningarnas mening. Ett beslut om bodelning som förrättats av en bodelningsförrättare kan därmed erkännas enligt förordningarna om förutsättningarna för erkännande är uppfyllda. Ett sådant beslut kan dock inte bli föremål för verkställighet (jfr 3 kap. 1 § utsökningsbalken). Den som vid en förrättning fått sig tillagd egendom som finns i någon annans besittning är sålunda, om inte egendomen utlämnas frivilligt, hänvisad till att föra talan vid domstol om egendomens utfående.

Förs klandertalan mot bodelning krävs att domen har karaktären av en fullgörelsedom för att den ska kunna verkställas. Rättsfallet NJA 1985 s. 140 gällde frågan huruvida utmätning kunde ske på grund av en dom rörande klander av bodelning. Klanderprocessen hade enbart gällt att inom ramen för själva bodelningen fastställa fördelningen av

egendomen och vilken skifteslikvid som skulle utgå. I överensstämmelse med hur talan utformats innehöll inte domen något åläggande för part att betala skifteslidvid eller annan ersättning. Enligt Högsta domstolen utgjorde inte domen en verkställbar exekutionstitel. I de fall en klanderprocess enbart gäller att inom ramen för själva bodelningen fastställa fördelningen av egendom och vilken skifteslikvid som ska utgå utgör alltså domen, lika lite som själva bodelningen, en verkställbar exekutionstitel.

För att en dom avseende klander ska få karaktären av en fullgörelsedom med innebörden att den kan verkställas fordras att klandertalan kombineras med ett yrkande om fullgörelse och att domslutet innefattar en betalningsförpliktelse eller liknande. I rättfallet NJA 2008 s. 792 hade visserligen klandertalan ursprungligen endast syftat till att få till stånd en ändring av bodelningen men eftersom parterna under klandermålets handläggning träffat en förlikning innefattande förpliktande för den ena parten att senast ett visst angivet datum utge skifteslikvid till den andra parten ansågs den stadfästa förlikningen kunna verkställas.

7.2 Officiella handlingar och förlikningar inför domstol

7.2.1 Inledning

Som närmare redogörs för nedan är bestämmelserna om verkställbarhet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden i huvudsak också tillämpliga på vissa officiella handlingar som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaterna, dvs. där de upprättats eller registrerats (se artikel 59). Samma sak gäller för förlikningar inför domstol (artikel 60). Se nedan avsnitt 7.2.2 angående definitionen av förlikning inför domstol.

Till skillnad från domar kan officiella handlingar och förlikningar inför domstol inte bli föremål för erkännande. Det finns sålunda inte något hinder mot att väcka talan vid domstol beträffande giltigheten av en officiell handling eller en förlikning inför domstol. En sådan handling utgör inte heller hinder för erkännande av en därmed oförenlig dom som har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredje land (jfr artikel 37 c och d i förordningarna).

Även om officiella handlingar inte kan bli föremål för erkännande följer av förordningarna (artikel 58) att officiella handlingar från andra

medlemsstater ska *godkännas*. Bakgrunden till förordningarnas reglering är att medlemsstaterna har olika system för att handlägga frågor rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (se förordningarnas ingresser, punkten 56 respektive punkten 57).

Bestämmelser motsvarande bestämmelserna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden om verkställbarhet av officiella handlingar och förlikningar inför domstol finns i 2007 års Lugano konvention (artiklarna 57–58), underhållsförordningen (artikel 48) och arvsförordningen (artikel 59–61). Enligt 2012 års Bryssel I-förordning (artikel 58.1 och artikel 59) ska officiella handlingar och förlikningar inför domstol som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten vara verkställbara i övriga medlemsstater, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring.

Arvsförordningen och 2007 års Luganokonvention innehåller bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om godkännande av officiella handlingar i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Varken 2012 års Bryssel I-förordning eller underhållsförordningen innehåller motsvarande bestämmelser.

Svensk rätt saknar för närvarande bestämmelser om verkställbarhet av officiella handlingar och förlikningar inför domstol.

7.2.2 Definitionen av förlikning inför domstol och officiell handling

Med *förlikning inför domstol* avses en förlikning i en fråga som rör makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden och som har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet (artikel 3.1 e i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden respektive artikel 3.1 f i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Bestämmelser som täcker förlikningar inför domstol har sedan 1968 års Brysselkonvention¹⁴ bedömts vara nödvändiga med hänsyn till tysk och nederländsk rätt. I tysk och nederländsk rätt är nämligen förlikningar som har godkänts av domstol under förfarandet verk-

¹⁴ 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (konsoliderad version), EGT C 27, 26.1.1998, s. 28.

ställbara utan vidare formaliteter. Mot den bakgrunden innehåller 1968 års Brysselkonvention bestämmelser om verkställbarhet av förlikningar inför domstol (artikel 51).¹⁵

Inga förlikningar som har ingåtts enligt svensk rätt omfattas av artikel 3.1 e i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden respektive artikel 3.1 f i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.¹⁶ Har en förlikning enligt svensk rätt stadfästs i dom (se 17 kap. 6 § rättegångsbalken) är det inget som hindrar att domen omfattas av bestämmelserna om erkännande och verkställighet av domar.¹⁷

Med *officiell handling* avses en handling beträffande makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet avser handlingens underskrift och innehåll, samt har bestyrkts av en offentlig myndighet eller annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten (artikel 3.1 c i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 3.1 d i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Frågan är om det i svensk rätt förekommer handlingar som är att betrakta som officiella handlingar i enlighet med förordningarnas definitioner. Äktenskaps- respektive partnerskapsförord är handlingar som gäller makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och som registreras av Skatteverket. Med hänsyn till att Skatteverket i vart fall inte bestyrker äktheten av förorden i samband med registreringen, är utredningens bedömning att förorden sannolikt inte kan betraktas som officiella handlingar i förordningarnas mening. Inte heller i övrigt bedöms det i svensk rätt förekomma handlingar som skulle kunna betraktas som officiella handlingar i förordningarnas mening.

¹⁵ Council Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Signed at Brussels, 27 September 1968, Official Journal of the European Communities, 5.3.79, No C 59/1, s. 56

¹⁶ Jämför Pålsson, Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna, 2008, s. 313 angående motsvarande begrepp i Bryssel I-förordningen.

¹⁷ Jämför motsvarande bedömning beträffande underhållsförordningen, SOU 2010:59 s. 189, fotnot 9 samt arvsförordningen, SOU 2014:25 s. 167, fotnot 11.

7.2.3 Godkännande av officiella handlingar

En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten (artikel 58.1 i förordningarna). Den som avser att använda sig av en officiell handling i en medlemsstat kan begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten i ett särskilt formulär anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

Vid fastställande av en viss officiell handlingens bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, bör man hänvisa till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Vilket bevisvärde en viss offentlig handling får i en annan medlemsstat kommer därför att vara avhängigt lagstiftningen i ursprungsmedlemsstaten (förordningarnas ingresser, punkten 58).

Den omständigheten att en officiell handling ska erkännas visst bevisvärde bör, enligt utredningens bedömning, inte innebära ett avsteg från principen om fri bevisprövning i svensk rätt. Att en officiell handling ska erkännas ett visst bevisvärde får antas innebära att ett påstående om att en viss officiell handling är en handling av påstått slag får godtas, men att det inte utesluter att det förs motbevisning om handlingens innehåll.¹⁸

Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig en fråga som är av prejudiciell betydelse och som gäller rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som upptagits i en officiell handling, ska den domstolen vara behörig att avgöra frågan (artikel 58.4 i förordningarna).

I förordningarnas ingresser anges att en officiell handlingens *äkthet* bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äkthet, handlingens formella förutsättningar, befogenheterna för den myndighet som upprättat handlingen och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som fastställts i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna vid angivet datum inställt sig vid

¹⁸ Jämför motsvarande bedömning beträffande arvsförordningen, SOU 2014:25, s. 168.

den myndigheten och att de avgivit de aktuella förklaringarna (förordningarnas ingresser, punkten 58 respektive punkten 59).

Talan avseende en officiell handlings äkthet ska väckas vid domstol i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt den statens lagstiftning (artikel 58.2 i förordningarna). En officiell handling ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat förrän klagomålet beträffande handlingens äkthet avgjorts.

Gäller talan rättshandlingar eller rättsförhållanden som har fastställts i den officiella handlingen ska sökanden i stället vända sig till de domstolar som är internationellt behöriga enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och klagomålet ska avgöras med tillämpning av den enligt förordningarna tillämpliga lagen (artikel 58.3 i förordningarna). När den tvistiga frågan rör rättshandlingar eller rättsförhållanden som har upptagits i den officiella handlingen ska handlingen inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten i den relevanta frågan innan talan har avgjorts.

7.2.4 Officiella handlingars verkställbarhet

Officiella handlingar som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan av berörd part vara verkställbara i en annan medlemsstat i enlighet med samma förfarande som föreskrivs för domar (artikel 59.1 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Bestämmelserna i artiklarna 44–57 ska alltså gälla även för officiella handlingar. Den myndighet som har fastställt den officiella handlingen ska efter ansökan från berörd part utfärda ett intyg med hjälp av ett särskilt formulär (artikel 59.2). Vid ansökan om ändring enligt artikel 49 eller 50 ska domstolen vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställbarhetsförklaring strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den verkställande medlemsstaten (artikel 59.3).

7.2.5 Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

En förlikning inför domstol som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs för domar förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat (artikel 60.1). Den domstol som har godkänt förlikningen eller inför vilken förlikningen ingåtts ska efter ansökan från berörd part utfärda ett intyg med hjälp av ett särskilt formulär (artikel 60.2). Vid ansökan om ändring enligt artikel 49 eller 50 ska domstolen vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen uppenbarligen strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten (artikel 60.3).

DEL III

Överväganden och förslag

8 Inledande överväganden

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att vara direkt tillämpliga i Sverige, vilket innebär att de kommer att gälla som svensk lag. Det kommer dock fortfarande att finnas ett behov av svenska bestämmelser som reglerar frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Förordningarna är till största delen heltäckande inom sina tillämpningsområden men i vissa fall kommer det att finnas behov av kompletterande svenska bestämmelser för att kunna tillämpa förordningarna fullt ut. Det gäller t.ex. bestämmelser angående reservforum vid svensk internationell behörighet och bestämmelser om det närmare förfarandet vid ansökan om verkställbarhetsförklaring. Utredningens överväganden och förslag angående vilka kompletterande bestämmelser som behöver införas framgår av kapitel 9.

Utöver behovet av kompletterande bestämmelser till förordningarna kommer det också att finnas ett fortsatt behov av svenska bestämmelser som införlivar de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, 1977 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och 1932 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar. Eftersom Island ännu inte har ratificerat 1977 års ramkonvention tillämpas fortfarande 1932 års ramkonvention på isländska domar.

Bestämmelser som införlivar de nordiska konventionerna finns för närvarande i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island. I kapitel 10 redogör utredningen för vilka internordiska bestämmelser som ska behållas och vilka ändringar och tillägg som är nödvändiga, bl.a. för att bestämmelserna ska stå i överensstämmelse med förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas inte av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention finns bestämmelser som utredningen bedömer är tillämpliga på sådana frågor (se utredningens bedömning i avsnitt 3.3.2). Det kommer dock även i fortsättningen att finnas behov av svenska autonoma bestämmelser i de fall en internationell fråga om sambors förmögenhetsförhållanden inte regleras i någon av dessa unionsrättsakter. För närvarande finns sådana bestämmelser i LIMF. Likalydande bestämmelser gäller i dag för makar och sambor enligt LIMF. Genom förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kommer dock bestämmelserna för makar och sambor att skilja sig åt. Utredningens överväganden och förslag i fråga om vilka bestämmelser som i fortsättningen ska gälla för internationell behörighet, lagval samt erkännande och verkställighet angående sambors förmögenhetsförhållanden följer av kapitel 11.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att gälla för avgöranden som har meddelats i andra medlemsstater. De internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet gäller för nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden i vissa fall. Mot den bakgrunden kommer det att finnas behov av bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av vare sig förordningarna eller de internordiska bestämmelserna. I kapitel 12 följer utredningens överväganden och förslag angående vilka bestämmelser som ska gälla i detta avseende.

Som framgår av ovanstående redogörelse förekommer i dag bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer i ett flertal olika författningar. Enligt utredningsdirektiven ska utredningen särskilt överväga om samtliga bestämmelser på det aktuella området bör samlas i en ny lag som ersätter de befintliga författningarna. I kapitel 14 föreslår utredningen att det bör införas en ny lag som samlar bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

9 Kompletterande bestämmelser till förordningarna

9.1 Inledning

Bestämmelserna om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att bli direkt tillämpliga i Sverige från och med den 29 januari 2019. Förordningarna är till största delen heltäckande och endast i enstaka fall kommer det att finnas behov av kompletterande bestämmelser för att kunna tillämpa förordningarna fullt ut. I avsnitt 9.2–4 följer utredningens förslag och överväganden i detta avseende.

Ett tydligt exempel på kompletterande bestämmelser som kommer att behövas för att fylla ut förordningarna är bestämmelser angående förfarandet vid ansökan om erkännande eller verkställbarhet. Förordningarna reglerar visserligen detta förfarande till viss del. För att förordningarnas bestämmelser ska få fullt genomslag måste det dock finnas svenska autonoma bestämmelser som reglerar frågor om bl.a. till vilken svensk domstol en ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring ska göras och vilka handläggningsregler som ska gälla i ett sådant ärende (se vidare avsnitt 9.4).

Vidare kommer det att finnas ett visst behov av svenska bestämmelser för frågor som inte regleras av förordningarna men som faller inom deras tillämpningsområden. Sådana bestämmelser kommer också att bli kompletterande bestämmelser till förordningarna. Utredningens överväganden och förslag i denna del framgår av avsnitt 9.5.

9.2 Internationell behörighet

Förslag: Om det finns svensk internationell behörighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och annan behörig domstol saknas, ska Stockholms tingsrätt vara behörig.

Bedömning: Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ersätter svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Utöver bestämmelser om reservforum finns inget behov av kompletterande bestämmelser till förordningarna angående internationell behörighet.

Såsom redan nämnts i avsnitt 4.4.2 regleras internationell behörighet uttömmande i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det konstateras därför att det inte finns något utrymme för bestämmelser om internationell behörighet i svensk autonom lagstiftning vid sidan av förordningarna. De hittillsvarande bestämmelserna om internationell behörighet i LIMF ersätts därför av förordningarna (se 2–2 a §§, 7 § första stycket första meningen och andra stycket samt 15 och 18 §§ LIMF).

9.2.1 Nationell behörighet och behovet av reservforum

Internationell och nationell behörighet

Förordningarnas bestämmelser om internationell behörighet bestämmer vilket lands domstolar som är behöriga att pröva en fråga om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. När det enligt förordningarna finns svensk internationell behörighet, dvs. svenska domstolar är behöriga, blir svenska nationella forumbestämmelser tillämpliga. De svenska nationella forumbestämmelserna avgör vilken svensk domstol som blir behörig att pröva tvisten. De bestämmer därmed den svenska nationella behörigheten.

Makar och registrerade partner kan enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

ingå avtal om behörig domstol, s.k. prorogationsavtal (se artikel 7 i förordningarna). Avtalet kan vara skrivet så att det innehåller ett generellt utpekande av ett lands domstolar men det kan också innehålla ett utpekande av en särskild domstol i ett land. Ett prorogationsavtal kan endast grunda internationell behörighet, dvs. bestämma vilket lands domstolar som är behöriga att pröva tvisten. Av ordalydelsen i artikel 7.1 i förordningarna framgår nämligen att parterna får avtala om att *domstolarna i en medlemsstat* ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden. Prorogationsavtalet kan alltså inte grunda nationell behörighet, dvs. bestämma vilken svensk domstol som är behörig att pröva tvisten. Om makarna eller de registrerade parterna har ingått ett prorogationsavtal där en särskild svensk domstol pekas ut, ska avtalet alltså tolkas som ett avtal där behörigheten tillkommer domstolarna i Sverige. De svenska nationella forumbestämmelserna bestämmer därefter vilken svensk domstol som är behörig att pröva tvisten.

Begreppet domstol enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Begreppet domstol i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har getts en vid definition så att den täcker inte bara rättsliga myndigheter i form av domstolar utan också samtliga andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor som rör makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en rättslig myndighet (se artikel 3.2 i förordningarna).

Klart är att rättsliga myndigheter i Sverige såsom de allmänna domstolarna (tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen) omfattas av domstolsbegreppet. En talan som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan väckas i allmän domstol som ett ärende om förordnande av bodelningsförrättare, antingen självständigt eller i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad. I allmän domstol kan också väckas talan om klander av bodelning som har förrättats av en bodelningsförrättare samt fullgörelse- eller fastställsetalan där grunden avser makarnas förmögenhetsförhållanden, t.ex. ett bodelningsavtal.

I avsnitt 13.4 gör utredningen bedömningen att även bodelningsförrättare, boutredningsmän i sin roll som bodelningsförrättare och Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande eller handräckning är att betrakta som domstolar i förordningarnas mening. En talan som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan dock inte väckas hos en bodelningsförrättare. Det är tingsrätten som efter parternas ansökan fattar beslut om att förordna en bodelningsförrättare som ska förätta bodelningen. En talan som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan dock väckas hos Kronofogdemyndigheten i mål om betalningsföreläggande eller handräckning (se vidare avsnitt 13.4).

*Forumregler för svenska domstolar,
bodelningsförrättare och boutredningsmän*

Twist om bodelning mellan makar ska tas upp av den tingsrätt där någon av dem ska svara i tvistemål i allmänhet (10 kap. 9 § andra stycket första meningen rättegångsbalken). Har någon av dem avlidit, ska en bodelningstvist tas upp av den tingsrätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet (andra meningen i samma lagrum). Finns det inte någon behörig domstol enligt bestämmelserna i 10 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt (10 kap. 9 § tredje stycket rättegångsbalken).

Av 10 kap. 17 § första stycket 4 rättegångsbalken följer att forum enligt bl.a. 10 kap. 9 § rättegångsbalken är exklusivt och att rätten ex officio ska beakta sin behörighet. Det följer av exklusiviteten att parterna inte kan avtala om annan behörig domstol. Väckande av talan vid domstol som inte är behörig att pröva tvisten utgör rättegångshinder och leder till att domstolen ex officio avvisar talan.

I fråga om klander av bodelning som har förrättats av bodelningsförrättare finns bestämmelser om forum i 17 kap. 8 § andra stycket äktenskapsbalken (jfr 10 kap. 9 § fjärde stycket rättegångsbalken). Rätt forum för klander av bodelning är den domstol som har förordnat bodelningsförrättaren.

Ansökan om förordnande av bodelningsförrättare ska, om mål om äktenskapsskillnad pågår, göras i målet. I annat fall ska ansökan ges in till den tingsrätt som är behörig att pröva tvister om bodelning mellan makarna (17 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Om boet efter den ena makens död ställs under förvaltning av en boutredningsman, är denna utan särskilt förordnande bodelningsförrättare (17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken). För förordnande av boutredningsman finns inte några uttryckliga forumbestämmelser. I förarbetena har dock förutsatts att ansökan ska prövas vid den avlidnes personliga forum.¹

De svenska nationella forumregler som redogjorts för ovan är även tillämpliga beträffande registrerade partner som har ingått registrerat partnerskap enligt partnerskapslagen (se 3 kap. 1 § andra stycket lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Forumregler för Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten är en rikstäckande myndighet. När det finns internationell behörighet för svenska domstolar enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, och frågan gäller en ansökan om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning, blir det därför en intern organisationsfråga vilken enhet inom myndigheten som handlägger ärendet.

Finns behov av kompletterande bestämmelser om reservforum?

Som framgår av ovanstående redogörelse är svenska nationella forumbestämmelser i de flesta fall heltäckande på så sätt att Stockholms tingsrätt i sista hand anvisas som reservforum enligt 10 kap. 9 § tredje stycket rättegångsbalken. Forumbestämmelserna i 10 kap. 9 § gäller dock endast mål och ärenden angående bodelning.

I LIMF finns i dag bestämmelser om reservforum (18 §). Det framgår av lagrummet att om det inte finns någon behörig domstol när svensk domsrätt föreligger enligt denna lag, ska frågan tas upp av Stockholms tingsrätt. Vid införandet av bestämmelserna i LIMF uttalades i förarbetena att svenska forumregler i de flesta fall är heltäckande men att det för vissa typer av mål och ärenden inte finns någon reservbestämmelse att tillämpa. Det konstaterades att så var

¹ NJA II 1933 s. 210.

fallet med sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som inte avser bodelning.²

För det fall ett mål eller ärende gäller en fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden utan att det avser bodelning finns många gånger andra tillämpliga forumbestämmelser i rättegångsbalken, t.ex. allmänt tvistemålsforum i 10 kap. 1 § rättegångsbalken. Utredningen utesluter dock inte att det kan finnas situationer där det föreligger svensk internationell behörighet men där svenska nationella forumbestämmelser saknas. För dessa fall behövs kompletterande bestämmelser till förordningarna om reservforum. Med hänsyn till att Stockholms tingsrätt redan i dag pekas ut som reservforum både i rättegångsbalken och i LIMF, anser utredningen att Stockholms tingsrätt bör pekas ut som reservforum även i de kompletterande bestämmelserna till förordningarna.

9.3 Tillämplig lag

Förslag: Äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Om ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket enligt bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, ska bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ äktenskapsbalken tillämpas.

Bedömning: Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ersätter i stort sett svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Utöver bestämmelser om internationellt tvingande regler och registrering av lagvalsavtal finns inget behov av ytterligare kompletterande bestämmelser till förordningarna angående tillämplig lag.

² Prop. 1989/90:87 s. 58.

Förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag ska tillämpas beträffande makar och registrerade partner som ingår äktenskap respektive registrerar partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter (se förordningarnas rättade övergångsbestämmelser i artikel 69.3).

Den lag som kommer att vara tillämplig ska reglera makarnas förmögenhetsförhållanden, från klassificeringen av egendomen i olika kategorier under äktenskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Den ska även reglera verkningarna av makarnas förmögenhetsförhållanden i förhållande till tredje man (se ingressen till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, punkten 52).³ Utredningen har också gjort bedömningen att det är den enligt förordningarna tillämpliga lagen som ska avgöra vilket förfarande som ska tillämpas beträffande en bodelning (se avsnitt 6.4.1). Bodelningsförfarandet anger hur bodelningen kommer till stånd.

Frågan om vilket lands lag som ska tillämpas på makarnas eller de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden regleras i stort sett uttömmande i förordningarna (artiklarna 20–35). Endast när det gäller möjligheten att tillämpa internationellt tvingande regler finns ett litet utrymme för svenska autonoma bestämmelser om tillämplig lag beträffande de makar och registrerade partner som omfattas av förordningarnas bestämmelser. Förordningarna kommer därmed att ersätta i vart fall bestämmelserna i 3–6 §§, 7 § första stycket andra meningen och tredje stycket samt del av 20 § LIMF. I nästa avsnitt behandlas frågan om vilka svenska bestämmelser som kan anses internationellt tvingande.

9.3.1 Internationellt tvingande regler

Internationellt tvingande regler är enligt förordningarna bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden (artikel 30.2 i förordningarna). Ingenting i förordningarna ska begränsa tillämpningen av sådana internationellt tvingande

³ Detsamma gäller för registrerade partner enligt ingressen till förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, punkten 51.

regler (artikel 30.1 i förordningarna). Exempel på internationellt tvingande regler är enligt förordningarnas ingresser bestämmelser för skydd av familjens bostad.

Det undantag från tillämplig lag som bestämmelserna om internationellt tvingande regler innebär ska tolkas restriktivt för att vara förenligt med förordningarnas allmänna målsättning, dvs. ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden (förordningarnas ingresser, punkten 52 respektive punkten 53 samt punkten 55 respektive punkten 56). Se vidare avsnitt 6.9 för en närmare genomgång av begreppet internationellt tvingande regler.

Förordningarnas bestämmelser om internationellt tvingande regler ger alltså medlemsstaterna ett litet utrymme för autonoma bestämmelser om tillämplig lag. LIMF innehåller i 9–12 §§ bestämmelser som anger under vilka omständigheter svensk lag ska eller får tillämpas trots att utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Frågan är om några av dessa bestämmelser ska anses utgöra internationellt tvingande regler. Bestämmelserna gäller även beträffande registrerade partner som har ingått registrerat partnerskap enligt partnerskapslagen (3 kap. 1 § partnerskapslagen).

Äktenskapsbalkens bestämmelser om makars gemensamma bostad och bohag (9 § LIMF)

I 7 kap. 4–9 §§ samt 11 kap. 8 och 10 §§ äktenskapsbalken finns bestämmelser om makars gemensamma bostad och bohag. Bestämmelserna innebär i korthet dels att det finns vissa begränsningar i en makes rätt att förfoga över makarnas gemensamma bostad och bohag, dels att den make som har störst behov av bostaden och/eller bohaget i princip har rätt att mot avräkning överta den egendomen vid bodelning.

Enligt 9 § LIMF ska de ovan redovisade bestämmelserna i äktenskapsbalken alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige. I förarbetena till LIMF uttalas att äktenskapsbalkens bestämmelser om makars gemensamma bostad och bohag har en utpräglad skyddskaraktär och att en utländsk lag som är tillämplig på makars förmö-

genhetsförhållanden kan sakna motsvarigheter till de svenska bestämmelserna.⁴

Utredningen anser att äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom, innebär ett angeläget skydd för familjens bostad och bohag. Bestämmelserna innebär också ett angeläget skydd för den ofta ekonomiskt svagare maken i äktenskapet. Några bestämmelser i förordningarna som ger ett liknande skydd finns inte heller.

Bestämmelserna får anses förenliga med förordningarnas allmänna målsättning och de får vidare anses avgörande för att skydda viktiga svenska sociala intressen. Utredningen bedömer att bestämmelserna utgör internationellt tvingande regler. Bestämmelser motsvarande dem i 9 § LIMF föreslås därför som kompletterande bestämmelser till förordningarna.

Jämkning enligt 12 kap. äktenskapsbalken (10 § LIMF)

Enligt 10 § LIMF får jämkning ske enligt 12 kap. äktenskapsbalken vid en bodelning som görs i Sverige, även om en utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. I förarbetena⁵ till införandet av LIMF redogörs inte särskilt för de olika jämningsreglerna i 12 kap. äktenskapsbalken eller hur var och en förhåller sig till bestämmelserna i 10 § LIMF. I specialmotiveringen till 10 § LIMF uttalas endast att när en tillämpning av den främmande lagen leder till resultat som enligt svenskt betraktelsesätt – såsom det kommer till uttryck i 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken – framstår som oskäligt, ger den ifrågasvarande bestämmelsen möjlighet till jämkning. Vidare bör efterlevande make ges samma starka ställning vid bodelning som sker här i landet, oavsett om svensk eller utländsk lag ska tillämpas i materiellt hänseende i övrigt vid bodelningen. Vid en bodelning som sker med anledning av en makes död, ska en efterlevande make alltså inte i något fall kunna tvingas att dela med sig av sin egendom (se 12 kap. 2 § äktenskapsbalken).⁶

⁴ Prop. 1989/90:87 s. 54.

⁵ Familjelagssakkunnigas betänkande SOU 1987:18 samt prop. 1989/90:87.

⁶ Prop. 1989/90:87 s. 54 f.

Enligt 12 kap. 1 § äktenskapsbalken kan huvudregeln om likadelning frångås i den mån en sådan delning framstår som oskälig med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt. Bestämmelserna träffar i första hand de kortvariga äktenskapen. Det ska alltså inte vara möjligt att ”skilja till sig pengar”.⁷

Av 12 kap. 2 § första stycket äktenskapsbalken framgår bl.a. att vid bodelning med anledning av en makes död ska, om den efterlevande maken begär det, vardera sidan som sin andel behålla sitt giftorättsgods. Jämningsbefogenheten är i första hand tänkt som ett skydd för den efterlevande maken att inte behöva avstå egendom till ett särkullbarn till den avlidne eller till testamentstagare. Den kan emellertid användas för att förhindra ett överlämnande av egendom i alla fall av bodelning med anledning av en makes död, t.ex. för att egendomen inte ska direkt tas i anspråk av den avlidnes borgenärer i hans eller hennes dödsbos konkurs.⁸

Enligt utredningen får det visserligen anses finnas goda skäl att ha bestämmelser motsvarande 12 kap. 1 § och 2 § första stycket äktenskapsbalken i svensk rätt. När det gäller frågan om dessa jämningsregler alltid ska tillämpas vid bodelning som görs i Sverige måste dock påminnas om den restriktivitet som enligt förordningarna ska präglade det undantag angående tillämplig lag som internationellt tvingande regler innebär.

De aktuella bestämmelserna om jämkning syftar i första hand till att skydda den ekonomiskt starkare maken i ett äktenskap och de kan inte anses avgörande för att skydda några sådana allmänna intressen som nämns i artikel 30.2 i förordningarna. Utredningens bedömning är att bestämmelserna inte utgör internationellt tvingande regler och de kan följaktligen inte heller fortsätta att gälla för makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna.

Det andra stycket i 12 kap. 2 § äktenskapsbalken handlar om när den efterlevande make förlorar sin rätt att vid bodelning få del i den avlidnes giftorättsgods eller sin rätt att få behålla sitt giftorättsgods. Förlust av giftorätt sker under samma förutsättningar som gäller för förlust av arv enligt 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken. Förutsättning-

⁷ Prop. 1986/87:1 s. 46.

⁸ Tottie och Teleman, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11 Zetee), kommentaren till 12 kap. 2 § äktenskapsbalken.

arna för förlust av giftorätten gäller därmed en makes brottsliga inblandning i den andra makens död.

Enligt utredningen borde bestämmelser motsvarande dem i 12 kap. 2 § andra stycket äktenskapsbalken alltid kunna tillämpas av svenska domstolar om bodelningen görs i Sverige. Mest sannolikt har också de flesta rättsordningar i världen liknande bestämmelser. Med beaktande av den restriktivitet som ska prägla undantaget angående tillämplig lag anser därför utredningen att bestämmelserna inte kan anses utgöra internationellt tvingande regler. Bestämmelserna i 12 kap. 2 § andra stycket äktenskapsbalken kan därför inte fortsätta att gälla för makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna.

Naturligtvis kan det uppstå situationer där den enligt förordningarna tillämpliga lagen föreskriver bestämmelser som vid bodelningen inte tar hänsyn till en makes brottsliga inblandning i den andra makens död. I dessa situationer får det ankomma på svenska domstolar att bedöma om bestämmelserna om ordre public i stället kan tillämpas, dvs. om en tillämpning av bestämmelserna vore uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (se artikel 31 i förordningarna).

Slutligen innehåller 12 kap. 3 § äktenskapsbalken bestämmelser om jämkning som föreskriver att om ett villkor i ett äktenskapsförord eller föravtal är oskäligt med hänsyn till innehållet, omständigheterna vid dess tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt, får det jämkas eller lämnas utan avseende vid bodelningen.

Bestämmelserna är allmänt hållna för att kunna omfatta alla tänkbara former av villkor i ett äktenskapsförord eller föravtal. En så allmänt hållen möjlighet att alltid jämka oskäliga villkor i äktenskapsförord och föravtal om bodelningen görs i Sverige kan, enligt utredningens mening, inte anses förenlig med förordningarnas allmänna målsättning och krav på restriktivitet. Bestämmelserna kan inte anses utgöra internationellt tvingande regler och de kan därmed inte heller fortsätta att gälla för makar och registrerade partner som omfattas av förordningarna. Förekommer det situationer som de aktuella bestämmelserna tar sikte på får det ankomma på svenska domstolar att bedöma om bestämmelserna om ordre public i stället kan tillämpas.

Sammantaget menar utredningen att bestämmelser motsvarande dem i 10 § LIMF inte kan anses utgöra internationellt tvingande regler. Kompletterande bestämmelser i likhet med 10 § LIMF föreslås därför

inte. I stället ersätter förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag även bestämmelserna i 10 § LIMF.

Bestämmelser till skydd för tredje man (11 och 12 §§ LIMF)

I 11 och 12 §§ LIMF finns bestämmelser som föreskriver i vilka situationer svensk lag ska tillämpas i förhållande till tredje man trots att utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt 3 eller 4 §§ LIMF. Bestämmelserna gäller även beträffande registrerade partner som har registrerat partnerskapet enligt partnerskapslagen och de syftar till att skydda tredje mans intressen. Artikel 28 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller också särskilda bestämmelser om tillämplig lag som syftar till att skydda tredje mans intressen. En närmare redogörelse för innehållet i 11 och 12 §§ LIMF och artikel 28 i förordningarna finns i avsnitt 6.7.

Bestämmelserna om skydd för tredje man i LIMF och förordningarna motsvarar inte varandra helt och utredningen gör bedömningen att tillämplig utländsk rätt i fortsättningen kommer att kunna åberopas i större utsträckning gentemot tredje man än vad som är fallet i dag (se vidare utredningens bedömning i avsnitt 6.7). Detta beror på att domstolarna enligt förordningarnas artikel 28 alltid måste göra en bedömning av tredje mans kännedom om den tillämpliga utländska lagen för att avgöra om den kan åberopas gentemot honom eller henne. Enligt LIMF kan tillämplig utländsk lag som innebär mer långtgående inskränkningar eller begränsningar än svensk rätt avseende makes rätt att förfoga över fast egendom och tomträtt, aldrig åberopas gentemot en tredje man.

Bestämmelserna i 11–12 §§ LIMF innebär visserligen ett viktigt skydd för enskilda intressen, dvs. tredje mans intressen. Internationellt tvingande regler är dock, som tidigare nämnts, bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden (artikel 30.2 i förordningarna). Med hänsyn till detta och då det redan finns särskilda bestämmelser i förordningarna om skydd för tredje mans intressen, menar utredningen att det sannolikt skulle strida mot förordningarna att fortsätta tillämpa bestämmel-

serna i 11 och 12 §§ LIMF. Några sådana bestämmelser föreslås därför inte som kompletterande bestämmelser till förordningarna. I stället ersätter förordningarnas bestämmelser i artikel 28 bestämmelserna i 11 och 12 §§ LIMF.

9.3.2 Registrering av lagvalsavtal

I fortsättningen kommer det att vara bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögensförhållanden som reglerar den formella giltigheten av ett lagvalsavtal. Ett lagvalsavtal ska enligt dessa bestämmelser vara skriftligt, daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt (artikel 23.1). Om vissa omständigheter föreligger gäller även ytterligare formkrav (se artikel 23.2–4). Sammanfattningsvis gäller i detta avseende att om en eller båda makarna, vid tidpunkten för avtalets ingående, har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas även vid lagvalsavtal. Vad som nu sagts om makar gäller även för registrerade partner. För en mer ingående genomgång av bestämmelserna i artikel 23, se avsnitt 6.5.1.

I Sverige föreskrivs kompletterande formkrav för äktenskapsförord i form av registrering hos Skatteverket (se 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken). Om en eller båda makarna har hemvist i Sverige vid avtalets ingående måste alltså även ett lagvalsavtal registreras hos Skatteverket för att få formell giltighet (artikel 23.2 och 4). Om den andre maken har hemvist i en medlemsstat som föreskriver andra kompletterande formkrav för äktenskapsförord, t.ex. notarisering, blir lagvalsavtalet giltigt om det uppfyller kraven i Sverige eller den andra staten, dvs. antingen är registrerat eller upprättat i enlighet med bestämmelserna om notarisering (artikel 23.3). Vad som nu sagts om makar gäller även för registrerade partner.

I 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om handläggningen av registreringsärenden, dvs. ärenden om registrering av t.ex. äktenskapsförord. Det gäller bl.a. bestämmelser om Skatteverkets skyldighet att föra ett äktenskapsregister (16 kap. 1 §), ansökan om registrering (16 kap. 2 §), registreringsdag (16 kap. 4 §) och överklagande av beslut rörande registrering (16 kap. 5 §).

I avsnitt 13.2 föreslår utredningen att 16 kap. 1 § ska ändras så att Skatteverkets skyldighet att föra ett äktenskapsregister även omfattar uppgifter som ska registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, dvs. lagvalsavtal. Ändringen innebär att bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ äktenskapsbalken kommer att gälla även vid registrering av lagvalsavtal. Av tydlighetsskäl bör det dock införas kompletterande bestämmelser till förordningarna som föreskriver att bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ ska tillämpas om ett lagvalsavtal registreras hos Skatteverket enligt artikel 23 i förordningarna.

9.4 Erkännande och verkställighet av avgöranden enligt förordningarna

Förslag: En ansökan om erkännande eller verkställbarhet av ett avgörande ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver. En ansökan om ändring av ett beslut som har meddelats med anledning av en ansökan om erkännande eller verkställbarhet ska göras till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

En ansökan om ändring ska, om den görs av sökanden, göras inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Lagen om domstolsärenden ska tillämpas vid handläggningen i domstol, om inte annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Om ett avgörande förklaras verkställbart, ska det verkställas enligt utsökningsbalkens regler på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

9.4.1 Frågor om erkännande och verkställbarhet i Sverige

Innebörden av att ett avgörande erkänns i Sverige är att avgörandet får verkan i Sverige och att det kan förklaras vara verkställbart här. När ett utländskt avgörande erkänns i Sverige kan parterna inte tvista på nytt inför en svensk domstol om samma sak, dvs. det utländska avgörandet är ett hinder mot en rättegång i Sverige.

Ett avgörande som har meddelats i en medlemsstat ska enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden erkännas i övriga medlemsstater utan något särskilt förfarande (artikel 36.1). Erkännande får vägras endast på någon av de grunder som anges i förordningarna (artikel 37). När erkännande-frågan uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat får den domstolen avgöra frågan om erkännande (artikel 36.3). Bestämmelsen innebär att om en part i en svensk rättegång gör gällande att en utländsk dom inte ska erkännas här och den utländska domen rör en fråga som är av betydelse för den svenska domstolens prövning, är den svenska domstolen behörig att pröva om domen kan anses giltig i Sverige. Frågan om erkännande kan också prövas i ett särskilt förfarande (artikel 36.2).

För att ett utländskt avgörande ska kunna verkställas i Sverige krävs att en domstol i ett särskilt förfarande har fattat ett beslut om att avgörandet är verkställbart (artiklarna 44–57). Ett förfarande för verkställbarhetsförklaring finns redan i LIMF och ett motsvarande förfarande som föreskrivs i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden finns i en rad andra instrument, exempelvis arvsförordningen och underhållsförordningen.⁹

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden inskränker sig prövningen i ett första skede till en kontroll av att de formella förutsättningarna är uppfyllda (artiklarna 45 och 47). Den part mot vilken verkställighet begärs kan dock ansöka om ändring av en verkställbarhetsförklaring och sökanden kan ansöka om ändring av ett beslut som innebär avslag på ansökan (artikel 49). Avgörandet med anledning en ansökan om ändring får enligt förordningarna överklagas (artikel 50).

Även en officiell handling eller en förlikning inför domstol ska förklaras verkställbar i Sverige enligt samma förfarande som gäller för domar (artiklarna 59.1 och 60.1). Bestämmelserna om verkställbarhetsförklaringar gäller alltså också för sådana handlingar.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden motsvarar helt bestämmelserna om erkännande och verkställighet i arvsförordningen. I IAL finns kompletterande bestämmelser om er-

⁹ Såvitt gäller avgöranden från medlemsstater som inte tillämpar lagvalsreglerna i 2007 års Haag-protokoll.

kännande och verkställighet enligt arvsförordningen. Det gäller frågor som inte regleras i arvsförordningen och som därför måste regleras nationellt för att förordningen ska kunna tillämpas fullt ut. De kompletterande bestämmelserna i IAL rör frågor om behörig domstol i Sverige, hur det närmare förfarandet ska gå till samt vissa bestämmelser om verkställighet.

Utredningen anser att bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden behöver kompletteras med bestämmelser på motsvarande sätt som skett i fråga om arvsförordningen. Nedan följer utredningens överväganden i denna del. Övervägandena motsvarar skälen för de kompletterande bestämmelser som regeringen föreslog med anledning av införandet av IAL (jfr prop. 2014/15:105 s. 43 ff).

9.4.2 Behörig domstol i Sverige

Den lokala behörigheten för prövningen av ansökningar om verkställbarhetsförklaring enligt förordningarna ska bestämmas utifrån domicilet för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 44.2).

Ansökningar om verkställbarhet av utländska avgöranden i allmänhet har tidigare prövats av Svea hovrätt. I samband med att 2012 års Bryssel I-förordning trädde i kraft för några år sedan gjordes dock en generell överflyttning av verkställbarhetsprövningen i första instans till tingsrätt. Prövningen har i förordning koncentrerats till ett antal tingsrätter.¹⁰ För att frånga denna ordning när det gäller avgöranden som omfattas av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden krävs det starka skäl. Enligt utredningens bedömning saknas sådana skäl. Prövningen av verkställbarheten bör även i dessa fall ske i tingsrätt som första instans. Utredningen förutsätter att regeringen i förordning anger vilka tingsrätter som ska vara behöriga att handlägga ärendena.

¹⁰ Se vidare propositionen Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område (prop. 2013/14:219) s. 84–90 och förordningen (2014:1518) om behörig domstol vid erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i vissa fall.

9.4.3 Närmare om förfarandet

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller vissa bestämmelser om förfarandet vid ansökan om verkställbarhetsförklaring. Exempelvis anges att en kopia av domen ska bifogas ansökan (artikel 45.3 a). Ansökningsförfarandet ska dock i huvudsak regleras av nationell rätt, vilket innebär att det behövs svenska bestämmelser, t.ex. om rättens sammansättning och om jäv.

I samband med att handläggningen av verkställbarhetsansökningar flyttades från Svea hovrätt till tingsrätt gjordes bedömningen att lagen (1996:242) om domstolsärenden ska tillämpas på förfarandet.¹¹ Det saknas skäl att i detta fall avvika från bedömningen när det gäller kompletterande processlag för ansökningar om verkställbarhetsförklaring. Lagen om domstolsärenden bör alltså gälla vid ansökningar enligt förordningarna.

Båda parterna kan ansöka om ändring av ett beslut som gäller erkännande eller verkställbarhetsförklaring (artikel 49.1). Av förordningarna framgår att motparten kan ansöka om ändring inom 30 dagar från det att beslutet delgavs honom eller henne. Om motparten har hemvist i en annan medlemsstat, är tidsfristen 60 dagar (artikel 49.5). Av förordningarna framgår dock inte inom vilken tid sökanden ska ansöka om ändring av ett beslut som innebär avslag på ansökan. Den frågan regleras inte heller i lagen om domstolsärenden (där anges endast överklagandefrister). Av allmänna processrättsliga principer följer dock att tiden för att ansöka om ändring inte bör vara obegränsad. En tidsfrist bör därför införas. Med hänsyn till att sökanden ofta befinner sig utomlands i dessa fall finns det skäl att välja en något längre tidsfrist än den tidsfrist om tre veckor som normalt gäller för överklaganden.¹²

I likhet med vad som gäller enligt de kompletterande bestämmelserna till arvsförordningen i IAL, anser utredningen att det är lämpligt att även när det gäller de nu aktuella förordningarna bestämma motsvarande tidsfrist till fyra veckor från den dag beslutet meddelades.

¹¹ Se prop. 2013/14:219 s. 90 f.

¹² Se propositionen Om Sveriges tillträde till Luganokonventionen (prop. 1991/92:128) s. 143.

När det gäller tiden för att överklaga tingsrättens beslut i ett ärende om ansökan om ändring finns bestämmelser i lagen om domstolsärenden, för överklagande såväl till hovrätt som till Högsta domstolen (se 38 § lagen om domstolsärenden).

9.4.4 Verkställbarhet och verkställighet

En dom som är verkställbar i en medlemsstat ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen har förklarats verkställbar där (artikel 43). En grundläggande förutsättning för att verkställighet ska kunna ske är alltså att domen är verkställbar i ursprungsstaten. I likhet med bl.a. 2012 års Bryssel I-förordning ställer förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden inte något krav på att domen ska ha vunnit laga kraft för att den ska kunna verkställas. Att så är fallet framgår indirekt av den möjlighet som finns för en domstol att skjuta upp prövningen av verkställbarheten om domen har överklagats i ursprungsmedlemsstaten (artikel 52).

Vidare anges i artikel 53.3 att inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder får vidtas innan fristen för att söka ändring av verkställbarhetsförklaringen har löpt ut. Förordningarna innehåller därmed spärrar mot avgöranden som inte har vunnit laga kraft. Mot den bakgrunden bör, på motsvarande sätt som gäller t.ex. för 2012 års Bryssel I-förordning, ett avgörande som har förklarats verkställbart enligt förordningarna verkställas enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft.

Rätten till säkerhetsåtgärder följer direkt av tingsrättens beslut om verkställbarhetsförklaring, och sökanden behöver därför inte utverka ett särskilt domstolsbeslut om det (artikel 53.2). Av tydlighetsskäl bör det dock införas bestämmelser som anger att tingsrättens beslut att bifalla en ansökan om verkställbarhetsförklaring anses innefatta ett beslut om kvarstad eller om någon annan åtgärd som regleras i 15 kap. rättegångsbalken (jfr prop. 2013/14:219 s. 94 f.)

9.5 Rättsverkningar vid legal separation

Förslag: Nuvarande bestämmelser om rättsverkningar vid legal separation ska behållas med en mindre språklig ändring.

I 8 § LIMF finns bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av ett utländskt beslut om legal separation när svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna innebär att egendom som en make förvärvar efter separationen inte ska ingå i bodelningen och att täckning för skulder ska beräknas med hänsyn till förhållandena vid separationen. Rättsverkningarna inträder dock inte om makarna har återupptagit sammanlevnaden.

Legal separation, eller hemskillnad som det tidigare kallades, avskaffades i Sverige år 1974. Institutet förekommer dock i andra länder, bl.a. i Danmark och Norge. Det finns inga svenska bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska beslut om legal separation. Det har därför ansetts angeläget att ha bestämmelser i svensk rätt som reglerar rättsverkningarna av sådana beslut. Se vidare avsnitt 6.4.2 för en närmare redogörelse av bestämmelserna och begreppet legal separation.

De frågor som regleras i 8 § LIMF regleras inte i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden men de faller inom förordningens tillämpningsområde. Bestämmelserna kommer därför att kunna fortsätta att tillämpas beträffande makar som omfattas av förordningen. Med hänsyn till detta och då bestämmelserna fortfarande får anses angelägna, menar utredningen att bestämmelserna i 8 § LIMF ska behållas och utgöra kompletterande bestämmelser till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Endast en mindre språklig ändring föreslås i förhållande till formuleringen i 8 § LIMF.

10 Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden

10.1 Inledning

Som redogjorts för i avsnitt 3.3.3 finns för vissa frågor på området för makars förmögenhetsförhållanden särskilda internationellt privaträttsliga bestämmelser i förhållandet mellan de nordiska länderna. Bestämmelserna har sin grund i konventioner mellan de nordiska länderna, nämligen de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, 1977 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och 1932 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar.

För svensk del finns de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF), lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL), lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL) och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island (1932 års lag). Bestämmelserna i 1932 års lag tillämpas i förhållande till Island eftersom Island inte har tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention.

Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden innehåller i artikel 62 bestämmelser som får effekter på tillämpningen av de nordiska konventionerna och därmed också de svenska bestämmelserna i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag. En sammanfattande redogörelse av vad artikel 62 innebär finns i avsnitt 10.2. En närmare redogörelse finns i avsnitt 4.4.1.

De internordiska bestämmelserna kommer att kunna fortsätta tillämpas åtminstone i förhållande till Danmark, Island och Norge men även till Finland i vissa fall. I avsnitt 10.4–6 följer utredningens överväganden och förslag om hur de internordiska bestämmelserna

ska fortsätta tillämpas och vilka av dessa bestämmelser som ska behållas. Utredningens överväganden och förslag om vilka internordiska bestämmelser som ska behållas avser dock inte den lagtekniska frågan om bestämmelserna ska behållas i nuvarande författning eller om de ska föras över till en ny lag. Den lagtekniska frågan behandlas i stället i kapitel 14.

10.2 Det nordiska undantaget

Som nämnts i avsnitt 4.4.1 innehåller förordningen om makars förmögenhetsförhållanden i artikel 62 bestämmelser som får effekter på tillämpningen av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, 1977 års nordiska ramkonvention och 1932 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar (de nordiska konventionerna) och därmed också de svenska bestämmelserna i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag.

Sverige var redan part i de nordiska konventionerna när förordningen om makars förmögenhetsförhållanden antogs i juni 2016. I förhållande till länder utanför det fördjupade samarbetet, dvs. tredje land, ska förordningen inte påverka tillämpningen av bilaterala och multilaterala konventioner som medlemsstaterna är parter i när förordningen antas och som gäller frågor som omfattas av förordningen (artikel 62.1). Detta betyder alltså att Sverige även fortsättningsvis kommer att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden i förhållande till Danmark, Norge och Island.

I förbindelserna mellan medlemsstaterna har förordningen däremot företrädelse framför konventioner som de slutit mellan sig, om konventionerna rör frågor som regleras i förordningen (artikel 62.2). I förhållande till Finland kommer Sverige därmed inte att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Förordningen innehåller dock ett undantag som innebär att bestämmelserna om erkännande och verkställighet i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna samt 1977 års nordiska ramkonvention får tillämpas även i förhållandet mellan Sverige och Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör (artikel 62.3).

10.3 Samkönade äktenskap

Bedömning: Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden ska gälla även samkönade äktenskap.

Enligt 23 § NÄF gäller bestämmelserna i NÄF inte för äktenskap som ingås mellan två kvinnor eller mellan två män. Paragrafen infördes 2009 i samband med att det blev möjligt för samkönade par att ingå äktenskap i Sverige. I förarbetena till införandet av paragrafen uttalades att NÄF genomför en nordisk konvention (den nordiska äktenskapskonventionen) som inte omfattar äktenskap mellan personer av samma kön. För att undvika rättsosäkerhet ansågs detta behöva komma till uttryck i förordningen.¹

Vare sig den nordiska äktenskapskonventionen eller den nordiska arvskonventionen innehåller några bestämmelser som utesluter samkönade äktenskap eller samkönade makar från konventionernas tillämpningsområden. Utredningen har i avsnitt 3.3.4 gjort bedömningen att termerna *äktenskap* och *makar* i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna numera ska tolkas så att de omfattar även samkönade äktenskap och samkönade makar. Det behövs därför inte en särreglering som föreskriver att samkönade makar undantas från tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden.

Med hänsyn till utredningens bedömning att samkönade äktenskap numera omfattas av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna uppkommer frågan om bestämmelserna i 23 § NÄF över huvud taget kan behållas i NÄF. Denna fråga faller dock utanför ramen för det nuvarande uppdraget som är begränsat till frågor som berör makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden.

¹ Betänkande 2008/09:CU19 s. 21.

10.4 Internationell behörighet

Förslag: Nuvarande bestämmelser om internationell behörighet i nordiska förhållanden vid frågor om bodelning och boskillnad samt litispendens ska i princip behållas med vissa redaktionella och språkliga ändringar.

Som ovan redovisats kommer Sverige när en fråga rör förhållandet till Finland inte längre att ha möjlighet att tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet. När en fråga om makars förmögenhetsförhållanden rör förhållandet mellan Sverige och Finland ska i stället de heltäckande bestämmelserna om internationell behörighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas.

Sverige kommer dock att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet i förhållande till Danmark, Norge och Island.

Tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet har redovisats i avsnitt 3.4. I sammanhanget är det viktigt att påtala att de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna samt de svenska bestämmelser som införlivar dem inte är heltäckande när det gäller internationell behörighet. Bestämmelserna om internationell behörighet gäller endast frågor om bodelning som har samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad, frågor om boskillnad och frågor om bodelning med anledning av en makes död. Faller en fråga utanför tillämpningsområdet eller reglerar inte de internordiska bestämmelserna den aktuella frågan ska i stället de heltäckande bestämmelserna om internationell behörighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas även i förhållande till Danmark, Island och Norge. Ett exempel på detta är när frågan gäller en självständig fråga om bodelning, dvs. utan att frågan har samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad (jfr 8 § NÄF).

Frågor om bodelning

I 8 § NÄF anges förutsättningarna för internationell behörighet vid frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning och vårdnad. Med hänsyn till att bestämmelserna fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge i enlighet med artikel 62.1 i förordningen, föreslår utredningen att den del av bestämmelserna som avser förutsättningar för internationell behörighet vid frågor om bodelning ska behållas.

Bestämmelserna bör dock utgå från svenska förhållanden och i lagtexten bör därför tydliggöras att det endast är domstolar som prövar frågor om bodelning. I Sverige kan en fråga om bodelning i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad endast tas upp av tingsrätten som en ansökan om förordnande av bodelningsförrättare (se 14 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Vidare föreslås att begreppet *legal separation* används i lagtexten i stället för *hemskillnad*. Anledningen till detta är att *legal separation* är en neutral term som inte hänför sig till ett rättsinstitut i ett visst rättssystem. I Danmark och Norge används också ordet *separation* i stället för *hemskillnad*. På den tiden då institutet *hemskillnad* förekom i Sverige kunde själva termen *hemskillnad* ha ett visst pedagogiskt värde. Det har dock gått lång tid sedan institutet avskaffades i Sverige och benämningen får därför anses ha förlorat sitt pedagogiska värde (se vidare avsnitt 3.5.1 för en närmare redogörelse av institutet *hemskillnad* och *legal separation*). I LIMF och Bryssel II-förordningen används också uttrycket *legal separation*.

Frågor om litispendens

I 8 a § NÄF finns bestämmelser om litispendens när det gäller frågor om *hemskillnad*, *äktenskapsskillnad*, tillfälligt hävande av sammanlevnaden, bodelning och vårdnad. Bestämmelserna innebär att ett pågående mål om exempelvis *äktenskapsskillnad* i vilken yrkanden om bodelning framförts, hindrar att en självständig talan om bodelning tas upp vid en annan domstol rörande samma fråga. Bestämmelserna reglerar dock inte den situationen då en självständig talan om bodel-

ning är väckt när en bodelningsfråga anhängiggörs i ett mål om äktenskapsskillnad.²

Med hänsyn till att bestämmelserna fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge i enlighet med artikel 62.1 i förordningen, föreslår utredningen att den del av bestämmelserna som avser litispens vid frågor om bodelning behålls. I likhet med bedömningen ovan bör det i lagtexten tydliggöras att det för svenskt vidkommande är domstolar som prövar frågor om bodelning. Ordet *myndighet* bör därför ändras till uttrycket *domstol eller annan myndighet*. Vidare bör begreppet *hemskillnad* ändras till *legal separation*.

Frågor om boskillnad

I 5 § NÄF finns bestämmelser om internationell behörighet i fråga om ansökan om boskillnad. Boskillnadsinstitutet är numera avskaffat i Sverige men finns fortfarande kvar i Danmark och Island. För en mer ingående redogörelse av boskillnadsinstitutet, se avsnitt 3.4.1. Bestämmelserna kommer att kunna fortsätta tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge i enlighet med artikel 62.1 i förordningen och utgångspunkten är därför att bestämmelserna i huvudsak ska behållas.

Hittills har enligt 5 § andra meningen NÄF gällt att om makarna har hemvist i olika stater ska en ansökan om boskillnad tas upp i den stat där den make som ansökan riktar sig mot har hemvist eller, om denna stat är Finland, i den stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Det andra ledet i andra meningen blir dock aldrig tillämpligt för Sveriges del eftersom boskillnadsinstitutet är avskaffat i svensk rätt. Om svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden kommer ju en ansökan om boskillnad att avvisas. Utredningen föreslår därför att med undantag för andra ledet i andra meningen, ska bestämmelserna i 5 § NÄF behållas.

Vissa redaktionella och språkliga ändringar bör dock vidtas i syfte att tydliggöra när svensk domstol är behörig att ta upp en fråga om boskillnad. Sådana ändringar ligger i linje med vad som gäller enligt andra svenska bestämmelser om internationell behörighet, t.ex. bestämmelserna i LIMF (jfr 2 och 2 a §§ LIMF). Några ändringar i sak är dock inte avsedda.

² Prop. 2000/01:98 s. 62.

Enligt nuvarande bestämmelser i NÄF (se 2 a §) uppställs ett antal anknytningskrav som måste vara uppfyllda för att 5 § NÄF ska vara tillämplig. Med hänsyn till att 5 § NÄF föreslås behållas bör även bestämmelserna om det närmare tillämpningsområdet för 5 § NÄF (del av 2 a § NÄF) behållas.

Frågor om bodelning med anledning av en makes död

I 3 kap. 9 och 10 §§ IAL regleras internationell behörighet i frågor som gäller bodelning med anledning av en makes död. Bestämmelserna ska fortsätta att tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge i enlighet med artikel 62.1 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och bestämmelserna ska därför behållas. Som tidigare angetts bör dock lagtexten utgå från svenska förhållanden. Det bör därför tydliggöras att det endast är domstolar som tar upp frågor om bodelning. Uttrycket *eller annan myndighet* i första stycket bör tas bort.

10.5 Tillämplig lag

Förslag: Nuvarande bestämmelser om tillämplig lag i nordiska förhållanden ska behållas. Bestämmelserna om begränsning av lagvalsreglernas tillämpning med avseende på äldre äktenskap och om formell giltighet av lagvalsavtal när frågan bedöms enligt svensk lag ska dock tas bort.

Som ovan redovisats kommer Sverige i förhållande till Finland inte längre att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna om tillämplig lag. När en fråga om makars förmögenhetsförhållanden rör förhållandet mellan Sverige och Finland ska i stället bestämmelserna om tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas. Det betyder att Sverige i de fallen kommer att tillämpa oföränderlighetsprincipen i stället för föränderlighetsprincipen som hittills gällt. Sverige kommer dock att kunna fortsätta att tillämpa de internordiska bestämmelserna om tillämplig lag i förhållande till Danmark, Norge och Island. Det betyder att Sverige, i förhållande till dessa stater, kommer att kunna fortsätta tillämpa föränderlighetsprin-

cipen. Se avsnitt 3.3.5 om innebörden av föränderlighets- respektive oföränderlighetsprinciperna.

De internordiska bestämmelserna om tillämplig lag är visserligen heltäckande. Tillämpningsområdet är dock begränsat, vilket har redovisats i avsnitt 3.5.1. Faller en fråga utanför tillämpningsområdet kommer därför bestämmelserna om tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att tillämpas även i förhållande till Danmark, Island och Norge.

I 3–4 §§ NÄF finns bestämmelser om tillämplig lag i nordiska förhållanden. Det gäller bestämmelser som avgör tillämplig lag när makarna har ingått lagvalsavtal (3 §) och när ett sådant avtal saknas (3 a §). Det gäller också bestämmelser om tillämplig lag för att avgöra behörigheten för en make att råda över fast egendom m.m. (3 b §), bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av rättshandlingar när det sker ett byte av tillämplig lag (3 c §) samt lagvalsavtals och äktenskapsförords giltighet till formen (4 §).

Vidare finns bestämmelser om tillämplig lag med anledning av en makes död i IAL (3 kap. 8 §). Det är dock endast frågan om tillämplig lag avseende *förfarandet* vid bodelning som regleras där. Gäller frågan vilken lag som är tillämplig i materiellt hänseende på en bodelning med anledning av en makes död blir de lagvalsregler som grundas på den nordiska äktenskapskonventionen tillämpliga, dvs. 3–4 §§ NÄF.

Med hänsyn till att de ovan redovisade bestämmelserna fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge enligt artikel 62.1 i förordningen, föreslås att bestämmelserna huvudsakligen ska behållas.

När det gäller bestämmelser om formell giltighet av lagvalsavtal finns för närvarande lagvalsbestämmelser i 4 § NÄF. Bedöms frågan enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt (4 § andra stycket andra meningen NÄF). Enligt bestämmelserna i 4 § LIMF föreskrivs nämligen skriftlighet för ett lagvalsavtals formella giltighet. När förordningen om makars förmögenhetsförhållanden börjar tillämpas kommer dock svensk rätt att ändras i detta avseende.

Artikel 23 punkten 1 i förordningen föreskriver att ett lagvalsavtal är giltigt till formen om det är skriftligt, daterat och undertecknat. Enligt punkterna 2–4 i samma artikel kan dock ytterligare formkrav gälla för lagvalsavtalet om makarna eller en av dem har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord (se vidare avsnitt 6.5.1 angående formell giltighet av lag-

valsavtal enligt förordningarna). Punkten 1 i artikel 23 kommer att utgöra svensk lag som alltid gäller. Punkterna 2–4 däremot är lagvalsregler som kommer att gälla endast om förordningen är tillämplig. I förhållande till Danmark, Island och Norge kommer lagvalsreglerna angående den formella giltigheten av lagvalsavtal i den nordiska äktenskapskonventionen att tillämpas i stället för förordningens lagvalsregler. Detta betyder att i ett fall där den nordiska äktenskapskonventionen är tillämplig, kommer, om frågan ska bedömas enligt svensk lag, ett lagvalsavtal att anses vara giltigt till formen om det är skriftligt, daterat och undertecknat. Bestämmelserna i 4 § andra stycket andra meningen NÄF strider således mot förordningen och bör därför tas bort.

I 10 § första stycket NÄF finns bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av hemskillnad för frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Tidigare förekom hemskillnadsinstitutet i samtliga nordiska stater men det har numera avskaffats i Sverige och Finland (se vidare avsnitt 3.5.1 för en närmare redogörelse av hemskillnadsinstitutet). Med hänsyn till att bestämmelserna i 10 § första stycket NÄF fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till Danmark, Island och Norge ska de behållas. Enligt utredningen krävs dock vissa språkliga ändringar av lagtexten. Bland annat bör begreppet *legal separation* användas i stället för *hemskillnad*. Vidare bör viss omstrukturering ske av lagtexten i syfte att göra den modernare och mer lättillgänglig. Några ändringar i sak är dock inte avsedda.

Enligt nuvarande bestämmelser i NÄF (se 2 a §) uppställs ett antal anknytningskrav som måste vara uppfyllda för att de internordiska bestämmelserna om tillämplig lag ska vara tillämpliga. Med hänsyn till att bestämmelserna om tillämplig lag i NÄF föreslås behållas bör även bestämmelserna om det närmare tillämpningsområdet för dessa bestämmelser (del av 2 a § NÄF) behållas.

Av bestämmelserna i 6 § NÄF följer vidare att bestämmelserna om tillämplig lag i NÄF (3–5 §§) inte är tillämpliga avseende äktenskap som ingåtts för så lång tid sedan att dess rättsverkningar är att bedöma enligt den lagstiftning som gällde i Sverige före år 1920, i Danmark före år 1922 och i Norge före år 1918.³ Mot bakgrund av att bestämmelserna i 6 § NÄF numera måste betraktas som obsoleta bör dessa bestämmelser tas bort.

³ Se NJA II 1932 s. 415 f.

10.6 Erkännande och verkställighet

10.6.1 Fortsatt tillämpning av internordiska bestämmelser avseende avgöranden från Danmark, Island och Norge

Som redogjorts för i avsnitt 10.2 kommer Sverige att kunna fortsätta tillämpa nuvarande internordiska bestämmelser i förhållande till Danmark, Island och Norge. I förhållande till dessa länder kan Sverige alltså fortsätta att tillämpa bestämmelserna om erkännande av nordiska avgöranden som har meddelats i enlighet med bestämmelserna om internationell behörighet i NÄF (del av 22 § NÄF). I förhållande till Danmark och Norge gäller detta även bestämmelserna om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden i NEVL (1 och 3 §§ jämförda med 7 § andra stycket 1 och 5 NEVL). I förhållande till Island kommer sådana avgöranden fortsatt att behandlas enligt 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island, eftersom Island ännu inte har antagit 1977 års nordiska ramkonvention.

Tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet har redovisats i avsnitt 3.6. Fallar en fråga utanför tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna finns ett fortsatt behov av svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet. I kapitel 12 gör utredningen en bedömning av vilka svenska autonoma bestämmelser som bör gälla för avgöranden som faller utanför tillämpningsområdet för förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och de internordiska bestämmelserna.

10.6.2 Fortsatt tillämpning av internordiska bestämmelser avseende avgöranden från Finland

Bedömning: De internordiska bestämmelserna föreskriver enkla och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet än förordningen om makars förmögenhetsförhållanden gör. Sverige kan därmed fortsätta att tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förhållande till Finland.

Som redogjorts för i avsnitt 4.4.1 och 10.2 kan Sverige fortsätta att tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden än förordningen om makars förmögenhetsförhållanden gör (artikel 62.3). Det gäller därmed nuvarande internordiska bestämmelser om erkännande och verkställighet i NÄF och NEVL.

Som huvudregel gäller enligt både förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och de internordiska bestämmelserna att avgöranden som omfattas av de aktuella regelverken ska erkännas utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (jfr artikel 36.1 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, 22 § NÄF och 1 § NEVL). Enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kan dock varje berörd part som tar upp frågan om huruvida en dom ska erkännas eller inte som huvudfrågan i en tvist, ansöka om att domen ska erkännas enligt det förfarande som gäller för ansökan om verkställbarhetsförklaring (se artikel 36.2). Någon sådan möjlighet finns inte enligt de internordiska bestämmelserna.

Enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden måste vidare ett avgörande som meddelats i en medlemsstat först förklaras verkställbart i den verkställande medlemsstaten för att avgörandet ska kunna verkställas (artikel 42). Parterna måste då följa ett enligt förordningen fastställt förfarande som innehåller flera olika steg, bl.a. kan var och en av parterna ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring (se artiklarna 44–57).

De internordiska bestämmelserna saknar bestämmelser om verkställbarhetsförklaring. Enligt NEVL ska ett nordiskt avgörande jämsställas med ett motsvarande svenskt avgörande och verkställighet ska sålunda ske enligt svensk lag (se 11–12 §§ NEVL).

Av jämförelsen ovan framgår att de internordiska bestämmelserna föreskriver enklare och snabbare förfaranden för verkställighet än förordningen gör medan det kan ifrågasättas om det förhåller sig på samma sätt när det gäller erkännande. I sammanhanget måste dock beaktas att förfarandena för erkännande och verkställighet är tätt förknippade med varandra eftersom verkställighet av ett avgörande i ett land är beroende av att avgörandet också erkänns i samma land. Vid den jämförelse som ska göras enligt förordningen menar därför utredningen att förfarandena för erkännande och verkställighet inte ska ses skilda från varandra utan som en enhet. Det får då anses vara klar-

lagt att de internordiska bestämmelserna föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet eftersom de, till skillnad mot förordningen, inte kräver att avgörandet först förklaras verkställbart. Detta betyder att Sverige kommer att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland.

Faller en fråga utanför tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna, har i avsnittet ovan konstaterats att i förhållande till Danmark, Island och Norge kommer det att finnas behov av svenska autonoma bestämmelser. I förhållande till Finland kommer dock förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att tillämpas när de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet inte är tillämpliga.

10.6.3 Bestämmelser om erkännande och verkställighet behålls

Erkännande och verkställighet enligt NEVL och 1932 års lag

Förslag: Nuvarande bestämmelser i NEVL och 1932 års lag ska behållas.

Utredningen har konstaterat att nuvarande internordiska bestämmelser om erkännande och verkställighet som utgångspunkt kan fortsätta att tillämpas i förhållande till samtliga nordiska länder.

I NEVL och 1932 års lag finns bestämmelser om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden på privaträttens område. Båda lagarna har vida tillämpningsområden och omfattar även avgöranden angående makars förmögenhetsförhållanden. NEVL tillämpas på avgöranden från Danmark, Finland och Norge medan 1932 års lag tillämpas i förhållande till Island eftersom Island ännu inte har ratificerat 1977 års nordiska ramkonvention som NEVL grundas på.

Med hänsyn till att bestämmelserna i NEVL och 1932 års lag fortsatt kommer att kunna tillämpas på nordiska avgöranden bör dessa bestämmelser behållas oförändrade.

*Erkännande av avgöranden angående boskillnad och bodelning
i samband med yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad*

Förslag: Nuvarande bestämmelser om erkännande av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden enligt den nordiska äktenskapskonventionen ska behållas med vissa ändringar.

Av bestämmelserna ska framgå att nordiska avgöranden som har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar artikel 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen, ska gälla i Sverige.

Utredningen har, som tidigare nämnts, konstaterat att nuvarande internordiska bestämmelser om erkännande och verkställighet som utgångspunkt kan fortsätta att tillämpas i förhållande till samtliga nordiska länder.

I 22 § NÄF regleras frågan om erkännande av vissa avgöranden som har meddelats i andra nordiska stater. Enligt paragrafen ska ett avgörande som har meddelats i någon av de andra nordiska länderna enligt bl.a. 5 § (boskillnad) och 8 § (bodelning i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad) gälla i Sverige utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet.

Med hänsyn till att bestämmelserna i 22 § NÄF fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till övriga nordiska länder föreslås att de ska behållas. Enligt utredningen är det dock inte nödvändigt att i lagtexten ange annat än att de avgöranden som är aktuella ska gälla i Sverige. Andra ledet i paragrafens första mening bör därmed utgå. Ändringen innebär endast en språklig ändring.

Finska avgöranden som gäller svensk-finska förhållanden kommer fortsättningsvis inte att vara meddelade enligt de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet. I stället kommer de att vara meddelade enligt bestämmelserna om internationell behörighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Frågan är därför om sådana finska avgöranden kommer att kunna erkännas enligt de aktuella bestämmelserna om erkännande.

Enligt artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är domstolarna i en medlemsstat behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering

av äktenskap vid en domstol i den medlemsstaten. Artikel 5 i förordningen motsvarar i stort sett den del av artikel 8 i den nordiska äktenskapskonventionen (motsvarande nuvarande 8 § NÄF) som är relevant. Skillnaden mellan bestämmelserna är att artikel 5 i förordningen har ett vidare tillämpningsområde än artikel 8 i den nordiska konventionen i och med att artikel 5 rör frågor om makars förmögenhetsförhållanden i allmänhet och inte bara bodelning. För internationell behörighet enligt artikel 8 i den nordiska äktenskapskonventionen förutsätts dessutom att talan om hemskillnad eller äktenskapsskillnad har väckts enligt artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen (motsvarande 7 § NÄF). Enligt artikel 5 i förordningen förutsätts för internationell behörighet att talan om äktenskapsskillnad m.m. har väckts enligt någon av behörighetsgrunderna i artiklarna 3–7 i Bryssel II-förordningen. Behörighetsgrunderna i artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen överensstämmer dock helt med behörighetsgrunderna i artikel 3 i Bryssel II-förordningen.

Bestämmelserna i artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen utgör grunden för bestämmelserna i nuvarande 22 § NÄF. I artikel 22 anges att ett avgörande som i ett av de nordiska länderna har meddelats *jämlikt* bl.a. artiklarna 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen, ska gälla i övriga stater. Enligt utredningen får detta anses innebära att för erkännande krävs att den aktuella domstolen eller myndigheten har meddelat avgörandet med tillämpning av behörighetsbestämmelser som motsvarar artiklarna 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen. Ett svenskt avgörande som har meddelats enligt bestämmelserna i 5 eller 8 § NÄF har givetvis meddelats jämlikt artiklarna 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen. Utredningen menar dock att även finska och svenska avgöranden⁴ angående bodelning som har meddelats enligt artikel 5 i förordningen får anses ha meddelats *jämlikt* artikel 8 i den nordiska äktenskapskonventionen, under förutsättning att den avgjorda frågan om bodelning har samband med en väckt talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad enligt artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen. Sådana finska avgöranden bör därför kunna erkännas i Sverige enligt de nu aktuella internordiska bestämmelserna om erkännande.

Som exempel kan ges ett framtida avgörande från en finsk domstol som rör bodelning i samband med en ansökan om äktenskapsskillnad.

⁴ Med svenska och finska avgöranden menas här avgöranden som rör svensk-finska förhållanden.

Makarna som avgörandet gäller har hemvist i Finland men en av dem är finsk medborgare och den andra är svensk medborgare. Den avgjorda frågan gäller därmed ett finsk-svenskt förhållande och den finska domstolen har prövat sin internationella behörighet i enlighet med artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Om talan om äktenskapsskillnad är väckt enligt artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen, dvs. motsvarande artikel 3 i Bryssel II-förordningen, erkänns domen i Sverige enligt de internordiska bestämmelserna.

Enligt utredningens mening finns det en risk att ordet *enligt*, som för närvarande används i 22 § NÄF, uppfattas på så sätt att endast bestämmelser som är helt identiska med artikel 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen ska ha tillämpats för att erkännande ska kunna ske. Bestämmelserna bör i stället utformas så att innebörden blir att danska, finska, isländska och norska avgöranden som har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar artikel 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen, ska gälla i Sverige.

Erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död

Förslag: Nuvarande bestämmelser om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död ska behållas med vissa ändringar.

Av bestämmelserna ska framgå att även 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island tillämpas vid sidan om NEVL. Det ska också framgå att om NEVL eller 1932 års lag inte gäller, tillämpas svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet, om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

I 3 kap. 11 § IAL finns bestämmelser som föreskriver att i fråga om erkännande och verkställighet av avgöranden från de övriga nordiska länderna om bl.a. rätt på grund av arv eller testamente eller efterlevande makes rätt, tillämpas i första hand NEVL.

Frågan är vilka frågor som kan anses omfattas av begreppet *efterlevande makes rätt*. Klart är att efterlevande makes arvsrätt inte faller

in under begreppet eftersom frågor om rätt till arv redan finns uppräknade i paragrafen. Frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död, t.ex. frågor om bodelning, får dock anses omfattas av begreppet (se utredningens bedömning i avsnitt 3.5.2).

Kan andra frågor än frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död omfattas av begreppet? I 14 kap. 7 § försäkringsavtalslagen (FAL) regleras rätten till utfallande försäkringsbelopp när en förmånstagare finns insatt och försäkringstagaren har avlidit. Enligt första stycket ska försäkringsbeloppet då inte ingå i kvarlåtenskapen utan tillfalla förmånstagaren direkt. I praktiken är förmånstagarförordnanden oftast utformade till förmån för i första hand en efterlevande make. Den efterlevande maken kan då utan vidare uppbära de belopp som i framtiden utfaller på grund av försäkringen.⁵ Äktenskapsbalkens bestämmelser om bodelning tillämpas inte på sådana försäkringsbelopp (se 10 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Utredningen bedömer att frågor om utfallande försäkringsbelopp till förmån för en efterlevande make inte kan anses utgöra frågor om makes rätt till arv eller testamente och inte heller frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död. Frågorna bör dock falla in under begreppet efterlevande makes rätt. Sålunda får begreppet anses omfatta även andra frågor än frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död.

Med hänsyn till att bestämmelserna som avser avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död i 3 kap. 11 § IAL fortsatt kommer att kunna tillämpas i förhållande till de övriga nordiska länderna, föreslås att de ska behållas. Det bör dock framgå av bestämmelserna att 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island tillämpas vid sidan om NEVL eftersom NEVL inte gäller i förhållande till Island.

Från NEVL:s tillämpningsområde har undantagits avgöranden om bl.a. efterlevande makes rätt, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater (7 § andra stycket 5 NEVL). Något sådant undantag finns däremot inte i 1932 års lag. I fråga om erkännande och verkställighet av ett danskt eller norskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som undantas från NEVL:s tillämpningsområde ska svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställig-

⁵ Agell och Brattström, Äktenskap Samboende Partnerskap, 5:e uppl., 2011, s. 232 f.

het tillämpas (se kapitel 12). Avseende ett finskt avgörande tillämpas i samma situation bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Detta bör komma till uttryck i lagtext.

10.6.4 Förtydligande av hur de internordiska bestämmelserna ska tillämpas införs

Förslag: Bestämmelser ska införas som uttömmande anger vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden.

Av bestämmelserna ska framgå att NEVL eller 1932 års lag ska tillämpas i dessa situationer. Det ska även framgå att om dessa lagar inte gäller tillämpas svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet om inte något annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

I avsnitt 10.6.3 föreslår utredningen bl.a. att nuvarande bestämmelser i NÄF och IAL angående erkännande och verkställighet ska behållas. Det gäller bestämmelserna i 22 § NÄF om erkännande av avgöranden som meddelats jämlikt behörighetsbestämmelserna i 5 och 8 §§ NÄF samt bestämmelserna i 3 kap. 11 § IAL som anger vilka bestämmelser om erkännande och verkställighet som ska tillämpas avseende avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död.

I dag saknas bestämmelser i NÄF och IAL som tydliggör vilka internordiska bestämmelser som ska tillämpas i fråga om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden i övrigt. Det kan t.ex. gälla erkännande och verkställighet av ett avgörande angående en självständig fråga om bodelning i anledning av äktenskapsskillnad eller av ett avgörande om makars förmögenhetsförhållanden utan att det handlar om bodelning. Utredningen menar att det bör införas bestämmelser som förtydligar vilka bestämmelser om erkännande och verkställighet som ska tillämpas på dessa avgöranden.

I första hand ska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i NEVL eller 1932 års lag tillämpas. NEVL tillämpas på avgöran-

den från Danmark, Finland och Norge medan 1932 års lag tillämpas på avgöranden från Island.

Från NEVL:s och 1932 års lags tillämpningsområden undantas dock vissa avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden, bl.a. avgöranden om boskillnad och bodelning med anledning av äktenskaps-skillnad (7 § andra stycket 1 NEVL och 10 § andra stycket 1 i 1932 års lag). Det framgår dock av NEVL att bestämmelserna om verkställighet är tillämpliga om det är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § NÄF (7 § andra stycket 1 NEVL).

Mot den bakgrunden bör det införas bestämmelser som anger att om NEVL eller 1932 års lag inte gäller, tillämpas i stället svenska autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet (se kapitel 12) om inte något annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Det innebär att de autonoma bestämmelserna om erkännande och verkställighet tillämpas på avgöranden från Danmark, Island och Norge medan bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas på avgöranden från Finland.

10.7 Konventionsstater i stället för fördragsslutande stater

Förslag: De stater som deltar i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna ska genomgående benämnas konventionsstater i de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet.

De nuvarande svenska bestämmelserna som införlivar den nordiska äktenskapskonventionen benämner genomgående de deltagande staterna fördragsslutande stater. Utredningen anser att benämningen är lång. Överenskommelserna som de nordiska staterna har ingått med varandra på det aktuella området benämns konventioner och utredningen anser därför att en lämpligare benämning på de deltagande staterna är konventionsstater. De internordiska bestämmelserna bör därför genomgående benämna de deltagande staterna konventionsstater.

11 Bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden

11.1 Inledning

I dag tillämpas samma svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet på såväl makars som sambors förmögenhetsförhållanden (se 1 § LIMF). För makar börjar dock nya internationellt privaträttsliga bestämmelser att tillämpas från och med den 29 januari 2019 enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Frågor om sambors förmögenhetsförhållanden faller utanför förordningens tillämpningsområde. De faller även utanför tillämpningsområdet för förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Eftersom de nya bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kommer att ersätta bestämmelserna avseende makar i LIMF uppstår frågan vilka svenska autonoma bestämmelser som fortsättningsvis ska gälla för sambor. Frågan är inte direkt motiverad av förordningarna men får anses näraliggande till de frågor som utredningen ska behandla enligt utredningsdirektiven. Av utredningsdirektiven framgår att utredaren är oförhindrad att ta upp näraliggande frågor och om utredaren under arbetet gör bedömningen att det finns behov av andra ändringar än sådana som är direkt motiverade av förordningarna, står det utredaren fritt att föreslå sådana ändringar.

I 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention finns internationellt processrättsliga bestämmelser om internationell behörighet samt erkännande och verkställighet som utredningen bedömer är tillämpliga i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden. Det finns dock ett fortsatt behov av svenska autonoma bestämmelser angående sambors förmögenhetsförhållanden. Frågan i vilken utsträckning ett sådant behov finns behandlas i avsnitt 11.2.

Avsnitt 11.3 innehåller utredningens överväganden och förslag i fråga om vilka autonoma bestämmelser som i fortsättningen ska gälla för internationell behörighet, lagval samt erkännande och verkställighet angående sambors förmögenhetsförhållanden. I avsnittet finns överväganden och förslag som går ut på att nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i huvudsak ska behållas. Den lagtekniska frågan om bestämmelserna ska behållas i LIMF eller föras över till en ny lag behandlas i stället i kapitel 14.

11.2 Behovet av svenska autonoma bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden

Bedömning: Det behövs fortsättningsvis svenska autonoma bestämmelser angående tillämplig lag för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Vidare behövs fortsättningsvis svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet samt erkännande och verkställighet för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden för det fall en sådan fråga inte regleras i 2012 års Bryssel I-förordning eller 2007 års Luganokonvention.

Som redogjorts för i avsnitt 3.3.2 bedömer utredningen att 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention är tillämpliga på frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Enligt grundregeln i dessa instrument ska talan mot den som har hemvist i en deltagande stat väckas vid domstol i den staten (artikel 4 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 2 i 2007 års Luganokonvention). I de fall parterna har ingått ett enligt instrumenten gällande avtal om behörig domstol, dvs. ett prorogationsavtal, är det dock vid den enligt avtalet utpekade domstolen som talan ska väckas (artikel 25 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 23 i 2007 års Luganokonvention).

Skillnaden mellan instrumenten när det gäller prorogationsavtal är att avtalet enligt 2012 års Bryssel I-förordning gäller oberoende av var parterna har hemvist, medan avtalet enligt 2007 års Luganokonvention endast gäller om minst en av parterna har hemvist i en konventionsstat.

För det fall svaranden inte har hemvist i någon av de deltagande staterna och något gällande prorogationsavtal som ger behörighet till en domstol i en deltagande stat inte har ingåtts mellan parterna,

tillämpas i stället de deltagande staternas autonoma bestämmelser om internationell behörighet (artikel 6 i 2012 års Bryssel I-förordning och artikel 4 i 2007 års Luganokonvention). För närvarande blir alltså bestämmelserna i LIMF om internationell behörighet tillämpliga i dessa fall.

Varken 2012 års Bryssel I-förordning eller 2007 års Luganokonvention reglerar frågor om lagval. I dag tillämpas bestämmelserna i LIMF för att bestämma tillämplig lag i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention tillämpas på avgöranden angående sambors förmögenhetsförhållanden som har meddelats i någon av de stater som är bundna av instrumenten. Enligt 2007 års Luganokonvention krävs att en dom som har meddelats i en deltagande stat förklaras verkställbar i en annan deltagande stat för att den ska kunna verkställas där (artikel 38.1). Enligt 2012 års Bryssel I-förordning krävs inte någon sådan verkställbarhetsförklaring för verkställighet (artikel 39). När avgöranden om sambors förmögenhetsförhållanden har meddelats i stater som inte är bundna av 2012 års Bryssel I-förordning eller 2007 års Luganokonvention, blir de deltagande staternas autonoma bestämmelser om erkännande och verkställighet tillämpliga. För närvarande blir alltså bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF tillämpliga i dessa situationer. Enligt LIMF krävs alltid en verkställbarhetsförklaring för att en dom som meddelats i en annan stat ska kunna verkställas här (16 § LIMF).

Av ovanstående redogörelse framgår att det finns ett fortsatt behov av svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet när det gäller frågor om sambors förmögenhetsförhållanden.

11.3 Vilka svenska autonoma bestämmelser bör gälla för sambors förmögenhetsförhållanden?

11.3.1 Nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden behålls

Förslag: Nuvarande bestämmelser om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden ska behållas med mindre språkliga och redaktionella ändringar.

När det gäller formell och materiell giltighet av lagvalsavtal ska nuvarande bestämmelser dock ändras.

Som redogjorts för i avsnittet ovan kommer det att finnas behov av svenska autonoma bestämmelser för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Frågan är dock hur dessa bestämmelser bör se ut. Bör motsvarande bestämmelser gälla för sambor som för makar enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller bör nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden fortsätta att gälla?

LIMF infördes år 1990. Lagen innehöll då endast internationellt privaträttsliga bestämmelser angående makars förmögenhetsförhållanden. Redan i betänkandet som föregick införandet av LIMF (Internationella familjerättsfrågor SOU 1987:18) hade dock Familjelagssakkunniga uttalat att de förslag som lämnades för makar i stor utsträckning skulle kunna tillämpas analogt avseende sambor.¹ Trots detta kom aldrig några bestämmelser angående sambors förmögenhetsförhållanden att införas i LIMF 1990. Det var först 2001 som sådana bestämmelser infördes i LIMF efter förslag i departementspromemorian Vissa internationella frågor rörande sambors förmögenhetsförhållanden (Ds 1997:60). Genom införandet gjordes i princip samma bestämmelser som vid den tiden gällde för makars förmögenhetsförhållanden också tillämpliga på sambors förmögenhetsförhållanden. Sedan införandet av bestämmelser avseende sambor i LIMF tyder allt på att bestämmelserna också har fungerat väl för sambor.

¹ SOU 1987:87 s. 45.

Internationell behörighet, erkännande och verkställighet

När det gäller frågor om internationell behörighet, erkännande och verkställighet kan konstateras att bestämmelserna i LIMF och förordningen om makars förmögenhetsförhållanden inte innehåller några avgörande skillnader i sak, förutom på en punkt.² Enligt förordningen finns möjlighet att ingå prorogationsavtal (artikel 7) medan denna möjlighet saknas i LIMF. Makar kommer alltså enligt förordningen att under vissa förutsättningar kunna välja att svensk domstol ska vara behörig att avgöra frågor om deras förmögenhetsförhållanden medan de saknar en sådan möjlighet enligt LIMF.

För sambors del finns dock redan möjlighet att ingå prorogationsavtal enligt bestämmelserna i 2012 års Bryssel I-förordning. En skillnad är dock att valet av domstol enligt artikel 7 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är begränsat till vissa domstolar medan det för sambor enligt 2012 års Bryssel I-förordning saknas krav på anknytning till den valda domstolen (se artikel 25 i 2012 års Bryssel I-förordning).

Tillämplig lag

Enligt LIMF är tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal som huvudregel lagen i den stat där samborna tog hemvist när de inledde samboförhållandet. Om båda samborna senare tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas dock i stället den statens lag (4 § LIMF).

Lagvalsreglerna i LIMF grundar sig på en föränderlighetsprincip som innebär att tillämplig lag som huvudregel är lagen i den stat där samboförhållandet inleddes men att den kan förändras beroende på sambornas senare hemvist. Föränderlighetsprincipen skiljer sig från oföränderlighetsprincipen som innebär att den lag som vid samboförhållandets inledande blir tillämplig på parets förmögenhetsförhållanden fortsatt ska gälla oavsett vilka förändringar i fråga om hemvist eller nationalitet som därefter inträffar (se vidare avsnitt 3.3.5 för en genomgång av dessa principer).

² Förfarandereglerna vid ansökan om verkställbarhetsförklaring skiljer sig åt mellan de två regelverken (se artiklarna 44–57 i förordningen jämfört med 16–17 §§ LIMF). Detta har dock inte någon betydelse för den nu aktuella frågan.

Lagvalsreglerna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden bygger på oföränderlighetsprincipen. Enligt förordningen är nämligen huvudregeln vid avsaknad av lagvalsavtal att tillämplig lag är lagen i den stat där makarna hade gemensamt hemvist när äktenskapet ingicks (artikel 26.1). Endast undantagsvis och om vissa särskilda förutsättningar är uppfyllda kan tillämplig lag vara lagen i en annan stat dit makarna flyttat efter äktenskapets ingående. En sådan förutsättning är att makarna hade sitt senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en betydligt längre tid än i den stat där de hade hemvist vid äktenskapets ingående (artikel 26.3).

Frågan som utredningen ställer sig är om det kan anses lämpligt att beträffande sambor tillämpa lagvalsregler som grundar sig på oföränderlighetsprincipen. Ett äktenskaps ingående planeras normalt av de blivande makarna under viss tid före själva giftermålet. Normalt registreras också ingäendet av äktenskapet av myndigheter i ett land vid en viss tidpunkt. För makar är det därför enkelt att förutse att bestämmelser som tar sin utgångspunkt i tidpunkten för äktenskapets ingående, förr eller senare kan komma att tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden.

På motsatt sätt förhåller det sig med sambor. Det är inte ovanligt att tidpunkten för ett samboförhållandes inledande är flytande och svårbestämbart. Par sammanbor ofta under längre eller kortare perioder innan själva samboförhållandet blir varaktigt och dessa par är många gånger omedvetna om exakt när deras samboförhållande inleds. Det är också svårt för par att förutse att bestämmelser som tar sin utgångspunkt i en sådan tidpunkt kan komma att tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden.

Som exempel kan ges ett svenskt par som i inledningen av sitt förhållande bor i både Sverige och Spanien på grund av den ena partnerns arbete. Paret bor tillsammans i kortare och längre perioder i båda länderna för att slutligen bosätta sig permanent tillsammans i Sverige, där de också tar hemvist. De har dock under tiden i Spanien även haft hemvist och inlett sitt samboförhållande där, utan att vara medvetna om detta. När frågor om deras förmögenhetsförhållanden uppstår i Sverige kommer det med stor sannolikhet att komma som en överraskning för dem att spansk lag ska vara tillämplig lag på deras förmögenhetsförhållanden.

Med hänsyn till ovanstående anser utredningen att det inte är lämpligt att för sambor ha bestämmelser som innebär att tidpunkten

för samboförhållandets inledande i princip alltid blir bestämmande för lagvalet (oföränderlighetsprincipen). Detta talar för att nuvarande bestämmelser även fortsättningsvis bör gälla beträffande sambor.

Frågan är dock om det skulle försvåra alltför mycket för rätts-tillämpningen om olika lagvalsregler gällde för makar och sambor på det aktuella området. De svenska materiella bestämmelserna om makars respektive sambors förmögenhetsförhållanden innehåller redan många olikheter. De största olikheterna gäller bestämmelserna om sambors respektive makars egendom och om bodelning (se vidare avsnitt 3.2.1 och 3.2.3). Även om de rättstillämpande myndigheterna skulle tillämpa samma lagvalsregler på makars respektive sambors förmögenhetsförhållanden, skulle de, om svensk lag blir tillämplig, således ändå behöva tillämpa olika svenska materiella bestämmelser beroende på om frågan gällde makar eller sambor. Utredningen gör därför bedömningen att det inte skulle försvåra alltför mycket för rätts-tillämpningen om olika lagvalsregler gällde för makar och sambor.

Utredningens sammanvägda bedömning

Vid en sammanvägd bedömning anser utredningen att bestämmelser motsvarande dem i LIMF, som utgångspunkt, ska fortsätta att gälla för sambor. Det betyder att de flesta bestämmelser som i dag gäller för sambors förmögenhetsförhållanden enligt LIMF ska behållas. Det gäller bestämmelserna om internationell behörighet i 2 § 2–5, 2 a § och 15 § LIMF, bestämmelserna om tillämplig lag i 4 §, 5 § första och andra styckena, 5 a §, 6 § första stycket, 7 § och 9–12 §§ LIMF, bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 13–14 och 16–17 §§ LIMF, bestämmelserna om reservforum i 18 § LIMF, bestämmelserna om hemvist i 19 § LIMF samt bestämmelserna om ordre public i 20 § LIMF. Endast vissa språkliga och redaktionella ändringar krävs. Bl.a. behöver lydelsen av andra stycket i 16 § LIMF ändras i syfte att stämma överens med motsvarande lydelse i 2 kap. 9 § och 4 kap. 4 § andra stycket IAL.

Även bestämmelser motsvarande lagvalsbestämmelserna i 3 § LIMF (tillämplig lag vid lagvalsavtal) är angelägna att behålla. I 3 § LIMF regleras dock inte bara frågan om tillämplig lag utan även kraven för ett lagvalsavtals formella giltighet. Utredningen föreslår i avsnitt 11.3.2 vissa ändringar i förhållande till 3 § LIMF vad gäller for-

mell och materiell giltighet av lagvalsavtal mellan sambor. Med dessa föreslagna ändringar är utredningens uppfattning att även bestämmelser motsvarande lagvalsbestämmelserna i 3 § LIMF ska behållas.

11.3.2 Ändringar införs avseende bestämmelserna om giltighet av lagvalsavtal

Förslag: Nuvarande bestämmelser om formell giltighet av lagvalsavtal mellan sambor ska ändras på så sätt att ett sådant lagvalsavtal i fortsättningen ska vara skriftligt, daterat och undertecknat av båda samborna.

Bestämmelser om materiell giltighet av lagvalsavtal mellan sambor ska införas. Enligt bestämmelserna ska förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det om avtalet eller villkoret var giltigt.

Hittills har som enda krav för formell giltighet av lagvalsavtal gällt att avtalet ska vara skriftligt (3 § LIMF). Genom förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer de formella kraven avseende lagvalsavtal mellan makar respektive registrerade partner att bli fler. Som grundläggande krav kommer krävas att lagvalsavtalet åtminstone är skriftligt, daterat och undertecknat för att det ska vara formellt giltigt (artikel 23.1 i förordningarna). Om vissa omständigheter föreligger kommer också ytterligare formkrav att gälla. Om makarna respektive de registrerade parterna har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskaps- respektive partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas även för lagvalsavtal (artikel 23.2–4 i förordningarna).

Enligt utredningens mening bör förordningarnas grundläggande formella krav på skriftlighet, datering och undertecknande även gälla för lagvalsavtal som ingås mellan sambor. Det skulle skapa en viss enhetlighet som gynnar rättstillämpningen. Med hänsyn till att sambor inte ingår äktenskapsförord och att samboavtal inte registreras är dock utredningens uppfattning att det inte finns anledning att för lagvalsavtal mellan sambor införa motsvarande krav på registrering som gäller för lagvalsavtal enligt förordningarna.

Det finns inte någon motsvarighet i LIMF till förordningarnas lagvalsregler för att fastställa den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal (artikel 24). Som redan nämnts i avsnitt 6.5.2 är det oklart enligt vilka bestämmelser rättstillämpningen i dag fastställer den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal.

Av tydlighetsskäl anser utredningen att det i lagtext bör fastställas lagvalsregler för att bestämma den materiella giltigheten även för lagvalsavtal mellan sambor. Bestämmelserna bör motsvara dem som gäller för lagvalsavtal mellan makar respektive registrerade partner enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 24). Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska sålunda fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det om avtalet eller villkoret var giltigt. Sådana bestämmelser överensstämmer också med den lagvalsregel som Rom I-förordningen innehåller för att fastställa den materiella giltigheten av avtal (artikel 10.2). Se vidare härom i avsnitt 6.5.2.

12 Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

12.1 Inledning

Som tidigare nämnts kommer bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden endast att gälla domar som har meddelats i andra medlemsstater (artikel 36 och 42 i förordningarna). Det kommer därför även i fortsättningen att finnas ett behov av svenska bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden från länder utanför det fördjupade samarbetet, dvs. från tredje land.

I förhållande till Danmark och Norge kommer Sverige att vara fortsatt bunden av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna samt 1977 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Avseende danska och norska avgöranden som omfattas av konventionernas tillämpningsområden kommer Sverige därmed att tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet som grundas på dessa konventioner. Sverige kan även i förhållande till Finland fortsätta att tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet med stöd av det nordiska undantaget i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden (artikel 62.3).

I förhållande till Island kommer Sverige att vara fortsatt bunden av de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna och 1932 års nordiska ramkonvention om erkännande och verkställighet av domar. I förhållande till Island kommer Sverige alltså inte att vara bunden av 1977 års nordiska ramkonvention eftersom Island inte ännu har ratificerat denna.

Frågan blir då vilka bestämmelser om erkännande och verkställighet som bör gälla för avgöranden som inte omfattas av vare sig förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller de internordiska bestämmelserna. Bör bestämmelser motsvarande dem i förordningarna gälla även beträffande dessa avgöranden eller bör bestämmelser motsvarande dem i LIMF fortsätta att gälla? Denna fråga behandlas i avsnitt 12.3. Därefter lämnar utredningen förslag på den närmare utformningen av bestämmelserna (avsnitt 12.4). I avsnitt 12.4 finns överväganden och förslag som går ut på att nuvarande bestämmelser om erkännande och verkställighet som i dag finns i LIMF i huvudsak ska behållas. Den lagtekniska frågan om bestämmelserna ska behållas i LIMF eller föras över till en ny lag behandlas i stället i kapitel 14.

Inledningsvis följer en redogörelse av vilka avgöranden som kommer att omfattas av de bestämmelser om erkännande och verkställighet som behandlas i kapitlet (avsnitt 12.2).

12.2 Vilka avgöranden kommer att omfattas av bestämmelserna?

Avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats i länder som inte är bundna av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att omfattas av bestämmelserna. Bestämmelserna kommer även att tillämpas på vissa nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Det gäller danska, isländska och norska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i nuvarande NÄF, IAL, NEVL eller 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island.

Exempel på sådana avgöranden är danska och norska avgöranden om bodelning med anledning av äktenskapsskillnad där bestämmelserna om internationell behörighet i den nordiska äktenskapskonventionen inte har tillämpats (7 § andra stycket 1 NEVL). Ett annat exempel är danska och norska avgöranden om bodelning med anledning av en makes död när den avlidne inte var medborgare i eller hade hemvist i ett nordiskt land (7 § andra stycket 5 NEVL). Vidare kommer bestämmelserna om verkställighet att tillämpas på isländska av-

göranden om bodelning som erkänns enligt den nordiska äktenskapskonventionen. Bestämmelserna om verkställighet i 1932 års lag gäller nämligen inte sådana avgöranden (10 § andra stycket 1 i 1932 års lag). I fråga om isländska avgöranden angående bodelning med anledning av en makes död kommer dock bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 1932 års lag att tillämpas oavsett i vilket land den avlidne var medborgare eller hade hemvist. Något undantag liknande det i 7 § andra stycket 5 NEVL finns nämligen inte i 1932 års lag.

De nu aktuella bestämmelserna om erkännande och verkställighet kommer dock i stort sett aldrig att tillämpas på finska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. I fråga om finska avgöranden där de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet inte gäller, kommer i stället förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att tillämpas. I de ytterst få fall där ett finskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden kommer att vara undantaget från förordningens tillämpningsområde enligt artikel 1.2 (t.ex. avgöranden angående rätt till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter enligt punkten f) kommer dock de nu aktuella bestämmelserna att tillämpas.

12.3 Vilka bestämmelser bör gälla i fråga om erkännande och verkställighet?

Bedömning: För frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller de internordiska bestämmelserna, ska som utgångspunkt nuvarande bestämmelser som i dag finns i LIMF fortsätta att gälla.

Bestämmelserna i LIMF och förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller inte några avgörande skillnader i sak när det gäller erkännande och verkställighet.¹ Enligt både LIMF och förordningarna kan t.ex. en dom som är verkställbar i domstolslandet verkställas endast om domen har för-

¹ De skillnader i sak som finns redogörs för i avsnitt 12.4.

klarats verkställbar i Sverige (16 § LIMF och artikel 42 i förordningarna). Dock skiljer sig regelverken åt när det gäller förfarandet vid ansökan om verkställbarhetsförklaring.

Förfarandereglerna i förordningarna (artiklarna 44–57) är anpassade till förfaranderegler som förekommer i flera andra EU-rättsliga instrument på familjerättens område. Som redogjorts för i avsnitt 7.1.3 förekommer i princip likalydande bestämmelser angående förfarandet vid ansökan om verkställbarhetsförklaring i både 2007 års Lugano-konvention, arvsförordningen och underhållsförordningen.

Förfarandereglerna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innebär bl.a. att ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras vid särskilda instanser som medlemsstaterna i förväg ska ha meddelat kommissionen. Till ansökan om verkställbarhetsförklaring ska bifogas bl.a. ett särskilt intyg från domstolen eller den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten. Intyget ska ha utfärdats med hjälp av ett formulär som utarbetats i enlighet med ett särskilt rådgivande förfarande inom EU. Vidare innebär förfarandereglerna en möjlighet att ansöka om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. En sådan ansökan ska göras inom vissa tidsfrister och ges in till särskilda instanser som medlemsstaterna i förväg ska ha meddelat kommissionen.

Förordningarnas förfaranderegler har följaktligen en stark EU-rättslig prägel och är anpassade för att tillämpas på domar från andra EU-länder. Med hänsyn till detta anser utredningen att det inte är självklart att förordningarnas förfaranderegler angående verkställighet även ska gälla beträffande avgöranden från länder utanför det fördjupade samarbetet.

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF infördes år 2001 och de är anpassade till att gälla avgöranden från alla länder i världen. Det finns ingenting som tyder på att dessa bestämmelser fungerar dåligt. Som tidigare angetts innehåller inte heller bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF några avgörande skillnader i sak jämfört med motsvarande bestämmelser i förordningarna. Utredningen anser därför att det är lämpligt att nuvarande bestämmelser om erkännande och verkställighet som för närvarande finns i LIMF som utgångspunkt ska fortsätta att gälla beträffande avgöranden som inte omfattas av bestämmelserna i förordningarna eller de internordiska bestämmelserna.

12.4 Bestämmelsernas närmare utformning

12.4.1 Bestämmelser om förutsättningar för erkännande anpassas

Förslag: Med viss ändring ska nuvarande bestämmelser om förutsättningar för erkännande behållas.

Enligt bestämmelserna ska ett avgörande gälla i Sverige om det har meddelats i en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden, eller den stat där svaranden hade hemvist.

Utgångspunkten är att nuvarande bestämmelser om förutsättningar för erkännande i 13 § LIMF ska behållas. Det ska sålunda gälla lagkraftvunna avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare.

De nuvarande förutsättningarna för att ett avgörande ska gälla i Sverige enligt 13 § LIMF är att avgörandet har meddelats antingen i en stat vars lag enligt LIMF var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden eller i den stat där svaranden hade hemvist. I fortsättningen kommer det att finnas lagvalsregler i främst förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det kommer därför att vara felaktigt att hänvisa endast till lagvalsreglerna i LIMF. I anledning av detta föreslås att förutsättningarna för erkännande i fortsättningen ska vara att avgörandet har meddelats i en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden, eller den stat där svaranden hade hemvist. På så sätt anpassas förutsättningarna för erkännande till förordningarna.

12.4.2 Bestämmelser om hinder för erkännande anpassas också

Förslag: Med vissa ändringar ska nuvarande bestämmelser om hinder för erkännande behållas.

Vägransgrunder som knyter an till tidpunkten för ett förfarandes inledande ska upphävas och ersättas med hinder om bl.a. ordre public.

Även nuvarande bestämmelser om hinder för erkännande i 14 § LIMF behöver anpassas för att stämma överens med förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Punkterna 1, 2 och 4 i 14 § LIMF avser situationer där avgörandet har meddelats mot en part som berövats sina möjligheter att föra talan i målet (första punkten), där avgörandet strider mot ett svenskt avgörande (andra punkten) och där det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande (fjärde punkten). Bestämmelserna i punkterna 1, 2 och 4 i 14 § LIMF ska behållas.

Det finns ytterligare två punkter i 14 § LIMF som anger på vilka grunder ett erkännande inte ska ske. Ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige när det strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet (tredje punkten). Inte heller gäller ett avgörande i Sverige om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet börjat tidigare än det andra utländska förfarande och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande (femte punkten).

Skäl för att vägra erkännande av en dom som har meddelats i en medlemsstat återfinns i artikel 37 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Dessa skäl knyter inte i något avseende frågan om att vägra erkännande till tidpunkten för ett förfarandes inledande. Utredningen anser att de nu aktuella bestämmelserna angående hinder för erkännande bör motsvara dem som gäller enligt förordningarnas artikel 37 så långt det är möjligt. Det föreslås därför att vägransgrunden i 14 § tredje punkten LIMF ska ändras på så sätt att den i stället anger att ett avgörande inte gäller i Sverige om det strider mot ett tidigare meddelat utländskt avgörande som gäller här. Dessutom bör den nuvarande femte punkten i 14 § LIMF upphävas och ersättas med en grund om ordre public, dvs. att det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska

rättsordningen att erkänna avgörandet. En sådan grund ligger i linje med artikel 37 a och den motsvarar även en del av bestämmelserna i 20 § LIMF (ordre public).

12.4.3 Bestämmelser om verkställighet och verkställbarhet behålls

Förslag: Nuvarande bestämmelser om verkställighet och verkställbarhet ska behållas.

I avsnitt 11.3.1 har utredningen föreslagit att bl.a. bestämmelserna om verkställighet och verkställbarhet i 16–17 §§ LIMF ska behållas i fråga om avgöranden angående sambors förmögenhetsförhållanden. Samma bestämmelser bör enligt utredningens mening gälla även för avgöranden som omfattas av de nu aktuella bestämmelserna. Nuvarande bestämmelser i 16–17 §§ LIMF bör därför behållas.

13 Några ytterligare frågor

13.1 Inledning

Kapitel 9–12 har behandlat behovet av svenska internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden vid sidan av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Utredningen har också föreslagit vilka svenska bestämmelser som bör gälla i detta avseende.

I kapitel 13 behandlas bl.a. frågor om hur förordningarna inverkar på svenska materiellrättsliga bestämmelser. Förordningarna ger t.ex. upphov till ändringar i äktenskapsbalken och utredningens överväganden och förslag i detta avseende framgår av avsnitt 13.2. Enligt direktiven ska utredningen också överväga om det finns behov av att införa materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap. Förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden innebär att svensk lag kan komma att tillämpas i fråga om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap. Sedan äktenskapslagstiftningen blev könsneutral i Sverige 2009 är det inte längre möjligt att ingå registrerade partnerskap här. Det finns dock bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap som ingåtts i Sverige dessförinnan. Några materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap finns däremot inte. I avsnitt 13.3 följer utredningens överväganden i denna del.

I kapitel 13 behandlas även frågor om hur rollen hos vissa svenska myndigheter och rättstillämpare påverkas av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna om internationell behörighet i förordningarna träffar alla domstolar. I Sverige handläggs frågor om makars respektive regi-

strerade partners förmögenhetsförhållanden av rättsliga myndigheter i form av de allmänna domstolarna men även av andra myndigheter och rättstillämpare, såsom t.ex. bodelningsförrättare. I utredningens uppdrag ingår att bedöma vilka andra myndigheter och rättstillämpare i Sverige som bör omfattas av förordningarnas domstolsbegrepp. Utredningens överväganden i denna fråga återfinns i avsnitt 13.4.

13.2 Ändringar i äktenskapsbalken

13.2.1 Tillkommande krav på datering av äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal

Förslag: För formell giltighet av äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal införs ett tillkommande krav på datering.

Som redogjorts för i avsnitt 6.6.2 gäller enligt förordningarna som grundläggande formkrav att ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord ska vara skriftligt, daterat och undertecknat. För formell giltighet enligt 7 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken krävs att ett äktenskapsförord upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller blivande sådana. Något krav på datering ställer alltså inte äktenskapsbalken för den formella giltigheten av äktenskapsförord.

För att svenska materiella bestämmelser ska överensstämja med förordningarnas uppställda krav på formell giltighet föreslår utredningen att ett tillägg om datering införs i 7 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken.

Utredningen har i avsnitt 6.6.1 gjort bedömningen att även bodelningsavtal och föravtal omfattas av förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord, dvs. de utgör avtal varigenom makarna respektive de registrerade parterna reglerar sina förmögenhetsförhållanden (se artikel 3.1 b respektive c i förordningarna). Enligt 9 kap. 5 § respektive 13 § första stycket äktenskapsbalken krävs att bodelningsavtal respektive föravtal upprättas skriftligen och undertecknas för att de ska vara formellt giltiga. Något krav på datering finns inte heller beträffande sådana rättshandlingar. Utredningen föreslår därför att ett tillägg om datering införs även avseende de formella kraven i 9 kap. 5 § respektive 13 § första stycket äktenskapsbalken.

13.2.2 Nya uppgifter att registrera för Skatteverket

Förslag: I Skatteverkets skyldighet att föra ett äktenskapsregister för inskrivning ska läggas till uppgifter som måste registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, dvs. lagvalsavtal.

Om vissa omständigheter föreligger kommer lagvalsavtal i fortsättningen att behöva registreras hos Skatteverket för att få formell giltighet (se artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden). I avsnitt 6.5.1 och 9.3.2 har utredningen redogjort närmare för detta. Om t.ex. båda makarna har hemvist i Sverige vid avtalets ingående måste ett lagvalsavtal registreras hos Skatteverket för att få formell giltighet (se artikel 23.2).

Av 16 kap. 1 § äktenskapsbalken framgår vilka uppgifter som Skatteverket har en skyldighet att föra ett äktenskapsregister över. Det gäller bl.a. uppgifter om äktenskapsförord och gåvor mellan makar enligt äktenskapsbalken. Med hänsyn till förordningarnas krav på att lagvalsavtal ska registreras om vissa omständigheter föreligger bör bestämmelserna i 16 kap. 1 § äktenskapsbalken ändras så att Skatteverkets registreringskyldighet även kommer att omfatta uppgifter som ska registreras enligt förordningarna, dvs. lagvalsavtal.

13.3 Behovet av materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap

Bedömning: Det bör inte införas några svenska materiella bestämmelser som uttryckligen reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

Sedan maj 2009 är det inte möjligt att registrera partnerskap i Sverige. Äktenskapsbalken tillåter i stället samkönade äktenskap från och med samma tidpunkt. För de registrerade partner som inte valt att anmäla till Skatteverket att deras registrerade partnerskap ska gälla som ett äktenskap gäller dock fortfarande partnerskapslagen (se 3 §

lagen [2009:260] om upphävande av lagen om registrerat partnerskap [1994:1117].

Av 3 kap. 1 § partnerskapslagen framgår att ett registrerat partnerskap, med några undantag, har samma rättsverkningar som ett äktenskap och att bestämmelse i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar i princip tillämpas på motsvarande sätt på registrerat partnerskap och registrerad partner. Detta innebär att bl.a. äktenskapsbalkens bestämmelser om makar tillämpas på partner vars partnerskap har registrerats enligt partnerskapslagen.

Svensk rätt saknar dock materiella bestämmelser som uttryckligen reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap. Utländska registrerade partnerskap kan innebära olika samlevnadsformer med olika verkningar. De kan gälla personer av samma eller olika kön som lever under äktenskapsliknande förhållanden eller inte. De kan ha samma rättsverkningar som ett äktenskap eller inte. Vidare kan de gälla personer av samma eller olika kön som inte lever under äktenskapsliknande förhållanden utan endast i hushållsgemenskap.

I Belgien finns en lagstadgad samlevnadsform som är öppen för personer som lever i hushållsgemenskap utan att det är frågan om äktenskapsliknande förhållanden (*cohabitation légale*). Kraven för att få samlevnadsformen registrerad är att de två berörda personerna har rättskapacitet och inte är gifta eller har ingått registrerat partnerskap med någon. Registrerat partnerskap kan alltså ingås mellan t.ex. familjemedlemmar och vänner. Bestämmelserna som reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av belgiska registrerade partnerskap innebär bl.a. skydd för den gemensamma bostaden och bohaget, skyldighet att bidra till det gemensamma hushållet och skyldighet att ta del i vissa kostnader.¹ Den vida definitionen av begreppet registrerat partnerskap i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden omfattar den belgiska samlevnadsformen (se artikel 3.1 a i förordningen).

Enligt förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan svensk lag bli tillämplig för att avgöra frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett utländskt registrerat partnerskap. Normalt sett kan dock detta bli fallet endast om de registrerade partnererna har valt att svensk lag ska tillämpas och svensk lag

¹ www.belgium.be/fr/famille/couple/cohabitation/cohabitation_legale

innebär att registreringen av partnerskapet medför förmögenhetsrättsliga verkningar. En förutsättning är också att de registrerade partnerna hade hemvist i Sverige vid avtalets ingående.²

Frågan är då om det finns behov av att i svensk rätt införa materiella bestämmelser som uttryckligen reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

När det gäller utländska registrerade partnerskap som bedöms ha liknande rättsverkningar som ett äktenskap, är utredningens uppfattning att äktenskapsbalkens bestämmelser angående makars förmögenhetsförhållanden bör kunna tillämpas på samma sätt som är fallet med svenska registrerade partnerskap. Om ett registrerat partnerskap inte bedöms ha samma rättsverkningar som ett äktenskap, bör de registrerade partnerna för det mesta kunna betraktas som sambor, dvs. som två personer som bor stadigvarande tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 § första stycket sambolagen). I dessa fall bör sambolagens bestämmelser angående sambors förmögenhetsförhållanden bli tillämpliga på det utländska registrerade partnerskapet.

Följaktligen finns det redan i de flesta fall svenska materiella bestämmelser att tillämpa när förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden pekar ut svensk lag som tillämplig. Det är endast när det gäller de få utländska registrerade partnerskap som inte kräver att paret lever under äktenskapsliknande förhållanden eller i ett parförhållande, som det saknas särskilda svenska materiella bestämmelser att tillämpa. Svensk rätt erkänner dock inte att sådana samlevnadsformer ger några förmögenhetsrättsliga verkningar. Enligt artikel 22 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan därmed inte partner i sådana samlevnadsformer avtala om att svensk lag ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden.

Mot den bakgrunden anser inte utredningen att det bör införas svenska materiella bestämmelser som uttryckligen reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

² Se artikel 22 i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

13.4 Andra myndigheter och rättstillämpare som domstolar

Förslag: Sverige ska underrätta kommissionen om att bodelningsförrättare, boutredningsmän och Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande eller handräckning, är att betrakta som domstolar i förordningarnas mening.

Bedömning: Skatteverket, i sin roll som registreringsmyndighet avseende äktenskaps- respektive partnerskapsförord, är inte att betrakta som domstol i förordningarnas mening.

Definitionen av begreppet domstol återfinns i artikel 3.2 i båda förordningarna. Enligt definitionen omfattar domstolsbegreppet rättsliga myndigheter, dvs. domstolar enligt svensk rätt. Vidare omfattar domstolsbegreppet under vissa förutsättningar även andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering från en rättslig myndighet eller agerar under kontroll av en sådan myndighet.

För att andra myndigheter och rättstillämpare än rättsliga myndigheter ska vara att betrakta som domstolar enligt förordningarna uppställs krav på att de garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda. Vidare fordras att deras domar, enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma, dels kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, dels har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Nedan följer utredningens bedömning angående frågan om vilka andra svenska myndigheter och rättstillämpare som omfattas av förordningarnas domstolsbegrepp och som Sverige därmed ska underrätta kommissionen om enligt förordningarnas artikel 3.2 sista meningen och artikel 64.

13.4.1 Bodelningsförrättare

Om makarna inte kan enas om en bodelning, ska domstolen på ansökan av en make förordna någon att vara bodelningsförrättare (17 kap. 1 § första stycket äktenskapsbalken). Bodelningsförrättaren ska vid

behov se till att bouppteckning förrättas (17 kap. 15 § första stycket äktenskapsbalken). Om makarna inte kommer överens, ska bodelningsförrättaren pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och som inte är föremål för rättegång. I sådana fall bestämmer bodelningsförrättaren själv om bodelning (17 kap. 6 § andra stycket äktenskapsbalken).

Genom bodelningsförrättarens skyldighet att under vissa omständigheter se till att bouppteckning förrättas och att själv bestämma om bodelning, anser utredningen att en bodelningsförrättare får anses ha behörighet i frågor som makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Genom denna skyldighet menar också utredningen att bodelningsförrättaren utövar rättsliga funktioner.

Det uppställs inte några särskilda krav på en bodelningsförrättares kvalifikationer i 17 kap. äktenskapsbalken. I huvudsak bör dock samma principer som vid utseende av boutredningsman gälla. Det innebär att valet av bodelningsförrättare bör träffas så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver, varvid särskilt avseende ska fästas vid förslag från delägarna (19 kap. 3 § ärvdabalken). Mot den bakgrunden och då bodelningsförrättaren agerar i enlighet med ett förordnande från domstol, menar utredningen att det får anses ställas upp ett krav på bodelningsförrättarens opartiskhet. I praktiken är det också alltid en oberoende person som förordnas till bodelningsförrättare.

Det framgår av 17 kap. 6 § andra stycket äktenskapsbalken att bodelningsförrättaren som ett första steg måste ta reda på om makarna är överens eller inte. För det fall makarna inte är överens ska bodelningsförrättaren pröva tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen. Den uppgift som bodelningsförrättaren har enligt ovan nämnda lagrum kräver att han eller hon inhämtar makarnas synpunkter. Enligt utredningen får det därför anses finnas ett krav på bodelningsförrättaren att iaktta samtliga parter rätt att bli hörda.

Den förrättade bodelningen kan klandras och blir då föremål för domstolsprövning. Klandras inte bodelningen inom viss tid har makarna enligt 17 kap. 8 § andra stycket andra meningen äktenskapsbalken förlorat sin talan. Det innebär att bodelningen gäller som dom mellan makarna. Genom bodelningen är alltså rättskraftigt avgjort hur den egendom som omfattas av bodelningen ska fördelas. Har make försummat att tillvarata sin rätt i bodelningsförrättningen, har han eller hon kvar endast de begränsade möjligheterna att angripa

bodelningen som de extraordinära rättsmedelen erbjuder, dvs. bodelningen kan endast ändras eller undanröjas efter resning, återställande av försutten tid eller klagan över domvilla (jfr NJA 1988 s. 175 och 17 kap. 9 § äktenskapsbalken).

Av det ovan anförda följer att bodelningsförrättare i det svenska rättssystemet uppfyller de villkor som förordningarna ställer upp för att omfattas av begreppet domstol. Utredningen menar därför att Sverige bör underrätta kommissionen om att bodelningsförrättare är sådana rättstillämpare som ska betraktas som domstolar i förordningarnas mening.

13.4.2 Boutredningsmän

Om vissa omständigheter föreligger ska rätten förordna att egendomen i ett dödsbo ska avträdas till förvaltning av bodutredningsman, samt utse någon att i sådan egenskap handha förvaltningen (19 kap. 1 § ärvdabalken). En boutredningsman är utan särskilt förordnande även bodelningsförrättare. Det gäller dock inte om någon annan redan har förordnats till bodelningsförrättare eller om boutredningsmannen är delägare i dödsboet (17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken).

I likhet med bedömningen avseende bodelningsförrättare menar utredningen att även boutredningsmän som är bodelningsförrättare får anses ha behörighet i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden samt att de utövar rättsliga funktioner. Utredningen menar också i övrigt att boutredningsmän som är bodelningsförrättare uppfyller de krav som ställs för att omfattas av domstolsbegreppet i artikel 3.2. Sverige bör därför underrätta kommissionen om att även boutredningsmän i sin roll som bodelningsförrättare är sådana rättstillämpare som ska betraktas som domstolar i förordningarnas mening.

Det kan tilläggas att det i arvsförordningen finns en liknande definition av begreppet domstol som i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (se artikel 3.2 i arvsförordningen). Sverige har tidigare gjort bedömningen att bodutredningsmän ska omfattas av arvsförordningens domstolsbegrepp.³

³ https://e-justice.europa.eu/content_succession-380-se-sv.do?member=1

13.4.3 Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten (KFM) handlägger bl.a. ansökningar om betalningsföreläggande eller handräckning enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. En ansökan om betalningsföreläggande får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken (2 §). En ansökan om vanlig handräckning får, om förlikning om saken är tillåten, avse bl.a. åläggande för svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt (3 § andra punkten).

Såsom redogjorts för i avsnitt 7.1.3 utgör inte en av bodelningsförrättare förrättad bodelning en verkställbar exekutionstitel. Den som vid förrättning fått sig tillagd egendom eller skifteslikvid är därmed hänvisad till att föra talan vid domstol eller att göra en ansökan om vanlig handräckning eller betalningsföreläggande angående utfående av egendomen eller utgivande av skifteslikviden. Detsamma gäller för en dom avseende klander av bodelning om inte klandertalan kombineras med ett yrkande om fullgörelse och själva domslutet innefattar en betalningsförpliktelse eller en förpliktelse att utge egendom.

Till KFM kan det komma in ansökningar om betalningsförpliktelser eller utfående av viss egendom där grunden är ett bodelningsavtal, ett icke klandrat bodelningsbeslut av bodelningsförrättare eller en dom efter klander av bodelning. I fråga om sådana ansökningar får KFM anses ha behörighet i frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Ansökningar om betalningsföreläggande eller vanlig handräckning kan dock avse även andra frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden utan att det gäller just bodelning. En make kan t.ex. begära att den andre maken ska ersätta honom eller henne för den ekonomiska skada som den först nämnda maken orsakat genom att felaktigt ha förfogat över makarnas gemensamma bostad eller bohag. Gäller ansökan sådana frågor får KFM också anses ha behörighet i frågor som rör makarnas förmögenhetsförhållanden.

I mål om betalningsföreläggande och vanlig handräckning utövar KFM rättsliga funktioner och garanterar opartiskhet. Genom kravet på att svaranden ska föreläggas att yttra sig till myndigheten över ansökningen (25 §), garanteras vidare samtliga parter rätt att bli hörda. KFM:s utslag kan bli föremål för förnyad prövning i tingsrätt genom

ansökan om återvinning (52–54 §§) och myndighetens utslag har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Utredningens uppfattning är därmed att KFM vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande eller handräckning är att betrakta som domstol i förordningarnas mening. Sverige bör därför underätta kommissionen om att KFM är en sådan annan myndighet som ska betraktas som domstol i förordningarnas mening.

13.4.4 Skatteverket

Skatteverket registrerar bl.a. äktenskapsförord och partnerskapsförord efter ansökan. Verket tog över registreringsuppgiften från tingsrätterna år 2011. Samma handläggningsregler som tidigare gällde för tingsrätterna gäller fortfarande för Skatteverket.⁴

Handläggningen av registreringsärendena hos Skatteverket är skriftlig och består av att kontrollera att ansökningsavgiften är betald och att pröva om de formella förutsättningarna för registrering föreligger, t.ex. att formkraven för äktenskaps- respektive partnerskapsförordet är uppfyllda.⁵ Skatteverket gör endast en översiktlig granskning av innehållet i äktenskaps- respektive partnerskapsförordet. Registrering ska vägras bara om det är uppenbart att förordet inte faller in under bestämmelserna i 7 kap. 3 § äktenskapsbalken.⁶ Ett registreringsbeslut kan överklagas till tingsrätten (se 16 kap. 5 § äktenskapsbalken).

Frågan är då om Skatteverket, i sin roll som registreringsmyndighet avseende äktenskaps- respektive partnerskapsförord, ska betraktas som en domstol i förordningarnas mening.

Visserligen menar utredningen att flera av de villkor som förordningarna ställer upp för att andra myndigheter och rättstillämpare ska vara att betrakta som domstol är uppfyllda. Till exempel måste Skatteverket anses ha behörighet i frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Ett äktenskaps- respektive partnerskapsförord är ett avtal som reglerar makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden (se artikel 3.1 b re-

⁴ Se lag 2011:891 om ändring i äktenskapsbalken och prop. 2010/11:119.

⁵ Prop. 2010/11:119 s. 57.

⁶ Se bl.a. Tottie och Telemann, Äktenskapsbalken. En kommentar (2017-05-11 Zetee), kommentaren till 7 kap. 3 § äktenskapsbalken, NJA 1997 s. 37 och RH 1992:49.

spektive 3.1 c i förordningarna). Skatteverkets uppgift att pröva de formella förutsättningarna för att registrera ett sådant avtal måste enligt utredningens mening anses innebära att verket har en sådan behörighet som krävs enligt förordningarna.

Som nämnts ovan tog Skatteverket över handläggningen av registreringsärendena från tingsrätterna 2011 och sedan dess gäller också motsvarande handläggningsregler som tidigare gällde för tingsrätterna. Utredningens uppfattning är att denna handläggning garanterar opartiskhet och att de registreringsbeslut som blir resultatet av handläggningen får anses ha samma giltighet och verkan som ett beslut av en rättslig myndighet i samma fråga. Besluten i registreringsärendena kan dessutom överklagas till tingsrätten, som är en rättslig myndighet.

För att en annan myndighet eller rättstillämpare ska betraktas som domstol i förordningarnas mening krävs också att den utövar rättsliga funktioner, agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll. Enligt förordningarnas ingresser, punkten 29, bör begreppet domstol inte omfatta icke-rättsliga myndigheter som enligt nationell rätt i och för sig är behöriga att handlägga frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden men som vanligtvis inte utövar rättsliga funktioner. Som exempel ges notarier i flera medlemsstater.

Som beskrivits ovan är handläggningen av registreringsärenden hos Skatteverket skriftlig och består av att kontrollera att ansökningsavgiften är betald och att pröva om de formella förutsättningarna för registrering föreligger. I förarbetena till de lagändringar som överlät registreringsuppgifterna till Skatteverket 2011 uttalades också att registreringsärenden inte är komplicerade och att det vid handläggningen av dem inte är fråga om att lösa tvister utan i stället förebygga framtida tvister. Enligt förarbetena har registreringsärenden en sådan karaktär att de med fördel kan handläggas av en förvaltningsmyndighet.⁷

Med hänsyn till den relativt enkla och formaliserade handläggning som utförs av Skatteverket i registreringsärendena menar utredningen att verket inte kan anses utöva rättsliga funktioner på ett sådant sätt som krävs enligt förordningarna. Verket agerar inte heller genom delegering från en rättslig myndighet eller under kontroll av en sådan. Mot den bakgrunden kan inte Skatteverket i sin roll som registreringsmyndighet avseende äktenskapsförord anses omfattas av förord-

⁷ Prop. 2010/11:119 s. 55 och 57.

ningarnas domstolsbegrepp. Sverige bör därför inte underrätta kommissionen om att Skatteverket är en sådan annan myndighet som ska betraktas som domstol i förordningarnas mening.

DEL IV

Genomförande av förslagen

14 En ny lag

Förslag: Lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden upphävs. Dessutom upphävs de bestämmelser som rör makars förmögenhetsförhållanden i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap samt i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Bestämmelser som rör internationella frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden samlas i en ny lag.

I den nya lagen tas in

- kompletterande bestämmelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden,
- bestämmelser som införlivar bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i de nordiska äktenskaps- respektive arvs-konventionerna,
- bestämmelser som reglerar internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden och
- bestämmelser om erkännande och verkställighet avseende avgöranden som inte omfattas av vare sig förordningarnas bestämmelser eller de internordiska bestämmelserna.

I egenskap av EU-förordningar är förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden direkt tillämpliga i svensk rätt (artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funk-

tionssätt). En EU-förordning varken ska eller får inkorporeras eller transformeras till nationell rätt.¹

I kapitel 9 har utredningen föreslagit vissa kompletterande bestämmelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Utredningen har också i kapitel 10 föreslagit vilka internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som ska behållas. I huvudsak har föreslagits att de internordiska bestämmelser som i dag finns i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag ska behållas. Slutligen har utredningen föreslagit vilka bestämmelser som ska gälla för internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden (kapitel 11) och för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga (kapitel 12). Med vissa ändringar har utredningen föreslagit att de bestämmelser som i dag finns i LIMF ska behållas för att reglera dessa frågor.

Utredningen har övervägt vilken lagteknisk lösning som bör väljas när det gäller de bestämmelser som föreslås införas respektive behållas med vissa ändringar och tillägg. Ett alternativ skulle vara att samla endast de kompletterande bestämmelserna till förordningarna i en ny lag och behålla de övriga bestämmelserna i de författningar som de för närvarande finns i. Utredningen har dock ett särskilt uppdrag att överväga om samtliga bestämmelser på området bör samlas i en ny lag. Den nuvarande placeringen av bestämmelserna i flera olika författningar ger en splittrad bild som mest sannolikt leder till tillämpningssvårigheter för domstolar och andra rättstillämpare. För att få en mer sammanhållen och lättöverskådlig lagstiftning anser därför utredningen att bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden bör samlas i en ny lag. Nedan följer utredningens överväganden angående vilka bestämmelser som bör ingå i den nya lagen.

¹ Se Kommissionen mot Italien, C-39/72, EU:C:1973:13 och Variola, C-34/73, EU:C:1973:101.

Kompletterande bestämmelser till förordningarna

Bestämmelser som kompletterar förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden bör vara en del av den nya lagen. Det gäller således de av utredningen föreslagna bestämmelserna om reservforum, internationellt tvingande regler, registrering av lagvalsavtal och förfarandet vid verkställbarhet.

Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden

Bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som införlivar den nordiska äktenskapskonventionen bör ingå i den nya lagen, dvs. nuvarande bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i NÄF. Dessa bestämmelser bör därmed i princip överföras till den nya lagen.

Det kan dock ifrågasättas om även bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som införlivar den nordiska arvskonventionen (nuvarande bestämmelser om bodelning vid en makes död i IAL) samt 1977 och 1932 års nordiska ramkonventioner (nuvarande bestämmelser om erkännande och verkställighet i NEVL och 1932 års lag) bör utgöra en del av den nya lagen.

Bestämmelser angående bodelning vid en makes död i nordiska förhållanden infördes i IAL vid dess tillkomst i augusti 2015 i samband med att arvsförordningen började tillämpas i Sverige. Bestämmelserna hade tidigare funnits i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. I förarbetena till IAL uttalades att bestämmelserna om bodelning med anledning av en makes död egentligen inte hörde hemma i den föreslagna lagen men att de ingick i en nordisk systematik som sedan länge införlivar den nordiska arvskonventionen och som inte borde brytas upp utan noggranna överväganden. Man hänvisade även till det förhandlingsarbete som vid den tiden pågick inom EU och som gällde makars förmögenhetsförhållanden.²

Enligt utredningens uppfattning har bestämmelser om arv och makars förmögenhetsförhållanden delats upp på ett naturligt sätt i arvsförordningen och förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelser som handlar om makars förmögenhetsförhål-

² Prop. 2014/15:105 s. 57 f.

landen med anledning av en makes död, dvs. ofta frågor om bodelning, passar ihop med andra bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden och inte med bestämmelser om arv. Uttalandet i förarbetena till IAL om att bestämmelserna om bodelning med anledning av en makes död egentligen inte hör hemma i den föreslagna lagen får anses tala i samma riktning. Även de internordiska bestämmelserna om bodelning med anledning av en makes död som i dag finns i IAL bör därför överföras till den nya lagen.

NEVL och 1932 års lag reglerar frågor om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område och grundas på 1977 och 1932 års nordiska ramkonventioner. Båda lagarna har ett brett tillämpningsområde och omfattar inte endast nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Utredningen menar att det är mest ändamålsenligt att bestämmelser som reglerar frågor om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden på privaträttens område koncentreras till de lagar som redan finns, dvs. till NEVL och 1932 års lag. Den nya lagen bör därför inte innehålla särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden som grundas på 1977 och 1932 års nordiska ramkonventioner. I stället bör den nya lagen hänvisa till bestämmelserna i NEVL och 1932 års lag.

Sammanfattningsvis föreslås att de bestämmelser som införlivar bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna tas in i den nya lagen. Bestämmelserna ska gälla om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag ska därmed inte vara tillämpliga i förhållande till Finland. Se vidare kapitel 10 för en närmare redogörelse av bestämmelsernas tillämpningsområde.

Bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden

Bestämmelser som reglerar internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden bör också ingå i den nya lagen, dvs. bestämmelser som för närvarande återfinns i LIMF. Med vissa ändringar ska sålunda nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden föras över till den nya lagen.

Bestämmelserna ska gälla för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer under förutsättning att inget

annat följer av en unionsrättsakt, dvs. 2012 års Bryssel I-förordning eller 2007 års Luganokonvention. Med samboförhållanden avses samboförhållanden där ingen av samborna är gift. För en närmare redogörelse av bestämmelsernas tillämpningsområde, se kapitel 11.

Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

I den nya lagen bör vidare ingå bestämmelser om erkännande och verkställighet avseende avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga. Det gäller bestämmelser om erkännande och verkställighet som för närvarande finns i LIMF. Med vissa ändringar ska därmed nuvarande bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden överföras till den nya lagen. I kapitel 12 finns en närmare redogörelse av bestämmelsernas tillämpningsområde.

Vad händer med äldre bestämmelser?

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är direkt tillämpliga i Sverige, vilket innebär att de gäller som svensk lag. Äldre internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som omfattas av förordningarnas tillämpningsområden ska därför upphävas. Sådana bestämmelser samt bestämmelser om internationella frågor avseende sambors förmögenhetsförhållanden finns i dag i LIMF. Eftersom alla internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden nu föreslås samlas i en ny lag bör LIMF upphävas.

Utredningen har också föreslagit att bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som införlivar de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna ska föras över från NÄF och IAL till den nya lagen. Bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i NÄF och IAL bör således också upphävas.

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

15.1 Den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Förslag: Den nya lagen ska träda i kraft den 29 januari 2019.

Lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden ska upphävas.

Äldre bestämmelser om tillämplig lag ska fortfarande tillämpas avseende makar respektive registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter.

Vidare ska äldre bestämmelser tillämpas om talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden har väckts vid domstolen före den 29 januari 2019. Äldre bestämmelser ska också tillämpas på avgöranden avseende makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före den 29 januari 2019.

Ett giltigt lagvalsavtal mellan sambor som företogs före den 29 januari 2019 ska inte förlora sin giltighet genom den nya lagen.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska i de relevanta delarna börja tillämpas den 29 januari 2019. Den nya lagen som föreslås bör också träda i kraft vid denna tidpunkt.

Förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige, vilket innebär att de gäller som svensk lag. Äldre internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

den som omfattas av förordningarnas tillämpningsområden ska därför upphävas. Sådana bestämmelser samt bestämmelser om internationella frågor avseende sambors förmögenhetsförhållanden finns i dag i LIMF. Eftersom alla internationellt privaträttsliga bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden nu föreslås samlas i en ny lag bör LIMF upphävas.

Enligt övergångsbestämmelserna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag tillämpas beträffande makar och registrerade partner som ingår äktenskap respektive registrerar partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter (artikel 69.3). Detta betyder att för makar och registrerade partner i s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap ska bestämmelserna om tillämplig lag i förordningarna inte tillämpas. Utredningen bedömer därför att det till den nya lagen behövs övergångsbestämmelser om att bestämmelserna om tillämplig lag i LIMF fortfarande ska tillämpas för dessa makar och registrerade partner.

Vidare framgår av förordningarnas övergångsbestämmelser att förordningarna endast ska tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter (artikel 69.1). Mot bakgrund av detta bedömer utredningen att det till den nya lagen behövs övergångsbestämmelser om att äldre bestämmelser ska tillämpas dels om talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden har väckts vid domstolen före den 29 januari 2019, dels på avgöranden avseende makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före den 29 januari 2019.

Det finns övergångsbestämmelser i förordningarna som anger att om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten har inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas den 29 januari 2019 eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med förordningarna, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i förordningarna (artikel 69.2). För det fall förfarandena i ursprungsmedlemsstaten har inletts före ikraftträdandet men de behörighetsregler som tillämpas inte är förenliga med dem som fastställs enligt förordningarna, kommer bestämmelserna om erkännande och verkställighet i den nya lagen att tillämpas. För den situationen

behövs således inte några särskilda övergångsbestämmelser till den nya lagen.

Den nya lagen innehåller bestämmelser som innebär nya krav för formell giltighet avseende lagvalsavtal mellan sambor. Lagvalsavtal måste i fortsättningen vara skriftliga, daterade och undertecknade av båda samborna för att vara formellt giltiga. Enligt utredningen behövs därför övergångsbestämmelser till den nya lagen om att äldre lagvalsavtal mellan sambor som var giltiga när de ingicks behåller sin giltighet även efter ikraftträdandet.

15.2 Ändringar i äktenskapsbalken

Förslag: Ändringarna i äktenskapsbalken ska träda i kraft den 29 januari 2019.

Ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som företogs före den 29 januari 2019 ska inte förlora sin giltighet genom den nya lagen.

Utredningen föreslår ändringar i äktenskapsbalken som innebär tillkommande krav för äktenskapförords, bodelningsavtals och föravtals formella giltighet. Ändringarna innebär vidare bl.a. att Skatteverkets skyldighet att föra ett äktenskapsregister för inskrivning kommer att omfatta även uppgifter som ska registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, dvs. lagvalsavtal. De ändringar i äktenskapsbalken som föreslås bör träda i kraft den 29 januari 2019.

Som angetts ovan innebär ändringarna i äktenskapsbalken bl.a. tillkommande krav för äktenskapförords, bodelningsavtals och föravtals formella giltighet. Dessa rättshandlingar måste i fortsättningen – förutom att vara skriftliga och undertecknade – dessutom vara daterade för att vara formellt giltiga. Utredningen bedömer att det behövs övergångsbestämmelser om att äldre äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal som var giltiga när de ingicks behåller sin giltighet även efter ikraftträdandet.

De ändrade bestämmelserna i äktenskapsbalken angående den formella giltigheten av äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal överensstämmer med de grundläggande kraven för formell giltighet av äktenskaps- respektive partnerskapsförord i förordningarna om

makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Förordningarna innehåller dock inte några övergångsbestämmelser angående äldre rättshandlingars giltighet. Det betyder t.ex. att makar som har ingått ett äktenskapsförord utan datering före ikraftträdandet av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden riskerar att få det ogiltigförklarat för det fall deras förmögenhetsförhållanden får gränsöverskridande följder och förordningens lagvalsregler blir tillämpliga på deras förmögenhetsförhållanden. Förordningens lagvalsregler blir tillämpliga på makarnas förmögenhetsförhållanden om de ingår ett lagvalsavtal efter förordningens ikraftträdande (se förordningens artikel 69.3). Det är därför viktigt för makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före förordningarnas ikraftträdande att se över sina eventuella äktenskapsförord inför ett lagvalsavtals ingående. Eventuella ändringar av äktenskaps- respektive partnerskapsförordet kan då göras i samband med ingående av lagvalsavtalet.

16 Konsekvenser

16.1 Kostnadseffekter och finansiering

Utredningen ska enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474) beräkna och redovisa de ekonomiska konsekvenserna av sina förslag. Det gäller förslag som påverkar kostnaderna och intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda och förslag som innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt. När det gäller kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten, kommuner och landsting, ska utredningen föreslå en finansiering.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller bestämmelser som innebär att om vissa omständigheter föreligger måste ett lagvalsavtal registreras hos Skatteverket för att få formell giltighet (artikel 23). Har t.ex. båda makarna hemvist i Sverige när lagvalsavtalet ingås ska avtalet registreras. I Sverige för Skatteverket ett äktenskapsregister för inskrivning av vissa uppgifter, t.ex. äktenskapförord och gåva mellan makar. Utredningen har föreslagit att det i Skatteverkets skyldighet att föra ett sådant register även ska ingå uppgifter som ska registreras enligt förordningarna, dvs. lagvalsavtal i vissa fall. Utredningens bedömning är att den tillkommande uppgiften för Skatteverket att registrera lagvalsavtal kommer att leda till ökade kostnader för verket.

För att beräkna de kostnadsökningar som föranleds av verksamheten med att registrera lagvalsavtal måste beaktas att verksamheten kommer att kräva dels kostnader för uppstart av ny verksamhet för Skatteverket, dels kostnader för den löpande hanteringen av registreringsansökningar gällande lagvalsavtal. Medan kostnader för att starta upp verksamheten, dvs. utveckling i befintligt IT-system, utbildning, handbok, hemsida etc. till största delen utgör engångskostnader är kostnaden för hantering av registreringsansökningar till stor del beroende av hur många ärenden det kan tänkas bli frågan om.

Skatteverket har beräknat att uppstartskostnaden för verksamheten med registrering av lagvalsavtal kommer att uppgå till lägst cirka 1 625 960 kronor och högst cirka 1 773 960 kronor. Att utveckla IT-systemet för att även kunna hantera registrering av lagvalsavtal har beräknats ta mellan 100 och 248 timmar. Baserat på en kostnad om 1 000 kronor per timme beräknas kostnaden för IT-utveckling uppgå till mellan 100 000 kronor och 248 000 kronor. Andra kostnader för uppstart av verksamheten är hänförliga till pressmeddelande, hemsida, servicekontor, uppdatering av handbok, arbetsbeskrivningar och utbildning av handläggare. Utöver kostnaderna för IT-utveckling beräknas kostnader för uppstart av verksamheten uppgå till 1 525 960 kronor. Sammantaget innebär det anförda att den totala kostnaden för uppstart av verksamheten beräknas uppgå till högst 1 773 960 kronor.

Det är givetvis mycket vanskligt att göra antaganden om hur många ansökningar om registrering av lagvalsavtal det kan tänkas bli fråga om årligen. En beräkning av den årliga kostnaden för hanteringen av lagvalsavtal måste ofrånkomligen göras utifrån en uppskattning. Därvid måste beaktas att lagvalsavtal oftast kan komma att ingå som en del i ett äktenskapsförord som registreras. Någon separat registrering av lagvalsavtalet krävs då inte. Det är viktigt att den här redovisade uppskattningen av antal ärenden följs upp.

Skatteverket har uppskattat att det kan antas bli fråga om högst 1 000 ansökningar om registrering av lagvalsavtal som inte ingår som klausuler i äktenskapsförord per år. Den årliga kostnaden för hanteringen av lagvalsavtal har beräknats uppgå till mellan 850 000 kronor och 1 700 000 kronor utgörande mellan en och två årsarbetskrafter.

Den beräkning som Skatteverket har gjort är välgrundad och utredningen ser inte någon anledning att ifrågasätta verkets uppskattning avseende kostnader för uppstart av verksamheten och den löpande hanteringen. Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska börja tillämpas i sin helhet den 29 januari 2019 och ett IT-system som är anpassat för registrering av lagvalsavtal måste alltså vara på plats senast det datumet. Det innebär att arbetet med systemutveckling bör påbörjas snarast. I god tid innan verksamheten tas i drift måste också utbildningsinsatser och andra förberedande insatser genomföras. Från det att förordningarna börjar tillämpas i januari 2019 kommer den löpande verksamheten att uppgå till högst 1 700 000 kronor per år.

När det gäller finansiering av verksamheten med registrering av lagvalsavtal bör avgiftsfinansiering tillämpas. I likhet med vad som redan gäller för registrering av äktenskapsförord och gåva mellan makar, bör den som ansöker om registrering av ett lagvalsavtal också få betala en viss avgift.

Enligt 3 § avgiftsförordningen (1992:191) får en myndighet ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller bara om det följer av en lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen. För de registreringsärenden som sedan 2011 handläggs av Skatteverket (t.ex. registrering av äktenskapsförord och gåva mellan makar) tar verket ut en ansökningsavgift om 275 kronor, vilket motsvarar den avgift som tidigare gällde vid allmän domstol (1 § förordningen [2011:976] om Skatteverkets handläggning av vissa registreringsärenden). Genom utredningens förslag kommer en ansökan om registrering av lagvalsavtal att omfattas av Skatteverkets möjlighet att ta ut avgift enligt nämnda förordning.

Även om en del av kostnaderna för den löpande hanteringen av registrering av lagvalsavtal kan finansieras genom avgifter är det knappast realistiskt att anta att en avgiftsfinansiering ska leda till full kostnadstäckning. Den återstående kostnaden bedömer utredningen dock ska kunna hanteras inom Skatteverkets anslag. Det har inte heller framkommit i utredningen att Skatteverket anser att verket måste kompenseras för de ökade kostnader som uppstår på grund av den nya uppgiften att registrera lagvalsavtal.

Förslaget om att prövning av exekvaturärenden bör ske vid vissa tingsrätter i landet medför inte nya uppgifter för de aktuella tingsrätterna. Domstolsverket har anfört att det är svårt att förutse vilken påverkan förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och utredningens förslag kommer att ha på ärendetillströmningen till tingsrätterna. Verket har dock bedömt att en eventuell ärendeökning skulle bli liten och att Sveriges Domstolar skulle kunna hantera en sådan ökning inom ramen för redan givna och beräknade anslagsramar.

Slutligen medför ikraftträdandet av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ett stort informationsbehov i förhållande till allmänheten, domstolarna och övriga myndigheter, såsom Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Information och utbildning på grund av ny lagstiftning är sådant som

svenska myndigheter kontinuerligt arbetar med. Informationsbehovet bedöms kunna rymmas inom ramen för befintliga budgetanslag.

16.2 Konsekvenserna i övrigt

Om förslagen i ett betänkande har betydelse för den kommunala självstyrelsen, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till stora företag, för jämställdheten mellan kvinnor och män, för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen eller för personlig integritet, ska enligt 15 § kommittéförordningen konsekvenserna i det avseendet anges i betänkandet. De förslag som utredningen lägger fram får inte några sådana konsekvenser.

Däremot kan förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden möjligen medföra effekter för jämställdhet och för de integrationspolitiska målen. Bland annat kan övergången till oföränderlighetsprincipen vid bestämmande av tillämplig lag få betydelse i detta avseende. Vid avsaknad av lagvalsavtal är nämligen huvudregeln enligt förordningarna att tillämplig lag bestäms med utgångspunkt i lagen i den stat där makarna tog hemvist när de ingick äktenskapet respektive lagen enligt vars stat det registrerade partnerskapet ingicks. Endast i undantagsfall kan lagen i en stat där makarna respektive de registrerade partnerna senare tagit hemvist tillämpas. I vilken omfattning effekter för jämställdhet och för de integrationspolitiska målen kan uppstå är dock beroende av flera olika faktorer, t.ex. i vilken utsträckning makar och registrerade partner kommer att ingå lagvalsavtal. Det får förutsättas att EU och de svenska förhandlarna under arbetet med förordningarna övervägt möjligheten att sådana effekter skulle kunna uppstå.

DEL V

Författningskommentar

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Lagen är ny och ersätter lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). Den ersätter även delar av de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF) och i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL).

Genom lagen införs kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden) och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Bestämmelserna om sambors förmögenhetsförhållanden i LIMF överförs i huvudsak till den nya lagen. Även de internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i NÄF och IAL överförs i huvudsak till den nya lagen. Vissa bestämmelser har dock ändrats bl.a. med hänsyn till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Den nya lagen innehåller också bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden angående makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av bestäm-

melserna om erkännande och verkställighet i förordningarna eller de internordiska bestämmelserna. Det gäller bestämmelser om erkännande och verkställighet i LIMF som överförs till den nya lagen med vissa anpassningar till förordningarna.

1 kap. Kompletterande bestämmelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § *I detta kapitel finns kompletterande bestämmelser till*

1. rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden), och

2. rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

I paragrafen anges att lagens första kapitel innehåller bestämmelser som kompletterar förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i kapitel 9 i betänkandet.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har tillkommit vid ett fördjupat samarbete mellan 18 av EU:s medlemsstater, däribland Sverige. Förordningarna är bindande för och direkt tillämpliga i varje medlemsstat som ingår i det fördjupade samarbetet (se vidare avsnitt 4.1–2). Första kapitlet innehåller de kompletterande bestämmelser som krävs för att förordningarna ska kunna tillämpas i praktiken (2–4 och 6–10 §§) samt bestämmelser för frågor som inte regleras av förordningarna men som faller inom förordningarnas tillämpningsområden (5 §).

Reservforum

2 § Om det finns svensk internationell behörighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om reservforum för det fall att svensk internationell behörighet föreligger enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden men annan svensk behörig domstol saknas. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.1.

Bestämmelserna om internationell behörighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden förutsätter att det finns en nationell domstol som är behörig att ta upp målet eller ärendet. När det föreligger svensk internationell behörighet enligt förordningarna avgör svenska interna forumbestämmelser vilken domstol som är nationellt behörig.

Registrering av lagvalsavtal

3 § Om ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket enligt bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, ska bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ äktenskapsbalken tillämpas.

I paragrafen anges vad som gäller angående handläggningen för det fall ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket enligt bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2.

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska ett lagvalsavtal vara skriftligt, daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt (se artikel 23.1 i förordningarna). Förordningarna ställer alltså inte något allmänt krav på att ett lagvalsavtal ska registreras för att vara formellt giltigt. Med hänsyn till att Sverige har ett krav på registrering när det gäller äktenskapsförord (se 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken) kan det dock enligt punkterna 2–4 i artikel 23 uppstå ett krav på registrering även av lagvalsavtal. Ett sådant krav kan exempelvis uppstå om båda eller en av makarna respektive de registrerade parterna har hemvist i Sverige vid tidpunkten för avtalets ingående.

I 16 kap. 1 § äktenskapsbalken görs ett tillägg som innebär att Skatteverkets skyldighet att föra ett äktenskapsregister även omfattar uppgifter som ska registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, dvs. lagvalsavtal (se avsnitt 13.2.2). Bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ om Skatteverkets handläggning av registreringsärenden kommer då att gälla även vid registrering av lagvalsavtal. Den nu aktuella paragrafen innebär ett förtydligande i detta avseende.

Internationellt tvingande regler

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Paragrafen innehåller s.k. internationellt tvingande regler, dvs. nationella bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas även om ett annat lands lag är tillämplig på makarnas eller de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden (artikel 30.2 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Paragrafen motsvarar 9 § LIMF. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1.

I paragrafen anges att äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom, alltid ska tillämpas om bostaden och bohaget finns i Sverige. De bestämmelser i äktenskapsbalken som avses i paragrafen finns i 7 kap. 4–9 §§ äktenskapsbalken. Bestämmelserna innebär i korthet dels att det gäller vissa begränsningar i en makes rätt att förfoga över makarnas gemensamma bostad och bohag, dels att den make som har störst behov av bostaden respektive bohaget i princip har rätt att mot avräkning överta den egendomen vid bodelning.

En tillämpning av de aktuella bestämmelserna i äktenskapsbalken begränsas alltså inte av att ett annat lands lag är tillämplig på makarnas eller de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden enligt förordningarna, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Rättsverkningar vid legal separation

5 § *Har det utomlands meddelats ett slutligt beslut om legal separation och har makarna inte återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter separationen inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid separationen.*

Paragrafen reglerar rättsverkningarna av ett utländskt beslut om legal separation när svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 8 § LIMF. Endast en mindre språklig ändring har gjorts i förhållande till 8 § LIMF. Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

Erkännande och verkställighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

6 § *En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.*

Paragrafen reglerar vilken domstol som är behörig att enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden pröva en ansökan om att ett avgörande från en stat som tillämpar förordningarna ska erkännas eller förklaras verkställbart här. Paragrafen är likalydande med 2 kap. 9 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.2.

I paragrafen anges att en ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring görs till tingsrätten. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva en ansökan. Av artikel 44.2 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden framgår vilka anknytningskriterier som ska tillämpas för att bestämma vilken av de utpekade tingsrätterna som är behöriga i det enskilda fallet.

I fråga om förklaringar om verkställbarhet avses med avgöranden även officiella handlingar och förlikning inför domstol (se artiklarna 59.1 och 61.1 i förordningarna).

7 § En ansökan enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 6 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 6 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser till det andra steget i prövningen av en ansökan om erkännande eller verkställbarhet, dvs. för prövningen av en ansökan om ändring av ett beslut som har meddelats vid den inledande prövningen. Paragrafen är likalydande med 2 kap. 10 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.3.

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska sökanden snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring (förordningarnas artikel 48.1, se 29 § lagen [1996:242] om domstolsärenden). Att en förklaring om erkännande eller verkställbarhet ska delges den part mot vilken verkställighet begärs följer av artikel 48.2 i förordningarna. Något krav på att delge sökanden finns inte.

I *första stycket* anges att ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelade det ursprungliga beslutet.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om den tid inom vilken den som ansökt om erkännande eller verkställbarhet men inte fått bifall får ansöka om ändring av beslutet. Den fristen är fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Tingsrätten prövar om ansökan har kommit in i rätt tid (jfr 38 § lagen om domstolsärenden). Av artikel 49.5 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden framgår vilken tidsfrist som sökandens motpart måste hålla sig till när en ansökan om erkännande eller verkställbarhet har bifallits. En ansökan om ändring ska i dessa fall göras inom 30 dagar från delgivning. Om parten har hemvist i en annan medlemsstat, är tidsfristen i stället 60 dagar från delgivning.

8 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 6 och 7 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I paragrafen regleras vilka övriga processrättsliga bestämmelser som ska tillämpas i ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Paragrafen är likalydande med 2 kap. 11 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.3.

Av paragrafen framgår att lagen om domstolsärenden är tillämplig på domstolarnas handläggning av ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring. Bestämmelserna i den lagen är tillämpliga i den utsträckning annat inte följer av förordningarna. Särskilt det första steget i verkställbarhetsförklaringen regleras av förordningarna. Vissa bestämmelser i lagen om domstolsärenden, bl.a. om domstolens sammansättning, brister i en inledande skrivelse och handläggningen i allmänhet, är dock tillämpliga även i det första steget av prövningen.

I artikel 45 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden anges bl.a. vilka handlingar som ska ges in i samband med ansökan. Av artikel 47 följer att domen ska förklaras verkställbar omedelbart efter fullgörande av formaliteterna i artikel 45 och att den part mot vilken verkställighet begärs inte ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Att den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet följer av artikel 48.2.

Bestämmelserna om överklagande i lagen om domstolsärenden tillämpas inte beträffande tingsrättens beslut i det första steget. Den som vill angripa ett beslut med anledning av en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska i stället ansöka om ändring av beslutet. Särskilda bestämmelser om prövningen vid en ansökan om ändring finns i artikel 49 i förordningarna. Där anges att det ska vara ett kontradiktorsriskt förfarande och att motparten som huvudregel ska ansöka om ändring inom 30 dagar från delgivning av verkställbarhetsförklaringen.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller inte några bestämmelser om rättegångskostnader. I 32 § lagen om domstolsärenden finns en hänvisning till 18 kap. rättegångsbalken som gäller ärenden där enskilda är motparter till varandra (jfr också rättsfallet NJA 2009 s. 632). Att

lagen om domstolsärenden tillämpas innebär dessutom bl.a. att ett beslut i ett ärende om ansökan om ändring kan överklagas till hovrätten och Högsta domstolen, samt att prövningstillstånd krävs (39 och 40 §§). Bestämmelsen i lagen om domstolsärenden om omedelbar verkställighet (31 §) blir inte aktuell att tillämpa eftersom en utländsk dom, enligt artikel 42 i förordningarna, alltid ska kunna verkställas efter det att den har förklarats verkställbar i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

9 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I paragrafen regleras verkan av att ett utländskt avgörande förklaras verkställbart. Paragrafen är likalydande med 2 kap. 12 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.4.

Av paragrafen framgår att det utländska avgörandet verkställs enligt reglerna i utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft. Detta gäller alltså även om avgörandet inte har vunnit laga kraft. Det blir därmed inte aktuellt att tillämpa bestämmelserna i 3 kap. 4–10 §§ utsökningsbalken om domar som inte har vunnit laga kraft.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller några särskilda bestämmelser om verkställighetsförfarandet. I artikel 52 finns t.ex. en bestämmelse om vilandeförklaring av verkställighetsärendet i avvaktan på att en begäran om ändring prövas. I artikel 53.3 anges vidare att inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder får vidtas så länge fristen för att söka ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut. Förordningarna har företrädde framför utsökningsbalkens bestämmelser, vilket paragrafen erinrar om.

10 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 6 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

Paragrafen reglerar kvarstad och andra säkerhetsåtgärder med anledning av att ett avgörande har förklarats verkställbart. Paragrafen är likalydande med 2 kap. 13 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.4.

En följd av att en tingsrätt i det första steget i ett ärende om verkställbarhetsförklaring har förklarat ett beslut verkställbart är att beslutet innefattar ett beslut om kvarstad eller annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken. Bestämmelserna kompletterar artikel 53.2 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, som innebär att en verkställbarhetsförklaring ska medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas. Sökanden ska alltså inte behöva utverka ett särskilt tillstånd till säkerhetsåtgärder i detta fall. Även om rätten till säkerhetsåtgärder är en automatisk följd av beslutet, krävs det en ansökan till Kronofogdemyndigheten för att denna ska verkställa säkerhetsåtgärder.¹ Ansökan behandlas sedan som en begäran om verkställighet av ett svenskt domstolsbeslut om säkerhetsåtgärd i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utsökningsbalken.

Rätten till verkställighetsåtgärder är begränsad till säkerhetsåtgärder till dess att fristen för att söka ändring har löpt ut eller tingsrätten har fastställt verkställbarhetsförklaringen efter en ansökan om ändring och möjligheterna att överklaga beslutet har uttömts, dvs. till dess att beslutet har vunnit laga kraft (artikel 53.3 i förordningarna).

2 kap. Särskilda bestämmelser för vissa nordiska förhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller i förhållande till de stater som är anslutna till konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen) och konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).

Bestämmelserna gäller om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag är inte tillämpliga i förhållande till Finland.

¹ Se prop. 2001/02:146 s. 49 f.

Paragrafen anger tillämpningsområdet för det andra kapitlet i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.1 och 10.2.

I *första stycket* anges att kapitlet gäller i förhållande till de stater som är anslutna till de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, dvs. till Danmark, Finland, Island och Norge. Kapitlet innehåller bestämmelser som i huvudsak har sin grund i de nämnda nordiska konventionerna. Eftersom bestämmelserna i de nordiska konventionerna inte reglerar alla frågor om makars förmögenhetsförhållanden gör inte heller bestämmelserna i andra kapitlet det. Bestämmelserna om internationell behörighet reglerar t.ex. endast frågor om boskillnad och bodelning i samband med ett yrkande om legal separation eller äktenskapsskillnad samt bodelning med anledning av en makes död. En självständig fråga om bodelning och övriga frågor om makars förmögenhetsförhållanden regleras därmed inte av bestämmelserna om internationell behörighet i det aktuella kapitlet. Dessa frågor regleras i stället av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden (se vidare kommentaren till 3 §).

Vidare finns särskilda anknytningskrav som måste vara uppfyllda för att vissa av de internordiska bestämmelserna ska vara tillämpliga. Det gäller t.ex. bestämmelserna om internationell behörighet avseende en ansökan om boskillnad och bestämmelserna om tillämplig lag (se 2 §). För det fall anknytningskraven inte är uppfyllda tillämpas i stället förordningen om makars förmögenhetsförhållanden för dessa frågor (se vidare kommentaren till 2 §).

Av *andra stycket* framgår att bestämmelserna gäller om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Förordningen har alltså företräde framför de internordiska bestämmelserna. Enligt förordningen kan Sverige tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förhållande till Danmark, Island och Norge men inte i förhållande till Finland. Sverige kan dock tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förhållande till samtliga nordiska länder eftersom Sverige har utnyttjat den möjlighet som det nordiska undantaget i förordningen ger att fortsätta tillämpa dessa bestämmelser även i förhållande till Finland (artikel 62.3 i förordningarna).

I *tredje stycket* förtydligas att bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag inte är tillämpliga i förhållande till Finland. I de mycket få fall där en svensk-finsk fråga är undantagen från tillämpningsområdet för förordningen om makars förmögenhetsförhållanden

enligt artikel 1.2 (t.ex. en fråga angående rätt till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller pensionsrättigheter enligt punkten f) skulle dock de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag kunna blir tillämpliga även i förhållande till Finland. Motsatsvis följer av tredje stycket att de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga i förhållande till Finland.

En fråga om makars förmögensförhållanden kan ha anknytning till två eller flera nordiska länder. Det får bli upp till rättstillämpningen att i det enskilda fallet bedöma om en viss bestämmelse angående internationell behörighet eller tillämplig lag gäller i förhållande till Finland. Generellt kan dock sägas att om en fråga har anknytning enbart till Sverige och Finland kan en svensk domstol inte tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag. I det fallet blir i stället förordningen om makars förmögensförhållanden tillämplig. Se vidare utredningens överväganden i avsnitt 4.4.1.

Bestämmelserna i detta kapitel är tillämpliga även beträffande samkönade makar.

2 § Det som sägs i 5 och 8–12 §§ gäller makars förmögensförhållanden, om båda makarna

1. är medborgare i någon konventionsstat och

2. när de ingick äktenskapet

a) var medborgare i någon konventionsstat och

b) då tog hemvist i en av konventionsstaterna.

Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskapets ingående har tagit hemvist utanför konventionsstaterna.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för bestämmelserna i 5 och 8–12 §§. Paragrafen ersätter 2 a § NÄF. I förhållande till 2 a § NÄF har endast mindre språkliga ändringar företagits, bl.a. har begreppet *fördragsslutande stat* bytts ut till *konventionsstat*. Övervägandena finns i avsnitt 10.4–5 och 10.7.

De i paragrafen angivna anknytningskraven måste vara uppfyllda för att bestämmelserna om internationell behörighet vid ansökan om boskillnad (5 §) och bestämmelserna om tillämplig lag (8–12 §§) ska vara tillämpliga. Om anknytningskraven inte är uppfyllda tillämpas

i stället bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

De internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas inte i länder utanför Norden eftersom de inte är anslutna till de konventioner som de internordiska bestämmelserna grundas på. En utomnordisk domstol som är behörig att pröva en fråga om makars förmögenhetsförhållanden på grund av bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, kan alltså inte tillämpa de internordiska lagvalsbestämmelserna även om anknytningskraven i denna paragraf i och för sig är uppfyllda. Det kan t.ex. gälla två makar med svenskt medborgarskap där en make har hemvist i Sverige medan den andra maken har hemvist i Tyskland. Den svenska maken stämmer den tyska maken i Tyskland med hänsyn till svarandens hemvist enligt artikel 6 c i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Även om makarna är och även vid äktenskapets ingående var medborgare i Sverige samt att de även tog hemvist i Sverige vid äktenskapets ingående, kan alltså inte den tyska domstolen tillämpa de internordiska lagvalsreglerna. I stället blir lagvalsreglerna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpliga även i detta fall.

Svensk domstols internationella behörighet

3 § I samband med ett yrkande om legal separation eller äktenskapsskillnad enligt 7 § förordning (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap får också av samma eller annan domstol prövas frågor om bodelning.

Paragrafen anger att en fråga om bodelning får tas upp i samband med prövningen av ett yrkande om äktenskapsskillnad eller legal separation enligt 7 § NÄF. Paragrafen ersätter delar av 8 § NÄF. Det är bestämmelserna avseende bodelning i 8 § NÄF som har förts över till den aktuella paragrafen. I förhållande till 8 § NÄF har endast språkliga ändringar företagits. Begreppet *hemskillnad* har bytts ut till *legal separation* och ordet *myndighet* har bytts ut till *domstol*. Några ändringar i sak har inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Den internationella behörigheten enligt paragrafen avser endast frågor om bodelning som tas upp i samband med ett yrkande om

äktenskapsskillnad eller legal separation (hemskillnad) som grundas på 7 § NÄF. Det krävs att bodelningsfrågan väckts som en del i målet om legal separation eller äktenskapsskillnad för att tillräckligt samband ska anses föreligga. För många frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska förhållanden kommer därför den internationella behörigheten inte att regleras enligt paragrafen. Det gäller frågor om bodelning utan samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller legal separation och övriga frågor om makars förmögenhetsförhållanden som inte gäller bodelning. Det gäller också när den internationella behörigheten i äktenskapsmålet inte grundas på 7 § NÄF. I dessa fall ska frågan om internationell behörighet prövas enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

I 7 § NÄF regleras internationell behörighet i frågor om äktenskapsskillnad och hemskillnad. Tillämpningsområdet för 7 § NÄF är vidare än tillämpningsområdet för de internordiska bestämmelserna om tillämplig lag (jfr 2 § i detta kapitel som reglerar tillämpningsområdet för bestämmelserna om tillämplig lag). Det kan därmed uppstå situationer där en fråga om makars förmögenhetsförhållanden ska prövas enligt den nu aktuella paragrafen när det gäller internationell behörighet men enligt bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden när det gäller tillämplig lag. Ett exempel på detta är en fråga om bodelning som framställs i samband med en ansökan om äktenskapsskillnad i Sverige. Makarna är norska medborgare med hemvist i Sverige. I samband med äktenskapets ingående tog de dock hemvist utanför Norden. I den situationen är svensk domstol behörig att pröva frågan om bodelning enligt den nu aktuella paragrafen eftersom makarna är medborgare och har hemvist i ett nordiskt land. Frågan om tillämplig lag ska dock prövas enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eftersom anknytningskraven i 2 § i detta kapitel inte är uppfyllda (de tog hemvist utanför Norden vid äktenskapets ingående).

4 § *Om en talan angående en fråga om bodelning väcks enligt 3 § vid behörig domstol eller annan myndighet i olika konventionsstater mellan samma parter, ska den domstol eller annan myndighet vid vilken talan väckts senare självant avvisa talan till förmån för den andra domstolen eller myndigheten.*

Vid tillämpning av första stycket ska en fråga om legal separation och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

Paragrafen innehåller bestämmelser om litispendens. Paragrafen ersätter delvis 8 a § NÄF. Det är bestämmelserna om litispendens vid frågor om bodelning i 8 a § NÄF som har förts över till den nuvarande paragrafen. I förhållande till 8 a § NÄF har endast språkliga ändringar företagits. Begreppet *myndighet* har bytts ut till *domstol eller annan myndighet* och begreppet *fördragsslutande stat* har bytts ut till *konventionsstat*. Vidare har begreppet *hemskillnad* bytts ut till *legal separation*. Några ändringar i sak har inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 10.4 och 10.7.

I *första stycket* anges att om en talan angående en fråga om bodelning som väckts enligt 3 § vid behörig domstol eller annan myndighet i olika konventionsstater mellan samma parter, ska den domstol eller annan myndighet vid vilken talan väckts senare självant avvisa talan till förmån för den andra domstolen eller myndigheten. Bestämmelserna innebär att ett pågående mål om exempelvis äktenskapsskillnad i vilken yrkanden om bodelning framförts, hindrar att en självständig talan om bodelning tas upp vid en annan domstol rörande samma fråga. Bestämmelserna reglerar dock inte den situationen då en självständig talan om bodelning redan är väckt när en bodelningsfråga anhängiggörs i ett mål om äktenskapsskillnad.

Enligt *andra stycket* ska, vid tillämpning av första stycket, en fråga om legal separation och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

5 § *En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp av svensk domstol om*

- 1. makarna har hemvist i Sverige, eller*
- 2. makarna har hemvist i olika konventionsstater och den make som ansökan riktar sig mot har hemvist i Sverige.*

I paragrafen finns bestämmelser om internationell behörighet i fråga om ansökan om boskillnad. Paragrafen ersätter 5 § NÄF. I förhållande till 5 § NÄF har andra ledet i andra meningen tagits bort. Vissa språkliga förändringar har också företagits. Bl.a. har begreppet *fördragsslutande stat* bytts ut till *konventionsstat*. Vidare har förtydligats i vilka fall svensk domstol är behörig att ta upp en ansökan om boskillnad. Några ändringar i sak har dock inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 10.4 och 10.7.

I den *första punkten* anges att en ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp av svensk domstol om makarna har hemvist i Sverige. Boskillnadsinstitutet är numera avskaffat i Sverige men finns fortfarande kvar i Danmark och Island.

Av den *andra punkten* framgår numera att en ansökan om boskillnad tas upp av svensk domstol endast om makarna har hemvist i olika konventionsstater, och den make som ansökan riktar sig mot har hemvist i Sverige.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

6 § *En fråga som gäller bodelning med anledning av en makes död ska tas upp av svensk domstol om bodelningen förrättas i enlighet med svensk lag enligt 14 §.*

En tvist som gäller bodelning med anledning av en makes död får också, trots att domstol i en annan nordisk stat är behörig, tas upp av svensk domstol om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om dödsboet är föremål för behandling av domstol, testamentsexekutor, bobestyrer eller av domstol förordnad bouppteckningsman eller skiftesman eller om tvisten gäller klander av bodelning.

I paragrafen regleras internationell behörighet i frågor som gäller bodelning med anledning av en makes död. Paragrafen ersätter 3 kap. 10 § IAL. I förhållande till 3 kap. 10 § IAL har endast uttrycket *eller annan myndighet* uteslutits ur första stycket. Några ändringar i sak har inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

7 § *Vid bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.*

Paragrafen reglerar vilken egendom som ska omfattas av en bodelning med anledning av en makes död i nordiska förhållanden. Paragrafen ersätter 3 kap. 9 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Tillämplig lag

8 § *Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om*

1. avtalet avser

a) lagen i en konventionsstat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller

b) lagen i den konventionsstat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan konventionsstat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 10–12 §§.

I paragrafen regleras förutsättningarna för makar att avtala om att ett visst lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 3 § NÄF. I förhållande till 3 § NÄF har endast begreppet *fördragsslutande stat* ersatts med *konventionsstat*. Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 10.7.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

9 § *Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den konventionsstat där makarna tog hemvist när de gifte sig.*

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan konventionsstat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

I paragrafen anges vilket lands lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden om de inte har avtalat om tillämplig lag. Paragrafen ersätter 3 a § NÄF. I förhållande till 3 a § NÄF har endast begreppet *fördragsslutande stat* ersatts med *konventionsstat*. Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 10.7.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

10 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad ska alltid lagen i den konventionsstat där egendomen finns tillämpas.

I paragrafen finns en särskild bestämmelse om tillämplig lag när det gäller behörigheten för en make att råda över fast egendom m.m. Paragrafen ersätter 3 b § NÄF. I förhållande till 3 b § NÄF har endast begreppet *fördragsslutande stat* ersatts med *konventionsstat*. Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 10.7.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

11 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

Paragrafen reglerar rättsverkningar av rättshandlingar avseende makarnas förmögenhetsförhållanden när det sker ett byte av tillämplig lag. I paragrafen regleras också tillämplig lag avseende den materiella giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord. Paragrafen ersätter 3 c § NÄF. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

12 § Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 8 eller 9 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en konventionsstat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om en konventionsstats lag saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

Paragrafen anger när lagvalsavtal och äktenskapsförord ska anses giltiga till formen. Paragrafen ersätter 4 § NÄF. I förhållande till 4 § NÄF har dock andra meningen i andra stycket utgått. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

När giltigheten av lagvalsavtal ska bedömas enligt svensk lag gäller bestämmelserna om formell giltighet av lagvalsavtal i artikel 23 första punkten i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, om avtalet har ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter. Avtalet ska då vara skriftligt, daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt. Om avtalet har ingåtts före den 29 januari 2019 gäller fortfarande bestämmelserna om formell giltighet av lagvalsavtal i LIMF (3 §). Avtalet ska då vara skriftligt för att vara formellt giltigt.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

13 § Om makar har beviljats legal separation och är på deras förmögenhetsförhållanden lagen i en konventionsstat tillämplig, i vilken det saknas regler om legal separation, ska

1. bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad tillämpas,

2. egendom som en make förvärvar efter den legala separationen vara hans eller hennes enskilda, och

3. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid den legala separationen.

Paragrafen reglerar rättsverkningar av legal separation (hemskillnad) för makars förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter delvis 10 § NÄF. Det är bestämmelserna i 10 § första stycket NÄF som har förts över till den nuvarande paragrafen. I förhållande till 10 § NÄF har språkliga ändringar företagits. Bland annat har begreppet hemskillnad bytts ut till legal separation och begreppet fördragsslutande stat till konventionsstat. Vidare har lagtexten strukturerats om för att göra den modernare och mer lättillgänglig. Några ändringar i sak har dock inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 10.5 och 10.7.

Paragrafen föreskriver att det inträder vissa rättsverkningar om makarna har beviljats legal separation och den lag som är tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden är lagen i en konventionsstat som saknar bestämmelser om legal separation, t.ex. Sverige. Enligt första

punkten ska i en sådan situation den aktuella konventionsstatens bestämmelser om bodelning efter äktenskapsskillnad tillämpas. Då ska också egendom som en make förvärvar efter den legala separationen vara hans eller hennes enskilda (*andra punkten*) och avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid den legala separationen (*tredje punkten*).

14 § *Bodelning med anledning av en makes död förrättas enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och vid sin död hade hemvist i Sverige.*

Bodelning med anledning av en makes död förrättas också enligt svensk lag om en efterlevande make som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge har suttit i oskiftat bo och han eller hon har hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och då hade hemvist i Sverige.

I paragrafen finns bestämmelser om tillämplig lag avseende förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död. Paragrafen ersätter 3 kap. 8 § IAL. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafen reglerar frågan om tillämplig lag avseende *förfarandet* vid bodelning med anledning av en makes död. Ska tillämplig lag bestämmas för att avgöra materiella frågor om bodelningen tillämpas i första hand bestämmelserna om tillämplig lag i 8–13 §§ i detta kapitel. Fallar inte frågan inom tillämpningsområdet för dessa bestämmelser (jfr 2 § i detta kapitel) tillämpas i stället bestämmelserna om tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Erkännande och verkställighet

15 § *Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut som i Danmark, Finland, Island eller Norge har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar 3 eller 5 §, ska gälla i Sverige.*

Paragrafen reglerar erkännande av avgöranden som har meddelats i andra konventionsstater. Paragrafen ersätter delar av 22 § NÄF. Det är bestämmelserna om erkännande av avgöranden angående makars

förmögenhetsförhållanden som har förts över till den aktuella paragrafen. I förhållande till 22 § NÄF har bestämmelserna ändrats så att innebörden numera är att danska, finska, isländska och norska avgöranden som har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar artikel 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen (3 eller 5 § i detta kapitel), ska gälla i Sverige. Vidare har sista delen av 22 § NÄF (utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet) uteslutits i den aktuella paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 10.6.3.

Det anges i paragrafen att ett avgörande som i något av de övriga nordiska länderna har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar 3 eller 5 §, ska gälla i Sverige. Det gäller alltså avgöranden om bodelning som har prövats i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad eller avgöranden om boskillnad. Gäller det nordiska avgörandet andra frågor om makars förmögenhetsförhållanden, t.ex. en självständig fråga om bodelning, kan alltså paragrafen inte tillämpas.

Danska, finländska, isländska och norska avgöranden som har meddelats enligt artikel 5 eller 8 i den nordiska äktenskapskonventionen (motsvarande 3 eller 5 § i detta kapitel) ska erkännas enligt den aktuella paragrafen.

Finska avgöranden om bodelning som gäller svensk-finska förhållanden kan inte längre vara meddelade enligt de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet. Sådana avgöranden meddelas i stället enligt bestämmelserna om internationell behörighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden motsvarar i stort sett 3 § i detta kapitel. Om artikel 5 i förordningen har tillämpats får finska avgöranden angående bodelning därför anses ha meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar 3 § i detta kapitel, under förutsättning att den avgjorda frågan om bodelning har samband med en väckt talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad enligt artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen. Bodelningsfrågan måste dock ha väckts som en del i målet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad för att tillräckligt samband ska anses föreligga. Sådana finska avgöranden ska också erkännas i Sverige enligt den aktuella paragrafen.

Som exempel kan ges ett finskt avgörande rörande bodelning som väckts i samband med en ansökan om äktenskapsskillnad. Makarna har hemvist i Finland men en av dem är finsk medborgare och den andra är svensk medborgare. Den avgjorda frågan gäller därmed ett finsk-svenskt förhållande och den finska domstolen har prövat sin internationella behörighet i frågan om bodelning i enlighet med artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Om talan om äktenskapsskillnad är väckt enligt artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen, erkänns domen i Sverige enligt den aktuella paragrafen.

16 § Om inget annat följer av 15 §, ska i fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island. Om dessa lagar inte gäller, tillämpas 4 kap. om inte något annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Paragrafen anger vilka bestämmelser som ska tillämpas för erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden för det fall frågan inte regleras enligt 15 §. Paragrafen ersätter de delar av 3 kap. 11 § IAL som avser erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död, t.ex. frågor om bodelning. Övervägandena finns i avsnitt 10.6.3–4.

Paragrafen omfattar alla avgöranden angående makars förmögenhetsförhållanden, t.ex. avgöranden angående frågor med anledning av äktenskapsskillnad och avgöranden angående frågor med anledning av en makes död.

Enligt paragrafen tillämpas i första hand NEVL eller 1932 års lag. NEVL tillämpas beträffande avgöranden från Danmark, Finland och Norge medan 1932 års lag tillämpas i förhållande till Island eftersom Island inte tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention. Från NEVL:s tillämpningsområde har undantagits avgöranden om bl.a. efterlevande makes rätt, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater (7 § andra stycket 5 NEVL). Från NEVL:s tillämpningsområde har

även undantagits avgöranden om bl.a. boskillnad och bodelning med anledning av äktenskapsskillnad, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 15 § i detta kapitel (7 § andra stycket 1 NEVL). Det framgår av den nu aktuella paragrafen att i fråga om erkännande och verkställighet av ett danskt eller norskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som undantas från NEVL:s tillämpningsområde tillämpas i stället 4 kapitlet i denna lag. Avseende ett finskt avgörande tillämpas i samma situation bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Från 1932 års lags tillämpningsområde har undantagits avgöranden om bl.a. boskillnad och bodelning med anledning av äktenskapsskillnad (10 § andra stycket 1 i 1932 års lag). Det framgår av den nu aktuella paragrafen att i fråga om erkännande och verkställighet av ett isländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som undantas från tillämpningsområdet för 1932 års lag, tillämpas i stället 4 kapitlet i denna lag.

3 kap. Frågor om sambors förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, om inte annat följer av en unionsrättsakt.

Bestämmelserna gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

I paragrafen anges kapitlets tillämpningsområde. Paragrafen ersätter 1 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. I förhållande till 1 § LIMF har endast vissa språkliga ändringar vidtagits. Bland annat har ordet unionsrättsakt ersatt uttrycket annan lag. Övervägandena finns i kapitel 11.2.

I *första stycket* anges att kapitlet gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, om inte annat följer av en unionsrättsakt. Ordet unionsrättsakt syftar på 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention. Genom rådets beslut den 27 november 2008 om ingående av konventionen om dom-

stols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område² är även 2007 års Luganokonvention en unionsrättsakt. Gäller det en fråga om sambors förmögenhetsförhållanden som inte regleras i någon av de två unionsrättsakterna blir sålunda bestämmelserna i det aktuella kapitlet tillämpliga. Det gäller frågor om tillämplig lag men även i vissa fall frågor om internationell behörighet samt erkännande och verkställighet (se vidare utredningens överväganden i avsnitt 11.2).

I *andra stycket* anges att bestämmelserna endast gäller sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Svensk domstols internationella behörighet

2 § En fråga om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol om

- 1. svaranden har hemvist i Sverige,*
- 2. käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 5 eller 6 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,*
- 3. frågan rör egendom i Sverige, eller*
- 4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.*

Om frågan gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

I paragrafen anges när internationell behörighet föreligger för svensk domstol i frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 2 § första stycket 2–5 samt andra stycket LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Endast mindre språkliga ändringar har vidtagits i förhållande till motsvarande bestämmelser i LIMF. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

² EUT L 147, 10.6.2009, s. 1.

3 § *En fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol*

1. om den avlidne sambon hade hemvist i Sverige,

2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller

3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen reglerar svensk domstols internationella behörighet i en fråga om bodelning med anledning av en sambos död. Paragrafen ersätter 2 a § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

4 § *Framställs ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol, när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande här i landet. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på ett lagakraftvunnet avgörande i det utländska förfarandet. Talan får prövas om det finns särskilda skäl.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om litispensens. Paragrafen ersätter 15 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Endast mindre språkliga ändringar har vidtagits i förhållande till motsvarande bestämmelser i LIMF. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Tillämplig lag

5 § *Om sambor eller blivande sambor i skriftligt, daterat och undertecknat avtal har kommit överens att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om*

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och

2. något annat inte följer av 7–14 §§.

Om den ena sambon är död, får den efterlevande sambon ingå ett avtal enligt första stycket med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare.

Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt första eller andra stycket, om avtalet eller villkoret var giltigt.

Paragrafen reglerar en möjlighet för sambor eller blivande sambor att träffa avtal om att ett visst lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter delvis 3 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1–2.

Av *första stycket* framgår att ett avtal om tillämplig lag kan träffas av sambor och blivande sambor om vissa förutsättningar är uppfyllda. Tidigare har skriftlighet varit det enda kravet för formell giltighet av lagvalsavtal. Med hänsyn till de nya formella kraven på lagvalsavtal i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 23) har det i första stycket lagts till att avtalet även ska vara daterat och undertecknat. I övrigt motsvarar första stycket vad som hittills gällt enligt 3 § första stycket LIMF.

I *tredje stycket*, som är nytt, anges att förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt första eller andra stycket, om avtalet eller villkoret var giltigt. Den lag som pekas ut i det omstridda avtalet ska alltså tillämpas för att fastställa avtalets materiella giltighet. Bestämmelserna i tredje stycket motsvarar vad som gäller i fråga om materiell giltighet av lagvalsavtal enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 24.1 i förordningarna).

6 § *Har tillämplig lag inte bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog hemvist när de inledde samboförhållandet.*

Om båda samborna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Har båda samborna tidigare under samboförhållandet haft hemvist i den staten eller är båda samborna medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist i staten.

I paragrafen anges vilken lag som blir tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden, om de inte har avtalat om tillämplig lag enligt 5 §. Paragrafens tillämpning förutsätter alltså att det inte föreligger ett giltigt avtal om tillämplig lag. Paragrafen ersätter 4 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

7 § *En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före samboförhållandet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samborna inleder samboförhållandet.*

Rättshandlingen ska vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där samborna då har hemvist.

I paragrafen ges bestämmelser om i vilken utsträckning rättshandlingar avseende förmögenhetsförhållanden mellan sambor är giltiga i Sverige. Paragrafen ersätter 5 § första och andra styckena LIMF i den del de avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

8 § *En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt*

- 1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,*
- 2. lagen i den stat där den förrättades, eller*
- 3. lagen i den stat där den avlidne hade hemvist eller var medborgare.*

Paragrafen reglerar tillämplig lag för den formella giltigheten av en utländsk bodelning med anledning av en sambos död. Den ersätter 5 a § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Bestämmelserna tillämpas på frivilliga uppgörelser. Om förrättningen innefattar ett rättsligt avgörande, är i stället bestämmelserna om erkännande av utländska avgöranden tillämpliga. Paragrafen avser endast formkraven, dvs. den reglerar inte giltigheten i materiellt hänseende.

Särskilda bestämmelser om bodelning m.m.

9 § På begäran av en sambo eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna i svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning beträffande sambors egendom.

I paragrafen anges att svensk lag under vissa förutsättningar kan tillämpas på frågor om förfarandet vid bodelning även om en utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 6 § första stycket LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid en bodelning med anledning av en sambos död ska det beaktas vad som tillkommit den efterlevande sambon vid motsvarande förrättning efter den döde utomlands.

I paragrafen regleras hur bodelningen ska gå till när samborna har egendom och skulder inte bara i Sverige utan också utomlands. Paragrafen reglerar också vad som ska beaktas vid en bodelning med anledning av en sambos död. Paragrafen ersätter 7 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

11 § *Bestämmelserna i 16–18 §§ och 22–25 §§ sambolagen (2003:376) om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag och om en sambos rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.*

I paragrafen anges att bestämmelser i sambolagen om förfogande över sambornas gemensamma bostad och bohag och om en sambos rätt att vid bodelning överta sådan egendom alltid ska tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige. Paragrafen ersätter 9 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

12 § *Vid en bodelning som görs i Sverige får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376), även om en utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.*

I paragrafen anges att jämkning enligt 15 § sambolagen får ske vid bodelning, även om en utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 10 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Hänsyn till tredje mans intressen

13 § *Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.*

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befunnit sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser till skydd för tredje man när utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 11 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

14 § *Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.*

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

I paragrafen behandlas en sambos ansvar för sina skulder. Bestämmelserna bryter igenom begränsningar som en tillämplig utländsk lag kan innehålla vad gäller en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder. Paragrafen ersätter 12 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

15 § *Ett lagakraftvunnet avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i*

1. en stat vars lag enligt 5 eller 6 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden, eller

2. den stat där svaranden hade hemvist.

Paragrafen anger förutsättningar för att ett utländskt avgörande angående sambors förmögenhetsförhållanden ska erkännas i Sverige. Paragrafen ersätter 13 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

16 § *Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om*

1. *avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,*

2. *avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,*

3. *avgörandet strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,*

4. *det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller*

5. *det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande.*

I paragrafen anges de omständigheter som medför att ett utländskt avgörande inte ska gälla i Sverige, även om förutsättningarna enligt 15 § är uppfyllda. Paragrafen ersätter 14 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

17 § *Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.*

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

Paragrafen reglerar vad som ska gälla vid en ansökan om verkställbarhet och förutsättningarna för verkställighet av utländska avgöranden om sambors förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 16 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. I förhållande till 16 § LIMF har vissa språkliga ändringar företagits av andra stycket. Några ändringar i sak är dock inte avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

18 § *Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har vunnit laga kraft. En föreskrift om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.*

Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av att ett utländskt avgörande har förklarats verkställbart och om handläggningen av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. Paragrafen ersätter 17 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Reservforum

19 § *Om det finns svensk internationell behörighet enligt detta kapitel och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om reservforum för det fall att någon behörig domstol inte finns när svensk internationell behörighet föreligger enligt kapitlet. Paragrafen ersätter 18 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. I förhållande till 18 § LIMF har endast språkliga ändringar vidtagits. Några ändringar i sak har inte varit avsedda. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Hemvist

20 § *Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel ska den som bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.*

I paragrafen definieras begreppet hemvist som förekommer i flera av kapitlets bestämmelser. I förevarande paragraf ges en legaldefinition av begreppet. Paragrafen ersätter 19 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Ordre public

21 § *En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet.*

Paragrafen innehåller ett förbehåll om att tillämpningen av en utländsk lag i ett enskilt fall inte får strida mot grunderna för den svenska rättsordningen, s.k. ordre public. Av paragrafen framgår också att ett utländskt avgörande inte heller gäller i Sverige om det strider mot grunderna för den svenska rättsordningen. Paragrafen ersätter 20 § LIMF i den del den avser sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § *Detta kapitel gäller för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, om inte annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 2 kap. denna lag, lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island.*

I paragrafen anges kapitlets tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 12.1–2.

Bestämmelserna i kapitlet är tillämpliga på avgöranden om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna är även tillämpliga på vissa nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Det gäller danska, isländska och norska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 2 kap., NEVL eller 1932 års lag.

Exempel på sådana avgöranden är danska och norska avgöranden om bodelning med anledning av äktenskapsskillnad där bestämmelserna om internationell behörighet i den nordiska äktenskapskonventionen inte har tillämpats (7 § andra stycket 1 NEVL). Ett annat exempel är danska och norska avgöranden om bodelning med anledning av en makes död när den avlidne inte var medborgare i eller hade hemvist i ett nordiskt land (7 § andra stycket 5 NEVL). Vidare tillämpas bestämmelserna om verkställighet i detta kapitel på isländska avgöranden om bodelning som erkänns enligt den nordiska äktenskapskonventionen (2 kap. 15 § i denna lag). Bestämmelserna om verkställighet i 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island gäller nämligen inte sådana avgöranden (se 10 § andra stycket 1 i 1932 års lag). I fråga om isländska avgöranden angående bodelning med anledning av en makes död blir dock bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 1932 års lag tillämpliga oavsett i vilket land den avlidne var medborgare eller hade hemvist (se vidare avsnitt 10.6.3).

Bestämmelserna i kapitlet blir i stort sett aldrig tillämpliga på finska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. I fråga om finska domar där de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet inte är tillämpliga, blir i stället förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämplig. I de mycket få fall där ett finskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden är undantaget från förordningens tillämpningsområde enligt artikel 1.2 (t.ex. avgöranden angående rätt till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter enligt punkten f) blir dock bestämmelserna i detta kapitel tillämpliga.

Erkännande och verkställighet

2 § Ett lagakraftvunnet avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden, eller

2. den stat där svaranden hade hemvist.

Paragrafen anger förutsättningarna för att ett utländskt avgörande ska erkännas i Sverige. Paragrafen ersätter 13 § LIMF i den del den avser makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I förhållande till 13 § LIMF har den första punkten fått en ändrad lydelse. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.1.

Enligt *första punkten* gäller ett lagakraftvunnet avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden i Sverige, om det har meddelats i en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade parternas förmögenhetsförhållanden. Med i Sverige gällande lagvalsregler avses bestämmelserna om tillämplig lag i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och de internationiska lagvalsreglerna i 2 kap. Dessutom kan äldre bestämmelser i LIMF aktualiseras då dessa bestämmelser är fortsatt tillämpliga beträffande makar respektive registrerade partner i s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap (se övergångsbestämmelser).

3 § *Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om*

- 1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,*
- 2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,*
- 3. avgörandet strider mot ett tidigare meddelat utländskt avgörande som gäller här,*
- 4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller*
- 5. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.*

Paragrafen anger de omständigheter som medför att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige trots att förutsättningarna enligt 2 § är uppfyllda. Paragrafen ersätter 14 § LIMF i den del den avser makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.2.

I *tredje punkten* anges att ett avgörande som strider mot ett tidigare meddelat utländskt avgörande som gäller här inte erkänns. Till skillnad mot vad som hittills gällt enligt samma punkt i 14 § LIMF saknar det betydelse när förfarandena påbörjades.

Enligt den *femte punkten* kan erkännande också vägras på grund av att det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet (s.k. ordre public). Det kan exempelvis röra sig om bestämmelser som diskriminerar en make på grund av etnisk tillhörighet eller kön. Femte punkten motsvarar 20 § LIMF och ersätter den vägransgrund som hittills gällt enligt 14 § LIMF, nämligen att avgörandet inte gäller om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande.

4 § *I fråga om verkställighet av ett avgörande som avses i 2 § gäller vad som föreskrivs i 3 kap. 17–18 §§.*

Paragrafen anger att i fråga om verkställighet av ett avgörande som avses i 2 § gäller vad som föreskrivs i 3 kap. 17–18 §§. Samma bestämmelser om verkställighet och verkställbarhetsförklaring gäller alltså för såväl avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden enligt det aktuella kapitlet som för avgöranden om sambors förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 16–17 §§ LIMF i den del de avser makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.*
2. *Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.*
3. *Bestämmelserna i 3–7, 9–12 och 19–20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande avseende makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter.*

4. Ett giltigt lagvalsavtal mellan sambor som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.

5. Har talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden väckts vid domstolen före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

6. Bestämmelserna i 13, 14, 16, 17, 19 och 20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande på avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före ikraftträdandet.

Övervägandena om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna finns i avsnitt 15.1.

Av första och andra punkterna framgår att lagen träder i kraft den 29 januari 2019 och att LIMF då upphör att gälla.

Enligt tredje punkten tillämpas fortfarande bestämmelserna om tillämplig lag i LIMF för makar och registrerade partner i s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap.

Enligt punkten fyra behåller äldre lagvalsavtal mellan sambor, som var giltiga när de företogs, sin giltighet även efter ikraftträdandet.

Av femte punkten framgår att äldre bestämmelser tillämpas om talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden väckts vid domstolen före ikraftträdandet.

Punkten sex anger att när det gäller avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före ikraftträdandet, tillämpas fortfarande bestämmelserna om erkännande och verkställighet i LIMF. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaterna har inletts före den 29 januari 2019 ska dock domar som meddelas därefter erkännas och verkställas enligt bestämmelserna i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, så länge de bestämmelser om internationell behörighet som har tillämpats är förenliga med dem som fastställts enligt förordningarna. Detta framgår av förordningarnas artikel 69.2.

17.2 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

7 kap.

3 § Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, dateras och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks.

I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om upprättande och registrering av äktenskapsförord. I andra stycket har lagts till ett krav på *datering* av äktenskapsförordet för dess formella giltighet. Detta formkrav motsvarar formkravet i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.1.

9 kap.

5 § Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen ska upprättas en handling som dateras och skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur bodelning förrättas och upprättande av bodelningsavtal. I paragrafen har lagts till ett krav på *datering* av bodelningsavtalet för dess formella giltighet. Detta formkrav motsvarar formkravet i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.1.

13 § *Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet ska upprättas en handling som dateras och undertecknas av makarna.*

Avtal som makar i annat fall har ingått om kommande bodelning är utan verkan, om det inte utgör äktenskapsförord.

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om upprättande av föravtal. I paragrafen har lagts till ett krav på *datering* av föravtalet för dess formella giltighet. Detta formkrav motsvarar formkravet i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.1.

16 kap.

1 § *För hela landet gemensamt ska Skatteverket föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska*

- 1. registreras enligt denna balk,*
- 2. registreras enligt*

rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen, och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen, eller

- 3. tas in i registret enligt andra bestämmelser.*

Paragrafen anger för vilka uppgifter Skatteverket har en skyldighet att föra ett äktenskapsregister för inskrivning. I paragrafen har lagts till uppgifter som ska registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, dvs. lagvalsavtal. Omstrukturering av lagtexten har gjorts på så sätt att de enligt paragrafen aktuella uppgifterna har delats upp i tre punkter. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.2.

Enligt *första punkten* har Skatteverket skyldighet att föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska registreras enligt äktenskapsbalken. Innehållet i den första punkten är detsamma som tidigare har gällt enligt paragrafen.

Enligt *andra punkten*, som är ny, har Skatteverket också en skyldighet att i äktenskapsregistret skriva in de uppgifter som ska registreras enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det gäller alltså registrering av lagvalsavtal i de fall sådan registrering krävs enligt artikel 23 i båda förordningarna.

Enligt *tredje punkten* har Skatteverket dessutom en skyldighet att i äktenskapsregister skriva in de uppgifter som ska tas in i registret enligt andra bestämmelser. Innehållet i den tredje punkten är detsamma som tidigare har gällt enligt paragrafen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.*

2. *Ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.*

Övervägandena om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna finns i avsnitt 15.2.

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 29 januari 2019.

Av *andra punkten* framgår att äldre äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal mellan makar respektive registrerade partner som var giltiga när de företogs behåller sin giltighet även efter ikraftträdandet.

17.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

7 § Denna lag tillämpas inte om något annat följer av de unionsrättsakter och internationella instrument som omfattas av lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller av särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omtydighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,

2. dom eller förlikning i mål om boskillnad eller i mål angående bodelning med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 2 kap. 15 § lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden,

3. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

4. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

5. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

6. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

7. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

8. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Paragrafen anger undantag från tillämpningsområdet för lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL).

De internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer har förts över från NÄF till den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. I andra stycket har därför frågor om makars förmögenhetsförhållanden flyttats från den första punkten till en ny andra punkt. I den nya punkten två görs numera en hänvisning till 2 kap. 15 § i den nya lagen i stället för till 22 § NÄF. Någon ändring i sak är inte avsedd.

17.4 Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

8 § *I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om*

- 1. barnet är makarnas gemensamma och*
- 2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.*

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

- 1. barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,*
- 2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,*
- 3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och*
- 4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.*

I paragrafen regleras internationell behörighet för frågor som har samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller hemskillnad i nordiska förhållanden. Övervägandena finns i kapitel 14.

Bestämmelserna om internationell behörighet för frågor om bodelning i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller hemskillnad har flyttats från den nu aktuella paragrafen till 2 kap. 3 § i den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Numera omfattas alltså inte frågor om bodelning i samband med ett yrkande om äktenskaps-skillnad eller hemskillnad av den aktuella paragrafen.

9 § *Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag.*

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall ska föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Paragrafen reglerar vilket lands lag som ska tillämpas vid prövning av frågor om hemskillnad och äktenskapsskillnad samt frågor av det slag som kan tas upp i samband med dessa. Övervägandena finns i kapitel 14.

Bestämmelserna om tillämplig lag vid bodelning i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller hemskillnad har tagits bort från den aktuella paragrafens första stycke.

10 § *Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, ska, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapsskillnad, om hemskillnaden ännu består.*

Paragrafen reglerar rättsverkningarna av hemskillnad (legal separation) vid frågor om arv. Övervägandena finns i kapitel 14.

Bestämmelserna om rättsverkningar av hemskillnad vid frågor om makars förmögenhetsförhållanden har flyttats från den nu aktuella paragrafen till 2 kap. 13 § i den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Numera reglerar paragrafen alltså endast rättsverkningarna av hemskillnad vid frågor om arv.

22 § Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, ska gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

I paragrafen regleras frågor om erkännande av avgöranden som har meddelats i en annan nordisk stat. Övervägandena finns i kapitel 14.

Bestämmelserna om erkännande av avgöranden som har meddelats enligt de internordiska behörighetsbestämmelserna rörande boskillnad och bodelning har flyttats från den nu aktuella paragrafen till 2 kap. 15 § i den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Numera omfattar paragrafen alltså inte erkännande av sådana avgöranden.

17.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

3 kap.

11 § I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen.

I paragrafen regleras frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden med anledning av dödsfall från Danmark, Finland, Island och Norge. Bestämmelserna om erkännande och verkställighet av avgöranden avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död har flyttats från den nu aktuella paragrafen till 2 kap. 16 § i den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Till följd av detta har hänvisningen till LIMF tagits bort från paragrafen. Frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död ingick tidigare i begreppet *efterlevande makes rätt*. Övervägandena finns i kapitel 14.

17.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken

19 § I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 2 kap. 5 § lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

Paragrafen anger vilka förfaranderegler som ska tillämpas i fråga om en ansökan om boskillnad. De internordiska bestämmelserna om boskillnad har flyttats från 5 § NÄF till 2 kap. 5 § i den nya lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden. Till följd av detta har lagrumshänvisningen i paragrafen ändrats.

Kommittédirektiv 2016:74

EU-bodelning

Beslut vid regeringssammanträde den 1 september 2016

Sammanfattning

Om en bodelning eller någon annan fråga som rör makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden har anknytning till olika länder, kan det leda till praktiska och juridiska svårigheter. EU har därför inom ramen för ett fördjupat samarbete antagit två förordningar med internationellt privat- och processrättsliga regler om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

En särskild utredare ska analysera förordningarna och lämna förslag till de författningsändringar och andra åtgärder som förordningarna ger anledning till.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

Förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Det blir allt vanligare att personer ingår äktenskap eller registrerar partnerskap med en person som bor i ett annat land eller att makarna eller partnerna har egendom i olika länder. Utan internationella överenskommelser om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden tillämpar varje land sina egna regler om vilken domstol som kan pröva en tvist, om vilket lands lag som ska tillämpas och om hur en utländsk dom kan erkännas och verkställas. Om en bodelning eller någon annan fråga som rör makarnas eller partnernas förmögenhetsförhållanden har anknytning till olika

länder, kan det leda till praktiska och juridiska svårigheter. EU har därför inom ramen för ett fördjupat samarbete antagit två förordningar med internationellt privat- och processrättsliga regler om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden – rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Förordningarnas tillkomst

Den 16 mars 2011 lade EU-kommissionen fram ett förslag till en förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden, KOM(2011) 126. Samma dag lade kommissionen även fram ett förslag till en förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, KOM(2011) 127.

Efter att det vid rådet för rättsliga och inrikes frågor i december 2015 stått klart att det inte var möjligt att nå nödvändig enhällighet för förslagen begärde 17 medlemsstater – däribland Sverige – att kommissionen skulle lägga fram ett förslag till fördjupat samarbete på området. Den 2 mars 2016 presenterade kommissionen inom ramen för ett fördjupat samarbete två förordningsförslag som svarar mot de förordningar som tidigare förhandlats i rådet, KOM(2016) 106–107. Förordningarna antogs nyligen och kommer i huvudsak att börja tillämpas från och med den 29 januari 2019. De kommer att vara bindande och direkt tillämpliga för de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet.

Förordningarnas huvudsakliga innehåll

Förordningarna är tillämpliga på frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. De omfattar i princip alla förmögenhetsrättsliga verkningar av äktenskap och registrerade partnerskap. Det gäller såväl den löpande förvaltningen av makarnas eller partnerns egendom som avvecklingen av egendom till följd av äktenskaps- eller partnerskapskillnad eller att en make eller partner avlidit.

Från förordningarnas tillämpningsområde undantas frågor om bl.a. makars och registrerade partners rättskapacitet och underhållsskyldighet samt arv efter en avliden make eller registrerad partner. Förordningarna är inte heller tillämpliga på frågor om bl.a. giltighet och erkännande av äktenskap eller registrerat partnerskap.

Förordningarna innehåller regler om behörig domstol eller motsvarande rättslig instans i medlemsstaterna. Förordningarna reglerar också hur domstolarna ska agera om talan väcks vid domstolar i flera medlemsstater om samma sak och målen gäller samma parter (s.k. litispendens). Reglerna innebär att företräde att pröva frågan om vilken domstol som är behörig att ta upp saken till prövning ges till den domstol där talan först väckts. Om den domstolen förklarar sig behörig, ska andra domstolar självmant förklara sig obehöriga. Förordningarna innehåller också regler om mål som har samband med varandra och om interimistiska åtgärder.

Vidare pekar förordningarna ut vilken stats lag som ska vara tillämplig. Lagvalsreglerna har universell karaktär, dvs. den lag som anvisas ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte. Makar eller registrerade partner eller blivande sådana makar eller partner har inom vissa ramar möjlighet att välja vilken stats lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Om makarna inte har ingått ett lagvalsavtal, tillämpas i första hand lagen i den stat där de först tog gemensam hemvist efter att de gift sig. Om de registrerade partnerna inte har ingått ett lagvalsavtal, tillämpas i första hand lagen i den stat där partnerskapet ingicks. I förordningarna finns även bestämmelser som avser den formella och materiella giltigheten av ett avtal om tillämplig lag samt formkrav på äktenskaps- och partnerskapsförord.

Förordningarna ger möjligheten att begränsa tillämpningen av den lag som följer av förordningarna till förmån för sådana regler i

den egna statens lag som är avgörande för att skydda allmänintressen, s.k. internationellt tvingande regler. Förordningarna gör det också möjligt att begränsa tillämpningen av en bestämmelse i utländsk lag när en sådan tillämpning uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (fr. ordre public).

Förordningarna innehåller regler om erkännande och verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar som har ingåtts inför domstol. Reglerna bygger till stor del på rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2000 års Bryssel I-förordning). Reglerna innebär att avgöranden som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i en annan medlemsstat utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Förordningarna föreskriver vidare att den som vill ha ett avgörande som meddelats i en medlemsstat verkställt i en annan medlemsstat först måste ansöka hos en domstol eller behörig myndighet i verkställighetsstaten om ett beslut om verkställbarhetsförklaring. Erkännande eller verkställighet ska vägras endast om det finns någon vägransgrund som är angiven i förordningarna.

Utredningsuppdraget

Allmänna riktlinjer

EU-förordningarna ska inte genomföras i svensk rätt. De blir i stället bindande och direkt tillämpliga i de medlemsstater som ingår i det fördjupade samarbetet. Det kan dock krävas att bestämmelser i svensk rätt kompletteras, ändras eller upphävs för att säkerställa både att förordningarna får ett effektivt genomslag och att den nationella rätten inte strider mot förordningarna. Utredarens övergripande uppdrag är att överväga vilka författningsändringar som behövs med anledning av förordningarna. Utredaren ska lämna de författningsförslag och förslag på andra åtgärder som förordningarna ger anledning till.

I utredarens uppdrag ingår också att förklara och tydliggöra förordningarnas innebörd och tillämpning i ett svenskt sammanhang. En utgångspunkt för arbetet ska vara att de förslag som utredaren presenterar ska passa in i den svenska rättsordningen så långt det är möjligt. Utredaren ska utgå från lagstiftningens nuvarande systematik och sträva efter lösningar som är förenliga med befint-

liga rutiner för hantering av bodelningsfrågor och andra frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Om utredaren under arbetets gång bedömer att det finns behov av att ta upp någon internationellt familjerättslig fråga som anknyter till förordningarna, står det utredaren fritt att göra det.

Regeringen anger i det följande vissa frågor som ska uppmärksammas särskilt.

Förordningarnas tillämpning i Sverige

I lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF) finns regler om svensk domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av utländska domstolsavgöranden. LIMF kan även bli tillämplig i fråga om registrerade partners förmögenhetsförhållanden när partnerskapet ingåtts här. Lagen torde i vart fall tillämpas analogivis på utländska registrerade partners förmögenhetsförhållanden under förutsättning att partnerskapet har motsvarande rättsverkningar som ett äktenskap. I förhållande till de nordiska länderna gäller förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF). Denna förordning bygger på 1931 års nordiska konvention om internationellt privaträttsliga regler om äktenskap, adoption och förmyndarskap, som senast ändrades genom en överenskommelse den 26 januari 2006. Den är inte tillämplig i fråga om registrerade partnerskap.

Utredaren ska analysera hur EU-förordningarna påverkar de svenska reglerna och om ändringar och kompletteringar måste eller bör göras i reglerna för att åstadkomma en överskådlig, förutsebar och ändamålsenlig reglering på området. I utredarens uppdrag ingår att föreslå de ändringar som krävs i det svenska regelverket för att inte det i förhållande till förordningarna ska innebära oväntade resultat och rättsförluster för enskilda. Utredaren ska särskilt överväga om samtliga bestämmelser på området bör samlas i en ny lag som ersätter de befintliga lagarna. Om LIMF och NÄF föreslås vara kvar, ska utredaren överväga om de kompletterande bestämmelserna till förordningarna kan placeras i de lagarna eller om de bör tas in i en särskild lag.

Förordningarna har kopplingar till regler i andra unionsrättsakter, framför allt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (arvsförordningen) och rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). I utredarens uppdrag ingår att belysa hur de olika förordningarna förhåller sig till varandra och till svenska förfaranderegler om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I det sammanhanget bör avgränsningen mellan bodelnings- och arvsfrågor när en make eller registrerad partner har avlidit belysas särskilt.

Behörighet

Förordningarna innehåller bestämmelser om vilken domstol som kan pröva en tvist om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Förordningarna får till följd att behörighet för svensk domstol inte kommer att finnas i samma situationer som i dag. Utredaren ska analysera i vilken utsträckning svenska bestämmelser som reglerar dessa frågor behöver ändras för att säkerställa både att förordningarnas behörighetsregler får ett effektivt genomslag och att svensk rätt inte strider mot förordningarnas regler. Utredaren ska vidare bedöma vilka kompletterande författningsbestämmelser som behövs med anledning av förordningarnas behörighetsbestämmelser och föreslå sådana. Det kan t.ex. röra sig om reservforum när förordningarna föreskriver att det finns internationell behörighet (domsrätt) för svensk domstol att ta upp ett mål men det saknas regler om vilken domstol som är lokalt behörig.

Enligt förordningarnas systematik omfattar begreppet domstol inte bara domstolar i strikt bemärkelse utan även andra rättsliga myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Dessa myndigheter och rättstillämpare ska förtecknas i en lista som kommer att publiceras i Europeiska unionens officiella tidning (EUT).

I utredarens arbete ingår att bedöma vilka myndigheter eller rätts-tillämpare i Sverige som bör likställas med domstol i förordningar-nas mening.

Tillämplig lag och formkrav

Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden vilar på samma grundprincip som LIMF och NÄF när det gäller att be-stämma vilken lag som ska vara tillämplig i fråga om makarnas för-mögenhetsförhållanden. Principen innebär att om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Förordningen om förmögenhetsrätts-liga verkningar av registrerade partnerskap vilar dock på principen att tillämplig lag bestäms med utgångspunkt i lagen i den stat där det registrerade partnerskapet ingicks, om inte parterna avtalat om något annat. En betydelsefull skillnad i förhållande till LIMF och NÄF är att dessa författningar utgår från den s.k. tvåårsregeln som innebär att om båda makarna, eller – i fråga om LIMF – part-nerna, senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Förordningarna in-nehåller ingen motsvarande regel. Den tillämpliga lag som bestämts med hänsyn till den anknytning som fanns när äktenskapet ingicks eller partnerskapet registrerades ändras endast undantagsvis efter ansökan under vissa i respektive förordning angivna förutsättningar. Även i vissa andra avseenden finns det skillnader mellan å ena sidan svenska regler om tillämplig lag och om formkrav på äktenskaps- och partnerskapsförord och å andra sidan förordningarnas motsvarande regler. Utredaren ska analysera i vilken utsträckning svenska bestäm-melser som reglerar dessa frågor behöver ändras för att säkerställa både att förordningarnas regler får ett effektivt genomslag och att svensk rätt inte strider mot förordningarna.

Erkännande och verkställbarhetsförklaring

Enligt förordningarna ska varje medlemsstat utse domstolar eller behöriga myndigheter som kan pröva ansökningar om erkännande och verkställbarhetsförklaring av en dom som meddelats i en annan medlemsstat. Detsamma gäller i fråga om motsvarande ansökningar som avser officiella handlingar som fastställts eller förlikningar som ingåtts inför domstol i en annan medlemsstat. Medlemsstaterna ska också utse domstolar eller myndigheter som kan pröva ansökningar om ändring eller överklaganden av meddelade beslut. Utredaren ska därför ta ställning till vilka domstolar eller myndigheter som lämpligen bör pröva ansökningar om erkännande och verkställbarhetsförklaring eller om ändring eller överklagande av sådana beslut. Utredaren ska också föreslå vilka regler som ska tillämpas vid handläggning av ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring. Utredaren ska vidare – i den utsträckning frågan inte regleras i förordningarna – lämna förslag till regler för verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol som förklarats verkställbara här med tillämpning av förordningarna.

Det nordiska undantaget

I förordningen om makars förmögenhetsförhållanden finns ett undantag som innebär att Sverige och Finland i vissa fall kan avstå från att tillämpa förordningens regler om förfaranden för erkännande och verkställighet när det gäller avgöranden som meddelats i den andra staten. Undantaget avser avgöranden som meddelats med stöd av 1931 års nordiska konvention om internationellt privaträttsliga regler om äktenskap, adoption och förmyndarskap, 1934 års nordiska konvention om arv, testamente och boutredning och 1977 års nordiska konvention om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. I uppdraget ingår att analysera undantagets närmare innebörd för tillämpningen av de författningar som genomför de nordiska konventionerna i svensk rätt. Utredaren ska särskilt överväga om några författningsändringar krävs för att säkerställa att förordningarna får effektivt genomslag och att författningarna inte strider mot förordningarna.

Nordiska regler om bodelning med anledning av en makes död

När lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. upphävdes i samband med att arvsförordningen började tillämpas och lagen (2015:417) om arv i internationella situationer infördes, gjordes bedömningen att de nordiska reglerna om bodelning med anledning av en makes död skulle hållas samlade med övriga regler som genomför 1934 års nordiska konvention om arv, testamente och boutredning i svensk rätt (se prop. 2014/15:105, s. 57 och 58). Det uttalades att även om bestämmelserna inte hör hemma i den nya lagen, ingår de i en nordisk systematik som inte bör brytas upp utan noggranna överväganden. Det konstaterades också att förhandlingar pågick om en förordning om makars förmögenhetsförhållanden som berör bl.a. de nordiska reglerna. Eftersom det förhandlingsarbetet nu slutförts, finns det anledning att närmare överväga om det finns anledning att göra ändringar i de nordiska reglerna.

Utländska registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Förordningen om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap kan innebära att svensk lag kommer att tillämpas i fråga om utländska registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Sedan äktenskapslagstiftningen blev könsneutral i Sverige år 2009 är det inte längre möjligt att ingå partnerskap här. Det finns bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap som ingåtts i Sverige dessförinnan. Några materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap finns däremot inte. Utredaren ska överväga om det finns behov av att införa sådana bestämmelser.

Konsekvensbeskrivningar

Ekonomiska och andra konsekvenser för enskilda personer, företag och det allmänna av de förslag som lämnas ska redovisas. Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474). Om utredarens förslag medför ökade kostnader för det allmänna, ska förslag till finansiering redovisas.

Utredaren ska redovisa om förslagen har någon påverkan på jämställdheten mellan män och kvinnor eller på möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. I förekommande fall ska utredaren särskilt redovisa hur genomförda konsekvensbeskrivningar har beaktats när förslagen tagits fram.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska följa Finlands arbete med förordningarna. Utredaren ska i övrigt göra de internationella jämförelser som är befogade.

Synpunkter ska inhämtas från Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten, Skatteverket samt andra berörda myndigheter och organisationer. Utredaren ska i övrigt inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer i den utsträckning det bedöms lämpligt. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017.

(Justitiedepartementet)

II

(Icke-lagstiftningsakter)

FÖRORDNINGAR

RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/1103

av den 24 juni 2016

om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 81.3,

med beaktande av rådets beslut (EU) 2016/954 av den 9 juni 2016 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap ⁽¹⁾,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, och

av följande skäl:

- (1) Unionen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, i vilket den fria rörligheten för personer säkerställs. I syfte att gradvis upprätta ett sådant område ska unionen besluta om åtgärder rörande rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, särskilt när det är nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl.
- (2) Enligt artikel 81.2 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får sådana åtgärder omfatta åtgärder som syftar till att säkerställa förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet.
- (3) Europeiska rådet uttryckte vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter och såg detta som en hörnsten i det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga området samt uppmanade rådet och kommissionen att anta ett åtgärdsprogram för att genomföra den principen.
- (4) Kommissionens och rådets gemensamma åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område ⁽³⁾ antogs den 30 november 2000. I det programmet identifieras åtgärder för att harmonisera lagvalsregler som åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrivs att man kommer att utarbeta ett rättsligt instrument i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

⁽¹⁾ EUT L 159, 16.6.2016, s. 16.⁽²⁾ Yttrande av den 23 juni 2016 (ännu ej offentliggjort i EUT).⁽³⁾ EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

- (5) Vid sitt möte i Bryssel den 4 och 5 november 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program, kallat *Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen*⁽¹⁾. I Haagprogrammet uppmanade rådet kommissionen att lägga fram en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Dessutom framhölls i programmet behovet av att anta en rättsakt på området.
- (6) Den 17 juli 2006 antog kommissionen en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Genom denna grönbok inleddes ett brett samråd om de problem som par i EU riskerar att möta i samband med avveckling av deras gemensamma egendom samt om vilka rättsliga möjligheter som står till förfogande.
- (7) Vid sitt möte i Bryssel den 10 och 11 december 2009 antog Europeiska rådet ett nytt flerårigt program med titeln *Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd*⁽²⁾. I det programmet ansåg Europeiska rådet att det ömsesidiga erkännandet borde utsträckas till områden som ännu inte täcks men som är av stor betydelse i det dagliga livet, t.ex. frågor som gäller makars förmögenhetsförhållanden, samtidigt som medlemsstaternas rättssystem, inbegripet grunderna för rättsordningen (*ordre public*), och de nationella traditionerna på området beaktas.
- (8) I *Rapport om EU-medborgarskapet 2010 – Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter*, som togs den 27 oktober 2010, tillkännagav kommissionen sina planer på att anta ett förslag till lagstiftning som gör det möjligt att undanröja hindren mot den fria rörligheten för personer, särskilt de problem som par stöter på i samband med förvaltningen eller fördelningen av gemensam egendom.
- (9) Den 16 mars 2011 antog kommissionen ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (10) Vid sitt möte den 3 december 2015 konstaterade rådet att ingen enhällighet kunde uppnås med avseende på antagandet av förslagen till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och att målen för samarbetet på detta område inte kunde uppnås inom rimlig tid av hela unionen.
- (11) Under perioden december 2015 till februari 2016 riktade Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige varsin begäran till kommissionen där de angav att de önskade upprätta ett fördjupat samarbete sinsemellan på området för internationella pars förmögenhetsförhållanden, närmare bestämt på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, och uppmanade kommissionen att lägga fram ett förslag för rådet för detta ändamål. Genom en skrivelse till kommissionen i mars 2016 tillkännagav Cypern sin önskan att delta i upprättandet av det fördjupade samarbetet; Cypern upprepade denna önskan under rådets arbete.
- (12) Den 9 juni 2016 antog rådet beslut (EU) 2016/954 om bemyndigande av ett sådant fördjupat samarbete.
- (13) Enligt artikel 328.1 i EUF-fördraget ska de fördjupade samarbetena när de upprättas vara öppna för samtliga medlemsstater, förutsatt att medlemsstaterna tar hänsyn till de eventuella villkor för deltagande som fastställts genom beslutet om bemyndigande. De ska också vara öppna vid varje annat tillfälle, under förutsättning att de utöver nämnda villkor tar hänsyn till de akter som redan har antagits inom denna ram. Kommissionen och de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete bör säkerställa att de främjar deltagande av så många medlemsstater som möjligt. Denna förordning bör vara till alla delar bindande och direkt tillämplig endast i de medlemsstater som deltar i ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, på grundval av beslut (EU) 2016/954, eller på grundval av ett beslut antaget i enlighet med artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget.

⁽¹⁾ EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

- (14) Denna förordning bör i enlighet med artikel 81 i EUF-fördraget vara tillämplig med avseende på makars förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder.
- (15) För att ge gifta par rättssäkerhet när det gäller deras egendom samt erbjuda dem ett visst mått av förutsebarhet bör alla bestämmelser som är tillämpliga på makars förmögenhetsförhållanden omfattas av ett enda instrument.
- (16) För att uppnå dessa mål bör man i denna förordning sammanföra bestämmelser om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande eller, i tillämpliga fall, godkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol.
- (17) Begreppet *äktenskap*, som definieras i medlemsstaternas nationella rätt, definieras inte i denna förordning.
- (18) Denna förordnings tillämpningsområde bör omfatta alla civilrättsliga aspekter av makars förmögenhetsförhållanden, såväl den löpande förvaltningen av makarnas egendom som avveckling av den, i synnerhet till följd av att makarna separerar eller att en make avlider. I denna förordning bör begreppet *makars förmögenhetsförhållanden* tolkas fristående och regler i detta avseende bör inte bara omfatta regler som makarna inte får avvika från, utan även alla frivilliga regler som makarna kan ha kommit överens om i enlighet med tillämplig lag, liksom standardregler i tillämplig lag. Det omfattar inte endast förmögenhetsförhållanden som specifikt och exklusivt föreskrivs i vissa nationella rättssystem vid äktenskap utan även sådana egendomsförhållanden mellan makar och i deras förhållande till tredje man som är en direkt följd av deras äktenskap eller dess upplösning.
- (19) För tydlighetens skull bör ett antal frågor som skulle kunna betraktas som knutna till frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden uttryckligen undantas från denna förordnings tillämpningsområde.
- (20) Denna förordning bör således inte tillämpas på frågor som rör makars allmänna rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga; emellertid bör detta undantag från tillämpningsområdet inte omfatta den ena eller båda makarnas befogenheter och rättigheter när det gäller egendom, vare sig det emellan eller med avseende på tredje man, eftersom dessa befogenheter och rättigheter bör omfattas av den här förordningen.
- (21) Denna förordning bör inte tillämpas på andra preliminära frågor, såsom förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap, som fortsätter att omfattas av medlemsstaternas nationella rätt, inklusive deras internationella privaträtt.
- (22) Eftersom frågor om underhållsskyldighet mellan makar regleras i rådets förordning (EG) nr 4/2009 ⁽¹⁾ bör de undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, vilket även gäller frågor om arv efter en avliden make, eftersom de omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 ⁽²⁾.
- (23) Frågor om rätten till överföring eller justering mellan makar av pensions- eller sjukpensionsrättigheter, av vilket slag som helst, som uppkommit under ett äktenskap och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det äktenskapet, är områden som bör undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, med beaktande av de specifika system som finns i medlemsstaterna. Emellertid bör detta undantag tolkas restriktivt. Följaktligen bör denna förordning i synnerhet reglera frågor om klassificering av pensionstillgångar, de belopp som redan har betalats till en make under äktenskapet, och den eventuella kompensation som skulle beviljas när det gäller pension som finansierats med gemensamma tillgångar.
- (24) Denna förordning bör medge uppkomst eller överlåtelse, som följer av makars förmögenhetsförhållanden, av en rättighet i fast eller lös egendom i enlighet med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Den bör dock inte inverka på det begränsade antal (*numerus clausus*) sakrätter som är kända i vissa medlemsstaters nationella rätt. En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt i egendom belägen i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd i medlemsstatens rättsordning.

⁽¹⁾ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 10.1.2009, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 27.7.2012, s. 107).

- (25) För att makarna ska komma i åtnjutande i en annan medlemsstat av de rättigheter som uppkommit eller överlåtits på dem som en följd av makarnas förmögensförhållanden bör denna förordning dock möjliggöra anpassningen av en okänd sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagen i den andra medlemsstaten. En sådan anpassning bör genomföras med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och den verkan den har. För att kunna fastställa den närmast likvärdiga nationella sakrätten får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på makarnas förmögensförhållanden kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I detta syfte kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas, liksom alla andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag.
- (26) Den anpassning av okända sakrätter som uttryckligen föreskrivs i denna förordning bör inte utesluta andra former av anpassning i samband med tillämpningen av denna förordning.
- (27) De krav som ställs för registrering i ett register av en rättighet i fast eller lös egendom bör undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen i det land där egendomen är belägen (*lex rei sitae*)) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notaries, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats eller fastställts är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. Myndigheterna får särskilt kontrollera att en make eller makas rätt till egendom som anges i den handling som uppvisas för registrering är en rättighet som har registrerats som sådan i registret eller som på annat sätt bevisas i enlighet med lagen i den medlemsstat där registret förs. För att undvika duplicering av handlingar bör registeransvariga myndigheter godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och som cirkuleras i enlighet med vad som föreskrivs i denna förordning. Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmäna den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller uppvisa sådana ytterligare handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs, till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan tillhandahållas.
- (28) Verkningarna av registreringen av en rättighet i ett register bör också undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs som avgör huruvida registreringen exempelvis har en fastställande eller konstitutiv verkan. Om det exempelvis för att förvärva en rättighet i fast egendom krävs registrering enligt lagen i den medlemsstat där registret förs – för att registrens *erga omnes*-verkan ska uppnås eller för att skydda rättsliga transaktioner – bör tidpunkten för detta förvärv regleras av lagen i den medlemsstaten.
- (29) Denna förordning bör ta hänsyn till de olika system för handläggning av frågor rörande makars förmögensförhållanden som tillämpas i medlemsstaterna. I denna förordning bör begreppet *domstol* därför ges en vid definition så att det täcker inte bara domstolar i ordets egentliga mening, som utövar rättsliga funktioner, utan också exempelvis notaries i en del medlemsstater som, i vissa frågor rörande makars förmögensförhållanden, utövar rättsliga funktioner i likhet med domstolar, och notaries och rättstillämpare som, i vissa medlemsstater, utövar rättsliga funktioner i vissa frågor rörande makars förmögensförhållanden genom delegering av befogenheter från en domstol. Alla domstolar enligt definitionen i denna förordning bör omfattas av denna förordnings bestämmelser om domstols behörighet. Däremot bör begreppet *domstol* inte omfatta icke-rättsliga myndigheter i en medlemsstat som enligt nationell rätt är behöriga att handlägga frågor rörande makars förmögensförhållanden, såsom notaries i flertalet medlemsstater, där de vanligtvis inte utövar rättsliga funktioner.
- (30) Enligt denna förordning bör alla notaries som är behöriga i frågor rörande makars förmögensförhållanden i medlemsstaterna ha rätt att utöva denna behörighet. Huruvida notaries i en viss medlemsstat kommer att omfattas av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning bör bero på huruvida de omfattas av den definition av begreppet *domstol* som gäller vid tillämpning av denna förordning.
- (31) Akter som utfärdats av notaries i frågor rörande makars förmögensförhållanden i medlemsstaterna bör cirkuleras i enlighet med denna förordning. Om notarierna utövar rättsliga funktioner bör de vara bundna av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning, och deras avgöranden bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar. När notarierna inte utövar rättsliga funktioner bör de inte vara bundna av bestämmelserna i denna förordning om domstols behörighet, och de officiella handlingar som de utfärdar bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna i denna förordning om officiella handlingar.

- (32) Med tanke på pars ökande rörlighet under äktenskapet och för att främja en korrekt rättstillämpning bör bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra. Därför bör denna förordning ha som mål att koncentrera behörigheten avseende makars förmögenhetsförhållanden till den medlemsstat vars domstolar ansvarar för ärendet om arv efter en make i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012, eller om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 ⁽¹⁾.
- (33) I denna förordning bör det föreskrivas att om talan har väckts vid en domstol i en medlemsstat rörande arvet efter en make i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 bör domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med det arvsålet.
- (34) På samma sätt bör frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till en talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap i enlighet med förordning (EG) nr 2201/2003 handläggas av domstolarna i den medlemsstaten, såvida inte behörigheten att avgöra målet om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap förutsätter specifika grunder för behörighet. I sådana fall bör det inte vara tillåtet att koncentrera behörigheten utan att makarna har avtalat om detta.
- (35) Om frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden inte har anknytning till talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om arv efter en make, äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap bör det i denna förordning fastställas en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier i syfte att fastställa behörigheten och då börja med makarnas hemvist vid den tidpunkt då talan väcks. Dessa kriterier fastställs med tanke på medborgarnas ökande rörlighet och för att säkerställa att en verklig anknytning finns mellan makarna och den medlemsstat där behörigheten utövas.
- (36) För att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och parternas autonomi bör denna förordning, under vissa förhållanden, ge parterna möjlighet att ingå ett avtal om val av domstol till fördel för domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig eller för domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks.
- (37) Vid tillämpningen av denna förordning och för att alla tänkbara situationer ska täckas bör den medlemsstat där äktenskapet ingicks vara den medlemsstat inför vars myndigheter äktenskapet ingicks.
- (38) Domstolarna i en medlemsstat kan anse att domstolslandets internationella privaträtt inte kan erkänna äktenskapet i fråga när det gäller förfaranden som avser makars förmögenhetsförhållanden. I sådana fall kan det undantagsvis vara nödvändigt för domstolarna att förklara sig obehöriga enligt denna förordning. Domstolarna ska agera snabbt och den berörda parten bör ha möjlighet att väcka talan i vilken annan medlemsstat som helst i förhållande till vilken ett anknytningskriterium för behörighet är uppfyllt, oavsett ordningen för behörighetsgrunderna, samtidigt som parternas autonomi respekteras. Om talan, efter det att en domstol förklarat sig obehörig, väcks vid en annan domstol än domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks, kan den domstolen undantagsvis också vara tvungen att förklara sig obehörig enligt samma villkor. Kombinationen av de olika bestämmelserna om domstols behörighet bör emellertid säkerställa att parterna har alla möjligheter att väcka talan vid domstolar i en medlemsstat som anser sig behöriga när det gäller att ge verkan åt makarnas förmögenhetsförhållanden.
- (39) Denna förordning bör inte hindra parterna från att göra upp frågan om makars förmögenhetsförhållanden i godo utanför domstol, t.ex. hos en notarie, i en medlemsstat som de själva valt, om detta är möjligt enligt den medlemsstatens lag. Detta bör vara fallet även om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden inte är lagen i den medlemsstaten.
- (40) För att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller makars förmögenhetsförhållanden bör man i denna förordning uttömmande fastställa de grunder på vilken sådan subsidiär behörighet får utövas.

⁽¹⁾ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, 23.12.2003, s. 1).

- (41) För att framför allt råda bot på situationer där rättsvägran föreligger bör man i denna förordning föreskriva ett *forum necessitatis* som gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att i undantagsfall avgöra ett mål om makars förmögenhetsförhållanden som har nära anknytning till ett tredjeland. Ett sådant undantagsfall kan anses föreligga när ett förfarande visar sig vara omöjligt i det berörda tredjelandet, exempelvis på grund av inbördeskrig, eller när en make inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet. Domstols behörighet grundad på *forum necessitatis* bör dock kunna utövas endast om målet har tillräcklig anknytning till den medlemsstat där talan väcks.
- (42) För att rättsväsendet ska fungera väl bör det undvikas att sinsemellan oförenliga domar meddelas i olika medlemsstater. Denna förordning bör därför innehålla allmänna processrättsliga regler liknande dem i andra unionsinstrument på området civilrättsligt samarbete. En sådan processrättslig regel är regeln om *litispens*, som kommer att träda i kraft om talan väcks i samma mål om makars förmögenhetsförhållanden vid olika domstolar i olika medlemsstater. Den regeln kommer då att fastställa vilken domstol som bör fortsätta handläggningen av målet om makars förmögenhetsförhållanden.
- (43) För att medborgarna med full rättssäkerhet ska kunna utnyttja den inre marknadens fördelar bör denna förordning ge makar möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden som makar. Harmoniserade lagvalsregler bör därför införas för att sinsemellan oförenliga resultat ska kunna undvikas. Huvudregeln bör vara sådan att den säkerställer att makars förmögenhetsförhållanden regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till makarnas förmögenhetsförhållanden. Av rättssäkerhetsskäl och för att undvika en splittring av makars förmögenhetsförhållanden bör den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden reglera dessa förmögenhetsförhållanden som helhet, dvs. all egendom som omfattas av de förmögenhetsförhållandena, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna är belägna i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.
- (44) Den lag som fastställs i enlighet med denna förordning bör tillämpas även om den inte är lagen i en medlemsstat.
- (45) För att underlätta makars förvaltning av sin egendom bör denna förordning tillåta dem att, bland de rättsordningar som de har nära anknytning till på grund av hemvist eller medborgarskap, välja vilken lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden, oberoende av egendomens natur eller var egendomen är belägen. Detta val får göras när som helst: före giftermålet, vid äktenskaps ingående eller under äktenskapet.
- (46) För att säkerställa rättssäkerhet i transaktioner och hindra att den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden byts ut mot en annan utan att makarna informeras bör ingen ändring av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden kunna ske utan att parterna uttryckligen har begärt det. En sådan ändring på makarnas initiativ bör inte ha retroaktiv verkan om inte makarna uttryckligen har angett det. Ändringen får inte i något fall inkräkta på tredje mans rättigheter.
- (47) I syfte att säkerställa rättssäkerhet och bättre tillgång till rättslig prövning bör bestämmelser om materiell och formell giltighet för ett lagvalsavtal fastställas så att man förbättrar makarnas möjlighet att göra ett informerat val och så att deras samtycke respekteras. I fråga om formell giltighet bör vissa skyddsbestämmelser införas för att säkerställa att makarna är medvetna om följderna av sitt val. Lagvalsavtalet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist när avtalet ingås föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa krav dock uppfyllas. Om makarna när avtalet ingås har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav, bör det räcka att formkraven i en av dessa stater uppfylls. Om endast en av makarna när avtalet ingås har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa uppfyllas.
- (48) Äktenskapsförord är en typ av förordnande om makars egendom beträffande vilket medlemsstaterna har olika bestämmelser när det gäller tillätlighet och godkännande. För att göra det lättare att få makars rättigheter i fråga om deras förmögenhetsförhållanden som förvärvats till följd av ett äktenskapsförord godkända i medlemsstaterna bör det fastställas bestämmelser om äktenskapsförords formella giltighet. Förordet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Förordet bör emellertid också uppfylla de kompletterande krav avseende formell giltighet som fastställs i den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning och i lagen i den medlemsstat där makarna har sin hemvist. Det bör i denna förordning också fastställas vilken lag som ska reglera äktenskapsförords materiella giltighet.

- (49) För sådana fall där tillämplig lag inte har valts bör man, i syfte att förena förutsebarhet och rättssäkerhet med ett beaktande av det liv som paret faktiskt lever, genom denna förordning införa harmoniserade lagvalsregler som gör det möjligt att på grundval av en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier fastställa vilken lag som ska tillämpas på makarnas samlade egendom. Makarnas första gemensamma hemvist en kort tid efter äktenskapets ingående bör vara det första kriteriet, följt av lagen i det land i vilket båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks. Om inget av dessa kriterier är tillämpligt, eller om det inte finns någon första gemensam hemvist i fall där makarna hade dubbla gemensamma medborgarskap när äktenskapet ingicks, bör det tredje kriteriet vara lagen i den stat till vilken båda makarna har närmast anknytning. Vid tillämpning av det senare kriteriet bör samtliga omständigheter beaktas, och det bör klargöras att dessa anknytningar ska bedömas utifrån situationen när äktenskapet ingicks.
- (50) När det i denna förordning hänvisas till medborgarskap som ett anknytningskriterium är frågan om hur en person med flera medborgarskap ska behandlas en preliminär fråga som inte omfattas av denna förordning och som bör överlåtas till nationell rätt samt i tillämpliga fall internationella konventioner, med full respekt för unionens allmänna principer. Detta övervägande bör inte påverka giltigheten av ett lagval som har gjorts i enlighet med denna förordning.
- (51) Vad gäller fastställandet av vilken lag som ska tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden i avsaknad av lagval och äktenskapsförord, bör den rättsliga myndigheten i en medlemsstat på begäran av en av makarna, i undantagsfall – om makarna för en längre tid har flyttat till den stat där de har hemvist – kunna dra slutsatsen att lagen i den staten får tillämpas om makarna har förlitat sig på den. Ändringen får inte i något fall åsidosätta tredje mans rättigheter.
- (52) Den lag som fastställts vara tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden bör reglera makarnas förmögenhetsförhållanden från klassificeringen av en av eller båda makarnas egendom i olika kategorier under äktenskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Den bör omfatta verkningarna av makarnas förmögenhetsförhållanden på ett rättsligt förhållande mellan en make och tredje man. Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden får emellertid åberopas av en make mot en tredje man för att reglera sådana verkningar endast om de rättsliga förhållandena mellan maken och tredje mannen uppkom vid en tidpunkt då tredje mannen kände till eller borde ha känt till den lagen.
- (53) Hänsyn till allmänintresset, såsom skydd av en medlemsstats politiska, sociala eller ekonomiska struktur, bör motivera att domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna ges möjlighet att i undantagsfall tillämpa undantag på grundval av internationellt tvingande regler. I enlighet därmed bör begreppet *internationellt tvingande regler* omfatta regler av tvingande art såsom regler för skydd av familjens bostad. Detta undantag från tillämpningen av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden måste dock tolkas restriktivt för att vara förenligt med denna förordnings allmänna målsättning.
- (54) Hänsyn till allmänintresset bör också tillåta domstolar och andra behöriga myndigheter som handlägger frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden i medlemsstaterna att i undantagsfall inte beakta vissa bestämmelser i utländsk lag när tillämpning av sådana bestämmelser i ett visst mål vore uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten. Domstolarna eller andra behöriga myndigheter bör dock inte kunna tillämpa detta undantag för att avvika från lagen i en annan stat eller för att vägra erkänna – eller, i tillämpliga fall, godkänna – eller verkställa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol från en annan medlemsstat om detta skulle strida mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), i synnerhet artikel 21 om principen om icke-diskriminering.
- (55) Eftersom det finns stater som har två eller flera parallella rättsordningar eller regelverk som berör frågor som omfattas av denna förordning, bör det finnas en bestämmelse som reglerar i vilken utsträckning denna förordning är tillämplig i de olika territoriella enheterna i dessa stater.
- (56) Mot bakgrund av den allmänna målsättningen för förordningen, nämligen ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, bör denna förordning fastställa bestämmelser om domars erkännande, verkställbarhet och verkställighet som liknar bestämmelserna i andra unionsinstrument på området för civilrättsligt samarbete.

- (57) För att hänsyn ska tas till medlemsstaternas olika system för att handlägga frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden bör denna förordning garantera godkännande och verkställbarhet i alla medlemsstater av officiella handlingar i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.
- (58) Officiella handlingar bör ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som de har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt. Vid fastställandet av en viss officiell handlings bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt bör det hänvisas till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Det kommer därför att vara avhängigt av lagen i ursprungsmedlemsstaten vilket bevisvärde en viss officiell handling bör få i en annan medlemsstat.
- (59) En officiell handlings *äktet* bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äktet, handlingens formella förutsättningar, de befogenheter som den myndighet som upprättat handlingen har och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som fastställts i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna inställde sig vid den myndigheten på det angivna datumet och att de avgav de angivna förklaringarna. En part som vill väcka talan avseende en officiell handlings äktet bör göra detta vid den behöriga domstolen i den medlemsstat som utfärdat den officiella handlingen, enligt lagen i den medlemsstaten.
- (60) Begreppet *rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling* bör tolkas som en hänvisning till den officiella handlingens innehåll i sak. En part som vill väcka talan avseende de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling bör göra detta vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning; de domstolarna bör avgöra målet i enlighet med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.
- (61) Om en fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling tas upp som en prejudiciell fråga under ett förfarande vid en domstol i en medlemsstat, bör den domstolen vara behörig att avgöra frågan.
- (62) En officiell handling mot vilken talan har väckts bör inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten innan målet är avgjort. Om talan endast rör en specifik fråga gällande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i den officiella handlingen bör den officiella handlingen i fråga inte ha något bevisvärde i någon annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten såvitt avser den fråga som omfattas av talan innan målet är avgjort. En officiell handling som ogiltigförklarats till följd av en sådan talan bör upphöra att ha bevisvärde.
- (63) En myndighet som i samband med tillämpningen av denna förordning förelägs två oförenliga officiella handlingar bör bedöma vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om det av dessa omständigheter inte framgår tydligt vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde bör frågan avgöras av de domstolar som är behöriga enligt denna förordning eller, om frågan tas upp som en prejudiciell fråga under förfarandet, av den domstol där talan väcktes. Om en officiell handling och en dom är oförenliga bör skälen för att vägra erkännande av domar enligt denna förordning beaktas.
- (64) Erkännande och verkställighet av en dom om makars förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning bör dock inte på något sätt innebära ett erkännande av det äktenskap som ligger till grund för de förmögenhetsförhållanden för makar som gav upphov till domen.
- (65) Förhållandet mellan denna förordning och de bilaterala eller multilaterala konventioner om makars förmögenhetsförhållanden som medlemsstaterna är parter i bör regleras.
- (66) Denna förordning bör inte förhindra de medlemsstater som är parter i konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, reviderad 2006, i konventionen av den 19 november 1934 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationella privaträttsliga bestämmelser om arv, testamente och boutredning, reviderad i juni 2012, och i konventionen av den 11 oktober 1977 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens

område, att tillämpa dessa i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i mål rörande makars förmögenhetsförhållanden.

- (67) För att underlätta tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna åläggas att inom ramen för det europeiska rättsliga nätverk på privaträttens område som inrättades genom rådets beslut 2001/470/EG ⁽¹⁾ lämna viss information om sin lagstiftning och sina förfaranden rörande makars förmögenhetsförhållanden. För att göra det möjligt att i *Europeiska unionens officiella tidning* i god tid offentliggöra all information av betydelse för tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna också meddela kommissionen sådan information innan denna förordning börjar tillämpas.
- (68) För att underlätta tillämpningen av denna förordning och möjliggöra användning av modern kommunikationsteknik bör man också föreskriva standardformulär för de intyg som ska tillhandahållas i samband med ansökan om en verkställbarhetsförklaring som gäller en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol.
- (69) Vid beräkning av de perioder och tidsfrister som föreskrivs i denna förordning bör rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 ⁽²⁾ tillämpas.
- (70) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter avseende upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som hänför sig till förklaringen om verkställbarhet av domar, förlikningar inför domstol och officiella handlingar. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ⁽³⁾.
- (71) Det rådgivande förfarandet bör användas vid antagandet av genomförandeakter om upprättandet och senare ändringar av intygen och formulären i denna förordning.
- (72) Målen för denna förordning – nämligen fri rörlighet för personer i unionen, möjligheten för makar att ordna sina förmögenhetsförhållanden sinsemellan och i förhållande till tredje man, såväl under livet som par som i samband med avvecklingen av deras egendom, samt större förutsebarhet och rättssäkerhet – kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna utan kan snarare, på grund av denna förordnings omfattning och verkningar, uppnås bättre på unionsnivå, i lämpliga fall genom fördjupat samarbete mellan medlemsstater. I enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen har unionen därför befogenhet att vidta åtgärder. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (73) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i stadgan, särskilt artiklarna 7, 9, 17, 21 och 47, vilka rör respekt för privatlivet och familjelivet, rätt att ingå äktenskap och bilda familj enligt nationella lagar, rätt till egendom, principen om icke-diskriminering respektive rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. Medlemsstaternas domstolar och övriga behöriga myndigheter bör tillämpa denna förordning i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden.

Den ska inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

⁽¹⁾ Rådets beslut 2001/470/EG av den 28 maj 2001 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område (EGT L 174, 27.6.2001, s. 25).

⁽²⁾ Rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister (EGT L 124, 8.6.1971, s. 1).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

2. Denna förordning är inte tillämplig på
- a) makars rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga,
 - b) förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap,
 - c) underhållsskyldighet,
 - d) arv efter avliden make,
 - e) social trygghet,
 - f) rätten, vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap, till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under äktenskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under äktenskapet,
 - g) frågor som rör karaktären hos sakrätter, och
 - h) registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga kraven för sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

Artikel 2

Behörighet i frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden inom medlemsstaterna

Denna förordning ska inte påverka behörighet som medlemsstaternas myndigheter har när det gäller att handlägga frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

Artikel 3

Definitioner

1. I denna förordning avses med
- a) *makars förmögenhetsförhållanden*: en uppsättning regler som rör förmögenhetsförhållanden mellan makar och i makars förhållande till tredje man, som en följd av äktenskapet eller dess upplösning,
 - b) *äktenskapsförord*: varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden,
 - c) *officiell handling*: en handling i en fråga om makars förmögenhetsförhållanden som formellt har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet
 - i) avser den officiella handlingens underskrift och innehåll, och
 - ii) har bestyrkts av en offentlig myndighet eller av en annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten,
 - d) *dom*: varje avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader,
 - e) *förlikning inför domstol*: en förlikning i en fråga som rör makars förmögenhetsförhållanden som har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet,

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/11

- f) *ursprungsmedlemsstat*: den medlemsstat där domen har meddelats, där den officiella handlingen har upprättats eller där förlikningen inför domstol har godkänts eller ingåtts,
- g) *verkställande medlemsstat*: den medlemsstat där erkännande och/eller verkställighet av domen, den officiella handlingen eller förlikningen inför domstol begärs.

2. I denna förordning avses med *domstol* alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll, under förutsättning att sådana andra myndigheter och rättstillämpare garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda och under förutsättning att deras domar enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma

- a) kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, och
- b) har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de andra myndigheter och rättstillämpare som avses i första stycket i enlighet med artikel 64.

KAPITEL II

DOMSTOLS BEHÖRIGHET

Artikel 4

Behörighet om en av makarna har avlidit

Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en make enligt förordning (EU) nr 650/2012 ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med detta arvmål.

Artikel 5

Behörighet vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap

1. Om talan väcks genom en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap enligt förordning (EG) nr 2201/2003 vid en domstol i en medlemsstat ska domstolarna i den staten, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med denna ansökan.

2. Den behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som följer av punkt 1 ska gälla under förutsättning att makarna har träffat avtal därom, om den domstol vid vilken talan väcks genom ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap

- a) är domstolen i en medlemsstat där sökanden har hemvist och sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes, i enlighet med artikel 3.1 a femte strecksatsen i förordning (EG) nr 2201/2003,
- b) är domstolen i en medlemsstat där sökanden är medborgare och sökanden har hemvist där och har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes, i enlighet med artikel 3.1 a sjätte strecksatsen i förordning (EG) nr 2201/2003,
- c) prövar ansökan enligt artikel 5 i förordning (EG) nr 2201/2003 i ärenden som rör omvandlande av hemskillnad till äktenskapsskillnad, eller
- d) prövar ansökan enligt artikel 7 i förordning (EG) nr 2201/2003 i ärenden som omfattas av behörighet i övriga fall.

3. Om det avtal som avses i punkt 2 i denna artikel ingås innan talan väcks vid domstolen om frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, ska avtalet uppfylla kraven i artikel 7.2.

Artikel 6

Behörighet i övrigt

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4 eller 5, eller i andra fall än de som föreskrivs i de artiklarna, ska behörighet att avgöra frågor om makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i den medlemsstat

- a) på vars territorium makarna har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- b) på vars territorium makarna senast hade hemvist, i den mån någon av dem fortfarande är bosatt där vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- c) på vars territorium svaranden har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- d) där båda makarna är medborgare vid den tidpunkt då talan väcks.

Artikel 7

Val av domstol

1. I fall som omfattas av artikel 6 får parterna avtala om att domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1 a eller b, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks, ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden.

2. Det avtal som avses i punkt 1 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

Artikel 8

Behörighet grundad på att svaranden går i svaromål

1. Utöver den behörighet som följer av andra bestämmelser i denna förordning, är en domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1 a eller b, och som svaranden går i svaromål inför, behörig. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller i fall som omfattas av artikel 4 eller 5.1.

2. Innan domstolen förklarar sig behörig enligt punkt 1 ska den säkerställa att svaranden har informerats om sin rätt att bestrida domstolens behörighet och om följderna av att gå i svaromål respektive inte gå i svaromål.

Artikel 9

Alternativ behörighet

1. Undantagsvis kan en domstol i en medlemsstat som är behörig enligt artikel 4, 6, 7 eller 8 och som anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns i förfaranden om makars förmögenhetsförhållanden, förklara sig obehörig. Om domstolen beslutar att förklara sig obehörig ska detta ske utan oskäligt dröjsmål.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/13

2. Om den domstol som är behörig enligt artikel 4 eller 6 förklarar sig obehörig och om parterna har avtalat om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7 ska behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i den medlemsstaten.

I andra fall ska behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i någon annan medlemsstat enligt artikel 6 eller 8, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks.

3. Denna artikel ska inte tillämpas när parterna har erhållit äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten.

Artikel 10

Subsidiär behörighet

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7 eller 8, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol är behörig enligt artikel 9.2 ska domstolarna i en medlemsstat vara behöriga, om fast egendom som tillhör den ena av eller båda makarna är belägen på denna medlemsstats territorium; i sådant fall ska den domstol vid vilken talan väckts dock endast ha behörighet att avgöra frågor rörande denna fasta egendom.

Artikel 11

Forum necessitatis

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8 eller 10 eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 9.2 eller 10, kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall avgöra mål rörande makars förmögenhetsförhållanden, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning.

Målet måste ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

Artikel 12

Behörighet vid genkärsmål

Den domstol vid vilken ett mål pågår i enlighet med artikel 4, 5, 6, 7, 8, 9.2, 10 eller 11 ska även vara behörig att avgöra ett genkärsmål, om det omfattas av denna förordnings tillämpningsområde.

Artikel 13

Begränsade förfaranden

1. Om kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras av förordning (EU) nr 650/2012 omfattar tillgångar som är belägna i ett tredjeland får den domstol vid vilken talan har väckts om makars förmögenhetsförhållanden, på begäran av en av parterna, besluta att inte avgöra frågor om en eller flera sådana tillgångar om det kan antas att dess dom med avseende på dessa tillgångar inte kommer att erkännas och, i tillämpliga fall, inte kommer att förklaras vara verkställbar i detta tredjeland.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att begränsa föremålet för talan i enlighet med lagen i den medlemsstat där den domstol vid vilken talan har väckts är belägen.

Artikel 14

Väckande av talan vid domstol

Vid tillämpningen av detta kapitel ska talan anses ha väckts vid en domstol

- a) när stämningsansökan eller motsvarande handling har inletts till domstolen, förutsatt att sökanden därefter inte har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få delgivningen av svaranden verkställd,
- b) om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen, eller
- c) om förfarandet inleds på initiativ av domstolen, när domstolen fattar beslut om att inleda förfarandet eller, om något sådant beslut inte krävs, när domstolen registrerar målet.

Artikel 15

Prövning av behörighetsfrågan

Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en fråga rörande makars förmögenhetsförhållanden som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning, ska domstolen självmant förklara sig obehörig.

Artikel 16

Prövning av frågan om målet kan tas upp

1. Om en svarande som har hemvist i en annan stat än den medlemsstat där talan väcktes inte går i svaromål, ska den domstol som har behörighet enligt denna förordning förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits.

2. I stället för punkt 1 i denna artikel ska artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 ⁽¹⁾ gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling måste översändas från en medlemsstat till en annan i enlighet med den förordningen.

3. Om bestämmelserna i förordning (EG) nr 1393/2007 inte är tillämpliga ska artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling måste översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 (EUT L 324, 10.12.2007, s. 79).

Artikel 17

Litispens

1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väcktes självständigt förklara målet vilande till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.
2. I sådana fall som avses i punkt 1 ska, på begäran av en domstol vid vilken talan väckts i tvisten, varje annan domstol vid vilken talan väcks utan dröjsmål underrätta den förstnämnda domstolen om vilket datum talan väcktes.
3. Om det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, ska övriga domstolar självständigt förklara sig obehöriga till förmån för den domstolen.

Artikel 18

Käromål som har samband med varandra

1. Om käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts förklara målet vilande.
2. Om de käromål som avses i punkt 1 prövas i första instans får varje domstol, utom den vid vilken talan först väckts, också förklara sig obehörig på begäran av en av parterna, om den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva de berörda käromålen och dess lag tillåter förening av dessa.
3. Vid tillämpningen av denna artikel ska käromål anses ha samband med varandra om de har en sådan anknytning till varandra att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

Artikel 19

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

Ansökan om interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, får göras hos domstolarna i den staten, även om domstolarna i en annan medlemsstat är behöriga att pröva målet i sak enligt denna förordning.

KAPITEL III

TILLÄMPLIG LAG

Artikel 20

Universell tillämpning

Den lag som anvisas som tillämplig lag enligt denna förordning ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte.

Artikel 21

Den tillämpliga lagens enhetlighet

Den lag som enligt artikel 22 eller 26 är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden ska tillämpas på alla tillgångar som omfattas av dessa förmögenhetsförhållanden, oavsett var tillgångarna är belägna.

Artikel 22

Val av tillämplig lag

1. Makarna eller de blivande makarna får avtala om eller ändra tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden, förutsatt att den lagen är en av följande:
 - a) Lagen i den stat där makarna eller de blivande makarna eller den ena av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående.
 - b) Lagen i en stat där en av makarna eller de blivande makarna är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående.
2. Om inte makarna avtalar om annat ska en ändring under äktenskapet av tillämplig lag för makarnas förmögenhetsförhållanden endast ha framtidsytande verkan.
3. Eventuella retroaktiva ändringar av tillämplig lag enligt punkt 2 ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lagen.

Artikel 23

Formell giltighet för avtal om val av tillämplig lag

1. Det avtal som avses i artikel 22 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda makarna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.
2. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.
3. Om makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord, ska avtalet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.
4. Om endast en av makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 24

Samtycke och materiell giltighet

1. Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt artikel 22 om avtalet eller villkoret var giltigt.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/17

2. En make kan dock, för att få fastställt att han inte har gett sitt samtycke, åberopa lagen i det land där han har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks, om det framgår av omständigheterna att det inte skulle vara rimligt att avgöra verkan av hans uppträdande enligt den lag som anges i punkt 1.

Artikel 25

Formell giltighet för ett äktenskapsförord

1. Äktenskapsförordet ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda makarna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av förordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

2. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist vid tidpunkten för förordets ingående föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

Om makarna vid tidpunkten för förordets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord, ska förordet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.

Om endast en av makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

3. Om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden föreskriver kompletterande formkrav ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 26

Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal

1. Vid avsaknad av ett lagvalsavtal enligt artikel 22 ska den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vara lagen i den stat

a) där makarna hade sin första gemensamma hemvist efter det att äktenskapet ingicks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,

b) där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,

c) till vilken makarna gemensamt hade närmast anknytning när äktenskapet ingicks, med hänsyn till samtliga omständigheter.

2. Om makarna hade fler än ett gemensamt medborgarskap när äktenskapet ingicks ska endast leden a och c i punkt 1 tillämpas.

3. Undantagsvis och efter ansökan av en av makarna kan den rättsliga myndighet som har behörighet att avgöra frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden besluta att lagen i en annan stat än den stat vars lag är tillämplig enligt punkt 1 ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden, om den sökande kan visa att

a) makarna hade sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en betydligt längre tid än i den stat som anges i punkt 1 a och

b) båda makarna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden.

Lagen i denna andra stat ska vara tillämplig från och med ingäendet av äktenskapet, såvida inte en av makarna motsätter sig detta. I det senare fallet ska lagen i den andra staten vara tillämplig från och med inrättandet av den senaste gemensamma hemvisten i den andra staten.

Tillämpningen av den andra statens lag ska inte inverka negativt på tredje mans rätt enligt den lag som är tillämplig enligt punkt 1 a.

Denna punkt ska inte gälla när makarna har upprättat äktenskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Artikel 27

Den tillämpliga lagens räckvidd

Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning ska bland annat reglera

- a) klassificeringen av antingen den ena makens eller båda makars egendom i olika kategorier under och efter äktenskapet,
- b) överföring av egendom från en kategori till en annan,
- c) den ena makens ansvar för den andra makens förpliktelser och skulder,
- d) den ena makens eller båda makars befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom,
- e) upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendomen,
- f) verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make och tredje man, samt
- g) ett äktenskapsförords materiella giltighet.

Artikel 28

Rättsverkan i förhållande till tredje man

1. Den lag som reglerar makarnas förmögenhetsförhållanden får trots vad som sägs i artikel 27 f inte åberopas av en av makarna gentemot tredje man i en tvist mellan tredje man och en av eller båda makarna om inte tredje mannen hade kännedom om eller genom vidtagande av tillbörlig aktsamhet borde ha haft kännedom om den lagen.

2. Tredje man anses ha kännedom om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden om

- a) den lagen är lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en av makarna och tredje man,
 - ii) den stat där den avtalsslutande maken och tredje man har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen,eller
- b) endera maken hade uppfyllt de tillämpliga krav på kungörelse eller registrering av makarnas förmögenhetsförhållanden som anges i lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en make och tredje man,

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/19

- ii) den stat där den avtsslutande maken och tredje man har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen.
3. Om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden inte kan åberopas av en make gentemot en tredje man enligt punkt 1 ska rättsverkan av makarnas förmögenhetsförhållanden med avseende på tredje mannen regleras
- a) av lagen i den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en make och tredje mannen, eller
 - b) om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, av lagen i den stat där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade.

Artikel 29

Anpassning av sakrätter

Om en person åberopar en sakrätt som denne har rätt till enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas, ska denna sakrätt, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga rätten enligt den stats lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Artikel 30

Internationellt tvingande regler

1. Inget i denna förordning ska begränsa tillämpningen av internationellt tvingande regler i domstolslandet.
2. Internationellt tvingande regler är regler som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning.

Artikel 31

Grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*)

Tillämpning av en bestämmelse i lagen i en viss stat som anges i denna förordning får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*).

Artikel 32

Uteslutande av återförvisning

När denna förordning föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses tillämpning av andra gällande rättsregler i den staten än reglerna i den stats internationella privaträtt.

Artikel 33

Stater med mer än en rättsordning – territoriella lagkonflikter

1. I de fall den bestämda lagen enligt denna förordning är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för makars förmögenhetsförhållanden, är det de interna lagvalsreglerna i den staten som ska avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas.
2. Om sådana interna lagvalsregler saknas ska
 - a) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om makarnas hemvist, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där makarna har hemvist,
 - b) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om makarnas medborgarskap, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet som makarna har den närmaste anknytningen till,
 - c) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med varje annan bestämmelse som anger andra omständigheter som anknytningskriterier, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger.

Artikel 34

Stater med mer än en rättsordning – lagkonflikter avseende olika kategorier av personer

Med avseende på en stat som har två eller flera rättsordningar eller regelverk som är tillämpliga på olika kategorier av personer när det gäller makars förmögenhetsförhållanden, ska varje hänvisning till lagen i en sådan stat förstås som en hänvisning till den rättsordning eller det regelverk som är tillämpligt enligt gällande regler i den staten. I avsaknad av sådana regler ska den rättsordning eller det regelverk tillämpas som makarna har den närmaste anknytningen till.

Artikel 35

Icke-tillämpning av förordningen på interna lagkonflikter

En medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för makars förmögenhetsförhållanden behöver inte tillämpa denna förordning vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter.

KAPITEL IV

ERKÄNNANDE, VERKSTÄLLBARHET OCH VERKSTÄLLIGHET

Artikel 36

Erkännande

1. En dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/21

2. Varje berörd part som tar upp frågan om huruvida en dom ska erkännas eller inte som huvudfrågan i en tvist, kan i enlighet med förfarandena i artiklarna 44–57 ansöka om att domen ska erkännas.
3. Om frågan huruvida en dom ska erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.

Artikel 37

Skäl för att vägra erkännande

En dom ska inte erkännas om

- a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande,
- b) om det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,
- c) den är oförenlig med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,
- d) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland i ett mål mellan samma parter och rörande samma sak, om den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Artikel 38

Grundläggande rättigheter

Artikel 37 i denna förordning ska tillämpas av domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i stadgan, särskilt i artikel 21 om principen om icke-diskriminering.

Artikel 39

Förbud mot omprövning av ursprungsdomstolens behörighet

1. Behörigheten för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas.
2. Det som föreskrivs om grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i artikel 37 är inte tillämpligt på bestämmelserna om domstols behörighet i artiklarna 4–11.

Artikel 40

Ingen omprövning i sak

En dom som har meddelats i en medlemsstat får under inga omständigheter omprövas i sak.

*Artikel 41***Vilandeförklaring av mål som rör erkännande**

Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen förklara målet vilande om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsmedlemsstaten.

*Artikel 42***Verkställbarhet**

En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen efter ansökan från en berörd part har förklarats vara verkställbar i sistnämnda medlemsstat i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

*Artikel 43***Fastställande av domicil**

För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 44–57 kunna fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska den domstol vid vilken talan väckts tillämpa den medlemsstatens interna lag.

*Artikel 44***Lokala domstolars behörighet**

1. En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.
2. Den lokala behörigheten ska bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske.

*Artikel 45***Förfarande**

1. Ansökningsförfarandet ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.
2. Sökanden ska inte åläggas att ha en postadress eller ett bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten.
3. Följande handlingar ska bifogas ansökan:
 - a) En kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas.
 - b) Det intyg som utfärdats av domstolen eller den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 46.

Artikel 46

Underlåtenhet att inge intyg

1. Om intyget enligt artikel 45.3 b inte har inletts, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma en tid inom vilken det ska inges, eller godta en likvärdig handling eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in det.
2. Om domstolen eller den behöriga myndigheten begär det, ska en översättning eller translitterering av handlingarna ges in. Översättningen ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna.

Artikel 47

Verkställbarhetsförklaring

Domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter fullgörandet av formaliteterna i artikel 45 utan någon förnyad prövning enligt artikel 37. I detta skede av förfarandet ska den part mot vilken verkställighet begärs inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

Artikel 48

Underrättelse om beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Sökanden ska snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet, såvida detta inte redan delgivits den parten.

Artikel 49

Ansökan om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Var och en av parterna får ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Ansökan om ändring ska göras vid den domstol som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen enligt artikel 64.
3. Ansökan om ändring ska handläggas i enlighet med de bestämmelser som gäller för kontradiktoriska förfaranden.
4. Om den part mot vilken verkställighet begärs underlåter att inställa sig vid den domstol som handlägger ansökan om ändring, ska artikel 16 tillämpas även om denna part inte har domicil i en medlemsstat.
5. Ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring ska göras inom 30 dagar efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har domicil i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, ska fristen för att ansöka om ändring vara 60 dagar och löpa från den dag då beslutet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad. Fristen får inte förlängas på grund av långt avstånd.

*Artikel 50***Talan mot avgörandet med anledning av ansökan om ändring**

Mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändringen har sökts får talan föras endast genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.

*Artikel 51***Avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphävande av verkställbarhetsförklaringen**

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 får avslå en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphäva verkställbarhetsförklaringen endast på någon av de grunder som anges i artikel 37. Den ska meddela sitt avgörande utan dröjsmål.

*Artikel 52***Vilandeförklaring av mål**

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs förklara målet vilande om verkställigheten av domen skjuts upp i ursprungsmedlemsstaten på grund av att talan mot domen har förts.

*Artikel 53***Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder**

1. Om en dom ska erkännas i enlighet med detta kapitel, ska ingenting hindra sökanden från att begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring enligt artikel 46.
2. En verkställbarhetsförklaring ska enligt lag medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas.
3. Så länge den i artikel 49.5 angivna fristen för att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och intill dess att beslut har meddelats med anledning av ansökan om ändring, får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot egendom som tillhör den part mot vilken verkställighet begärs.

*Artikel 54***Partiell verkställbarhet**

1. Om en dom omfattar flera yrkanden och verkställbarhetsförklaringen inte kan meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela den i fråga om ett eller flera av dem.
2. Sökanden kan begära en verkställbarhetsförklaring som är begränsad till delar av en dom.

Artikel 55

Rättshjälp

Om sökanden i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter, ska han vid en eventuell ansökan om verkställbarhetsförklaring vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 56

Ingen säkerhet, borgen eller deposition

Ingen säkerhet, borgen eller deposition, oavsett dess benämning, får krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat, på den grunden att denne är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 57

Ingen avgift eller skatt

Ingen avgift eller skatt som är beräknad efter tvisteföremålets värde får tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring.

KAPITEL V

OFFICIELLA HANDLINGAR OCH FÖRLIKNINGAR INFÖR DOMSTOL

Artikel 58

Godkännande av officiella handlingar

1. En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten.

En person som önskar använda sig av en officiell handling i en annan medlemsstat får begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten fyller i det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2 och anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

2. En talan som avser en officiell handlingens äkthet ska väckas vid domstolarna i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt lagen i den staten. Den officiella handling som omfattas av talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

3. En talan som avser rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling ska väckas vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning och ska avgöras i enlighet med tillämplig lag enligt kapitel III. Den officiella handling som omfattas av en talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten i den relevanta frågan innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

4. Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig av en prejudiciell fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden ska den domstolen ha behörighet att avgöra frågan.

Artikel 59

Officiella handlingars verkställbarhet

1. En officiell handling som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57.
2. Vid tillämpningen av artikel 45.3 b ska den myndighet som har fastställt den officiella handlingen efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.
3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 60

Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

1. En förlikning inför domstol som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57 förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat.
2. Vid tillämpning av artikel 45.3 b ska den domstol som godkände förlikningen, eller inför vilken den ingicks, efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.
3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen inför domstol uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

KAPITEL VI

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 61

Legalisering och andra liknande förfaranden

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas med avseende på handlingar som har utfärdats i en medlemsstat inom ramen för denna förordning.

Artikel 62

Förhållandet till gällande internationella konventioner

1. Denna förordning ska inte påverka tillämpningen av de bilaterala och multilaterala konventioner som en eller flera medlemsstater är part i när denna förordning antas eller tillämpningen av ett beslut enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget och som gäller frågor som omfattas av denna förordning, utan att detta påverkar medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 351 i EUF-fördraget.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/27

2. Utan hinder av punkt 1 ska denna förordning i förbindelserna mellan medlemsstaterna ha företräde framför konventioner som de slutit mellan sig i den mån konventionerna rör frågor som regleras i denna förordning.

3. Denna förordning ska inte hindra de medlemsstater som är parter i konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, reviderad 2006, i konventionen av den 19 november 1934 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationella privaträttsliga bestämmelser om arv, testamente och boutredning, reviderad i juni 2012, och i konventionen av den 11 oktober 1977 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, att tillämpa dessa i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

Artikel 63

Information tillgänglig för allmänheten

Medlemsstaterna ska, i syfte att göra informationen tillgänglig för allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område, förse kommissionen med en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden rörande makars förmögenhetsförhållanden, inbegripet information om vilken typ av myndighet som har behörighet i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och om den rättsverkan i förhållande till tredje man som avses i artikel 28.

Medlemsstaterna ska fortlöpande uppdatera denna information.

Artikel 64

Information om kontaktuppgifter och förfaranden

1. Senast den 29 april 2018 ska medlemsstaterna meddela kommissionen
 - a) de domstolar eller myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring i enlighet med artikel 44.1 och ansökningar om ändring av beslut med anledning av sådana ansökningar i enlighet med artikel 49.2,
 - b) de förfaranden för talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts som avses i artikel 50.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om eventuella senare ändringar av denna information.

2. Kommissionen ska i *Europeiska unionens officiella tidning* offentliggöra de uppgifter som meddelas enligt punkt 1, med undantag av adresser och andra kontaktuppgifter för de domstolar och myndigheter som avses i punkt 1 a.
3. Kommissionen ska göra all den information som meddelas enligt punkt 1 tillgänglig för allmänheten på annat lämpligt sätt, framför allt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 65

Upprättande och senare ändringar av den förteckning som innehåller den information som avses i artikel 3.2

1. Kommissionen ska på grundval av underrättelserna från medlemsstaterna upprätta den förteckning över andra myndigheter och rättstillämpare som avses i artikel 3.2.

2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om alla senare ändringar av den information som denna förteckning innehåller. Kommissionen ska ändra förteckningen i enlighet därmed.
3. Kommissionen ska offentliggöra förteckningen och alla senare ändringar i *Europeiska unionens officiella tidning*.
4. Kommissionen ska på varje annat lämpligt sätt offentliggöra all information som den underrättats om i enlighet med punkterna 1 och 2, särskilt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 66

Upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60

Kommissionen ska anta genomförandeakter om fastställelse och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

Artikel 67

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 68

Översynsklausul

1. Senast den 29 januari 2027 ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av denna förordning. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändringar av förordningen.
2. Senast den 29 januari 2024 ska kommissionen lägga fram en rapport om tillämpningen av artiklarna 9 och 38 i denna förordning för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Denna rapport ska särskilt utvärdera i vilken omfattning dessa artiklar har säkerställt tillgången till rättslig prövning.
3. Med avseende på de rapporter som avses i punkterna 1 och 2 ska medlemsstaterna meddela kommissionen relevanta uppgifter om sina domstolars tillämpning av denna förordning.

Artikel 69

Övergångsbestämmelser

1. Om inte annat följer av punkterna 2 och 3 ska denna förordning endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter.
2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/29

3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden efter den 29 januari 2019.

Artikel 70

Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

2. Denna förordning ska vara tillämplig i de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap i enlighet med bemyndigandet i beslut (EU) 2016/954.

Den ska tillämpas från och med den 29 januari 2019, med undantag för artiklarna 63 och 64, som ska tillämpas från och med den 29 april 2018, och artiklarna 65, 66 och 67, som ska tillämpas från och med den 29 juli 2016. För de deltagande medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet i enlighet med ett beslut som antagits enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget är denna förordning tillämplig från och med den dag som anges i det berörda beslutet.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla deltagande medlemsstater i enlighet med fördragen.

Utfärdad i Luxemburg den 24 juni 2016.

På rådets vägnar

A.G. KOENDERS

Ordförande

RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/1104

av den 24 juni 2016

om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 81.3,

med beaktande av rådets beslut (EU) 2016/954 av den 9 juni 2016 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap ⁽¹⁾

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande ⁽²⁾,

i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, och

av följande skäl:

- (1) Unionen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, i vilket den fria rörligheten för personer säkerställs. I syfte att gradvis upprätta ett sådant område ska unionen besluta om åtgärder rörande rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, särskilt när det är nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl.
- (2) Enligt artikel 81.2 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får sådana åtgärder omfatta åtgärder som syftar till att säkerställa förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet.
- (3) Europeiska rådet uttryckte vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter och såg detta som en hörnsten i det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga området samt uppmanade rådet och kommissionen att anta ett åtgärdsprogram för att genomföra den principen.
- (4) Kommissionens och rådets gemensamma åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område ⁽³⁾ antogs den 30 november 2000. I det programmet identifieras åtgärder för att harmonisera lagvalsregler som åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrivs att man kommer att utarbeta ett rättsligt instrument i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga konsekvenser av separation mellan par som inte är gifta.
- (5) Vid sitt möte i Bryssel den 4 och 5 november 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program kallat *Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen* ⁽⁴⁾. I Haagprogrammet uppmanade rådet kommissionen att lägga fram en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande i sådana mål. Dessutom framhölls i programmet behovet av att anta en rättsakt på området.

⁽¹⁾ EUT L 159, 16.6.2016, s. 16.

⁽²⁾ Yttrande av den 23 juni 2016 (ännu ej publicerat i EUT).

⁽³⁾ EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

⁽⁴⁾ EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/31

- (6) Den 17 juli 2006 antog kommissionen en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Genom denna grönbok inleddes ett brett samråd om de problem som par i EU riskerar att möta i samband med avveckling av deras gemensamma egendom samt om vilka rättsliga möjligheter som står till förfogande. I grönboken behandlades även alla de frågor av internationell privaträttslig natur som aktualiseras för par som lever i andra samlevnadsformer än äktenskap, bland annat registrerade partnerskap, samt de specifika problem de ställs inför.
- (7) Vid sitt möte i Bryssel den 10 och 11 december 2009 antog Europeiska rådet ett nytt flerårigt program med titeln *Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd* ⁽¹⁾. I det programmet ansåg Europeiska rådet att det ömsesidiga erkännandet borde utsträckas till områden som ännu inte täcks men som är av stor betydelse i det dagliga livet, till exempel de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett pars separation, samtidigt som medlemsstaternas rättssystem, inbegripet grunderna för rättsordningen (*ordre public*), och de nationella traditionerna på området beaktas.
- (8) I *Rapport om EU-medborgarskapet 2010 – Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter*, som antogs den 27 oktober 2010, tillkännagav kommissionen sina planer på att anta ett förslag till lagstiftning som gör det möjligt att undanröja hindren för den fria rörligheten för personer, särskilt de problem som par stöter på i samband med förvaltningen eller fördelningen av gemensam egendom.
- (9) Den 16 mars 2011 antog kommissionen ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (10) Vid sitt möte den 3 december 2015 konstaterade rådet att ingen enhällighet kunde uppnås med avseende på antagandet av förslagen till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och att målen för samarbetet på detta område inte kunde uppnås inom rimlig tid av hela unionen.
- (11) Under perioden december 2015 till februari 2016 riktade Belgien, Bulgarien, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Kroatien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Portugal, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjeckien, Tyskland och Österrike varsin begäran till kommissionen där de angav att de önskade upprätta ett fördjupat samarbete sinsemellan på området för internationella pars förmögenhetsförhållanden, närmare bestämt på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, och uppmanade kommissionen att lägga fram ett förslag för rådet för detta ändamål. Genom en skrivelse till kommissionen i mars 2016, tillkännagav Cypern sin önskan att delta i upprättandet av det fördjupade samarbetet; Cypern upprepade denna önskan under rådets arbete.
- (12) Den 9 juni 2016 antog rådet beslut (EU) 2016/954 om bemyndigande av ett sådant fördjupat samarbete.
- (13) Enligt artikel 328.1 i EUF-fördraget ska de fördjupade samarbetena när de upprättas vara öppna för samtliga medlemsstater, förutsatt att medlemsstaterna tar hänsyn till de eventuella villkor för deltagande som fastställts genom beslutet om bemyndigande. De ska också vara öppna vid varje annat tillfälle, under förutsättning att de utöver nämnda villkor tar hänsyn till de akter som redan har antagits inom denna ram. Kommissionen och de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete bör se till att de främjar deltagande av så många medlemsstater som möjligt. Denna förordning bör vara till alla delar bindande och direkt tillämplig endast i de medlemsstater som deltar i ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, på grundval av beslut (EU) 2016/954, eller på grundval av ett beslut antaget i enlighet med artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget.
- (14) Denna förordning bör i enlighet med artikel 81 i EUF-fördraget vara tillämplig med avseende på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap som har gränsöverskridande följder.

⁽¹⁾ EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

- (15) För att ge ogifta par rättssäkerhet när det gäller deras egendom samt erbjuda dem ett visst mått av förutsebarhet bör alla bestämmelser som är tillämpliga på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap omfattas av ett enda instrument.
- (16) Regleringen av andra former av samlevnad än äktenskap skiljer sig åt mellan medlemsstaterna och det bör göras åtskillnad mellan par vars samlevnadsform har formaliserats genom registrering av partnerskap hos en myndighet och par som endast lever tillsammans. Även om vissa medlemsstater har infört bestämmelser om den senare typen av samlevnadsform bör dessa beaktas separat från de registrerade partnerskapen, vilka har en officiell karaktär som gör det möjligt att ta hänsyn till de särskilda egenskaperna hos denna samlevnadsform och fastställa särskilda bestämmelser om den i unionslagstiftningen. För att säkerställa en väl fungerande inre marknad är det viktigt att undanröja hinder som begränsar den fria rörligheten för personer som har ingått registrerat partnerskap, särskilt sådana hinder som skapar problem för dessa par i samband med förvaltningen av deras egendom eller när egendomen ska delas upp. För att uppnå dessa mål bör man i denna förordning sammanföra bestämmelser om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande eller, i tillämpliga fall, godkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol.
- (17) Denna förordning bör omfatta frågor med anknytning till förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Begreppet *registrerat partnerskap* bör definieras endast med avseende på tillämpningen av denna förordning. Det faktiska innehållet i begreppet bör även fortsättningsvis fastställas i medlemsstaternas nationella rättsordningar. Inget i denna förordning bör medföra att en medlemsstat vars rättsordning inte medger registrerat partnerskap har skyldighet att medge sådant partnerskap i sin nationella rätt.
- (18) Denna förordnings tillämpningsområde bör omfatta alla civilrättsliga aspekter av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, såväl den löpande förvaltningen av parternas egendom som avveckling av den, i synnerhet till följd av att paret separerar eller att en partner avlider.
- (19) Denna förordning bör inte tillämpas på andra civilrättsliga områden än de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. För tydlighetens skull bör ett antal frågor som skulle kunna betraktas som knutna till de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap uttryckligen undantas från denna förordnings tillämpningsområde.
- (20) Denna förordning bör således inte tillämpas på frågor som rör partners allmänna rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga; emellertid bör detta undantag från tillämpningsområdet inte omfatta den ena eller båda parternas befogenheter och rättigheter när det gäller egendom, vare sig det emellan eller med avseende på tredje man, eftersom dessa befogenheter och rättigheter bör omfattas av den här förordningen.
- (21) Denna förordning bör inte tillämpas på andra preliminära frågor, såsom förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett registrerat partnerskap, som omfattas av medlemsstaternas nationella rätt, inklusive deras internationella privaträtt.
- (22) Eftersom frågor om underhållsskyldighet mellan makar regleras i rådets förordning (EG) nr 4/2009⁽¹⁾ bör de undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, vilket även gäller frågor om arv efter avliden partner, eftersom de omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012⁽²⁾.
- (23) Frågor om rätten till överföring eller justering mellan parterna av pensionsrättigheter eller sjukpension, av vilket slag som helst, som uppkommit under ett registrerat partnerskap och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det registrerade partnerskapet är områden som bör undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, med beaktande av de specifika system som finns i medlemsstaterna. Emellertid bör detta undantag tolkas restriktivt. Följaktligen bör denna förordning i synnerhet reglera frågor om klassificering av pensionstillgångar, de belopp som redan har betalats till en partner under det registrerade partnerskapet och den eventuella kompensation som skulle beviljas när det gäller pension som finansierats med gemensamma tillgångar.

⁽¹⁾ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 10.1.2009, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 27.7.2012, s. 107).

- (24) Denna förordning bör medge uppkomst eller överlåtelse, som följer av förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, av en rättighet i fast eller lös egendom i enlighet med den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. Den bör dock inte inverka på det begränsade antal (*numerus clausus*) sakrätter som är kända i vissa medlemsstaters nationella rätt. En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt i egendom belägen i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd i medlemsstatens rättsordning.
- (25) För att parterna ska komma i åtnjutande i en annan medlemsstat av de rättigheter som uppkommit eller överlåtits på dem som en följd av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap bör denna förordning dock möjliggöra anpassningen av en okänd sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagen i den andra medlemsstaten. En sådan anpassning bör genomföras med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och den verkan den har. För att kunna fastställa den närmast likvärdiga nationella sakrätten får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I detta syfte kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas, liksom alla andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag.
- (26) Den anpassning av okända sakrätter som uttryckligen föreskrivs i denna förordning bör inte utesluta andra former av anpassning i samband med tillämpningen av denna förordning.
- (27) De krav som ställs för registrering i ett register av en rättighet i fast eller lös egendom bör undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen i det land där egendomen är belägen (*lex rei sitae*)) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notaries, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats eller fastställts är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. Myndigheterna får särskilt kontrollera att en partners rätt till egendom som anges i den handling som uppvisas för registrering är en rättighet som har registrerats som sådan i registret eller som på annat sätt bevisas i enlighet med lagen i den medlemsstat där registret förs. För att undvika duplicering av handlingar bör registeransvariga myndigheter godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och som cirkuleras i enlighet med vad som föreskrivs i denna förordning. Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmäna den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller uppvisa sådana ytterligare handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs, till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan tillhandahållas.
- (28) Verkningarna av registreringen av en rättighet i ett register bör också undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs som avgör huruvida registreringen exempelvis har en fastställande eller konstitutiv verkan. Om det exempelvis för att förvärva en rättighet i fast egendom krävs registrering enligt lagen i den medlemsstat där registret förs – för att registrens *erga omnes*-verkan ska uppnås eller för att skydda rättsliga transaktioner – bör tidpunkten för detta förvärv regleras av lagen i den medlemsstaten.
- (29) Denna förordning bör ta hänsyn till de olika system för handläggning av frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap som tillämpas i medlemsstaterna. I denna förordning bör begreppet *domstol* därför ges en vid definition så att det täcker inte bara domstolar i ordets egentliga mening, som utövar rättsliga funktioner, utan också exempelvis notaries i en del medlemsstater som, i vissa frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, utövar en rättslig funktion i likhet med domstolar, och de notaries och rättsställamän som i vissa medlemsstater utövar rättsliga funktioner i handläggningen av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap genom delegering av befogenheter från en domstol. Alla domstolar enligt definitionen i denna förordning bör omfattas av denna förordnings bestämmelser om domstols behörighet. Däremot bör begreppet *domstol* inte omfatta sådana icke-rättsliga myndigheter i en medlemsstat som enligt nationell rätt är behöriga att handlägga frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, såsom notaries i flertalet medlemsstater, där de vanligtvis inte utövar rättsliga funktioner.
- (30) Enligt denna förordning bör alla notaries som är behöriga i frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna ha rätt att utöva denna behörighet. Huruvida notaries i en viss medlemsstat kommer att omfattas av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning bör bero på huruvida de omfattas av den definition av begreppet *domstol* som gäller vid tillämpning av denna förordning.

- (31) Akter som utfärdats av notaries i frågor rörande de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna bör cirkuleras i enlighet med denna förordning. Om notarierna utövar rättsliga funktioner bör de vara bundna av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning, och deras avgöranden bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar. När notarierna inte utövar rättsliga funktioner bör de inte vara bundna av bestämmelserna i denna förordning om domstols behörighet, och de officiella handlingar som de utfärdar bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna i denna förordning om officiella handlingar.
- (32) Med tanke på pars ökande rörlighet och för att främja en korrekt rättstillämpning bör bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra. Därför bör denna förordning ha som mål att koncentrera behörigheten avseende de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap till den medlemsstat vars domstolar ansvarar för ärendet om arv efter en partner i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 eller om upplösning eller annullering av det registrerade partnerskapet.
- (33) I denna förordning bör det föreskrivas att om talan har väckts vid en domstol i en medlemsstat rörande arvet efter en registrerad partner i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 bör domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögensrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med det arvsålet.
- (34) På samma sätt bör frågor rörande förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap som uppstår i samband med en talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts genom en ansökan om upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap handläggas av domstolarna i den medlemsstaten, förutsatt att parterna har avtalat om detta.
- (35) Om frågor rörande de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inte har anknytning till talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om arv efter en partner eller om upplösning eller annullering av det registrerade partnerskapet, bör det i denna förordning fastställas en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier i syfte att fastställa behörigheten och då börja med parternas hemvist vid den tidpunkt då talan väcks. Det sista kriteriet för behörighet bör ange den medlemsstat enligt vars lag den obligatoriska registreringen av partnerskapet gjordes för att fastställa det. Dessa kriterier fastställs med tanke på medborgarnas ökande rörlighet och för att säkerställa att en verklig anknytning finns mellan parterna och den medlemsstat där behörigheten utövas.
- (36) Med tanke på att bestämmelser om registrerade partnerskap inte förekommer i alla medlemsstater kan domstolarna i en medlemsstat vars rättsordning inte medger registrerat partnerskap i undantagsfall vara tvungna att förklara sig obehöriga enligt denna förordning. I sådana fall ska domstolarna agera snabbt och den berörda parten bör ha möjlighet att ansöka om prövning i vilken annan medlemsstat som helst i förhållande till vilken ett anknytningskriterium som ger behörighet föreligger, oavsett ordningen för dessa behörighetsgrunder, samtidigt som parternas autonomi respekteras. Om talan, efter det att en domstol förklarat sig obehörig, väcks vid en annan domstol än domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks och denna domstol har behörighet grundad på ett avtal om val av domstol eller på att svaren går i svaromål, kan den domstolen undantagsvis också vara tvungen att förklara sig obehörig enligt samma villkor. För sådana fall där ingen domstol är behörig att handlägga målet mot bakgrund av de övriga bestämmelserna i denna förordning bör en bestämmelse om alternativ behörighet ingå i denna förordning för att undvika risk för rättsvägran.
- (37) För att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och parternas autonomi bör denna förordning, under vissa förhållanden, ge parterna möjlighet att ingå ett avtal om val av domstol till fördel för domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig eller för domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.
- (38) Denna förordning bör inte hindra parterna från att göra upp frågan i godo utanför domstol, t.ex. hos en notarie, i en medlemsstat som de själva valt, om detta är möjligt enligt den medlemsstatens lag. Detta bör vara fallet även om den lag som är tillämplig på de förmögensrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap inte är lagen i den medlemsstaten.
- (39) För att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap för partner bör man i denna förordning uttömmande fastställa den grund på vilken sådan subsidiär behörighet får utövas.

- (40) För att framför allt råda bot på situationer där rättsvägran föreligger bör man i denna förordning föreskriva ett *forum necessitatis* som gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att i undantagsfall avgöra ett mål om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som har nära anknytning till ett tredjeland. Ett sådant undantagsfall kan anses föreligga när ett förfarande visar sig vara omöjligt i det berörda tredjelandet, exempelvis på grund av inbördeskrig eller när en partner inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet. Domstols behörighet grundad på *forum necessitatis* bör dock kunna utövas endast om målet har tillräcklig anknytning till den medlemsstat där talan väcks.
- (41) För att rättsväsendet ska fungera väl bör det undvikas att sinsemellan oförenliga domar meddelas i olika medlemsstater. Denna förordning bör därför innehålla allmänna processrättsliga regler liknande dem i andra unionsinstrument på området civilrättsligt samarbete. En sådan processrättslig regel är regeln om *litispendens*, som kommer att träda i kraft om talan väcks i samma mål om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap vid olika domstolar i olika medlemsstater. Den regeln kommer då att fastställa vilken domstol som bör fortsätta handläggningen av målet.
- (42) För att medborgarna med full rättssäkerhet ska kunna utnyttja den inre marknadens fördelar bör denna förordning ge partner möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap. Harmoniserade lagvalsregler bör därför införas för att sinsemellan oförenliga resultat ska kunna undvikas. Huvudregeln bör vara sådan att den säkerställer att de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till det. Av rättssäkerhetsskäl och för att undvika splittring bör den lag som är tillämplig reglera de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet som helhet, dvs. alla förmögenhetsrättsliga verkningar som omfattas av det registrerade partnerskapet, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna är belägna i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.
- (43) Den lag som fastställs i enlighet med denna förordning bör tillämpas även om den inte är lagen i en medlemsstat.
- (44) För att underlätta partners förvaltning av sin egendom bör denna förordning tillåta dem att, bland de rättsordningar som de har nära anknytning till t.ex. på grund av hemvist eller medborgarskap, välja vilken lag som ska vara tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap, oberoende av egendomens natur eller var egendomen är belägen. För att inte frånta lagvalet någon verkan och därigenom lämna parterna i ett juridiskt vakuum bör emellertid ett sådant lagval begränsas till en lag som medför förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Detta val får göras när som helst; före registreringen av partnerskapet, i samband med registreringen av partnerskapet eller under partnerskapet.
- (45) För att säkerställa rättssäkerhet i transaktioner och hindra att den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap byts ut mot en annan utan att parterna informeras bör ingen ändring av den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap kunna ske utan att parterna uttryckligen har begärt det. En sådan ändring från parternas sida bör inte ha retroaktiv verkan om inte parterna uttryckligen har angett det. Ändringen får inte i något fall inkräkta på tredje mans rättigheter.
- (46) I syfte att säkerställa rättssäkerhet och bättre tillgång till rättslig prövning bör bestämmelser om materiell och formell giltighet för ett lagvalsavtal fastställas så att man förbättrar parternas möjlighet att göra ett informerat val och så att deras samtycke respekteras. I fråga om formell giltighet bör vissa skyddsbestämmelser införas för att säkerställa att parterna är medvetna om följderna av sitt val. Lagvalsavtalet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Om lagen i den medlemsstat där båda parterna har hemvist när avtalet ingås föreskriver kompletterande formkrav bör dessa krav dock uppfyllas. Sådana kompletterande formkrav kan finnas exempelvis i en medlemsstat där avtalet infogas i ett partnerskapsförord. Om parterna när avtalet ingås har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav, bör det räcka att formkraven i en av dessa stater uppfylls. Om endast en av parterna när avtalet ingår har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa uppfyllas.
- (47) Ett partnerskapsförord är en typ av förordnande om partners egendom beträffande vilket medlemsstaterna har olika bestämmelser när det gäller tillåtighet och godkännande. För att göra det lättare att få rättigheter i egendom som förvärvat till följd av ett partnerskapsförord godkända i medlemsstaterna bör det fastställas bestämmelser om partnerskapsförords formella giltighet. Förordet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av

båda parterna. Förordet bör emellertid också uppfylla de kompletterande krav avseende formell giltighet som fastställs i den lag som är tillämplig på de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap enligt denna förordning och i lagen i den medlemsstat där parterna har sin hemvist. Det bör i denna förordning också fastställas vilken lag som ska reglera partnerskapsförords materiella giltighet.

- (48) För sådana fall där tillämplig lag inte har valts bör man, i syfte att förena förutsebarhet och rättssäkerhet med ett beaktande av det liv som paret faktiskt lever, genom denna förordning föreskriva att den är lagen i den stat enligt vars lag den obligatoriska registreringen gjordes för att fastställa partnerskapet som är tillämplig på de förmögensrättsliga verkningarna av partnerskapet.
- (49) När det i denna förordning hänvisas till medborgarskap som ett anknytningskriterium är frågan om hur en person med flera medborgarskap ska behandlas en preliminär fråga som inte omfattas av denna förordning och som bör överlämnas till nationell rätt samt i tillämpliga fall internationella konventioner, med full respekt för unionens allmänna principer. Denna fråga bör inte påverka giltigheten av ett lagval som har gjorts i enlighet med denna förordning.
- (50) Vad gäller fastställandet av vilken lag som ska tillämpas på de förmögensrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap i avsaknad av lagval och partnerskapsförord, bör den rättsliga myndigheten i en medlemsstat på begäran av en av parterna, i undantagsfall – om parterna för en längre tid har flyttat till den stat där de har hemvist – kunna dra slutsatsen att lagen i den staten får tillämpas om parterna har förlitat sig på den. Ändringen får inte i något fall åsidosätta tredje mans rättigheter.
- (51) Den lag som fastställts vara tillämplig på de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap bör reglera dessa från klassificeringen av en av eller båda parternas egendom i olika kategorier under det registrerade partnerskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Den bör omfatta effekterna av de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet på ett rättsligt förhållande mellan en partner och tredje man. Den lag som är tillämplig på parternas förmögensförhållanden får emellertid åberopas av en partner mot en tredje man för att reglera sådana effekter endast om de rättsliga förhållandena mellan partern och tredje mannen uppkom vid en tidpunkt då tredje mannen kände till eller borde ha känt till den lagen.
- (52) Hänsyn till allmänintresset, såsom skydd av en medlemsstats politiska, sociala eller ekonomiska struktur, bör motivera att domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna ges möjlighet att i undantagsfall tillämpa undantag på grundval av internationellt tvingande regler. I enlighet därmed bör begreppet *internationellt tvingande regler* omfatta regler av tvingande art såsom regler för skydd av familjens bostad. Detta undantag från tillämpningen av den lag som är tillämplig på de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap måste dock tolkas restriktivt för att vara förenligt med denna förordnings allmänna målsättning.
- (53) Hänsyn till allmänintresset bör också tillåta domstolarna och andra behöriga myndigheter som handlägger frågor rörande de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna att i undantagsfall inte beakta vissa bestämmelser i utländsk lag när tillämpning av sådana bestämmelser i ett visst mål vore uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten. Domstolarna eller andra behöriga myndigheter bör dock inte kunna tillämpa detta undantag för att avvika från lagen i en annan stat eller för att vägra erkänna – eller, i tillämpliga fall, godkänna – eller verkställa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol från en annan medlemsstat om detta skulle strida mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), i synnerhet artikel 21 om principen om icke-diskriminering.
- (54) Eftersom det finns stater som har två eller flera parallella rättsordningar eller regelverk som berör frågor som omfattas av denna förordning, bör det finnas en bestämmelse som reglerar i vilken utsträckning denna förordning är tillämplig i de olika territoriella enheterna i dessa stater.
- (55) Mot bakgrund av den allmänna målsättningen för förordningen, nämligen ett ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor rörande förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, bör denna förordning fastställa bestämmelser om domars erkännande, verkställbarhet och verkställighet som liknar bestämmelserna i andra unionsinstrument på området för civilrättsligt samarbete.

- (56) För att hänsyn ska tas till medlemsstaternas olika system för att handlägga frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap bör denna förordning garantera godkännande och verkställbarhet i alla medlemsstater av officiella handlingar i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (57) Officiella handlingar bör ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som de har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt. Vid fastställandet av en viss officiell handlingens bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt bör det hänvisas till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Det kommer därför att vara avhängigt av lagen i ursprungsmedlemsstaten vilket bevisvärde en viss officiell handling bör få i en annan medlemsstat.
- (58) En officiell handlingens *äktet* bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äktet, handlingens formella förutsättningar, de befogenheter som den myndighet som upprättat handlingen har och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som fastställts i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna inställde sig vid den myndigheten på det angivna datumet och att de avgav de angivna förklaringarna. En part som vill bestrida en officiell handlingens äktet bör göra detta vid den behöriga domstolen i den medlemsstat som utfärdat den officiella handlingen, enligt lagen i den medlemsstaten.
- (59) Begreppet *rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling* bör tolkas som en hänvisning till den officiella handlingens innehåll i sak. En part som vill väcka talan avseende de rättshandlingar eller det rättsliga förhållande som fastställts i en officiell handling bör göra detta vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning; de domstolarna bör avgöra målet i enlighet med den lag som är tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet.
- (60) Om en fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling tas upp som en prejudiciell fråga under ett förfarande vid en domstol i en medlemsstat, bör den domstolen vara behörig att avgöra frågan.
- (61) En officiell handling mot vilken talan har väckts bör inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten innan målet är avgjort. Om talan endast rör en specifik fråga gällande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i den officiella handlingen bör den officiella handlingen i fråga inte ha något bevisvärde i någon annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten såvitt avser den fråga som omfattas av talan innan målet är avgjort. En officiell handling som ogiltigförklarats till följd av en sådan talan bör upphöra att ha bevisvärde.
- (62) En myndighet som i samband med tillämpningen av denna förordning föreläggs två oförenliga officiella handlingar bör bedöma vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om det av dessa omständigheter inte framgår tydligt vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde bör frågan avgöras av de domstolar som är behöriga enligt denna förordning eller, om frågan tas upp som en fråga av prejudiciell betydelse under förfarandet, av den domstol där talan väcktes. Om en officiell handling och en dom är oförenliga bör skälen för att vägra erkännande av domar enligt denna förordning beaktas.
- (63) Erkännande och verkställighet av en dom om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap enligt denna förordning bör dock inte på något sätt innebära ett erkännande av det registrerade partnerskap som gav upphov till domen.
- (64) Förhållandet mellan denna förordning och de bilaterala eller multilaterala konventioner om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som medlemsstaterna är parter i bör regleras.
- (65) För att underlätta tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna åläggas att inom ramen för det europeiska rättsliga nätverk på privaträttens område som inrättades genom rådets beslut 2001/470/EG ⁽¹⁾ lämna

⁽¹⁾ Rådets beslut 2001/470/EG av den 28 maj 2001 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område (EGT L 174, 27.6.2001, s. 25).

viss information om sin lagstiftning och sina förfaranden rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. För att göra det möjligt att i *Europeiska unionens officiella tidning* i god tid offentliggöra all information av betydelse för tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna också meddela kommissionen sådan information innan denna förordning börjar tillämpas.

- (66) För att underlätta tillämpningen av denna förordning och möjliggöra användning av modern kommunikationsteknik bör man också föreskriva standardformulär för de intyg som ska tillhandahållas i samband med ansökan om en verkställbarhetsförklaring som gäller en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol.
- (67) Vid beräkning av de perioder och tidsfrister som föreskrivs i denna förordning bör rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 ⁽¹⁾ tillämpas.
- (68) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter avseende upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som hänför sig till förklaringen om verkställbarhet av domar, förlikningar inför domstol och officiella handlingar. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ⁽²⁾.
- (69) Det rådgivande förfarandet bör användas vid antagandet av genomförandeakter om upprättandet och senare ändringar av intygen och formulären i denna förordning.
- (70) Målen för denna förordning – nämligen fri rörlighet för personer i unionen, möjligheten för partner att ordna sina förmögenhetsförhållanden sinsemellan och i förhållande till tredje man under livet som par liksom i samband med avvecklingen av deras egendom, samt större förutsebarhet och rättssäkerhet – kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna utan kan snarare, på grund av denna förordnings omfattning och verkningar, uppnås bättre på unionsnivå, i lämpliga fall genom fördjupat samarbete mellan medlemsstater. I enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen har unionen därför befogenhet att vidta åtgärder. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (71) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i stadgan, särskilt artiklarna 7, 9, 17, 21 och 47, vilka rör respekt för privatlivet och familjelivet, rätt att bilda familj enligt nationella lagar, rätt till egendom, principen om icke-diskriminering respektive rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. Medlemsstaternas domstolar och övriga behöriga myndigheter bör tillämpa denna förordning i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning är tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Den ska inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

2. Denna förordning är inte tillämplig på

- a) partners rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga,
- b) förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett registrerat partnerskap,

⁽¹⁾ Rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister (EGT L 124, 8.6.1971, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/39

- c) underhållsskyldighet,
- d) arv efter avliden partner,
- e) social trygghet,
- f) rätten, vid upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap, till överföring eller justering partner emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under det registrerade partnerskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det registrerade partnerskapet,
- g) frågor som rör karaktären hos sakrätter och
- h) registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga kraven för en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

Artikel 2

Behörighet i frågor som rör de förmögensrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inom medlemsstaterna

Denna förordning ska inte påverka behörighet som medlemsstaternas myndigheter har när det gäller att handlägga frågor rörande förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Artikel 3

Definitioner

1. I denna förordning avses med
 - a) *registrerat partnerskap*: lagstadgad samlevnadsform mellan två personer, vilkens registrering är obligatorisk enligt den lagen och vilken uppfyller den lagens formella krav i fråga om instiftande,
 - b) *förmögensrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap*: den uppsättning regler som rör partners förmögensförhållanden, sinsemellan och i förhållande till tredje man, som en följd av partnerskapet eller dess upplösning,
 - c) *partnerskapsförord*: varje avtal mellan partner eller blivande partner varigenom dessa reglerar de förmögensrättsliga verkningarna av sitt registrerade partnerskap,
 - d) *officiell handling*: en handling i en fråga om de förmögensrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som formellt har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet
 - i) avser den officiella handlingens underskrift och innehåll, och
 - ii) har bestyrkts av en offentlig myndighet eller av en annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten,
 - e) *dom*: varje avgörande om förmögensrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader,
 - f) *förlikning inför domstol*: en förlikning i en fråga som rör de förmögensrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap vilken har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet,
 - g) *ursprungsmedlemsstat*: den medlemsstat där domen har meddelats, där den officiella handlingen har upprättats eller där förlikningen inför domstol har godkänts eller ingåtts,
 - h) *verkställande medlemsstat*: den medlemsstat där erkännande och/eller verkställighet av domen, den officiella handlingen eller förlikningen inför domstol begärs.

2. I denna förordning avses med *domstol* alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll, under förutsättning att sådana andra myndigheter och rättstillämpare garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda och under förutsättning att deras domar enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma

- a) kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, och
- b) har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de andra myndigheter och rättstillämpare som avses i första stycket i enlighet med artikel 64.

KAPITEL II

DOMSTOLS BEHÖRIGHET

Artikel 4

Behörighet om en av partnerna har avlidit

Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en registrerad partner enligt förordning (EU) nr 650/2012 ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med detta arvsfall.

Artikel 5

Behörighet vid upplösning eller annullering

1. Om talan väcks om upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap vid en domstol i en medlemsstat ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med detta mål om upplösning eller annullering, förutsatt att partnerna har avtalat om detta.

2. Om det avtal som avses i punkt 1 i denna artikel ingås innan talan väcks vid domstolen om frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet, ska avtalet uppfylla kraven i artikel 7.

Artikel 6

Behörighet i övrigt

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4 eller 5, eller i andra fall än de som föreskrivs i de artiklarna, ska behörighet att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap gälla för domstolarna i den medlemsstat

- a) på vars territorium partnerna har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- b) på vars territorium partnerna senast hade hemvist, i den mån någon av dem fortfarande är bosatt där vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- c) på vars territorium svaranden har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- d) där båda partnerna är medborgare vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- e) enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.

Artikel 7

Val av domstol

1. I fall som omfattas av artikel 6 får parterna avtala om att domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller 26.1, eller domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks, ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap.

2. Det avtal som avses i punkt 1 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

Artikel 8

Behörighet grundad på att svaranden går i svaromål

1. Utöver den behörighet som följer av andra bestämmelser i denna förordning, är en domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1, och som svaranden går i svaromål inför, behörig. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller i fall som omfattas av artikel 4.

2. Innan domstolen förklarar sig behörig enligt punkt 1 ska den säkerställa att svaranden har informerats om sin rätt att bestrida domstolens behörighet och om följderna av att gå i svaromål respektive inte gå i svaromål.

Artikel 9

Alternativ behörighet

1. Om en domstol i medlemsstaten som är behörig enligt artikel 4, 5 eller 6 a, b, c eller d anser att domstolslandets lag inte medger registrerade partnerskap får domstolen förklara sig obehörig. Om domstolen väljer att förklara sig obehörig ska den göra så utan oskäligt dröjsmål.

2. Om den domstol som avses i punkt 1 i denna artikel förklarar sig obehörig och om parterna har avtalat om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7 ska behörighet att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet gälla för domstolarna i den medlemsstaten.

I andra fall ska behörighet att avgöra frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet gälla för domstolarna i någon annan medlemsstat enligt artikel 6 eller 8.

3. Denna artikel ska inte tillämpas när parterna har erhållit upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten.

Artikel 10

Subsidiär behörighet

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7 eller 8, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 6 e, 7 eller 8, ska domstolarna i en medlemsstat vara behöriga, om fast egendom som tillhör den ena av eller båda parterna är belägen på denna medlemsstats territorium; i sådant fall ska den domstol vid vilken talan väckts dock endast ha behörighet att avgöra frågor rörande denna fasta egendom.

Artikel 11

Forum necessitatis

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8 eller 10, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 6 e, 7, 8 eller 10, kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall avgöra mål rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning.

Målet måste ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

Artikel 12

Behörighet vid genkärsmål

Den domstol vid vilken ett mål pågår enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8, 10 eller 11 ska även vara behörig att avgöra ett genkärsmål, om det omfattas av denna förordnings tillämpningsområde.

Artikel 13

Begränsade förfaranden

1. När kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras av förordning (EU) nr 650/2012 omfattar tillgångar som är belägna i ett tredjeland får den domstol vid vilken talan har väckts beträffande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap, på begäran av en av parterna, besluta att inte avgöra frågor om en eller flera sådana tillgångar om det kan antas att dess dom med avseende på dessa tillgångar inte kommer att erkännas och, i tillämpliga fall, inte kommer att förklaras vara verkställbar i detta tredjeland.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att begränsa föremålet för talan i enlighet med lagen i den medlemsstat där den domstol vid vilken talan har väckts är belägen.

Artikel 14

Väckande av talan vid domstol

Vid tillämpningen av detta kapitel ska talan anses ha väckts vid en domstol

- a) när ställningsansökan eller motsvarande handling har ingetts till domstolen, förutsatt att sökande inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få delgivningen av svaranden verkställd,
- b) om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen, eller
- c) om förfarandet inleds på initiativ av domstolen, när domstolen fattar beslut om att inleda förfarandet eller, om något sådant beslut inte krävs, när domstolen registrerar målet.

Artikel 15

Prövning av behörighetsfrågan

Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en fråga rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning, ska domstolen självant förklara sig obehörig.

Artikel 16

Prövning av frågan om målet kan tas upp

1. Om en svarande som har hemvist i en annan stat än den medlemsstat där talan väcktes inte går i svaromål, ska den domstol som har behörighet enligt denna förordning förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits.

2. I stället för punkt 1 i denna artikel ska artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 ⁽¹⁾ gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling måste översändas från en medlemsstat till en annan i enlighet med den förordningen.

3. Om bestämmelserna i förordning (EG) nr 1393/2007 inte är tillämpliga ska artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling måste översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

Artikel 17

Litispens

1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väcktes självmant förklara målet vilande till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

2. I sådana fall som avses i punkt 1 ska, på begäran av en domstol vid vilken talan väckts i tvisten, en annan domstol vid vilken talan har väckts utan dröjsmål underrätta den första domstolen om vilket datum talan väcktes.

3. Om det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väcktes är behörig, ska övriga domstolar självmant förklara sig obehöriga till förmån för den domstolen.

Artikel 18

Käromål som har samband med varandra

1. Om käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts förklara målet vilande.

2. Om de käromål som avses i punkt 1 prövas i första instans får varje domstol, utom den vid vilken talan först väckts, också förklara sig obehöriga på begäran av en av parterna, om den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva de berörda käromålen och dess lag tillåter förening av dessa.

3. Vid tillämpningen av denna artikel ska käromål anses ha samband med varandra om de har en sådan anknytning till varandra att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

Artikel 19

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

Ansökan om interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, får göras hos domstolarna i den staten, även om domstolarna i en annan medlemsstat är behöriga att pröva målet i sak enligt denna förordning.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 (EUT L 324, 10.12.2007, s. 79).

KAPITEL III

TILLÄMPLIG LAG

Artikel 20

Universell tillämpning

Den lag som anvisas som tillämplig lag enligt denna förordning ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte.

Artikel 21

Den tillämpliga lagens enhetlighet

Den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap ska tillämpas på alla tillgångar som är föremål för dessa förmögenhetsrättsliga verkningar, oavsett var tillgångarna är belägna.

Artikel 22

Val av tillämplig lag

1. Partner eller blivande partner får avtala om eller ändra tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap, förutsatt att den lagen innebär att registreringen av partnerskapet medför förmögenhetsrättsliga verkningar, och att den lagen är en av följande:

- a) Lagen i den stat där parterna eller de blivande parterna eller den ena av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående.
 - b) Lagen i en stat där en av parterna eller de blivande parterna är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående.
 - c) Lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.
2. Om parterna inte avtalar om annat ska en ändring under partnerskapet av tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap endast ha framåtsyftande verkan.
3. Eventuella retroaktiva ändringar av tillämplig lag enligt punkt 2 ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lagen.

Artikel 23

Formell giltighet för avtal om val av tillämplig lag

1. Det avtal som avses i artikel 22 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.
2. Om lagen i den medlemsstat där båda parterna har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.
3. Om parterna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för partnerskapsförord ska avtalet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven enligt lagen i någon av dessa stater.
4. Om endast en av parterna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 24

Samtycke och materiell giltighet

1. Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt artikel 22 om avtalet eller villkoret var giltigt.
2. En partner kan dock, för att få fastställt att han inte har gett sitt samtycke, åberopa lagen i det land där han har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks, om det framgår av omständigheterna att det inte vore rimligt att avgöra verkan av hans uppträdande enligt den lag som anges i punkt 1.

Artikel 25

Formell giltighet för ett partnerskapsförord

1. Partnerskapsförordet ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av förordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.
2. Om lagen i den medlemsstat där båda parterna har hemvist vid tidpunkten för förordets ingående föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

Om parterna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för partnerskapsförord, ska förordet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.

Om endast en av parterna vid tidpunkten för förordets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

3. Om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap föreskriver kompletterande formkrav ska dessa krav tillämpas.

Artikel 26

Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal

1. Vid avsaknad av ett lagvalsavtal enligt artikel 22 ska den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett partnerskap vara lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.

2. Undantagsvis och efter ansökan av en av parterna, får den rättsliga myndighet som är behörig att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap besluta att lagen i en annan stat än den stat vars lag är tillämplig enligt punkt 1 ska reglera de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet om lagen i den andra staten innebär att registrerade partnerskap medför förmögenhetsrättsliga verkningar och om den sökande kan visa

- a) parterna hade sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en tidsperiod av betydande längd, och att
- b) båda parterna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden.

Lagen i den andra staten ska tillämpas från och med att det registrerade partnerskapet ingås, såvida inte en partner motsätter sig detta. I det senare fallet ska lagen i den andra staten gälla från och med inrättandet av parternas senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Tillämpningen av lagen i den andra staten ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lag som är tillämplig enligt punkt 1.

Denna punkt ska inte tillämpas om parterna har ingått ett partnerskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Artikel 27

Den tillämpliga lagens räckvidd

Den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap enligt denna förordning ska bland annat reglera

- a) klassificeringen av antingen den ena partnerns eller båda parternas egendom i olika kategorier under och efter det registrerade partnerskapet,
- b) överföring av egendom från en kategori till en annan,
- c) den ena partnerns ansvar för den andra partnerns förpliktelser och skulder,
- d) den ena partnerns eller båda parternas befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom,
- e) delning, fördelning eller avveckling av egendomen till följd av att det registrerade partnerskapet upplöses,
- f) effekterna av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap på ett rättsförhållande mellan en partner och tredje man, samt
- g) ett partnerskapsförords materiella giltighet.

Artikel 28

Rättsverkan i förhållande till tredje man

1. Den lag som reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap mellan parterna får trots vad som sägs i artikel 27 f inte åberopas av en partner gentemot en tredje man i en tvist mellan en tredje man och en av eller båda parterna, om inte tredje mannen hade kännedom om eller genom vidtagande av tillbörlig aktsamhet borde ha haft kännedom om den lagen.

2. Tredje man anses ha kännedom om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet om

- a) den lagen är lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje man,
 - ii) den stat där den avtalslutande partnern och tredje man har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen,eller
- b) endera partnern hade uppfyllt de tillämpliga krav på kungörelse eller registrering av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet som anges i lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje mannen,
 - ii) den stat där den avtalslutande partnern och tredje mannen har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken den egendomen är belägen.

3. Om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inte kan åberopas av en partner gentemot en tredje man enligt punkt 1 ska de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet med avseende på tredje mannen regleras

- a) av lagen i den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje mannen, eller,
- b) om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, av lagen i den stat där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade.

Artikel 29

Anpassning av sakrätter

Om en person åberopar en sakrätt som denne har rätt till enligt den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas, ska denna sakrätt, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga rätten enligt den statens lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Artikel 30

Internationellt tvingande regler

1. Inget i denna förordning ska begränsa tillämpningen av internationellt tvingande regler i domstolslandet.
2. Internationellt tvingande regler är regler som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap enligt denna förordning.

Artikel 31

Grunderna för domstolslandets rättsordning (ordre public)

Tillämpning av en bestämmelse i lagen i en viss stat som anges i denna förordning får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*).

Artikel 32

Uteslutande av återförvisning

När denna förordning föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses gällande rättsregler i den staten, med undantag för statens internationella privaträtt.

Artikel 33

Stater med mer än en rättsordning – territoriella lagkonflikter

1. I de fall den bestämda lagen enligt denna förordning är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, är det de interna lagvalsreglerna i den staten som ska avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas.

2. Om sådana interna lagvalsregler saknas ska
- a) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om parternas hemvist, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där parterna har hemvist,
 - b) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om parternas medborgarskap, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet som parterna har den närmaste anknytningen till,
 - c) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med varje annan bestämmelse som anger andra omständigheter som anknytningskriterier, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger.

Artikel 34

Stater med mer än en rättsordning – lagkonflikter avseende olika kategorier av personer

Med avseende på en stat som har två eller flera rättsordningar eller regelverk som är tillämpliga på olika kategorier av personer när det gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, ska varje hänvisning till lagen i en sådan stat förstås som en hänvisning till den rättsordning eller det regelverk som ska tillämpas enligt gällande regler i den staten. I avsaknad av sådana regler ska den rättsordning eller det regelverk tillämpas som parterna har den närmaste anknytningen till.

Artikel 35

Icke-tillämpning av förordningen på interna lagkonflikter

En medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap behöver inte tillämpa denna förordning vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter.

KAPITEL IV

ERKÄNNANDE, VERKSTÄLLBARHET OCH VERKSTÄLLIGHET

Artikel 36

Erkännande

1. En dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.
2. Varje berörd part som tar upp frågan om huruvida en dom ska erkännas eller inte som huvudfrågan i en tvist, kan i enlighet med förfarandena i artiklarna 44–57 ansöka om att domen ska erkännas.
3. Om frågan huruvida en dom ska erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.

Artikel 37

Skäl för att vägra erkännande

En dom ska inte erkännas om

- a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande,
- b) om det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,
- c) den är oförenlig med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,
- d) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland i ett mål mellan samma parter och rörande samma sak, om den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Artikel 38

Grundläggande rättigheter

Artikel 37 i denna förordning ska tillämpas av domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna i överensstämmelse med de grundläggande principer och rättigheter som erkänns i stadgan, särskilt i artikel 21 om principen om icke-diskriminering.

Artikel 39

Förbud mot omprövning av ursprungsdomstolens behörighet

1. Behörigheten för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas.
2. Det som föreskrivs om grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i artikel 37 är inte tillämpligt på bestämmelserna om domstols behörighet i artiklarna 4–12.

Artikel 40

Ingen omprövning i sak

En dom som har meddelats i en medlemsstat får under inga omständigheter omprövas i sak.

Artikel 41

Vilandeförklaring av mål som rör erkännande

Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen förklara målet vilande om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsmedlemsstaten.

*Artikel 42***Verkställbarhet**

En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen efter ansökan från en berörd part har förklarats vara verkställbar i sistnämnda medlemsstat i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

*Artikel 43***Fastställande av domicil**

För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 44–57 kunna fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska den domstol vid vilken talan väckts tillämpa den medlemsstatens interna lag.

*Artikel 44***Lokala domstolars behörighet**

1. En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.
2. Den lokala behörigheten ska bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske.

*Artikel 45***Förfarande**

1. Ansökningsförfarandet ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.
2. Sökanden ska inte åläggas att ha en postadress eller ett bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten.
3. Följande handlingar ska bifogas ansökan:
 - a) En kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas.
 - b) Det intyg som utfärdats av domstolen eller den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 46.

*Artikel 46***Underlåtenhet att inge intyg**

1. Om intyget enligt artikel 45.3 b inte har ingetts, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma en tid inom vilken det ska inges, eller godta en likvärdig handling eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in det.
2. Om domstolen eller den behöriga myndigheten begär det, ska en översättning eller translitterering av handlingarna ges in. Översättningen ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna.

Artikel 47

Verkställbarhetsförklaring

Domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter fullgörandet av formaliteterna i artikel 45 utan någon förnyad prövning enligt artikel 37. I detta skede av förfarandet ska den part mot vilken verkställighet begärs inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

Artikel 48

Underrättelse om beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Sökanden ska snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet, såvida detta inte redan delgivits den parten.

Artikel 49

Ansökan om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Var och en av parterna får ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Ansökan om ändring ska göras till den domstol som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen enligt artikel 64.
3. Ansökan om ändring ska handläggas i enlighet med de bestämmelser som gäller för kontradiktoriska förfaranden.
4. Om den part mot vilken verkställighet begärs underlåter att inställa sig vid den domstol som handlägger ansökan om ändring, ska artikel 16 tillämpas även om denna part inte har domicil i en medlemsstat.
5. Ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring ska göras inom 30 dagar efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har domicil i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, ska fristen för att ansöka om ändring vara 60 dagar och löpa från den dag då beslutet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad. Fristen får inte förlängas på grund av långt avstånd.

Artikel 50

Talan mot avgörandet med anledning av ansökan om ändring

Mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändringen har sökts får talan föras endast genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.

Artikel 51

Avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphävande av verkställbarhetsförklaringen

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 får avslå en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphäva verkställbarhetsförklaringen endast på någon av de grunder som anges i artikel 37. Den ska meddela sitt avgörande utan dröjsmål.

*Artikel 52***Vilandeförklaring av mål**

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs förklara målet vilande om verkställigheten av domen skjuts upp i ursprungsmedlemsstaten på grund av att talan mot domen har förts.

*Artikel 53***Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder**

1. Om en dom ska erkännas i enlighet med detta kapitel, ska ingenting hindra sökanden från att begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring enligt artikel 47.
2. En verkställbarhetsförklaring ska enligt lag medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas.
3. Så länge den i artikel 49.5 angivna fristen för att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och intill dess att beslut har meddelats med anledning av ansökan om ändring, får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot egendom som tillhör den part mot vilken verkställighet begärs.

*Artikel 54***Partiell verkställbarhet**

1. Om en dom omfattar flera yrkanden och verkställbarhetsförklaringen inte kan meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela den i fråga om ett eller flera av dem.
2. Sökanden kan begära en verkställbarhetsförklaring som är begränsad till delar av en dom.

*Artikel 55***Rättshjälp**

Om sökanden i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter, ska han vid en eventuell ansökan om verkställbarhetsförklaring vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den verkställande medlemsstaten.

*Artikel 56***Ingen säkerhet, borgen eller deposition**

Ingen säkerhet, borgen eller deposition, oavsett dess benämning, får krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat, på den grunden att denne är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten.

*Artikel 57***Ingen avgift eller skatt**

Ingen avgift eller skatt som är beräknad efter tvisteföremålets värde får tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring.

KAPITEL V

OFFICIELLA HANDLINGAR OCH FÖRLIKNINGAR INFÖR DOMSTOL

Artikel 58

Godkännande av officiella handlingar

1. En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten.

En person som önskar använda sig av en officiell handling i en annan medlemsstat får begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten fyller i det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2 och anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

2. En talan som avser en officiell handlingens äkthet ska väckas vid domstolarna i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt lagen i den staten. Den officiella handling som omfattas av talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat innan målet har avgjorts vid den behöriga domstolen.

3. En talan som avser rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling ska väckas vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning och ska avgöras i enlighet med tillämplig lag enligt kapitel III. Den officiella handling som omfattas av en talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten i den relevanta frågan innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

4. Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig av en prejudiciell fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap ska den domstolen ha behörighet att avgöra frågan.

Artikel 59

Officiella handlingars verkställbarhet

1. En officiell handling som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57.

2. Vid tillämpningen av artikel 45.3 b ska den myndighet som har fastställt den officiella handlingen efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 60

Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

1. En förlikning inför domstol som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57 förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat.

2. Vid tillämpning av artikel 45.3 b ska den domstol som godkände förlikningen, eller inför vilken den ingicks, efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen inför domstol uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

KAPITEL VI

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 61

Legalisering och andra liknande förfaranden

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas med avseende på handlingar som har utfärdats i en medlemsstat inom ramen för denna förordning.

Artikel 62

Förhållandet till gällande internationella konventioner

1. Denna förordning ska inte påverka tillämpningen av de bilaterala och multilaterala konventioner som en eller flera medlemsstater är part i när denna förordning antas eller tillämpningen av ett beslut enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget och som gäller frågor som omfattas av denna förordning, utan att detta påverkar medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 351 i EUF-fördraget.

2. Utan hinder av punkt 1 ska denna förordning i förbindelserna mellan medlemsstaterna ha företräde framför konventioner som de slutit mellan sig i den mån konventionerna rör frågor som regleras i denna förordning.

Artikel 63

Information tillgänglig för allmänheten

Medlemsstaterna ska, i syfte att göra informationen tillgänglig för allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område, förse kommissionen med en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, inbegripet information om vilken typ av myndighet som har behörighet i frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap och om den rättsverkan i förhållande till tredje man som avses i artikel 28.

Medlemsstaterna ska fortlöpande uppdatera denna information.

Artikel 64

Information om kontaktuppgifter och förfaranden

1. Senast den 29 april 2018 ska medlemsstaterna meddela kommissionen

a) de domstolar eller myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring i enlighet med artikel 44.1 och ansökningar om ändring av beslut med anledning av sådana ansökningar i enlighet med artikel 49.2,

b) de förfaranden för talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts som avses i artikel 50.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om eventuella senare ändringar av denna information.

8.7.2016

SV

Europeiska unionens officiella tidning

L 183/55

2. Kommissionen ska i *Europeiska unionens officiella tidning* offentliggöra de uppgifter som meddelas enligt punkt 1, med undantag av adresser och andra kontaktuppgifter för de domstolar och myndigheter som avses i punkt 1 a.
3. Kommissionen ska göra all den information som meddelas enligt punkt 1 tillgänglig för allmänheten på annat lämpligt sätt, framför allt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 65

Upprättande och senare ändringar av den förteckning som innehåller den information som avses i artikel 3.2

1. Kommissionen ska på grundval av underrättelserna från medlemsstaterna upprätta den förteckning över andra myndigheter och rättstillämpare som avses i artikel 3.2.
2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om alla senare ändringar av den information som denna förteckning innehåller. Kommissionen ska ändra förteckningen i enlighet därmed.
3. Kommissionen ska offentliggöra förteckningen och alla senare ändringar i *Europeiska unionens officiella tidning*.
4. Kommissionen ska på varje annat lämpligt sätt offentliggöra all information som den underrättats om i enlighet med punkterna 1 och 2, särskilt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 66

Upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60

Kommissionen ska anta genomförandeakter om fastställelse och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

Artikel 67

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 68

Översynsklausul

1. Senast den 29 januari 2027 och därefter vart femte år ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av denna förordning. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändringar av förordningen.
2. Senast den 29 januari 2024 ska kommissionen lägga fram en rapport om tillämpningen av artiklarna 9 och 38 i denna förordning för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Denna rapport ska särskilt utvärdera i vilken omfattning dessa artiklar har säkerställt tillgången till rättslig prövning.

3. Med tanke på de rapporter som avses i punkterna 1 och 2 ska medlemsstaterna meddela kommissionen relevanta uppgifter om sina domstolars tillämpning av denna förordning.

Artikel 69

Övergångsbestämmelser

1. Om inte annat följer av punkterna 2 och 3 ska denna förordning endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter.

2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet efter den 29 januari 2019.

Artikel 70

Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

2. Denna förordning ska vara tillämplig i de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap i enlighet med bemyndigandet i beslut (EU) 2016/954.

Den ska tillämpas från och med den 29 januari 2019, med undantag för artiklarna 63 och 64, som ska tillämpas från och med den 29 april 2018, och artiklarna 65, 66 och 67, som ska tillämpas från och med den 29 juli 2016. För de deltagande medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet i enlighet med ett beslut som antagits enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget är denna förordning tillämplig från och med den dag som anges i det berörda beslutet.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla deltagande medlemsstater i enlighet med fördragen.

Utfärdad i Luxemburg den 24 juni 2016.

På rådets vägnar

A.G. KOENDERS

Ordförande

RÄTTELSE

Rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögensförhållanden

(Europeiska unionens officiella tidning L 183 av den 8 juli 2016)

Sidan 28, artikel 69.2 och 69.3

- I stället för:* "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.
3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögensförhållanden efter den 29 januari 2019."
- ska det stå:* "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas denna dag eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.
3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögensförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter."
-

Rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap

(Europeiska unionens officiella tidning L 183 av den 8 juli 2016)

Sidan 56, artikel 69.2 och 69.3

- I stället för:* "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.
3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet efter den 29 januari 2019."
- ska det stå:* "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas denna dag eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.
3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet den 29 januari 2019 eller därefter."
-

Statens offentliga utredningar 2017

Kronologisk förteckning

1. För Sveriges landsbygder
– en sammanhållen politik för
arbete, hållbar tillväxt och välfärd. N.
2. Kraftsamling för framtidens energi. M.
3. Karens för statsråd och statssekreterare.
Fi.
4. För en god och jämlik hälsa.
En utveckling av det
folkhälsopolitiska ramverket. S.
5. Svensk social trygghet i en
globaliserad värld. Del 1 och 2. S.
6. Se barnet! Ju.
7. Straffprocessens ramar och
domstolens beslutsunderlag
i brottmål – en bättre hantering av
stora mål. Ju.
8. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017.
Kärnavfallet – en fråga i ständig
förändring. M.
9. Det handlar om oss.
– unga som varken arbetar eller studerar. U.
10. Ny ordning för att främja god sed
och hantera oredlighet i forskning. U.
11. Vägs katt. Volym 1 och 2. Fi.
12. Att ta emot människor på flykt.
Sverige hösten 2015. Ju.
13. Finansiering av infrastruktur med
privat kapital? Fi.
14. Migrationsärenden
vid utlandsmyndigheterna. Ju.
15. Kvalitet och säkerhet
på apoteksmarknaden. S.
16. Sverige i Afghanistan 2002–2014. UD.
17. Om oskuldspresumtionen och rätten att
närvara vid rättegången. Genomförande
av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. Ju.
18. En nationell strategi för validering. U.
19. Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen
mot fördjupad lokal samverkan
för unga arbetslösa. A.
20. Tillträde för nybörjare – ett öppnare
och enklare system för tillträde till
högskoleutbildning. U.
21. Läs mig! Nationell kvalitetsplan för
vård och omsorg om äldre personer.
Del 1 och 2. S.
22. Från värdekedja till värdecykel – så får
Sverige en mer cirkulär ekonomi. M.
23. digitalforvaltning.nu. Fi.
24. Ett arbetsliv i förändring – hur
påverkas ansvaret för arbetsmiljön? A.
25. Samlad kunskap – stärkt
handläggning. S.
26. Delningsekonomi. På användarnas
villkor. Fi.
27. Vissa frågor inom fastighets- och
stämpelskatteområdet. Fi.
28. Ett nationellt centrum för kunskap
om och utvärdering av arbetsmiljö. A.
29. Brottsdatalag. Ju.
30. En omreglerad spelmarknad.
Del 1 och 2. Fi.
31. Stärkt konsumentskydd
på bostadsrättsmarknaden. Ju.
32. Substitution i Centrum
– stärkt konkurrenskraft med
kemikaliesmarta lösningar. M.
33. Stärkt ställning för hyresgäster. Ju.
34. Ekologisk kompensation – Åtgärder
för att motverka nettoförluster av
biologisk mångfald och ekosystem-
tjänster, samtidigt som behovet av
markexploatering tillgodoses. M.
35. Samling för skolan. Nationell strategi
för kunskap och likvärdighet. U.
36. Informationssäkerhet för samhälls-
viktiga och digitala tjänster. Ju.
37. Kvalificerad välfärdsbrottslighet
– förebygga, förhindra, upptäcka och
beivra. Ju.

38. Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning. Fi.
39. Ny dataskyddslag. Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Ju.
40. För dig och för alla. S.
41. Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd. Ju.
42. Vem har ansvaret? M.
43. På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen. S.
44. Entreprenad, fjärrundervisning och distansundervisning. U.
45. Ny lag om företagshemligheter. Ju.
46. Stärkt ordning och säkerhet i domstol. Ju.
47. Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa. Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. S.
48. Kunskapsbaserad och jämlik vård. Försättningar för en lärande hälso- och sjukvård. S.
49. EU:s dataskyddsförordning och utbildningsområdet. U.
50. Personuppgiftsbehandling för forskningsändamål. U.
51. Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola. U.
52. Så stärker vi den personliga integriteten. Ju.
53. God och nära vård. En gemensam färdplan och målbild. S.
54. Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet. U.
55. En ny kamerabevakningslag. Ju.
56. Jakten på den perfekta ersättningsmodellen. Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? Fi.
57. Lag om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
58. Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige – så kan avtalen genomföras. Ju.
59. Reglering av alkoglass m.fl. produkter. S.
60. Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik. Ku.
61. Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott. Ju.
62. Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2016. M.
63. Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet. M.
64. Detaljplanekravet. N.
65. Hyran vid nyproduktion – en utvärdering och utveckling av modellen med presumtionshyra. Ju.
66. Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning. S.
67. Våldsbejakande extremism. En forskarantologi. Ku.
68. Barnets rättigheter i ett straffrättsligt förfarande m.m. Genomförande av EU:s barnrättsdirektiv och två andra straffprocessuella frågor. Ju.
69. Marknadskontrollmyndigheter – befogenheter och sanktionsmöjligheter. UD.
70. Förstärkt skydd för uppgifter av betydelse för ett internationellt samarbete för fred och säkerhet som Sverige deltar i. Ju.
71. Bostäder på statens mark – en möjlighet? N.
72. Genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism. Ju.
73. En gemensam bild av bostadsbyggnadsbehovet. N.
74. Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning. Ju.
75. Datalagring – brottsbekämpning och integritet. Ju.
76. Enhetliga priser på receptbelagda läkemedel. S.
77. En generell rätt till kommunal avtalssamverkan. Fi.
78. En sammanhållen budgetprocess. Ju.
79. Finansiering av public service – för ökad stabilitet, legitimitet och stärkt oberoende. Ku.

80. Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet. Ju.
81. Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. N.
82. Vägledning för framtidens arbetsmarknad. A.
83. Brännheta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas? Fi.
84. Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription. Ju.
85. Rekrytering av framtidens domare. Ju.
86. Hyresmarknad utan svarthandel och otillåten andrahandsuthyrning. Ju.
87. Finansiering, subvention och prisättning av läkemedel – en balansakt. S.
88. Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik. Ku
89. Hemlig dataavläsning – ett viktigt verktyg i kampen mot allvarlig brottslighet. Ju.
90. Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Ju.

Statens offentliga utredningar 2017

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. [19]
- Ett arbetsliv i förändring – hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön? [24]
- Ett nationellt centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö. [28]
- Vägledning för framtidens arbetsmarknad. [82]

Finansdepartementet

- Karens för statsråd och statssekreterare. [3]
- Vägs katt. Volym 1 och 2. [11]
- Finansiering av infrastruktur med privat kapital? [13]
- digitalförvaltning.nu. [23]
- Delningsekonomi. På användarnas villkor. [26]
- Vissa frågor inom fastighets- och stämpel-skatteområdet. [27]
- En omreglerad spelmarknad. Del 1 och 2. [30]
- Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning. [38]
- Jakten på den perfekta ersättningsmodellen. Vad händer med medarbetarnas handlingsutrymme? [56]
- En generell rätt till kommunal avtalssamverkan. [77]
- En sammanhållen budgetprocess. [78]
- Brännheta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas? [83]

Justitiedepartementet

- Se barnet! [6]
- Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål. [7]

- Att ta emot människor på flykt. Sverige hösten 2015. [12]
- Migrationsärenden vid utlandsmyndigheterna. [14]
- Om oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången. Genomförande av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv. [17]
- Brottsdatalog. [29]
- Stärkt konsumentskydd på bostadsrättsmarknaden. [31]
- Stärkt ställning för hyresgäster. [33]
- Informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. [36]
- Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra. [37]
- Ny dataskyddslag. Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. [39]
- Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd. [41]
- Ny lag om företagshemligheter. [45]
- Stärkt ordning och säkerhet i domstol. [46]
- Så stärker vi den personliga integriteten. [52]
- En ny kamerabevakningslag. [55]
- Lag om flygpassageraruppgifter i brottsbekämpningen. [57]
- Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige – så kan avtalen genomföras. [58]
- Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott. [61]
- Hyran vid nyproduktion – en utvärdering och utveckling av modellen med presumtionshyra. [65]
- Barnets rättigheter i ett straffrättsligt förfarande m.m. Genomförande av EU:s barnrättsdirektiv och två andra straffprocessuella frågor. [68]

Förstärkt skydd för uppgifter av betydelse för ett internationellt samarbete för fred och säkerhet som Sverige deltar i. [70]

Genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism. [72]

Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning. [74]

Datalagring – brottsbekämpning och integritet. [75]

Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet. [80]

Upphållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription. [84]

Rekrytering av framtidens domare. [85]

Hyresmarknad utan svarthandel och otillåten andrahandsuthyrning. [86]

Hemlig dataavläsning – ett viktigt verktyg i kampen mot allvarlig brottslighet. [89]

Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. [90]

Kulturdepartementet

Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik. [60]

Väldsbejakande extremism. En forskarantologi. [67]

Finansiering av public service – för ökad stabilitet, legitimitet och stärkt oberoende. [79]

Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik. [88]

Miljö- och energidepartementet

Kraftsamling för framtidens energi. [2]

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2017. Kärnavfallet – en fråga i ständig förändring. [8]

Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi. [22]

Substitution i Centrum – stärkt konkurrenskraft med kemikaliesmarta lösningar. [32]

Ekologisk kompensation – Åtgärder för att motverka nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samtidigt som behovet av markexploatering tillgodoses. [34]

Vem har ansvaret? [42]

Kärnavfallsrådets yttrande över SKB:s Fud-program 2016. [62]

Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet. [63]

Näringsdepartementet

För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. [1]

Detaljplanekravet. [64]

Bostäder på statens mark – en möjlighet? [71]

En gemensam bild av bostadsbyggnadsbehovet. [73]

Rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen. [81]

Socialdepartementet

För en god och jämlik hälsa. En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket. [4]

Svensk social trygghet i en globaliserad värld. Del 1 och 2. [5]

Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden. [15]

Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer. Del 1 och 2. [21]

Samlad kunskap – stärkt handläggning. [25]

För dig och för alla. [40]

På lika villkor! Delaktighet, jämlikhet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen. [43]

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa. Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. [47]

Kunskapsbaserad och jämlik vård. Förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård. [48]

God och nära vård. En gemensam färdplan och målbild. [53]

Reglering av alkoglass m.fl. produkter. [59]

Dataskydd inom Socialdepartementets
verksamhetsområde – en anpassning
till EU:s dataskyddsförordning. [66]

Enhetliga priser på receptbelagda
läkemedel. [76]

Finansiering, subvention och prissättning
av läkemedel – en balansakt. [87]

Utbildningsdepartementet

Det handlar om oss.

– unga som varken arbetar eller studerar. [9]

Ny ordning för att främja god sed
och hantera oredlighet i forskning. [10]

En nationell strategi för validering [18]

Tillträde för nybörjare – ett öppnare och
enkla system för tillträde till hög-
skoleutbildning. [20]

Samling för skolan.

Nationell strategi för kunskap och
likvärdighet. [35]

Entreprenad, fjärrundervisning
och distansundervisning. [44]

EU:s dataskyddsförordning och
utbildningsområdet. [49]

Personuppgiftsbehandling
för forskningsändamål. [50]

Utbildning, undervisning och ledning
– reformvård till stöd för en bättre
skola. [51]

Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet
till gymnasiet. [54]

Utrikesdepartementet

Sverige i Afghanistan 2002–2014. [16]

Marknadskontrollmyndigheter
– befogenheter och
sanktionsmöjligheter. [69]